

วรรณสารวิจักษณ์

เล่ม ๒

ว 4๑๕.๑1

๓4 ๖ ๗

๑ ๗๕๖ ๑

๓๖๓ (๕๗๕๖)

DCID LIBRARY

0000012440

หนังสือเรียนภาษาไทย ท ๔๐๒

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔

ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๒๔

ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓)

ตัวอย่างสื่อการเรียนการสอน
ศูนย์พัฒนาหนังสือ
ห้ามจำหน่าย

ท ๔๐๒

วรรณสารวิจักษณ์ เล่ม ๒

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

วันที่ 31 พ.ค. 45

เลขทะเบียน ม 12921 ค.3

เลขเรียกหนังสือ ๗ 495.91 ม.4: ท

๗546๗

หนังสือเรียนภาษาไทย ๔๐๒ ชุด วรรณสารวิจักชน เล่ม ๒

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕

ศาสตราจารย์ดร.มิ่งมิ่งศึกษาตอณปลาย พุทธศักราช ๒๕๒๔ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓)

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

ISBN 974-01-2615-4

พิมพ์ครั้งที่แปด ๒๐๐,๐๐๐ เล่ม

พ.ศ. ๒๕๔๕

องค์การค้ำของคุรุสภาจัดพิมพ์จำหน่าย

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

๒๒๔๕ ถนนลาดพร้าว วังทองหลาง กรุงเทพมหานคร

มีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

คำนำ

หนังสือเรียนภาษาไทย ชุดวรรณสารวิจักษณ์ มีทั้งหมด ๔ เล่ม เล่ม ๑ และเล่ม ๒ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ภาคเรียนละ ๑ เล่ม เล่ม ๓ และเล่ม ๔ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ภาคเรียนละ ๑ เล่มเช่นกัน เนื้อหาความรู้และกิจกรรมในหนังสือสนองจุดประสงค์ และตรงตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๒๔ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓) วิชาภาษาไทย บังคับแทน ท ๔๐๑ ท ๔๐๒ ท ๕๐๓ และ ท ๕๐๔ ตามลำดับ

หนังสือชุดนี้พัฒนามาจากหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดวรรณวิจักษณ์และชุดทักษะพัฒนา โดยผสานหนังสือทั้ง ๒ ชุดดังกล่าวเข้าด้วยกัน ได้ตัดทอน แก้ไข ปรับปรุงเพิ่มเติมเนื้อหาความรู้และกิจกรรมให้เหมาะสมและทันสมัย รวมทั้งได้ปรับเปลี่ยนวิธีนำเสนอให้สะดวกแก่การใช้ยิ่งขึ้น

หนังสือเรียนภาษาไทย ท ๔๐๒ ชุดวรรณสารวิจักษณ์ เล่ม ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับภาษาไทย การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารที่สัมฤทธิ์ผล การศึกษางาน ประพันธ์ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง จะเลือกเรียนตอนใดตอนหนึ่งก่อนหรือหลังอย่างใดก็ได้ ในเบื้องต้นควรได้ศึกษาคำแนะนำการใช้หนังสือชุดนี้ให้เข้าใจแจ่มแจ้งก่อน ถ้าได้ปฏิบัติตามคำแนะนำแล้วเชื่อว่าผู้เรียนจะได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ กล่าวคือ เป็นผู้มีการพัฒนาทางภาษา และสติปัญญา เข้าใจในภาษาของตน มีทักษะการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร มีเจตคติที่ดี เห็นคุณค่าของวรรณคดี และงานประพันธ์ มีความคิดที่แจ่มชัด และสามารถใช้ความคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุผลสมดังเจตนารมณ์ของการเรียนวิชาภาษาไทย

กรมวิชาการหวังว่า หนังสือเรียนภาษาไทย ชุดวรรณสารวิจักษณ์ เล่ม ๒ จะเป็นประโยชน์ในการเรียนการสอนตามรายวิชาและหลักสูตรดังกล่าวได้เป็นอย่างดี กรมวิชาการยินดีรับข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปรับปรุงหนังสือเรียนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอขอบคุณผู้มีส่วนร่วมจัดทำหนังสือทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้

นาง กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา

(นางกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา)

อธิบดีกรมวิชาการ

๗ มิถุนายน ๒๕๓๘

สารบัญ

คำนำ

คำแนะนำการใช้หนังสือเรียนภาษาไทย ชุดวรรณสารวิจักษ์ณ์

ตอนที่ ๑ ข้อควรสังเกตในการเพิ่มคำและการใช้คำ

การเพิ่มคำ

คำซ้ำ

คำซ้อนหรือคำคู่

คำประสม

คำจากภาษาอื่น

การใช้คำ

รู้จักใช้คำให้ถูกต้องเหมาะสมตามระดับของการสื่อสาร

รู้จักใช้คำที่มีความหมายคล้ายกัน

รู้จักใช้คำที่ทำให้มองเห็นภาพหรือให้ความรู้สึกชัดเจนเป็นพิเศษ

ตอนที่ ๒ การใช้ภาษาในการสื่อสาร

อุปสรรคของการสื่อสารและวิธีแก้ไข

อุปสรรคของการสื่อสาร

วิธีแก้ไขอุปสรรคของการสื่อสาร

ฟังให้สัมฤทธิ์ผล

โอกาสของการฟัง

ระดับชั้นของการฟังให้สัมฤทธิ์ผล

มารยาทในการฟัง

พูดให้สัมฤทธิ์ผล

ความหมายของการพูดให้สัมฤทธิ์ผล

ข้อควรระวังและควรปฏิบัติ

ตัวอย่างการพูดให้สัมฤทธิ์ผล

อ่านเพื่อพัฒนาตนเอง

อ่านเพื่อพัฒนาตนในด้านความรู้

อ่านเพื่อพัฒนาตนในด้านอารมณ์

อ่านเพื่อพัฒนาตนในด้านคุณธรรม

เรียงความเรื่องเกี่ยวกับโลกส่วนตัว

วิธีการขั้นพื้นฐานในการเขียนเรียงความเรื่องเกี่ยวกับโลกส่วนตัว

การตั้งชื่อเรื่อง

ตัวอย่างเรียงความเรื่องเกี่ยวกับโลกส่วนตัว

๔๑

๔๔

๔๗

๕๒

๕๓

๕๔

๖๒

๖๕

๖๕

๖๕

๖๗

๗๘

๗๘

๘๐

๘๒

๙๙

๑๐๐

๑๐๑

๑๐๑

รับสารและส่งสารเพื่อกิจธุระ

ความรู้ความเข้าใจของผู้ส่งสาร

๑๐๗

การส่งสารให้ตรงประเด็น

๑๐๘

การลำดับความในสาร

๑๐๙

รายละเอียดของสารที่จะส่ง

๑๑๐

ภาษาที่ใช้สื่อสาร

๑๑๑

ความสนใจและความตั้งใจของผู้รับสาร

๑๑๒

การทบทวนให้เข้าใจตรงกัน

๑๑๓

การใช้โทรเลข

๑๑๔

การใช้โทรศัพท์

๑๑๕

การใช้โทรสาร

๑๑๖

การใช้ไปรษณียบัตร

๑๑๗

๑๑๘

ตอนที่ ๓ การศึกษางานประพันธ์

อิเหนา ตอนตีกะหมังกุหนิง

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

๑๒๔

ธรรมาธรรมะสงคราม

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

๑๒๕

เสนาะฉันท

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์

๑๒๖

สวรรณคดี

พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์

๑๒๗

ทุกข์ของชาวนาในบทกวี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

๑๒๘

เมื่อหัวถึงหมอน

เปลื้อง ณ นคร

๑๒๙

คำแนะนำการใช้หนังสือเรียนภาษาไทย ชุด วรรณสารวิจักษ์ณ์

คำ วรรณสารวิจักษ์ณ์* อันเป็นชื่อของหนังสือชุดนี้ประกอบด้วยคำ ๓ คำ สมาสกัน คือ วรรณ คำหนึ่ง สาร คำหนึ่ง และวิจักษ์ณ์ อีกคำหนึ่ง วรรณ หมายถึง หนังสือ ทั้งที่เป็นวรรณคดีและงานประพันธ์ทั่วไป สาร หมายถึง เรื่องสำคัญที่มีความหมาย มีคุณค่าสื่อถึงกันในหมู่มนุษย์ โดยอาศัยภาษาเป็นเครื่องบันทึกไว้ให้ปรากฏ วิจักษ์ณ์ หมายถึง ความเข้าใจแจ่มแจ้งและความประจักษ์ในคุณค่า รวมแล้ว วรรณสารวิจักษ์ณ์ จึงหมายถึง หนังสือเรียนที่มุ่งหมายให้เข้าใจและประจักษ์ในคุณค่าของเรื่องสำคัญที่มีความหมาย การสื่อสาร ภาษา วรรณคดีและงานประพันธ์ต่างๆ อันเป็นเป้าหมายของการเรียนวิชาภาษาไทย

หนังสือชุดนี้แต่ละเล่มแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ตอนที่ ๑ ว่าด้วยความรู้เกี่ยวกับภาษา ตอนที่ ๒ ว่าด้วยวิธีใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร และตอนที่ ๓ ว่าด้วยวรรณคดีและงานประพันธ์ต่างๆ อาจเลือกเรียนตอนใดตอนหนึ่งก่อนหรือหลังอย่างใดก็ได้ ตามดุลพินิจของผู้สอนและตามความต้องการของผู้เรียน ทั้งนี้ ต้องเรียนให้ครบถ้วนจึงจะบรรลุผลตามจุดประสงค์ของหลักสูตร

ในฐานะที่เป็นสื่อการเรียน หนังสือเรียนภาษาไทย ชุด วรรณสารวิจักษ์ณ์ มีจุดประสงค์จะช่วยให้ นักเรียนเข้าใจภาษาของตนกว้างขึ้น มีทักษะการใช้ภาษาสูงขึ้น เห็นค่าของวรรณคดีและงานประพันธ์ต่างๆ ยิ่งขึ้น ทำให้เป็นผู้มีความคิดที่แจ่มชัด สามารถใช้ความคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ นักเรียนพึงศึกษา และทำกิจกรรมที่กำหนดไว้ในหนังสือด้วยความเอาใจใส่ พากเพียร และตั้งใจจริง

คณะผู้จัดทำขอแนะนำการใช้หนังสือโดยทั่วไปดังนี้

๑. ขอให้นักเรียนอ่านสารบัญ เพื่อจะได้ทราบว่ามีเรื่องอะไรบ้าง แล้วพลิกอ่านอย่างคร่าวๆ ให้ตลอดเล่ม ต่อจากนั้นอาจอ่านแต่ละหน้าว่ามีหัวข้อใหญ่ หัวข้อย่อยอะไร มีหัวข้อใดที่สนใจเป็นพิเศษ อาจดูกิจกรรมที่กำหนดให้ทำว่ามีอะไรบ้างที่น่าลองทำ ทั้งนี้ เพื่อให้เห็นภาพรวมของหนังสือเล่มนี้

๒. ควรใช้เวลาว่างที่บ้านและที่โรงเรียนอ่านทำความเข้าใจเป็นเรื่อยๆ ไป ตอนใดที่ไม่เข้าใจ ทำเครื่องหมายไว้ เมื่อถึงเวลาที่ครูสอนเรื่องนั้นในห้องเรียน ครูอาจอธิบายตรงที่เราไม่เข้าใจนั้นก็ ได้ ถ้ายังไม่ได้รับคำอธิบายหรือยังไม่เข้าใจคำอธิบาย ควรถือโอกาสถามในชั้นเรียนเพื่อที่นักเรียนร่วมชั้นจะได้พลอยเข้าใจด้วย ยิ่งครูผู้สอนกำหนดให้อ่านตอนใดหรือช่วงใดมาล่วงหน้า จำเป็นมากที่นักเรียนต้องอ่านตามที่ครูกำหนด มิฉะนั้นแล้วจะเสียเวลาและเสียประโยชน์ของนักเรียนเมื่อถึงชั่วโมงเรียนในชั้น การอ่านตามที่ครูกำหนดนั้น ต้องอ่านด้วยความเอาใจใส่ พยายามใช้ความคิดของตนทำความเข้าใจ ตอนใดที่ยังไม่เข้าใจจริงๆ ควรบันทึกไว้ เพื่อจะได้นำมาซักถามแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกันในชั้นเรียน

* อ่านว่า วัน-นะ-สาน-วิ-จัก

๓. กิจกรรมท้ายเรื่องเท่าที่จัดไว้ นั้นคำนึงถึงนักเรียนส่วนใหญ่ในระดับชั้นนี้ว่าน่าจะทำได้ครบถ้วน นักเรียนบางกลุ่มที่มีความสามารถสูงอาจทำเสร็จได้ในเวลารวดเร็ว ฉะนั้นเมื่อมีเวลาเหลือ ครูผู้สอนก็ควรจะมอบหมายกิจกรรมเพิ่มเติมให้ เพื่อจะได้มีโอกาสใช้ความคิดค้นหาความรู้ที่แปลกใหม่และพัฒนาทักษะให้สูงขึ้น ส่วนนักเรียนที่พื้นฐานยังไม่ดีพอในตอนแรกๆ อาจทำกิจกรรมเหล่านี้ได้ไม่ครบถ้วนก็ไม่ควรกังวล พยายามทำกิจกรรมให้มากที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ โดยความมุ่งมั่นและโดยสม่ำเสมอในไม่ช้าก็จะพัฒนาความสามารถของตนให้สูงขึ้นก้าวหน้าทันคนอื่น ๆ ได้

อนึ่ง พึงสำเหนียกว่ากิจกรรมซึ่งประกอบด้วยการทบทวนความรู้ การใช้ความคิด การอภิปราย แลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกัน เหล่านี้เป็นวิถีทางของการเรียนรู้อันจะนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจ และความมีทักษะที่แท้จริง กิจกรรมจึงไม่ใช่การสอบหรือการวัดผลการเรียน ระหว่างเรียนควรทบทวนจุดมุ่งหมายของการเรียน แต่ไม่จำเป็นต้องพะวงกับการสอบหรือการวัดผล ในขณะที่ยังไม่จบขั้นตอนของการเรียนไม่ควรด่วนนำแบบทดสอบมาทำ เพราะจะกลายเป็นการฝึกความจำหรือความคล่องในการทำแบบทดสอบเท่านั้น หาใช่เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่จะทำให้มีความรู้ และทักษะอย่างแท้จริงไม่

๔. การเรียงความซึ่งเป็นวิธีการส่งสารด้วยการเขียนตามที่ได้กล่าวไว้ในตอนที่ ๒ ของหนังสือเล่มนี้ เป็นกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ และจะต้องฝึกโดยสม่ำเสมอตลอดภาคเรียนจึงจะเกิดผลสัมฤทธิ์ได้ การฝึกเรียงความอยู่เป็นนิจจะช่วยให้นักเรียนสามารถรวบรวมและเรียบเรียงความคิดให้เป็นระเบียบนำเสนอได้น่าอ่าน อันจะส่งผลให้ประสิทธิภาพในการสื่อสารด้วยการเขียนด้านอื่นๆ เช่น การเขียนเพื่อกิจธุระ การเขียนเชิงสร้างสรรค์ การเขียนทางวิชาการ พลอยได้รับการพัฒนาไปด้วย

๕. วรรณคดีที่ได้เลือกคัดมาให้ให้นักเรียนเรียนตอนที่ ๓ ของหนังสือชุด วรรณสารวิจิตร มีอยู่หลายตอนที่มีความไพเราะและลึกซึ้ง น่าจดจำไว้ คณะผู้จัดทำมีความเห็นว่านักเรียนไทยทุกคนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย น่าจะท่องจำเหมือนๆ กันเป็นบทอาขยานจึงได้เสนอแนะไว้ในความนำตอนที่ ๓ ของหนังสือแล้ว การท่องบทอาขยานโดยออกเสียงพร้อมๆ กันย่อมมีประโยชน์ทั้งในการทำให้เข้าถึงรสไพเราะของวรรณคดี และส่งเสริมการมีความรับรู้และมีความรู้สึกร่วมของนักเรียนที่อยู่ในวัยและร่วมยุคสมัยกัน นอกจากนี้ในบางโอกาสอาจนำบทอาขยานที่ท่องไว้ไปใช้ประโยชน์อ้างอิงได้

ท้ายที่สุดนี้ ขออวยว่า นักเรียนจะเรียนส่วนใดตอนใดในหนังสือชุดนี้อย่างง่ายๆ เพียงให้ผ่านไป โดยไม่ใช้ความอุตสาหะพากเพียรนั้นไม่ได้ เพราะขึ้นชื่อว่าเป็นการเรียนแล้วต้องทำด้วยความตั้งใจจริง ท่านที่เป็นนักวิทยาศาสตร์และนักปราชญ์ที่มีคุณูปการต่อโลกนั้น คุณสมบัติที่เด่นเหมือนกันหมดของท่านคือเป็นผู้ที่มีความเพียรพยายามมาตั้งแต่วัยต้นของชีวิต

ตอนที่ ๑

ข้อควรสังเกตในการเพิ่มคำและการใช้คำ

นักเรียนได้มีโอกาสฝึกฝนการใช้ภาษา และฝึกสังเกต ตลอดจนได้เรียนรู้หลักต่างๆ เกี่ยวกับภาษามาม่าบ้างแล้วจากหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดวรรณสารวิจักขณ์ เล่ม ๑ ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด วรรณสารวิจักขณ์ เล่ม ๒ นี้ นักเรียนจะได้เรียนรู้เรื่อง “คำ” เพิ่มขึ้น

“คำ” เป็นส่วนประกอบที่สำคัญยิ่งของภาษา และเป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งของการคิด นอกจากนี้คำยังมีประโยชน์แก่มนุษย์อีกหลายประการ เช่น ช่วยขยายขอบเขตของการรับรู้ให้แก่มนุษย์ ช่วยจัดลำดับประสบการณ์ของมนุษย์ ช่วยให้มนุษย์สามารถบันทึกบรรดาความรู้และประสบการณ์ของบรรพชนไว้ให้อนุชนรุ่นหลังๆ ได้เรียนรู้ สืบทอด และพัฒนาต่อไป

ผู้ที่ได้เรียนรู้เรื่อง “คำ” จึงเท่ากับได้เรียนรู้ถึงสิ่งที่มีคุณค่า และเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่มนุษย์ เรื่องของคำที่นักเรียนจะได้เรียนต่อไปนี้ เรื่องแรกเป็นเรื่อง “การเพิ่มคำ” เรื่องที่สองเป็นเรื่อง “การใช้คำ” ทั้งสองเรื่องเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาของนักเรียนให้สูงขึ้น

การเพิ่มคำ

คำ อาจเปรียบได้กับสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย คือ มีเกิด ดำรงอยู่ แล้วก็ตายไป คำจำนวนไม่น้อยที่เคยใช้กันมาแต่โบราณ ปัจจุบันได้สูญไปจากภาษา มีคำใหม่เกิดขึ้น คำใหม่ที่เกิดขึ้นนี้ บางคำเพียงแต่ใช้พูดกันเฉพาะกลุ่ม เฉพาะโอกาสและอาจเสื่อมความนิยม มีผู้เรียกคำเช่นนี้ว่า คำคะนอง บางคำใช้เรียกสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคม สิ่งใหม่เหล่านี้อาจเป็นวัตถุ สิ่งของ ความคิด กิจกรรมหรือเหตุการณ์ต่างๆ คำเช่นนี้ เกิดขึ้นด้วยความจำเป็น และคงติดอยู่ในภาษา มักไม่เสื่อมความนิยม

คำใหม่ตามที่กล่าวมาข้างต้น บางคำเป็นคำที่คิดขึ้นใหม่แท้ๆ บางคำเปลี่ยนแปลงจากคำที่มีอยู่เดิม และบางคำรับจากภาษาอื่นมาใช้ ซึ่งอาจเปลี่ยนเสียงหรือความหมายไปไม่มากนัก

คำส่วนใหญ่ เรบอกไม่ได้ว่า เหตุใดจึงกำหนดให้คำที่มีเสียงเช่นนั้นมีความหมายเช่นนั้น เช่น ดิน น้ำ ลม ไฟ คน หญิง ชาย ดี ชั่ว หม้อ ไห ถ้วย ชาม ก้าว ย่าง วิ่ง ทาง หนี ที่ ไส้ ปู ยา ตา ยาย บางคำเท่านั้นพอสันนิษฐานที่มาได้ ข้อสันนิษฐานอย่างหนึ่งเกี่ยวกับที่มาของคำบางคำในภาษาไทย คือ การเลียนเสียงธรรมชาติ

เสียงธรรมชาติ ในที่นี้หมายถึง เสียงต่างๆ ที่คนเราได้ยิน เช่น เสียงสัตว์ร้อง เสียงลม เสียงฝน เสียงกระทบ

กันอย่างแรงของวัตถุ เสียงที่เกิดจากการทำงานของคนหรือเครื่องจักร ตัวอย่างเช่น เราเรียกเครื่องใช้ชนิดหนึ่งว่า กริ่ง เพราะเครื่องใช้ชนิดนี้เวลาทำงานเกิดเสียงดังให้เราได้ยินเช่นนั้น เราเรียกรถชนิดหนึ่งว่า รถตุ๊กๆ เพราะรถชนิดนี้ เวลาแล่นจะมีเสียงให้เราได้ยินเช่นนั้น และเราเรียกสัตว์ชนิดหนึ่งว่า ตุ๊กแก เพราะสัตว์ชนิดนี้ร้องเสียงดังให้เราได้ยินเช่นนั้น จึงนำสันนิษฐานว่า คำ กริ่ง ตุ๊กๆ ตุ๊กแก เกิดจากการเลียนเสียงธรรมชาติ ในทำนองเดียวกัน คำต่อไปนี้ล้วนจัดว่าเป็นคำเลียนเสียงธรรมชาติ ตัวอย่าง จักๆ (เสียงฝนตก) ครืน (เสียงฟ້าร้อง ต้นไม้ล้ม) โครม (เสียงรถยนต์ชนกัน) ฉู่ฉี่ (ชื่ออาหารชนิดหนึ่ง เกิดจากเสียงที่ดังเช่นนั้นระหว่างทำให้สุก) ก๊อบก๊อบ หรือ กร็อบแกร็บ (ชื่อถุงพลาสติก เกิดจากเสียงที่ดังเช่นนั้นเมื่อเวลาคลี่ออกหรือจับต้อง)

นอกจากนี้ ยังมีคำจำนวนมากในภาษาที่มีได้เป็นคำคิดขึ้นใหม่ แต่เป็นคำที่เพิ่มขึ้นโดยซ้ำเสียงคำที่มีอยู่แล้ว นำคำที่มีอยู่แล้วมาซ้อนกันหรือเข้าคู่กัน ประสมคำที่มีอยู่แล้ว รวมทั้งรับคำจากภาษาอื่นมาใช้ จนกลายเป็นคำในภาษาของเรา ดังที่นักเรียนจะได้เรียนต่อไป

กิจกรรม

๑. นักเรียนแลกเปลี่ยนความเห็นกันว่า คำต่อไปนี้ คำใดน่าจะเป็นคำเลียนเสียงธรรมชาติ เมื่อแลกเปลี่ยนความเห็นแล้ว ให้สรุปว่านักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นเสียงของอะไร เพราะเหตุไร ครูเป็นผู้วิจารณ์อีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้ไม่จำเป็นต้องมีข้อยุติแน่นอน

กา กะปูด ดูเหว่า ทืดทื่อ กระจิบ กระจาบ
หวูด ออด ฝ้อง กลอง ฉาบ ฉิ่ง
เอ็ง ก้าบๆ เหมียว อู๊ด มอ โสภ
ชู จ้อกๆ จ่อม กังวาน ต่อม เอียด
ฮือ แว๊ด ชรม โสภซาก ครอก เอือก
กรู้งกริ่ง กระเทียม ปุด ชีกซึก
โหม่ง ลั่น ทุ้ม โมง โครม เปะ

๒. นักเรียนช่วยกันหาคำที่คิดว่าเป็นคำเลียนเสียงธรรมชาติที่ใช้อยู่แล้วในภาษา หรือน่าจะนำไปใช้ในภาษาได้

๓. คำในภาษาอื่นที่นักเรียนพอจะรู้จัก เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน มีคำเสียงเสียงธรรมชาติบ้างหรือไม่ ยกตัวอย่างมาให้ดู

๔. แบ่งนักเรียนเป็น ๓ กลุ่ม แต่ละกลุ่มให้นำเสนอคำซ้ำ คำซ้อนและคำประสมอย่างละ ๒๐ คำ แล้วให้นักเรียนทั้งชั้นช่วยกันวิจารณ์คำเหล่านั้นว่าเป็นคำซ้ำ คำซ้อน คำประสม หรือไม่ โดยใช้ความรู้เดิมที่นักเรียนเคยเรียนมา

คำซ้ำเป็นคำที่เพิ่มขึ้นโดยออกเสียงซ้ำคำเดิมให้ต่อเนื่องกัน เมื่อเขียนจะใช้เครื่องหมาย “ๆ” เติมหลังคำเดิม

เด็ก เรา เก่ง อาจซ้ำคำเป็น เด็กๆ เราๆ เก่งๆ ความหมายจะเปลี่ยนไปบ้าง แต่ไม่ถึงกับเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง สังเกตประโยคเช่น

เด็กกำลังไม่สบาย

เด็ก อาจหมายถึง เด็กคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ แต่ถ้าพูดว่า เด็กๆกำลังไม่สบาย เด็กๆ จะหมายถึง เด็กหลายคน

คนอย่างเราคงไม่ยอมทรอก

เรา อาจหมายถึง คนเดียวหรือหลายคนก็ได้ แต่ถ้าพูดว่า คนอย่างเราๆ คงไม่ยอมทรอก เราๆ หมายถึง คนหลายคนในกลุ่มนั้น

ห้องนี้มีแต่เด็กเก่ง

เด็กเก่ง มีความหมายว่า เด็กมีความสามารถสูง แต่ถ้าพูดว่า ห้องนี้มีแต่เด็กเก่งๆ เด็กเก่งๆ มีความหมายว่า เด็กในจำพวกที่ถือว่า มีความสามารถสูง อาจไม่เก่งเสมอกันทุกคน แต่จัดว่าอยู่ในเกณฑ์ที่เก่ง

ข้อสังเกตเกี่ยวกับคำซ้ำ

๑. ความหมายของคำซ้ำ อาจเปลี่ยนไปจากความหมายของคำเดิม ที่น่าสังเกตมีดังนี้
เมื่อซ้ำคำนามจะมีความหมายเท่ากับเพิ่มจำนวนของคำนามนั้น คำนามที่ซ้ำจึงมีความหมายเป็นพหูพจน์

ตัวอย่าง

พี่ๆ ไม่รักน้อง
เพื่อนๆ ไม่ชอบเขา
ลูกๆ ไม่อยู่บ้าน

เมื่อซ้ำคำแสดงหน่วยหลักของจำนวนที่อยู่หลังคำว่า เป็น จะมีความหมายเท่ากับเพิ่มจำนวนในหลักนั้นให้มากขึ้น

ตัวอย่าง

เขาเสียเงินเป็นแสนๆ เพื่อแลกกับชีวิต
รถยนต์ราคาเป็นล้านๆ ไม่น่าปล่อยทิ้งปล่อยขว้าง

เมื่อซ้ำคำลักษณนามที่อยู่หลังคำว่า เป็น จะมีความหมายเท่ากับเพิ่มจำนวนของสิ่งหรือการกระทำที่กล่าวถึงให้มากขึ้น

ตัวอย่าง

เธอมีทองเป็นแท่งๆ
ผู้จัดการจ่ายเงินให้คนงานเป็นงวดๆ

เมื่อซ้ำคำกริยา จะมีความหมายว่า ทำกริยานั้นอีกหลายครั้งและต่อเนื่องกันไป

ตัวอย่าง

พูดๆ แล้วก็หยุด
มองๆ แล้วก็ยิ้ม
เดินๆ ไปไม่เท่าไรก็ถึง

หรืออาจทำให้ความหมายอ่อนลง ไม่หนักแน่นเท่ากับคำเดิม มีความหมายว่า ทำทำนองนั้น ทำอย่างไม่ตั้งใจ

ตัวอย่าง

ไปนั่งๆ ให้เขาเห็นสักหน่อย
ฉันก็ชอบๆ เขาอยู่เหมือนกัน
ผมก็คิดๆ อยู่ว่าจะไปเรียนต่อเมืองนอก

เมื่อซ้ำคำวิเศษณ์ขยายกริยา จะมีความหมายว่า ทำกริยาเช่นนั้นซ้ำๆ ต่อเนื่องกัน

ตัวอย่าง

เธอร้องกรี๊ดๆ ลั่นท้อง
งูแลบลิ้นแผลิบๆ ดุน่ากลัว
เขาก้าวพรวดๆ เข้าไปในพงหญ้า

เมื่อซ้ำคำวิเศษณ์ที่ขยายนาม หรือขยายกริยา อาจมีความหมายว่า อยู่ในประเภทนั้น หรือกลุ่มนั้น ไม่เจาะจงเท่าคำวิเศษณ์ที่ไม่ได้ซ้ำ

ตัวอย่าง

เธอสวมเสื้อสีดำๆ
แม่อยากได้ที่นอนนุ่มๆ
เลือกลูกใหญ่ๆ ให้หน่อย จะเอาไปทำบุญ

เมื่อซ้ำคำบุพบท จะมีความหมายไม่เจาะจง

ตัวอย่าง

เขานั่งข้างๆ ฉัน
เขายืนอยู่ริมๆ ถนน

อนึ่ง คำซ้ำอาจมีความหมายต่างกับคำที่ไม่ได้ซ้ำอยู่มาก เช่น อยู่ๆ เขาก็ลุกออกไป อยู่ๆ หมายถึง กะทันหัน ไม่บอกกล่าวล่วงหน้า มีความหมายต่างกับ อยู่

๒. คำสันธาน คำช่วยกริยา และคำอื่นๆ อีกบางคำในบางบริบทไม่อาจซ้ำคำได้ ฉะนั้นจึงไม่ปรากฏคำ เช่น แต่ๆ และๆ ไม่ๆ คงๆ น้าๆ

๓. มีคำบางคำ ต้องออกเสียงซ้ำเสมอ

ตัวอย่าง

ฝนตกหิมๆ

พยับหน้าต่างๆ

พูดฉอดๆ

ได้มาเหาะๆ

๔. เฉพาะในภาษาพูดที่ไม่เป็นทางการ อาจเปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์ของคำหน้าในคำซ้ำให้สูงขึ้นกว่าเสียงวรรณยุกต์ของคำหลัง คำซ้ำเช่นนี้เน้นความหมายของคำเดิม

ตัวอย่าง

เธอหน้าตาเด็กเด็ก

ตึกมากแล้วฉันนั่งง่วงง่วง

๕. ในสมัยก่อน เมื่อเขียนคำซ้ำไม่ว่าจะในบทร้อยแก้วหรือบทร้อยกรอง จะใช้ไม้ยมกแทนเสียงที่ซ้ำเสมอไป แต่ในปัจจุบัน มีผู้รู้บางคนเคร่งครัด กำหนดให้ใช้ไม้ยมกเฉพาะในบทร้อยแก้วเท่านั้น ส่วนในบทร้อยกรองจะเขียนคำนั้นซ้ำ ไม่ใช่ไม้ยมก อาจเป็นเพราะต้องการให้เห็นจำนวนคำในวรรคชัดเจนขึ้น

กิจกรรม

๑. จงเติมคำซ้ำลงในช่องว่าง ให้ประโยคมีความหมายชัดเจน

ฉันอุตส่าห์เลือกเสื้อ.....ให้เขาไป ดูลิ! เขาก็ยังไม่พอใจอีก

รองเท้าคู่นี้ยังดีอยู่เกิดเบื่อขึ้นมา ยอมเสียเงินไปซื้อคูใหม่

ดูแม่พวก.....นั่นสิ เลือกอยู่นั่นแหละ ไม่รู้จักเสร็จสักที

เรื่อง.....แค่นี้ ปล่อยให้ยึดเยื่ออยู่ได้

เขียนหนังสือตัว.....ไม่ได้หรือ คนอยู่ข้างหลังจะได้แลเห็น

อยากได้ของ.....ตามตลาดสด ต้องไปซื้อตอน.....

แต่งตัว.....ไปที่ไหนๆ ก็ไม่เป็นจุดเด่นให้คนสังเกต

วันนี้ฝนตก.....ทั้งวัน เมื่อวานนี้ตก.....เท่านั้น

วันนี้ฟ้าร้อง.....ทั้งวัน ยังดีที่ไม่ถึงกับฟ้า.....เหมือนเมื่อวานนี้

ทำงานส่งครูทั้งที ต้องทำให้.....อย่าทำเพียง.....พอให้.....ไปเท่านั้น

๒. คิดข้อความที่เป็นข้อเตือนใจ อย่างน้อยคนละ ๑ ข้อความ ให้ใช้คำซ้ำในข้อความนั้น

ค่อยๆพูดกัน อย่าหุนหันพลันแล่น

๓. ยกตัวอย่างคำที่ต้องใช้เป็นคำซ้ำเสมอ มา ๕ คำ พร้อมทั้งอธิบายความหมายของคำซ้ำนั้น และแต่งประโยคให้ดูด้วย

หิงๆ หมายถึง ทำเสียงเบาๆ พอได้ยิน
เธอไม่รู้จะทำอะไร เลยร้องเพลงหิงๆ อยู่คนเดียว

คำซ้อน หรือ คำซ้ำ

คำซ้อนคำหนึ่งประกอบด้วยคำเคียงกันอยู่ ๒ คำ แต่ละคำมีความหมายใกล้เคียงกันก็มี และตรงข้ามกันก็มี เมื่อประกอบกันเข้าแล้ว จะทำให้มีคำใช้เพิ่มขึ้นในภาษา

หรือว่า

- เกี่ยวข้อง หมายถึง มีความสัมพันธ์กัน ประกอบด้วยคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันคือคำ เกี่ยว ซึ่งหมายถึง ยึดหรือเหนี่ยวให้เข้ามาติดกับคำ ข้อง ซึ่งหมายถึง ติดอยู่ ไม่ไปที่อื่น
- ขัดขวาง หมายถึง ทำให้ดำเนินไปไม่สะดวก ประกอบด้วยคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันคือคำ ขัด ซึ่งหมายถึง ทำให้ติดขวางไว้ไม่หลุดออก และคำ ขวาก ซึ่งหมายถึง กีดกัน
- ส่งเสริม หมายถึง ช่วยให้ดีขึ้น เจริญขึ้น สะดวกขึ้น หรือทำหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้น ประกอบด้วยคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันคือ คำ ส่ง ซึ่งหมายถึง ทำให้เคลื่อนไปด้วยดี กับคำ เสริม ซึ่งหมายถึง เพิ่มเติมให้พอเหมาะ

- สูงต่ำ หมายถึง ระดับของสิ่งต่างๆ เช่น ความสูงต่ำของสติปัญญา ความสูงต่ำของฐานะทางสังคม ประกอบด้วยคำที่มีความหมายตรงกันข้าม ในด้านระดับคือคำ สูง กับคำ ต่ำ
- มากน้อย หมายถึง ปริมาณของสิ่งต่างๆ ประกอบด้วยคำที่มีความหมายตรงกันข้ามในด้านปริมาณคือคำ มาก กับคำ น้อย

คำซ้อนบางคำ อาจมีความหมายไม่ต่างกับความหมายของคำที่ซ้อนกันมากนัก หรืออาจเปลี่ยนความหมายไป มีความหมายเปรียบเทียบ

ตัวอย่าง

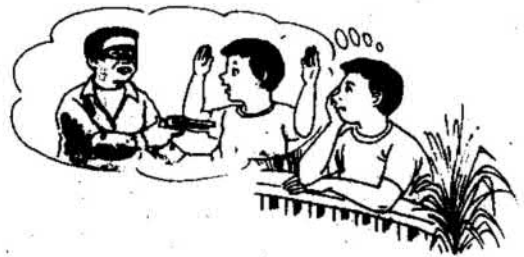
- คัดเลือก หมายถึง พิจารณาคุณสมบัติของสิ่งต่างๆ เพื่อเอาเฉพาะสิ่งที่ต้องการไว้และตัดสิ่งที่ไม่ต้องการออกไป มีความหมายไม่ต่างกับ คำ คัด และคำ เลือก มากนัก
- กำจุน หมายถึง อุดหนุนให้ดำรงอยู่ได้ มีความหมายเปลี่ยนไปจากคำ คำ ซึ่งหมายถึง เอาวัตถุที่แข็งแรง เช่น ไม้ ยันวัตถุอีกสิ่งหนึ่งไว้เพื่อไม่ให้ล้ม และคำ จุน ซึ่งหมายถึง ใช้วัตถุขนาดเล็ก เห็นได้ไม่ชัดเจน ยันพอบปะทะปะทั้งวัตถุอีกสิ่งหนึ่งไว้ไม่ให้ล้ม

คำซ้อนบางคำ คำใดคำหนึ่งอาจมิได้ใช้ทั่วไป แต่ใช้เฉพาะในภาษาถิ่นบางถิ่นหรืออาจเป็นคำที่มาจากภาษาอื่น ซึ่งมีความหมายเดียวกันหรือทำนองเดียวกันกับอีกคำหนึ่ง

ตัวอย่าง

เลื้อยสาด	คำ สาด	เป็นคำภาษาถิ่น หมายถึง เลื้อย
ทองคำ	คำ คำ	เป็นคำภาษาถิ่น หมายถึง ทอง
อ้วนพี	คำ พี	เป็นคำภาษาถิ่น หมายถึง อ้วน
สร้างสรรค์	คำ สรรค์	เป็นคำที่มาจากภาษาสันสกฤต หมายถึง สร้าง
โจรผู้ร้าย	คำ โจร	เป็นคำที่มาจากภาษาบาลี หมายถึง ผู้ร้าย
เจริญรุ่งเรือง	คำ เจริญ	เป็นคำที่มาจากภาษาเขมร หมายถึง เติบโตงอกงาม

ตรวจสอบ คำ ตรวจ เป็นคำที่มาจากภาษาเขมร หมายถึง พิจารณา
 แบบฟอร์ม คำ ฟอร์ม เป็นคำที่มาจากภาษาอังกฤษ หมายถึง แบบ

ข้อสังเกตเกี่ยวกับคำซ้อน

๑. คำซ้อนในภาษาไทยจำนวนมากไม่น้อย มีเสียงสัมผัสกัน เช่น เกลี้ยงเกลา แกว่งไกว ขยับเขยื้อน เคลื่อนคล้อย แจ่มแจ้ง เชิดชู ซาบซึ้ง ดอกดวง ถกเถียง ทายัก หนักแน่น เบิกบาน ปีนป่าย ผกผัน ผึกฝน เพราะพริ้ง เพื่องฟู ทม่นทมอง ยุแหย เรียกร้อง ลนลาน หวันไหว สงเสริม หักโถม เฮฮา

๒. คำที่มี ๒ พยางค์ อาจซ้อนกันได้ กลายเป็นคำซ้อน ๔ พยางค์ เช่น เฉลียวฉลาด ขยับเขยื้อน สนุกสนาน ประดังประเด

๓. มีคำซ้อนอยู่เป็นจำนวนมากไม่น้อยที่บัญญัติขึ้นในภาษาไทย เพื่อใช้เทียบกับศัพท์ต่างประเทศ ทั้งในด้านวิชาการและในกิจการอื่นๆ

ตัวอย่าง

ปรับเปลี่ยน	เทียบกับ	adapt
แปรผัน	เทียบกับ	vary
หักเห	เทียบกับ	refract
ต้านทาน	เทียบกับ	resist
เบี่ยงเบน	เทียบกับ	deviate
แจกแจง	เทียบกับ	distribute

๔. การซ้อนคำ นอกจากจะช่วยให้มีคำเพิ่มขึ้นในภาษา ยังมีประโยชน์ในการแปลความหมายของคำที่นำมาซ้อนอีกด้วย

ตัวอย่าง

ชมเหง เรารู้ความหมายของคำ ชม คำ เหง ก็น่าจะมีความหมาย
ทำนองเดียวกับคำ ชม (เหง เป็นคำภาษาถิ่นใต้ แปลว่า หับ
หรือชม)

นัยน์ตา เรารู้ความหมายของคำ ตา คำ นัยน์ ก็น่าจะแปลว่า ตา (นัยน์
เป็นคำภาษาบาลีสันสกฤต แปลว่า ตา)

๕. คำซ้อนที่มีใช้อยู่ในภาษา ล้วนเป็นคำที่เจ้าของภาษายอมรับ และได้กำหนด
ความหมายไว้ตรงกันแล้ว คำซ้อนที่เกิดขึ้นใหม่ต้องอาศัยกาลเวลาเป็นเครื่องตัดสิน ถ้ามี
ผู้นิยมใช้ คำนั้นก็คงติดอยู่ในภาษา และอาจเก็บไว้ในพจนานุกรม ถ้าไม่มีผู้นิยมใช้ คำนั้นก็
จะตายไป

๖. คำซ้อนบางคำ ถ้าเปลี่ยนตำแหน่งของคำ ความหมายจะเปลี่ยนแปลงไป และ
มักมีที่ใช้ต่างกับคำเดิม

ตัวอย่าง

แหลกแหลว	หมายถึง ละเอียดเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อย ใช้กับวัตถุ
แหลวแหลก	หมายถึง ไม่ดี ใช้กับความประพฤติ กิจกรรม
แน่นหนา	หมายถึง มั่นคง ใช้กับสิ่งก่อสร้าง เช่น อาคาร บ้านเรือน
หนาแน่น	หมายถึง จำนวนมากในที่จำกัด ใช้กับพลเมือง ต้นไม้ เป็นต้น เช่น พลเมืองหนาแน่น ต้นไม้หนาแน่น
เหี้ยมดียว	หมายถึง ยึดตัวออกไป ใช้กับสิ่งต่างๆ เช่น นอนเหี้ยมดียว
ยาวเหี้ยมด	หมายถึง มีความยาวมาก ใช้กับสิ่งต่างๆ มีถนน เป็นต้น เช่น ถนนยาวเหี้ยมด

แต่มีคำซ้อนบางคำ อาจใช้สลับตำแหน่งกันได้ และความหมายไม่เปลี่ยนแปลง เช่น
เกี่ยวข้อง แจกจ่าย ชมชื่น อาจใช้ ช้องเกี่ยว จ่ายแจก ชื่นชม ก็ได้

อนึ่ง มีคำซ้อนบางคำ ผู้ใช้ไม่อาจสลับตำแหน่งของคำได้ เพราะจะผิดความนิยมของ
เจ้าของภาษา เช่น คำจูน ครั่งคราว ไต้แย้ง นุ่มนวล ท้อถอย ยกย่อง

ทั้งนี้ นักเรียนในฐานะเจ้าของภาษา อาจสังเกตเห็นได้ ถ้าคำใดไม่แน่ใจ ว่ามี

ความหมายหรือมีที่ใช้อย่างไร นักเรียนก็อาจหาตัวอย่างการใช้คำนั้นๆ พิจารณาความหมาย และที่ใชของคำแล้วแลกเปลี่ยนทรรศนะกัน

๑. ยกตัวอย่างคำซ้อนที่ประกอบด้วยคำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน และคำที่มีความหมายตรงข้ามกันมาอย่างละ ๕ คำ และบอกความหมายของคำซ้อนนั้นๆ แต่งประโยคให้ดูด้วย

ตัวอย่าง คำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน

ปลอดโปร่ง มีความหมายว่า ไม่มีอุปสรรค ไม่มีข้อขัดข้อง เช่น วันนี้ทั้งวันทำงาน
ได้โดยปลอดโปร่ง ไม่มีใครมารบกวน ไม่มีเหตุอื่นเข้ามาทำให้งานล่าช้า
ปลอด หมายถึง ไม่มี เช่น ในเวลาปลอดคน อาจมีผู้ร้ายลอบเข้ามาลักขโมย
สิ่งของได้
โปร่ง หมายถึง โล่ง ไม่อึดอัด เช่น ห้องๆ นี้เขาจัดดูโปร่งตาดี ไม่มีสิ่งของ
มากจนแลดูเกะกะ

ตัวอย่าง คำที่มีความหมายตรงข้ามกัน เช่น ขาดเหลือ

ขาดเหลือ มีความหมายว่า มีปริมาณไม่ตรงตามต้องการ เช่น ขาดเหลืออะไร
ก็บอกนะ
ขาด หมายถึง ไม่พอ
เหลือ หมายถึง เกินพอ

๒. จงให้ข้อสังเกตว่า คำซ้อนต่อไปนี้ คำใดบ้างมีคำภาษาถิ่นซ้อนอยู่ คำใดบ้างมีคำที่รับมาจากภาษาต่างประเทศซ้อนอยู่ หรือไม่ อย่างไร

โกรธแค้น	คอยท่า	ยื้อแย่ง	พัคดี
รื้อถอน	ทบทวน	ทอดทิ้ง	

๓. จงให้ข้อสังเกตว่า คำซ้อนต่อไปนี้มีความหมายกว้างกว่าความหมายของคำแต่ละคำที่ซ้อนกันเพียงใด

ถ้วยชาม	สะกดการันต์	บ้านเรือน
ลูกหลาน	ชนมนมเนย	ปิดกวาด

คำประสม

ในภาษาไทยมีคำประสมอยู่เป็นจำนวนมาก การเพิ่มคำโดยวิธีประสมคำมีมาตลอดระยะเวลาอันยาวนาน โดยนำคำตั้งแต่ ๒ คำขึ้นไปมาประสมกันทำให้เกิดคำใหม่ มีความหมายใหม่ แต่ก็พอมิเค้าความหมายเดิมอยู่บ้าง ในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง ก็มีคำประสมหลายคำ เช่น พ่อขุน เจ้าเมือง ดินนอน ห้วนนอน ในวรรณคดีเก่ามีคำ เช่น พี่เลี้ยง ปลาพอก คำโบราณหลายคำ เช่น ลูกหลวง คำหลวง กรมท่า ใบบอก เหล่านี้ล้วนเป็นคำประสมทั้งสิ้น

ตลอดระยะเวลาที่คนไทยคิดค้นสิ่งใหม่และรับสิ่งใหม่จากชนชาติอื่นทั้งที่เป็นวัตถุ กิจกรรม วิธีการ ฯลฯ ก็ได้คิดคำประสมขึ้นเพื่อเรียกขานสิ่งเหล่านั้น เป็นผลให้มีคำเพิ่มมากขึ้นมาจนทุกวันนี้ ดังจะยกตัวอย่างให้เห็นต่อไป

อาหาร	แกงส้ม	แกงเผ็ด	ต้มส้ม	ต้มยำ	น้ำพริก	กะปิควั
	ขนมถ้วยฟู	ขนมสอไส้	ทองหยอด	อมยิ้ม	ลูกอม	
	น้ำอัดลม	น้ำมะตูม	น้ำผลไม้			
	ไข่เค็ม	ไข่ดาว	ไข่ยัดไส้	ไข่หวาน		

การคมนาคม	ทางเท้า	ทางด่วน	ทางยกระดับ	ทางคู่ขนาน
	สะพานลอย	สะพานแขวน	ท่าเรือ	
	ดาวเทียม	ใยแก้ว	ประชุมทางไกล	
	เครื่องบิน	รถไฟ	เรือหางยาว	
	รถใต้ดิน	รถไฟฟ้า	เรือดำน้ำ	
	จดหมายด่วน	จดหมายลงทะเบียน	โทรศัพท์เคลื่อนที่	

- บุคคล แม่จ้าว พ่อบ้าน นายท้าย
 ขอทาน คนงาน คนทรง คนใช้
 หัวหน้ากอง ตัวแทน ผู้แทน หัวคะแนน
- กิจกรรมกีฬา วิ่งเปี้ยว วิ่งวิบาก วิ่งวัว
 วิ่งเร็ว วิ่งผลัด
 วิ่งทน พุ่มน้ำหนัก ขว้างจักร
 พุ่งแหลน กระโดดไกล กระโดดสูง
 ทมากกระดาน มวยปล้ำ
- ของใช้ ผ้าแถบ ผ้านุ่ง ผ้าวาง ผ้าเช็ดปาก ผ้าพันคอ
 ถุงเท้า แวนตา กระเป๋าทือ ยกทรง
 เตาเร็ด เตาอบ ตู้เย็น พัดลม
 เข็มซ่อนปลาย ลวดเย็บกระดาษ จานรองถ้วยแก้ว
- ส่วนประกอบของบ้านเรือน บ้านเลื้อน บ้านพับ บ้านเกล็ด
 ลูกบิด ยกพื้น วงกบ
 กระเบื้องลอนคู่ ขอสับหน้าต่าง
- อุปกรณ์รถยนต์ ฝากระโปรง กันชน บังโคลน สายดิน
 หม้อน้ำ ท้ามล้อ ไฟท้าย ไฟหน้า
 ไฟข้าง คันชัก คันส่ง ปีกนก
 ฝาสูบ ลูกสูบ เสือสูบ
- วิธีการ แต่งหน้า นำเสนอ เสริมสวย
 สืบข่าว เจาะข่าว จับตาย
 จูงใจ ล่อใจ เอาใจ
 หาเสียง ขึ้นรูป เลือกตั้ง
 หลบฉาก โหมโรง รดน้ำ

ข้อสังเกตเกี่ยวกับคำประสม

คำประสมซึ่งเพิ่มขึ้นมาเรื่อยๆ ในภาษาของเรานั้น มีข้อนำสังเกตดังนี้

๑. เมื่อพิจารณาในแง่ชนิดของคำ คำประสมอาจเป็นคำนาม คำกริยา หรือคำวิเศษณ์ก็ได้

คำนาม

ตัวอย่าง สมุดดำ มดแดง น้ำเค็ม เรือด่วน รถด่วน กล้องดำ ผ้าเช็ดหน้า

สมุดดำ หมายถึง สมุดโบราณของไทยที่ใช้กระดาษสีดำ ตัวอักษรสีขาว
มิได้หมายถึง สมุดสีดำโดยทั่วไป

มดแดง หมายถึง มดชนิดหนึ่ง ปกติอาศัยอยู่ตามต้นไม้ ตัวสีแดง กัดเจ็บ
มิได้หมายถึง มดสีแดงโดยทั่วไป

น้ำเค็ม หมายถึง น้ำทะเลที่ไหลบ่าเข้ามาในบริเวณแม่น้ำลำคลองในบางฤดูกาล
มิได้หมายถึง น้ำที่มีรสเค็มทั่วไป เช่น น้ำที่มีเกลือละลายอยู่ใช้ต้อง
ผักและผลไม้

เรือด่วน หมายถึง เรือที่แล่นรับผู้โดยสารประจำเส้นทางเฉพาะในแม่น้ำหรือ
ลำคลอง มิได้หมายถึง เรือทั่วไปที่แล่นด้วยความรวดเร็ว

รถด่วน หมายถึง ขบวนรถไฟที่รับผู้โดยสารโดยคิดค่าธรรมเนียมเป็นพิเศษ
เพราะไม่หยุดทุกสถานี ทำให้ผู้โดยสารเดินทางถึงที่หมายโดยรวดเร็ว
มิได้หมายถึง รถทั่วไปที่แล่นด้วยความรวดเร็ว

- กล่องดำ หมายถึง กล่องอุปกรณ์บันทึกการสื่อสารระหว่างนักบินกับผู้ควบคุม การบินภาคพื้นดิน มิได้หมายถึง กล่องที่มีสีดำโดยทั่วไป
- ผ้าเช็ดหน้า หมายถึง ผ้าสีเหลี่ยมจัตุรัส ทำขึ้นอย่างประณีต มีสีและขนาด พอเหมาะสำหรับใช้ติดตัวเพื่อใช้ประโยชน์ เช่น เช็ดหน้า ซับเหงื่อ หรือเหน็บกระเป๋าเพื่อความสวยงาม มิได้หมายถึง ผ้าใดๆ ก็ได้ ที่ใช้เช็ดหน้า

คำกริยา

ตัวอย่าง แจ้งความ จัดการ จูงใจ แข็งข้อ รู้ทัน ยกร่าง ลอยตัว

- แจ้งความ หมายถึง บอกเรื่องหรือเหตุที่ตนได้รับความเสียหายแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อให้ดำเนินการตามกฎหมาย มิได้หมายความว่า บอกเรื่องหรือเล่าเรื่องให้เป็นที่น่าตกใจกันไป
- จัดการ หมายถึง กระบวนการในการบริหาร ควบคุมงาน สิ่งงาน ดำเนินงาน เพื่อให้งานนั้นถูกต้องเรียบร้อย มิได้หมายความว่า จัดการงานต่างๆ ไป
- จูงใจ หมายถึง พยายามทำให้ผู้อื่นเปลี่ยนใจคล้อยตามด้วยคำพูด ภาพ หรือสิ่งอื่นๆ มิได้มีความหมายเชิงรูปธรรม
- แข็งข้อ หมายถึง คิดและกระทำการต่อต้าน มิได้มีความหมายเชิงรูปธรรม
- รู้ทัน หมายถึง รู้เท่าทัน ไม่หลงกล รู้เล่ห์เหลี่ยม เพราะมีไหวพริบ มิได้หมายความว่า รู้เรื่องต่างๆ ไปทันต่อเหตุการณ์
- ยกร่าง หมายถึง เขียนขึ้นเป็นครั้งแรก เพื่อปรับปรุงต่อไปก่อนนำไปใช้จริง มิได้มีความหมายเชิงรูปธรรม
- ลอยตัว หมายถึง ปลอยให้เป็นไปโดยไม่ถูกบังคับควบคุม หมดภาระ พันข้อผูกพัน เช่น รัฐบาลยอมให้ราคาน้ำมันลอยตัวได้ หรือ บุคคลผู้นี้ลอยตัวแล้วเพราะไม่ต้องสังกัดอยู่กับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่ กำลังขัดแย้งกันอยู่ มิได้หมายความว่า ทรงตัวอยู่บนผิวน้ำหรือในอากาศ

คำวิเศษณ์

ตัวอย่าง คอตก ใจจิต ปากหวาน

คอตก หมายถึง หมดเรียวแรงเพราะพ่ายแพ้หรือผิดหวัง มิได้มีความหมายเพ่งเฉพาะที่ลำคอ

ใจจิต หมายถึง ชาติความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น แม้ในเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ไม่มีน้ำใจ ไม่มีแก่ใจ มิได้มีความหมายเกี่ยวกับรส

ปากหวาน หมายถึง พูดไพเราะเอาใจผู้ฟังจนทำให้ผู้ฟังหลงเชื่อ อาจไม่จริงใจก็ได้ มิได้มีความหมายเกี่ยวกับรส

๒. คำประสมที่เป็นคำนาม คำกริยา คำวิเศษณ์นั้น ไม่จำเป็นว่า คำแรกจะต้องเป็นคำนาม คำกริยา หรือคำวิเศษณ์เสมอไป

ตัวอย่าง

รองเท้า บังดา ห้ามล้อ ยกทรง ล้วนเป็นคำนาม แต่คำแรกเป็นคำกริยา คำที่ตามเป็นคำนาม

ห่อหมก ก้นสาด ก้นชน ต้มยำ พิมพ์ดีด ล้วนเป็นคำนาม แต่คำแรกและคำที่ตามเป็นคำกริยาทั้งสองคำ

อกแตก ใจดี คอกกกลับ ใจเพชร บางคำเป็นคำกริยา บางคำเป็นคำวิเศษณ์ บางคำเป็นได้ทั้งสองอย่าง แล้วแต่การใช้ในประโยค ทั้งๆ ที่คำแรกของคำประสมเหล่านี้ล้วนเป็นคำนาม

๓. คำประสมจำนวนมากมีคำแรกซ้ำๆ กัน ถือเป็นคำตั้ง แล้วมีคำต่างๆ ตามมาช่วยเสริมความหมาย คำประสมเหล่านี้บางคำใช้มาแล้วเป็นเวลานาน บางคำก็เกิดขึ้นใหม่

ตัวอย่าง

คำประสมที่หมายถึงคน

คน คนใช้ คนนำทาง คนเก็บขยะ คนเฝ้าประตู คนสวน
เจ้า เจ้าบ้าน เจ้ามือ เจ้าเมือง เจ้าจ่านา เจ้าทุกข์

- มือการ หมายถึง ผู้ร้ายที่หยิบหรือล้วงของของผู้อื่นได้อย่างแนบเนียน
ราวกับทากาที่มีมือ
- ดินแมว หมายถึง ผู้ร้ายที่ย่องได้เบาราวกับแมว
- เขี้ยวกระแด หมายถึง ไม้ดอกที่เป็นพันธุ์ไม้เลื้อยชนิดหนึ่ง มีดอกสีขาวรูปร่าง
คล้ายเขี้ยวกระแด
- สามเกลอ หมายถึง เครื่องสำหรับกระทุ้งดินให้แน่นหรือใช้ตอกเสาเข็ม
ทำด้วยท่อนไม้เนื้อแข็ง มีด้ามสามด้ามสำหรับจับ ราวกับเพื่อนเกลอ
๓ คนเกาะกลุ่มกัน
- ดาวเทียม หมายถึง เทหวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น แล้วยิงขึ้นไปบนท้องฟ้า
ให้โคจรไปพร้อมๆ กับการหมุนของโลก คล้ายกับดาวที่โคจรรอบ
ตามธรรมชาติในท้องฟ้า

กิจกรรม

- ให้นักเรียนหาคำประสมที่อยู่ในหมวดต่างๆ ที่กำหนดให้ต่อไปนี้ หมวดละ ๑๐ คำ
ได้แก่ หมวดอาหาร พืช เครื่องใช้ในบ้านเรือน แล้วนำเสนอในชั้นเรียน ให้ทุกคนช่วยกัน
แสดงความคิดเห็นว่า คำที่เสนอมานั้นเข้าหมวดถูกต้องหรือไม่
- ให้นักเรียนตั้งหมวดใหม่ขึ้นเอง ๖-๑๐ หมวด แล้วหาคำประสมบรรจุลงในหมวดนั้นๆ
หมวดละประมาณ ๑๐ คำ นำเสนอในชั้นเรียนเช่นเดียวกับข้อ ๑
- ให้นักเรียนหาคำเติมลงในช่องว่างแต่ละบรรทัด เมื่อประสมคำที่เติมกับคำแรก
ที่กำหนดให้แล้วจะได้คำใหม่เป็นคำประสม

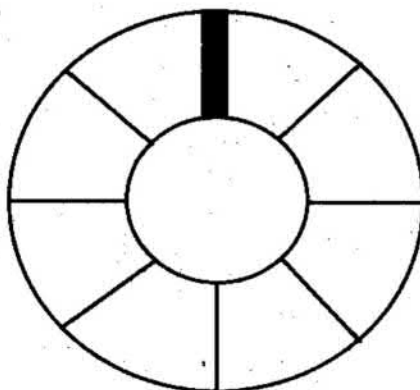
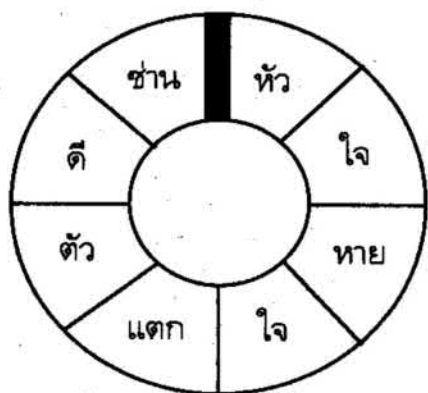
๔. บอกคำประสมและคำซ้อนที่อยู่ในข้อความข้างล่างนี้

- ๑) หมองูตายเพราะงู
- ๒) ตำนานพริกละลายแม่น้ำ
- ๓) อย่าไว้ใจทาง อย่าวางใจคน
- ๔) ไม่เห็นแกชี่ ก็ต้องเห็นแกผ้าเหลือง
- ๕) อย่ารู้มากบอกหนี้แต่ที่ง่าย ที่ไหนหนักหักกายเข้าหาบหาม
- ๖) เขาย่อมเปรียบเทียบความเมื่อยามรัก แต่น้ำผักต้มชมชมว่าหวาน
ครั้นจิตจางห่างเหินไปเนิ่นนาน แต่น้ำตาลก็ว่าเปรี้ยวไม่เหลือยวแล

๕. ข้อความต่อไปนี้ อาจใช้คำประสมคำใดแทนได้ คำตอบบางข้ออาจมีมากกว่าหนึ่ง

- ๑) โครงร่างที่ทำอยู่ภายนอกอาคาร สำหรับข้างขึ้นไปทำงานในที่สูง เช่น ทาสีอาคาร เมื่อเสร็จงานแล้วรี้ออก
- ๒) อาหารว่างชนิดหนึ่ง ทำจากหัวพืช ผ่านเป็นแผ่นบางๆ ทอดกรอบ ฉาบน้ำตาล
- ๓) อาหารว่างชนิดหนึ่ง ทำจากแป้ง มีไส้ข้างใน ทำให้สุกด้วยวิธีหนึ่ง
- ๔) เครื่องเป่าให้สัญญาณ มีขนาดเล็ก เช่นที่ตำรวจจราจรใช้
- ๕) วัดเพื่อให้ทราบผลการเรียนอีกครั้งหนึ่ง หลังจากที่ไม่ผ่านมาแล้ว จากการวัดครั้งก่อน

๖. เติมคำลงในช่องว่าง ให้คำแต่ละคู่ในช่องที่ขีดกันเป็นคำประสมหนึ่งคำ เวียนตามเข็มนาฬิกาไปทุกคู่ เริ่มที่คำใดก็ได้ ให้ได้อย่างน้อย ๗ คำ ตามตัวอย่างข้างล่าง

คำจากภาษาอื่น

การนำคำจากภาษาอื่นมาใช้ เป็นการเพิ่มคำในภาษาอีกวิธีหนึ่ง เมื่อคนไทยติดต่อกับชนชาติอื่น ทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ก็เป็นธรรมดาอยู่เองที่จะรับคำในภาษาของชนชาติเหล่านั้นมาใช้

ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ระบุภาษาต่างๆ ที่ภาษาไทยรับมาใช้ นับได้ถึง ๑๔ ภาษา เช่น เขมร จีน ชาว บาลี สันสกฤต อังกฤษ ฯลฯ

ตัวอย่าง

คำที่รับจากภาษาเขมร	เช่น เจริญ ไถง แซ ดำเนิน ถนน บำเพ็ญ
คำที่รับจากภาษาจีน	เช่น ก๋วยเตี๋ยว ก๊าก ยี่ป๊ว เกาเหลา เกียะ ฮั้ว
คำที่รับจากภาษาชาว	เช่น บุหลัน บุหงา ตูนาหงัน มาลาตี มินตรา มะงุมมะงาหรา
คำที่รับจากภาษาบาลี	เช่น สุข สบาย อหังการ ราชา มานะ กาล
คำที่รับจากภาษาสันสกฤต	เช่น เลขตร เปรม ศึกษา วิจักขณ์ ครู
คำที่รับจากภาษาอังกฤษ	เช่น ฟอรั่ม เทคโนโลยี อิเล็กทรอนิกส์ ไอศกรีม เทนนิส คอมพิวเตอร์

คำที่รับจากภาษาอื่นมาใช้ในภาษาไทยนั้น เมื่อออกเสียงก็ดัดแปลงให้เข้ากับระบบเสียงของภาษาไทย และเมื่อเขียนก็ดัดแปลงให้เข้ากับระบบอักษรวิธีของภาษาไทย โดยพยายามรักษารูปคำไว้พอให้สังเกตได้ว่า เป็นคำมาจากภาษานั้นๆ นักเรียนทุกคนเคยเรียนภาษาอังกฤษมาบ้างแล้ว คงจะสังเกตได้ตามที่กล่าวมานี้

ตัวอย่าง

คำ *ฟุตบอล* เราออกเสียงพยางค์แรกโดยมีตัวสะกดในแม่กด และพยางค์หลังมีตัวสะกดในแม่กน คือออกเสียงคำนี้ว่า ฟุต-บอน ซึ่งไม่ตรงกับที่เดียวกับการออกเสียงในภาษาอังกฤษ ส่วนวิธีเขียนนั้น แม้พยางค์แรกจะออกเสียงในแม่กด แต่เราเขียน ต สะกด โดยเทียบกับ *t* ในภาษาเดิม และพยางค์หลัง เราออกเสียงใน แม่กน แต่เราเขียน ล สะกด เพื่อเทียบกับ *ll* ในภาษาเดิม มีบางคนทีออกเสียงตัวสะกดเป็นเสียง *l* ในภาษาอังกฤษ ซึ่งไม่มีในระบบเสียงภาษาไทย แต่ก็ถือว่าใช้ได้โดยอนุโลม

คำที่มาจากภาษาบาลีสันสกฤต เราก็ใช้หลักเดียวกันนี้ เช่น สุข ในภาษาบาลีออกเสียงว่า สุ-ชะ แต่เราออกเสียงเป็นคำพยางค์เดียวว่า สุข ใช้พยัญชนะต้นของพยางค์หลังเป็นตัวสะกดอยู่ในแม่กก เมื่อเขียนคงรักษา ข ไว้เป็นตัวสะกด ตามรูปศัพท์เดิมในภาษาบาลี คำ ครู ในภาษาสันสกฤต เดิมออกเสียงว่า กุ-รุ เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทย เราลดให้เหลือพยางค์เดียว ออกเสียงกล้ำ คร และยัดเสียงสระอุให้เป็นเสียงสระอุ

การใช้เครื่องหมายวรรณยุกต์ นั้น สำหรับคำจากภาษาอื่นที่เป็นภาษาไม่มีเสียงวรรณยุกต์ เราพยายามเสียงไม่เขียนเครื่องหมายวรรณยุกต์กำกับ เช่น คำ คลินิก คอมพิวเตอร์ เทคโนโลยี อิตาลี แม้เวลาออกเสียง จะออกเสียงเหมือนมีรูปวรรณยุกต์กำกับอยู่ก็ตาม ทั้งนี้ยกเว้นคำที่ใช้กันมาแต่เดิมจนชินแล้ว เช่น เชื้อต ไนต์

ข้อสังเกตเกี่ยวกับคำจากภาษาอื่น

๑. ในบรรดาคำที่เรารับมาจากภาษาอื่น คำที่มาจากภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต มีที่ใช้อย่างกว้างขวางและมีจำนวนมากที่สุด เราให้ความสำคัญแก่สองภาษานี้มาก เราใช้ภาษาบาลี สันสกฤตในเรื่องทางศาสนาไม่เฉพาะแต่พุทธศาสนาเท่านั้น นักเรียนจะสังเกตเห็นได้ว่า ในคริสต์ศาสนาก็มีคำเช่น บุญ บาป กุศล พระ คีล นมัสการ สวรรค์ นรก นิยาย ใช้อยู่เป็นปกติ คำเหล่านี้ล้วนเป็นคำมาจากภาษาบาลีสันสกฤตทั้งสิ้น ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิชาการ ก็ใช้คำบาลีสันสกฤตเป็นพื้น เช่น ประวัติศาสตร์ แพทยศาสตร์ ชีววิทยา วิศวกรรม นอกจากนั้นในปัจจุบันนี้คนไทยส่วนใหญ่ก็นิยมตั้งชื่อโดยใช้ภาษาบาลีสันสกฤตกันทั่วไป

๒. คนไทยได้ผูกคำขึ้นใช้โดยอาศัยวิธีการสมาสคำ กล่าวคือ นำคำบาลีหรือสันสกฤตมาประกอบกันเกิดเป็นคำใหม่ขึ้น บางคำก็มีการกลมกลืนเสียงที่เรียกว่า สนิธิ อีกด้วย

ตัวอย่าง

- ธนกิจ เป็นคำสมาสผูกขึ้นจากคำ ธน+กิจ แปลว่า กิจที่เกี่ยวกับการเงิน
- ธนบัตร เป็นคำสมาสผูกขึ้นจากคำ ธน+บัตร แปลว่า บัตรแทนเงิน หมายถึง เงินที่ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย
- ธนาคาร เป็นคำสมาสมีการกลมกลืนเสียงจากคำ ธน+อาคาร แปลว่า อาคารเกี่ยวกับเงิน เป็นศัพท์ใช้เทียบกับ bank ในภาษาอังกฤษ
- ธนูปถัมภ์ เป็นคำสมาสมีการกลมกลืนเสียงจากคำ ธน+อุปถัมภ์ แปลว่า อุปถัมภ์ด้วยเงิน
- ธนิศร เป็นคำสมาสมีการกลมกลืนเสียงจากคำ ธน+อิสร แปลว่า ผู้เป็นใหญ่ในการเงิน

กิจกรรม

๑. ให้นักเรียนเลือกคำที่รับมาจากภาษาต่างประเทศเท่าที่นักเรียนทราบ ในข้อความที่กำหนดให้ต่อไปนี้ บอกด้วยว่า มาจากภาษาใด

เรื่องพุทธประวัติเกี่ยวข้องกับอยู่ภายในตอนกลาง คือ มัชฌิมประเทศ ไม่ค่อยเกี่ยวข้องกับตอนใต้ และไม่มีทางที่จะเกี่ยวข้องกับถิ่นประเทศเหนือภูเขาหิมาลัยขึ้นไป ฉะนั้น ชื่อเมืองหรือความเป็นไปที่เราจะค้นหาการศึกษากันได้ จึงอยู่แต่ในตอนกลางเป็นส่วนมากที่สุด

(จาก เรื่อง ศาสนาสากล เล่ม ๒ ของ หลวงวิจิตรวาทการ)

บุคคลผู้มิใช่เรียนมาในขนาดธรรมดา หากได้ฝึกฝนอบรมเป็นพิเศษ ในกลยุทธแปลกกว่าผู้เล่าเรียนอื่นๆ เพราะจะต้องรู้วิธีข้ามกำแพงเมืองและเข้าไปในเคหสถาน ยังกิจที่ต้องการให้สำเร็จ นอกจากนั้นจะต้องรอบรู้ความเป็นไปและตัวบุคคลผู้มีหน้าที่ในราชกิจ

(จาก เรื่อง กองทัพธรรม ภาค ๒ ของ สุชีโวภิกขุ)

วันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๑๓ เป็นวันคล้ายวันเกิดครบรอบ ๑๐๐ ปี ของ พระยาอนุมานราชธน ผู้สร้างสรรค์ผลงานด้านมรดกวัฒนธรรมอันล้ำค่าของชาติ เป็นจำนวนมาก เช่น ภาษาไทย วรรณคดี ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ขนบธรรมเนียมและประเพณีไทย เป็นต้น อาจกล่าวโดยอนุมานได้ว่า ท่านเป็นผู้ก่อกำเนิดวิชา “ไทยคดีศึกษา” จนเป็นที่ประจักษ์แก่ผู้ศึกษาค้นคว้าและวิจัยเกี่ยวกับชีวิตและวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของไทย สถาบันการศึกษาในประเทศนี้ และเกือบทุกภูมิภาคของโลกทั้งในยุโรป เอเชีย อเมริกา ออสเตรเลีย องค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติยอมรับว่า พระยาอนุมานราชธนเป็นนักปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านวัฒนธรรมไทยและมนุษยชาติ จึงได้มีมติประกาศยกย่องพระยาอนุมานราชธนเป็นบุคคลสำคัญของโลก และเสนอแนะให้มีการเฉลิมฉลองเนื่องในโอกาสครบรอบ ๑๐๐ ปี ในภูมิภาคต่างๆ ของโลก

(จาก คำนำหนังสือ **วรรณกรรมเด็กสรรสำหรับเด็ก พระยาอนุมานราชธน** ของ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ)

การติดฟิล์มกรองแสง

แท้จริงแล้ว ประกาศของกรมตำรวจที่ห้ามติดฟิล์มกรองแสงเกินกว่า ๕๐ เปอร์เซ็นต์ จะไม่เป็นปัญหาให้ต้องวิพากษ์วิจารณ์กันมากเลย ถ้าหากบังคับใช้เฉพาะกับรถยนต์ที่ซื้อใหม่ ตั้งแต่วันที่ ๑ มีนาคมศกนี้เป็นต้นไป โดยไม่มีผลย้อนหลังกับรถยนต์ที่ติดไปแล้ว ฉะนั้น การออกกฎระเบียบหรือกฎกระทรวงใดๆ ที่ส่งผลย้อนหลังดังเช่นกรณีการติดฟิล์มกรองแสงรถยนต์ที่เกินกว่า ๕๐ เปอร์เซ็นต์ จะต้องถึงกับรื้อฟิล์มที่ติดไปแล้วนั้น น่าจะเป็นการออกกฎระเบียบที่ไม่ชอบด้วยหลักกฎหมายมากกว่า และส่งผลให้มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์เกิดขึ้นถึงความไม่ชอบธรรมอย่างกว้างขวาง

(จาก หนังสือพิมพ์ มติชน ฉบับวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๘)

การใช้คำ

บรรดาคำทั้งปวงในภาษานั้น เมื่อนำมาใช้เข้าประโยค เราจะต้องรู้จักเลือกใช้ให้เหมาะสม ไม่ว่าในการพูดหรือในการเขียน จึงจะสื่อความหมายได้ตามต้องการ ลองสังเกตงานเขียนของบุคคลคนหนึ่งซึ่งมีจุดประสงค์ที่จะแสดงทรรศนะของตนเกี่ยวกับการดำรงชีวิตดังต่อไปนี้

มนุษย์ทุกคนเราทุกคนในโลกนี้ที่พยายามสู้เพื่ออยู่ในโลกนี้ด้วยดีงาม จะต้องผจญอุปสรรคนานัปการ ตั้งแต่เล็กจนโต บางครั้งก็ประสบพบเห็นความสำเร็จ บางครั้งก็ประสบพบเห็นความไม่สำเร็จ

นักเรียนจะรู้สึกหรือไม่สละสลวย แม้พอจะเข้าใจความหมายได้ก็ตาม

คำว่า มนุษย์ กับ คนเรา มีความหมายอย่างเดียวกัน เมื่อใช้ร่วมกัน ก็ได้ทำให้ความหมายเด่นชัดขึ้นแต่อย่างใด ถือเป็นการใช้คำฟุ่มเฟือย

วลี ในโลกนี้ ใช้ถึง ๒ ครั้งในประโยคเดียวกัน อาจทำให้ผู้รับสารเกิดความรำคาญได้

คำ สู้ อาจทำให้นึกถึงอาการขัดขึ้น การใช้กำลัง ไม่สื่อความหมายตรงตามที่ต้องการอย่างแท้จริง

วลี ด้วยดีงาม ฟังดูแปลกหู

คำ ผจย หมายถึงต่อสู้ ถ้าต้องการชี้ให้เห็นภาพของการฟันฝ่าอุปสรรค ก็ควรใช้คำนี้ แต่ถ้าต้องการกล่าวถึง การพบกับอุปสรรค ควรใช้คำว่า เผชิญ มากกว่า ผจย

คำ ประสบ เมื่อซ้อนกับคำ พบเห็น เป็น ประสบพบเห็น ความหมายจะเปลี่ยนไป ไม่ควรใช้ร่วมกับคำ ความสำเร็จ

คำ ความสำเร็จ มีความหมายเป็นปฏิเสธ ทำให้ไม่ชัดเจน

ถ้าเรียบเรียงข้อความใหม่ เลือกใช้คำให้เหมาะสมขึ้น ข้อความอาจเป็นดังนี้

มนุษย์ปุถุชนที่พยายามต่อสู้เพื่อดำรงชีวิตอยู่ในโลกนี้ด้วยดี จะต้องเผชิญ
อุปสรรคนานัปการ ตั้งแต่เล็กจนโต บางครั้งก็ประสบความสำเร็จ บางครั้งก็ประสบ
ความล้มเหลว

นักเรียนลองเปรียบเทียบดู คงจะสังเกตได้ว่า ข้อความที่เรียบเรียงใหม่มีเนื้อความ
คงเดิม แต่กะทัดรัดและสละสลวยกว่า ทั้งนี้เป็นเพราะการเลือกใช้คำนั่นเอง

ข้อควรคำนึงในการเลือกใช้คำมีหลายประการ เป็นต้นว่า ควรรู้จักใช้คำให้ถูกต้อง
และเหมาะสมตามระดับการสื่อสาร รู้จักเลือกใช้คำให้ตรงตามความหมายที่ต้องการ โดยเฉพาะ
ถ้าเป็นคำที่มีความหมายคล้ายกัน ต้องรู้ทั้งความหมายร่วมและความหมายที่แตกต่างออกไป
นอกจากนี้ยังต้องรู้จักใช้คำที่ทำให้มองเห็นภาพและคำที่ให้ความรู้สึกอีกด้วย ดังที่นักเรียนจะ
ได้เรียนต่อไป

รู้จักใช้คำให้ถูกต้องเหมาะสมตามระดับของการสื่อสาร

การสื่อสารของคนเรานั้น ฐานะของผู้สื่อสาร โอกาส และกาลเทศะในการสื่อสารอาจ
ต่างกัน ผู้สื่อสารอาจมีฐานะที่เสมอกัน สูงหรือต่ำกว่ากัน เช่น สื่อสารในฐานะเพื่อนกับเพื่อน

ครูกับศิษย์ บุตรกับบิดามารดา ผู้ขายกับผู้ซื้อ โอกาสและกาลเทศะในการสื่อสารก็อาจต่างกัน เช่น สื่อสารในโอกาสสําลง ในที่ประชุม ในที่สาธารณะ ในงานพิธี

ฐานะของบุคคลที่สื่อสารกัน รวมทั้งโอกาสและกาลเทศะในการสื่อสาร เป็นสิ่งกำหนดให้ ระดับของภาษาที่ใช้สื่อสารมีความลดหลั่นต่างๆ กันไป ถ้าใช้คำผิดระดับ อาจทำให้การสื่อสาร ไม่ราบรื่นหรือถึงแก่ล้มเหลวก็ได้

ตัวอย่าง เมื่อบุคคลผู้หนึ่งต้องการจะสื่อสารกับบุคคลอื่นเกี่ยวกับภาพยนตร์เรื่องหนึ่ง โดยมีสาระสำคัญว่า “ภาพยนตร์เรื่องนี้ไร้คุณค่า” หากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่สื่อสาร โอกาสและกาลเทศะของการสื่อสาร เป็นดังตัวอย่างในตารางข้างล่างนี้ คำพูดที่บุคคลผู้นั้นใช้ ก็ย่อมแตกต่างกันไป ดังที่แสดงไว้ในตารางดังกล่าว

บุคคลที่สื่อสารกัน	โอกาสและกาลเทศะ	ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร
เพื่อนกับเพื่อนซึ่งสนิทกันมาก	พูดกันเป็นการส่วนตัวทางโทรศัพท์ที่บ้าน คำว่าหนึ่ง	เราว่าหนังเรื่องนี้ไม่เข้าท่าเลย ฉากก็ไม่ได้ความ คนแสดงก็ไม่ได้สติ เนื้อเรื่องก็น่าเบื่ออีกนั่นแหละ
นักเรียนกับเพื่อนร่วมชั้น	พูดหน้าชั้นเรียน มีครูฟังด้วย ในชั่วโมงวิชาภาษาไทย	ผมรู้สึกว่าการแสดงเรื่องนี้ไม่มีอะไรประทับใจนัก ไม่ว่าจะเป็นฉาก คนแสดงหรือเนื้อเรื่อง และก็ไม่ได้ให้แง่คิดอะไรเลย
ครูกับนักเรียน	พูดในห้องเรียนตอนเช้า ก่อนเข้าเรียนในชั่วโมงสนทนา	ครูคิดว่าถ้าเธอไปดูหนังเรื่องนี้ก็คงจะไม่ได้อะไรนัก ฉากก็ไม่ดีเท่าไร ผู้แสดงก็แสดงไม่ค่อยดี เนื้อเรื่องก็ไม่ค่อยมีสาระ
นักวิจารณ์กับผู้อ่าน	เขียนในหนังสือพิมพ์ คอลัมน์วิจารณ์ภาพยนตร์	ภาพยนตร์เรื่องนี้ไม่มีลักษณะเด่นเป็นพิเศษในแง่ใดเลย ไม่ว่าจะเป็นการจัดฉาก ศิลปะการถ่ายทำ บทบาทของผู้แสดง หรือสาระของเรื่อง

หมายเหตุ ถ้อยคำที่พูดในช่องขวามือสุดเป็นเพียงตัวอย่าง มิได้หมายความว่า ในสถานการณ์จริงๆ ต้องพูดเช่นนั้น อาจใช้ถ้อยคำพลิกแพลงเป็นอย่างอื่นให้เหมาะสมแก่การสื่อสารได้อีกมาก

นักเรียนจะสังเกตเห็นได้ว่า คำ หนึ่ง ใช้ในโอกาสที่ไม่เป็นทางการ เป็นการพูดกันทางโทรศัพท์ระหว่างเพื่อนสนิท แต่เมื่อพูดในที่ประชุม มีครูนั่งฟังอยู่ด้วย และยังเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนรู้ แม้นักเรียนจะพูดให้เพื่อนนักเรียนด้วยกันฟัง ก็ต้องใช้คำว่า ภาพยนตร์ แทน ในขณะที่เดียวกัน เมื่อครูพูดคุยกับนักเรียนอย่างเป็นทางการในตอนเช้าก่อนเข้าเรียน ครูอาจใช้คำว่า หนึ่ง ได้ หากใช้คำว่า ภาพยนตร์ กลับจะทำให้บรรยากาศเป็นทางการเกินไป

ในกรณีที่นักวิจารณ์ภาพยนตร์เขียนบทวิจารณ์ในหน้าหนังสือพิมพ์ ย่อมประสงค์จะให้บทความมีลักษณะค่อนข้างจริงจัง และเป็นทางการ จึงจำเป็นต้องใช้คำว่า ภาพยนตร์

ถ้อยคำ ไม่เข้าท่า ไม่ได้สติ น้ำเน่า เป็นคำคะนอง ใช้ได้ระหว่างผู้ที่สนิทสนมในโอกาสและกาลเทศะที่เป็นส่วนตัวเท่านั้น เมื่อสื่อสารกันในโอกาสอื่นต้องเปลี่ยนระดับของคำให้เหมาะสม เช่น ถ้อยคำว่า ไม่เข้าท่า อาจใช้ ไม่มีอะไรประทับใจนัก หรือ ไม่มีลักษณะเด่นเป็นพิเศษ น้ำเน่า อาจใช้ ไม่มีสาระ ดังแสดงไว้ในตัวอย่างข้างต้นแล้ว ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงการใช้ถ้อยคำ วิธีเรียงคำเข้าประโยคให้เหมาะสมด้วย

อึ้ง คำหยาบ นั้น แม้นักเรียนจะได้ยินได้ฟังอยู่เสมอ ก็ต้องระลึกรู้ด้วยว่า เป็นคำที่ระคายหู ก่อให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ดีแก่ผู้ที่ได้ยินได้ฟัง ในปัจจุบันเราอาจได้ยินบุคคลบางคนพูดสลับ สำนวนที่หยาบและคำหยาบ เช่น คำว่า โกหก ทั้งในที่สาธารณะและทางสื่อมวลชน บางครั้งหาว่าไม่รู้ ว่า ตนพูดคำหยาบ แต่นักเรียนในฐานะผู้ได้รับการอบรมดีแล้ว พึงรู้จักพิจารณาและละเว้นไม่พูดเช่นนั้น

กิจกรรม

เรียบเรียงข้อความที่มีคำแต่ละคู่ต่อไปนี้ แล้วชี้ให้เห็นว่าในโอกาสและกาลเทศะใดควรใช้คำแรก ไม่ควรใช้คำหลัง หรือใช้คำหลังไม่ควรใช้คำแรก

๑. ท่าน - คน (เมื่อเป็นคำลักษณะนาม)
๒. เรียน - กราบเรียน (เมื่อเป็นคำกริยา)

๓. ประกอบพิธี - ทำพิธี
๔. คนกวาดถนน - พนักงานทำความสะอาดถนน
๕. อัคคีภัย - ไฟไหม้
๖. น้ำท่วม - อุทกภัย
๗. ปัญหาปากท้อง - ปัญหาค่าครองชีพ
๘. เจ่ง - เหมาะมาก
๙. แจ่ว - ดีมาก
๑๐. คนดั่งๆ - ผู้มีชื่อเสียง
๑๑. รถติดมาก - จราจรติดขัด
๑๒. เพลงดัง - เพลงที่มีผู้นิยมมาก
๑๓. แดดร้อนเปรี้ยง - แดดจัดมาก
๑๔. เช็ง - น่าเบื่อ
๑๕. เสียหายป่นปี้ - เสียหายยับเยิน

การใช้คำที่มีความหมายคล้ายกัน

คำที่มีความหมายคล้ายกันมีอยู่มากในภาษาไทย แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงคำที่ใช้กันทั่วไปเท่านั้น คำเหล่านี้มีทั้งคำมูล คำซ้อน คำประสม และคำศัพท์ที่รับมาจากภาษาอื่น หรือผูกคำขึ้นใช้โดยอาศัยวิธีสมาสคำ

เช่น ตัด พัน บั่น ทอน เชือด ผ่าน ปาด เฉือน คำเหล่านี้แม้จะมีความหมายรวมกันว่า ทำให้ขาดออกจากกัน แต่ก็มี ความหมายที่แตกต่างกันอยู่บ้าง จะได้ยกมาเปรียบเทียบให้เห็นเป็นบางคู่ดังนี้

ตัด กับ ฟัน กริยา ตัด ปกติอาจใช้มีด กรรไกร เลื่อย เป็นต้น โดยผู้ที่ตัดไม่ต้อง ยกแขนขึ้น ส่วน ฟัน นั้น มีลักษณะเฉพาะคือต้องยกแขนขึ้น แล้วฟาดคมมีดหรือคมขวาน เป็นต้น ลงบนสิ่งที่จะทำให้ขาดด้วยกำลังแรง เมื่อใช้กรรไกรตัดหรือใช้เลื่อยเลื่อย จะเรียกอาการเช่นนั้นว่า ฟัน ไม่ได้

ผ่าน กับ เฉือน ทั้งกริยา ผ่าน และกริยา เฉือน ต่างใช้มีดเป็นเครื่องมือเหมือนกัน อาการที่กระทำก็เหมือนกัน แตต่างกันที่ผลคือ เมื่อ ผ่าน จะใช้มีดบางตัดวัตถุเช่น กล้วย หรือ หัวผักกาด ออกเป็นแผ่นๆ ส่วน เฉือน ใช้มีดบางเช่นเดียวกัน แต่ตัดเพียงบางส่วน เหลือส่วนหนึ่งไว้

เช่น กล่าวหาญ หัวหาญ ตรวจตรา ตรวจสอบ

กล่าวหาญ กับ หัวหาญ สองคำนี้มีความหมายร่วมกัน คือ แสดงถึงลักษณะของจิตใจที่ปราศจากความกลัว กล่าวหาญ ใช้ในทางยกย่องแสดงถึงคุณสมบัติของผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เกรงต่ออันตราย ส่วน หัวหาญ แสดงถึงความเด็ดเดี่ยว ไม่กลัวความตาย มีความมุทะลุแฝงอยู่

ตรวจตรา กับ ตรวจสอบ มีความหมายร่วมกันคือ ดูแล พิจารณาโดยถี่ถ้วน คำ ตรวจตรา หมายถึง กระทำในขณะที่ยังไม่มีปัญหาหรือความเสียหายใดๆเกิดขึ้น เพียงแต่มุ่งหมายที่จะป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย ส่วน ตรวจสอบ หมายถึง กระทำเมื่อเกิดความเสียหายขึ้นและต้องการหาสาเหตุ หรือในบางโอกาสกิจการอาจเสร็จแล้ว ต้องการยืนยันว่ามีความเสียหายหรือได้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยหรือไม่

เช่น เสียใจ เสียตาย ใจร้อน ใจเร็ว

เสียใจ กับ เสียตาย คำทั้งสองนี้มีความหมายร่วมกัน แสดงถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อประสบสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา เสียใจ เป็นความรู้สึกไม่สบายใจเศร้าหมองที่สิ่งนั้นไม่น่าจะเกิดขึ้น หรือไม่น่าจะกระทำสิ่งนั้น แต่ก็ไม่อยู่ในวิสัยที่จะแก้ไขได้ เช่น เสียใจเมื่อทราบว่า

เพื่อนรักจากไปแล้วไม่ได้ร่ำลากัน เสียใจที่พูดออกไปแล้วทำให้ผู้อื่นสะเทือนใจ ส่วน เสียตาย เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการสูญเสีย แต่ไม่ถึงกับไม่สบายใจ อาจเป็นการสูญเสียโอกาสหรือ วัตถุสิ่งของต่างๆ เช่น เสียตายที่ไม่ได้ลงชื่อสมัครไปทัศนศึกษาไว้ และมาทราบภายหลังว่า การไปทัศนศึกษาครั้งนั้นได้รับประโยชน์มาก หรือเสียตายที่ผู้ที่ตนสนับสนุนไม่ได้รับเลือกตั้ง

ใจร้อน กับ ใจเร็ว ความหมายร่วมกันของคำทั้งสองนี้คือ เป็นลักษณะนิสัยที่ไม่สู้ดีของบุคคลในการตัดสินใจ ใจร้อน แสดงถึง นิสัยที่ตัดสินใจกระทำโดยเร่งรีบ หนคอย ไม่ได้ ต้องการทำให้เสร็จสิ้นโดยรวดเร็ว หากไม่กระทำแล้วจะกระวนกระวาย ใจเร็ว แสดงถึงนิสัยที่ตัดสินใจเร็ว ไม่รอบคอบ แต่ถึงไม่ได้ทำ เจ้าตัวก็ไม่กระวนกระวาย

คำศัพท์ เช่น สมรรถภาพ สมรรถนะ เอกลักษณ์ สัญลักษณ์

สมรรถภาพ กับ สมรรถนะ คำศัพท์ทั้งสองนี้ต่างหมายถึง ความสามารถ สมรรถภาพ หมายถึง ความสามารถของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในการทำงานต่างๆ ส่วน สมรรถนะ หมายถึง ความสามารถของเครื่องยนต์กลไก หรือสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ เช่น อาวุธ ยานพาหนะ

เอกลักษณ์ กับ สัญลักษณ์ ความหมายร่วมกันของคำทั้งสองคือ ลักษณะหรือ เครื่องแสดงถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เอกลักษณ์ หมายถึงลักษณะเด่นของสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น การประนมมือไหว้เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของการแสดงความเคารพแบบไทย หรืออาจ เรียกว่าเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของคนไทยก็ได้ สัญลักษณ์ หมายถึง สิ่งที่กำหนดขึ้น ให้ เป็นที่ยอมรับสำหรับแทนสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น บริษัทนาฬิกาแห่งหนึ่งใช้ภาพสุภาพสตรีไทย แต่งชุดไทย กำลังประนมมือไหว้แบบไทย เป็นสัญลักษณ์ให้หมายถึง การต้อนรับด้วยอัธยาศัยไมตรีของบริษัทนั้น

กิจกรรม

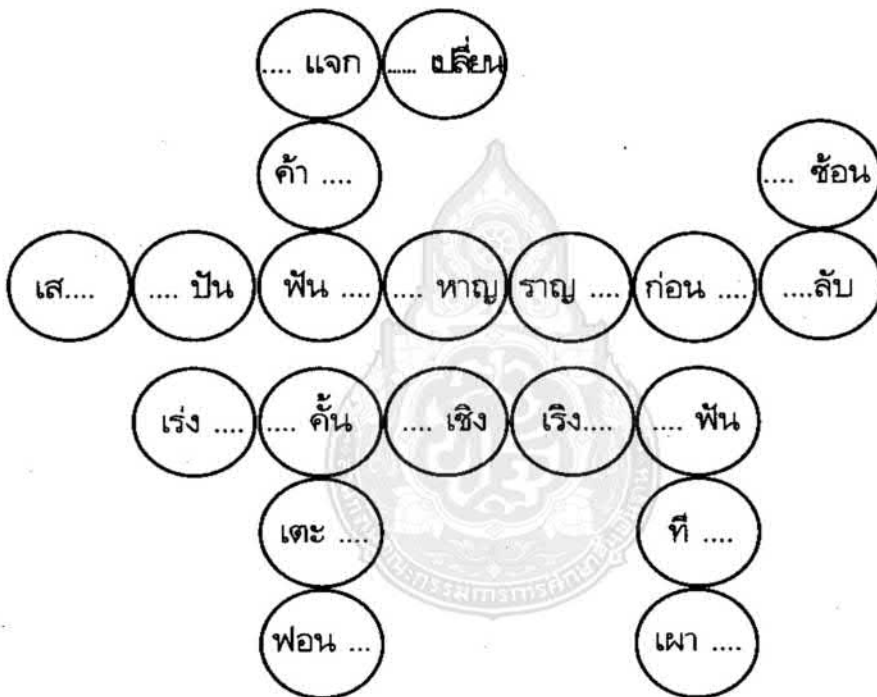

๑. จงบอกความหมายร่วมของคำในแต่ละข้อต่อไปนี้ และบอกความหมายเฉพาะ ของแต่ละคำ แต่งประโยคให้ดูคำละ ๑ ประโยค

- ๑) ปริ ผลิ
- ๒) ฉึก ขาด
- ๓) ดึง ทั้ง
- ๔) บีบ คั้น

- ๕) แกะ เทะ แะ แคะ
 ๖) เฟ่ง จ้อง มอง ดู
 ๗) คั่ว ผัด ทอด รวน เจียว
 ๘) ท่อ หุ้ม คลุม ครอบ ปก ปิด

๒. จงเติมคำลงในช่องว่างให้เป็นคำซ้อน วงกลมซ้ายส่งสัมผัสวงกลมขวา และ
 วงกลมล่างส่งสัมผัสวงกลมบน

๓. เติมคำลงในช่องว่างที่กำหนดให้ได้ความชัดเจน

ห้วง - ห่วงใย

๑) พ่อ_____ว่าลูกจะมีเงินไม่พอใช้ จึงรีบส่งไปให้

๒) พ่อ_____ลูกมากคอยติดตามถามข่าวอยู่เสมอ

เอื้อเฟื้อ - เอื้ออาทร

๓) ท่านผู้นี้มีความ_____ต่อเพื่อนบ้าน รู้ว่าใครได้รับทุกข์ร้อนก็หาทางช่วยเหลือ
 อยู่เสมอ

- ๔) ท่านผู้ที่มีความ_____ต่อเพื่อนบ้าน อนุญาตให้เพื่อนบ้านมาตักน้ำจาก
บ่อน้ำที่บ้านของท่านไปใช้อาบกันได้

ตกหนัก - ตกยาก

- ๕) ด้วยความที่ไม่เคยช่วยเหลือใครๆมาเลย ทั้งๆ ที่พอจะช่วยได้ ถึงคราว
_____ จึงไม่รู้จะบากหน้าไปหาใคร

- ๖) ด้วยความที่ไม่เคยปฏิเสธใครเลย ภาระทั้งหมดจึงมา_____อยู่ที่เขา
คนเดียว

อิดเอื้อน - อืดอาด

- ๗) ถามเท่าไรก็ไม่ยอมตอบ ไม่ทราบว่ามี_____อยู่เพราะอะไร

- ๘) สั่งให้ลงมือทำได้แล้ว แต่ก็ยังไม่ยอมทำ ไม่ทราบว่ามี_____เพราะอะไร

ปลุกฝัง - ฝังฝัง

- ๙) ครูต้องการ_____ให้นักเรียนเป็นคนรักความรู้และรู้จักหาความรู้

- ๑๐) บิดามารดาต้องการให้บุตรเป็นคนรักความรู้และรู้จักหาความรู้จึง_____
บุตรให้อยู่ในความดูแลของครู

๔. นักเรียนช่วยกันแต่งประโยคโดยแสดงให้เห็นว่า นักเรียนเข้าใจความแตกต่าง
ระหว่างคำที่กำหนดให้เป็นคู่ๆ ในแต่ละข้อต่อไปนี้

๑) ร้องเรียก	เรียกร้อง
๒) ขอร้อง	ร้องขอ
๓) ขาดหาย	หายขาด
๔) ชับไล่	ไล่ขับ
๕) ติดตาม	ตามติด
๖) ทศนศึกษา	ทัศนจักร
๗) บริการ	บริหาร
๘) พจนานุกรม	สารานุกรม
๙) ศิลปศึกษา	ศิลปศาสตร์

รู้จักใช้คำที่ทำให้มองเห็นภาพหรือให้ความรู้สึกต่อสิ่งต่างๆ

ความรู้สึกที่ผ่านทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ทั้ง ๖ ทางนี้ ปกติแล้วมีคำใช้มากมายในภาษา

ตัวอย่าง

ทางตา มีคำที่บอกลักษณะของสี รูปร่าง ระยะทาง ฯลฯ เช่น เขียว แดง ใหญ่ ยาว ไกล ใกล้

ทางหู มีคำที่บอกลักษณะของเสียง เช่น แลลม หัม ก้อง ค่อย ดัง

ทางจมูก มีคำที่บอกลักษณะของกลิ่น เช่น หอมเหม็น หิน

ทางลิ้น มีคำที่บอกลักษณะของรส เช่นเปรี้ยว เค็ม หวาน ฝาด ขม

ทางกาย มีคำที่บอกลักษณะของความรู้สึกสัมผัส เช่น เย็น ร้อน อ่อน แข็ง หย่อน ตึง

ทางใจ มีคำที่บอกลักษณะของความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในใจ เช่น กลัว สนุก ดีใจ โกรธ โลก หลง เกลียด สงสาร

เมื่อใช้คำต่างๆ ในตัวอย่างข้างต้น ย่อมทำให้เห็นภาพและให้ความรู้สึกได้พอประมาณ แต่ถ้ารู้จักเลือกคำหรือกลุ่มคำวิเศษณ์มาขยาย หรือใช้วิธีอุปมาเปรียบเทียบ ก็จะทำให้เห็นภาพชัดขึ้นหรือให้ความรู้สึกมากขึ้นเป็นพิเศษ

ตัวอย่าง

คำ เขียว อาจขยายด้วยคำ ขจี เป็น เขียวขจี เช่นในประโยคว่า ในฤดูฝนทุ่งหญ้าเขียวขจีผิติดกับฤดูแล้ง ขจี ช่วยขยายความว่า เขียวอ่อนอย่างสีใบไม้ใบหญ้า

คำ ใหญ่ อาจขยายด้วยคำ เบื่อเรอ เป็น ใหญ่เบื่อเรอ เหมาะสำหรับใช้ในภาษาพูด และทำให้ผู้ฟังมองเห็นภาพว่าใหญ่มาก เช่น เขียนป้ายไว้ตัวใหญ่เบื่อเรอแล้วยังมองไม่เห็นอีก

ถ้าขยายด้วยคำ มหิมา เป็น ไหญ่/มหิมา จะทำให้เห็นภาพว่าใหญ่ยิ่งขึ้นไปอีก เช่น กลางใจ เมืองแท้ๆ มีขยะกองใหญ่/มหิมา

คำ หอม ยังไม่ให้ความรู้สึกชัด แต่เมื่อเติมคำ กรุ่น พุ้ง เย็น เป็น หอมกรุ่น หอมพุ้ง หอมเย็น จะช่วยขยายความว่าหอมอย่างไร

คำที่แสดงความรู้สึกบางคำ เช่น เกลียด เมื่อขยายด้วยกลุ่มคำเป็น เกลียดจน ไม่อยากมองหน้า เกลียดเข้ากระดูกดำ เกลียดราวกับไส้เดือนกึ่งก็อ ก็จะทำให้เกิดการรับรู้ได้ว่า ความรุนแรงของการเกลียดมีมากเพียงใด

คำ หวาน เมื่อขยายด้วยกลุ่มคำเป็น หวานจับใจ หวานปานน้ำผึ้ง บอกให้รู้ว่าหวาน ในลักษณะใด และจะให้ความรู้สึกมากขึ้นเป็นพิเศษกว่าใช้เพียงคำ หวาน คำเดียวเท่านั้น

คำวิเศษณ์ เช่น มาก เหลือเกิน น้อย นิดหน่อย ใช้ขยายคำวิเศษณ์อื่นๆ ได้ทุกคำ แต่ช่วยให้เห็นภาพ หรือแสดงความรู้สึกได้ไม่ชัดเจนเท่าคำหรือกลุ่มคำขยายที่กล่าวมาแล้ว

บุคคลจะรู้จักคำจนสามารถเลือกใช้คำได้อย่างมีประสิทธิภาพดังที่กล่าวมาข้างต้น ต้องอ่านมากฟังมาก แล้วสังเกตคำที่ได้อ่านได้ฟัง นอกจากนี้ยังต้องใช้พจนานุกรมจนเป็นนิสัย และรู้จักไต่ถามผู้รู้ด้วย หนังสือทุกประเภททั้งหนังสือพิมพ์รายวัน วารสาร นิตยสาร ใบปลิว โฆษณา ป้ายประกาศในที่สาธารณะเป็นที่รวมของคำในภาษา ควรแก่การสังเกตไว้ทั้งสิ้น รายการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ การอภิปรายในที่สาธารณะ การบรรยายของครู และผู้ทรงคุณวุฒิ เหล่านี้ก็เป็น ที่รวมของคำที่น่าสังเกตเช่นกัน การรู้จักคำนั้นเกิดจากการสะสมโดยต่อเนื่องมาเป็นเวลายาวนาน เมื่อเรารู้จักคำมากพอ เราก็สามารถนำคำเหล่านั้นมาใช้ในโอกาสต่างๆ ได้ถูกต้อง ด้วยความเข้าใจคำที่ตนใช้นั้นอย่างแท้จริง

๑. หาคำหรือกลุ่มคำที่ใช้ขยายคำที่กำหนดให้ต่อไปนี้ พร้อมทั้งแต่งประโยคให้ดูด้วย

ขาว	ดำ	เหลือง	สว่าง	แค่น
สูง	แทบ	ดัง	เชื่อ	
เหม็น	หอม	เปรี้ยว	หวาน	
เย็น	ร้อน	ดีใจ	เสียใจ	

๒. เรียบเรียงข้อความสั้นๆตามหัวข้อต่อไปนี้ โดยใช้คำที่ทำให้ผู้อ่านนึกเห็นภาพได้
ชัด เลือกทำเพียง ๓ หัวข้อ (ความยาวหัวข้อละประมาณ ๕ บรรทัด)

- ๑) อาหารรสแปลกที่ข้าพเจ้าเคยรับประทาน
- ๒) ดอกไม้ที่ข้าพเจ้าชอบเป็นพิเศษ
- ๓) เมื่อข้าพเจ้าไปเยือนหมู่บ้านชาวประมง
- ๔) เมื่อข้าพเจ้าไปทัศนศึกษาที่โรงงานทำน้ำปลา
- ๕) ท้องถนนในกรุงเทพมหานครทุกวันนี้
- ๖) คีนวันลอยกระทง
- ๗) อุทยานแห่งชาติที่ข้าพเจ้าเคยเห็นมา
- ๘) บนทางสายเปลี่ยว
- ๙) สุสานแห่งหนึ่ง

ตอนที่ ๒

การใช้ภาษาในการสื่อสาร

ความรู้เกี่ยวกับ หลักภาษา กิตติ เกี่ยวกับ หลักการสื่อสาร กิตติ
จะเกิดประโยชน์แก่นักเรียนอย่างแท้จริง ก็ต่อเมื่อนักเรียนได้นำความ
รู้ทั้งสองประการไปใช้ในการสื่อสารจริงๆในชีวิต

การที่จะพัฒนาสมรรถภาพการสื่อสาร ให้สัมฤทธิ์ผลสูงยิ่งขึ้น
จนเต็มขีดความสามารถของบุคคลแต่ละคนนั้น นอกจากต้องอาศัยความรู้
และความขยันหมั่นเพียรแล้ว ยังต้องอาศัยกิจกรรมที่วางไว้เป็นขั้นตอน
อีกด้วย หากนักเรียนตั้งใจฝึกฝนตนเองเพราะเห็นประโยชน์ในเรื่องนี้
แล้ว ก็จะสามารถใช้ภาษาสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในตอนที่ ๒ ของหนังสือนี้ ได้ให้แนวทางการพัฒนาสมรรถภาพ
การสื่อสารไว้หลายด้าน แนวทางเหล่านี้จะปรากฏอยู่ทั้งในบทเรียน
และในกิจกรรม ดังนั้น เมื่อศึกษาบทเรียนจนเข้าใจแจ่มแจ้งแล้ว
นักเรียนควรลงมือทำกิจกรรมทันที

ตัวอย่างงานเขียนต่างๆ ที่นำมาให้ฝึกอ่านนั้น นักเรียนควร
อ่านอย่างพิถีพิถัน เพื่อจะได้สังเกตวิธีการใช้ภาษา อันได้แก่
การเลือกใช้ถ้อยคำ การเรียบเรียงเนื้อความของผู้เขียนแต่ละคน
และยังได้ประโยชน์จากเนื้อหาในอันที่จะพัฒนาความรู้ อารมณ์ และ
คุณธรรมอีกด้วย

ในส่วนของเรียงความ ได้แนะนำวิธีเขียนเรียงความเกี่ยวกับ
โลกส่วนตัวของบุคคลแต่ละคนไว้ นักเรียนควรหมั่นเขียนให้สม่ำเสมอจน
เป็นนิสัย งานเขียนในลักษณะนี้ ถ้าเขียนสะสมไว้มากๆ ก็อาจกลายเป็น
ของมีค่าขึ้นมาสักวันหนึ่ง ทั้งอาจเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นด้วย

อุปสรรคของการสื่อสาร และวิธีแก้ไข

นักเรียนได้เรียนมาแล้วว่า การสื่อสารของมนุษย์ หมายถึงอะไร ประกอบด้วยส่วนสำคัญอะไรบ้าง และในการสื่อสารนั้น คนเราต้องอาศัยภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญ เพื่อนำสารจากผู้ส่งไปยังผู้รับ ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารมีทั้ง วัจนภาษา คือภาษาถ้อยคำ และอวัจนภาษา คือภาษาที่ไม่ใช่ถ้อยคำ

การสื่อสารเป็นกิจกรรมที่มนุษย์เราต้องเกี่ยวข้องอยู่เป็นนิจ ในบางครั้งการสื่อสารก็ดำเนินไปโดยราบรื่น ทำให้ผู้ส่งสารกับผู้รับสารเกิดความเข้าใจกัน ต่างฝ่ายต่างบรรลุวัตถุประสงค์ของตน เช่น นักเรียนคนหนึ่งเดินเข้าไป ณ สถานที่ทำงานแห่งหนึ่ง ซึ่งนักเรียนคนนั้นไม่เคยไปมาก่อน แต่ทราบเลาๆ ว่า ญาติของตนทำงานเป็นบุรุษพยาบาลอยู่ที่ห้องพยาบาลของสถานที่นั้น เขาถามยามว่า จะสามารถเข้าไปพบญาติผู้那儿ได้หรือไม่ ยามชี้แจงว่า ต้องขอแลกบัตรประจำตัวของนักเรียนกับบัตรผ่านเข้าออกก่อน จึงจะอนุญาตให้เข้าไปพบได้ นักเรียนจึงมอบบัตรประจำตัวให้แกยาม และรับบัตรผ่านเข้าออก ต่อจากนั้นยามก็บอกให้ทราบว่า ห้องพยาบาลตั้งอยู่ที่ใด จะไปถึงที่นั่นได้อย่างไรจึงจะสะดวกและง่ายที่สุด

นี่เป็นตัวอย่างของการสื่อสารที่สัมฤทธิ์ผลทั้ง ๒ ฝ่าย คือ นักเรียนผู้นั้น และ ยามรักษาการณ์ ต่างสื่อสารกันได้เข้าใจและบรรลุจุดประสงค์ของตน

การใช้วัจนภาษาและวัจนภาษาในสถานการณ์ของการสื่อสารข้างต้น มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เวลาประมาณ ๑๐.๐๐ น. นักเรียนหยุดยืนห่างจากยามรักษาการณ์เล็กน้อย พูดกับยามด้วยน้ำเสียงสุภาพว่า “ยามครับ ผมต้องการเข้าไปเยี่ยมพี่ชายที่ทำงานอยู่ที่นี่ เพื่อบอกข่าวจากทางบ้าน ผมขออนุญาตผ่านเข้าไปได้หรือไม่ครับ”

ยามรักษาการณ์วางสีหน้าปกติ ก้มหน้านิดหนึ่ง มองดูหน้านักเรียนผู้นั้น แล้วพูดซ้ำๆ พอได้ยินชัดเจน

“ขอบัตรประจำตัวประชาชน แลกกับบัตรผ่านเข้าออกก่อน ขากลับต้องออกทางประตูนี้ะครับ เอาบัตรผ่านใบนี้มาแลกบัตรประจำตัวกลับคืน”

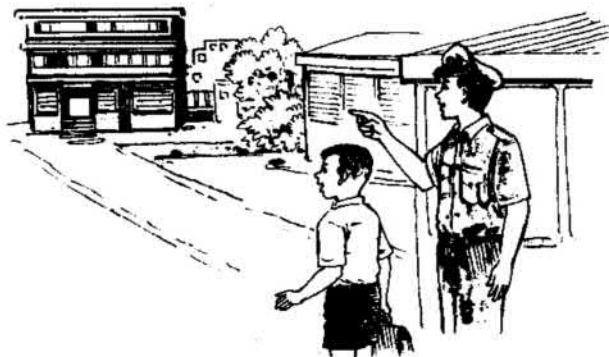
“ได้ครับ นี่ครับบัตรประจำตัว” นักเรียนพูดอย่างโล่งใจ ยิ้มน้อยๆ พูดต่อด้วยน้ำเสียงขอร้องว่า “ห้องพยาบาลอยู่ตรงไหนครับ ช่วยชี้ทางให้ผมหน่อยได้ไหมครับ”

ยามชี้ไปตามแนวถนน พร้อมกับพูดว่า

“คุณเดินตรงไปตามถนนสายนี้แหละ แล้วเลี้ยวขึ้นบันไดตึกหลังแรกทางขวามือ ห้องพยาบาลอยู่ชั้นล่างนั่นแหละ มีป้ายบอกไว้ชัด”

“ขอบคุณครับ” กล่าวแล้วนักเรียนผู้นั้นเดินจากไปด้วยความมั่นใจ

“ไม่เป็นไรครับ” ยามลากเสียงยาว รู้สึกสบายใจว่า เด็กคนนี้ฟังอะไรแล้ว เข้าใจได้เร็วดี

สื่อสารสัมฤทธิ์ผล เพราะต่างคนต่างเข้าใจ

ในบางครั้ง สถานการณ์ทำนองเดียวกันนี้ก็อาจจะทำให้การสื่อสารสัมฤทธิ์ผลเสมอไป สมมุติว่า

- นักเรียนผู้ประสงค์จะเข้าไปในสถานที่นั้นเดินดุ่มๆ เข้าไปโดยไม่ยอมหยุดถาม ยามรักษาการณ์เสียก่อน ยามอาจรู้สึกหงุดหงิดขึ้นได้ แล้วตะโกนห้ามไม่ให้เข้า ทำให้นักเรียนไม่พอใจ ทั้งสองฝ่ายต่างไม่เข้าใจกันตั้งแต่เริ่มต้น

- ขณะที่นักเรียนกับยามกำลังพูดกันอยู่ มีบุคคลที่ ๓ ขับรถมาหยุดที่ทางเข้า ร้องบอกยามว่าขอผ่านเข้าไปทำธุระในที่นั้น ยามต้องผละจากที่กำลังพูดอยู่กับนักเรียน หันมาพูดกับบุคคลผู้มาทีหลัง เรื่องที่กำลังพูดอยู่กับนักเรียนขาดตอนลง นักเรียนยิ่งรู้สึกไม่พอใจ ยามเองก็รู้สึกพะวักพะวน

- นักเรียนไม่เข้าใจวิธีการแลกบัตรประจำตัวกับบัตรผ่านเข้าออก เกิดลังเล ไม่ยอมให้บัตรประจำตัวแก่ยาม แต่กลับถามถึงเหตุผลว่า จำเป็นอย่างไรที่ต้องปฏิบัติเช่นนั้น ยามยิ่งรู้สึกรำคาญ ไม่อยากชี้แจงให้ฟัง แกล้งเสปุดไปอีกทางหนึ่ง สัมพันธภาพระหว่างยามรักษาการณ์กับผู้มาติดต่อ แทนที่จะดำเนินไปด้วยดี กลับเป็นไปในทางตรงกันข้าม

- คำพูดของยามที่พยายามจะบอกที่ตั้งของห้องพยาบาล วกวนขัดกันเอง จับต้นชนปลายไม่ได้ ยากที่นักเรียนผู้นั้นหรือใครก็ตามจะเข้าใจได้

- ช่วงเวลานั้นแดดกำลังร้อนจัด อากาศอบอ้าวมาก มีหน้าข้ามถนนในตอนนั้นมีรถจักรยานยนต์กำลังวิ่ง ส่งเสียงดังมากตลอดเวลา พูดจากันเกือบจะไม่ได้ยิน

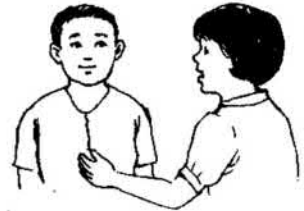
ไม่ว่าจะเป็นข้อหนึ่งข้อใดข้างต้นนี้ หรือแม้เพียงบางส่วน นักเรียนคงจะเห็นได้ว่าการสื่อสารระหว่างบุคคล ๒ ฝ่าย ไม่มีทางสัมฤทธิ์ผลได้ด้วยดี

กรณีต่างๆ นี้ เราเรียกว่า อุปสรรคของการสื่อสาร ซึ่งทำให้การสื่อสารล้มเหลว ตรงกันข้ามกับตัวอย่างการสื่อสารที่สัมฤทธิ์ผลในตอนต้น เพราะไม่มีอุปสรรคใดๆ เกิดขึ้นเลย

จากกรณีสมมุติ ๕ ข้างบน กับความรู้เรื่ององค์ประกอบของการสื่อสารที่เคยเรียนมาแล้ว นักเรียนจะเห็นได้ว่า อุปสรรคของการสื่อสารอาจเกิดขึ้นได้ที่องค์ประกอบของการสื่อสารนั่นเอง กล่าวคือ อาจเกิดขึ้นได้ที่ผู้ส่งสาร ตัวสาร ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ผู้รับสาร สื่อ กาลเทศะ หรือสภาพแวดล้อม อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างก็ได้

ตัวอย่างอุปสรรคในการสื่อสารที่ยกมาข้างต้นนี้ บางคนอาจคิดว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย ไม่น่านำมาเรียน แต่หลายครั้งหลายหนเรื่องเล็กๆ น้อยๆ เช่นนี้ อาจกลับกลายเป็นชนวนที่ทำให้เกิดความรุนแรง จนยากที่จะแก้ไขได้ เช่น ต่างฝ่ายต่างเกิดบันดาลโทสะขึ้นมา แล้วทำร้าย

ร่างกายกันดังที่เคยเป็นข่าวอยู่เนืองๆ ฉะนั้นจึงไม่ควรมองข้าม อีกประการหนึ่ง ถ้าเราสนใจเรื่องเล็กน้อยๆว่าอาจเป็นอุปสรรคของการสื่อสาร เราก็จะระมัดระวังเรื่องอื่นๆ ที่จะทำให้เกิดความเสียหายหรือกลายเป็นอุปสรรคต่อการสื่อสารได้เช่นกัน

อุปสรรคของการสื่อสาร

อุปสรรคของการสื่อสารที่เกิดขึ้นมีหลายลักษณะ อาจซับซ้อนผิดแผกกันไป ดังจะได้อธิบายให้เห็นเป็นลำดับไปดังนี้

๑. ผู้ส่งสาร ถ้าผู้ส่งสารขาดพื้นความรู้และประสบการณ์ในเรื่องที่จะสื่อสาร แต่จำต้องพูดหรือเขียนออกไป ก็จะทำให้การสื่อสารนั้นกระต่อนกระแท่น ไม่มีแก่นสาร เช่น ถ้าจะบอกกล่าวหรือชี้ชวนก็ไม่มีจุดหมายชัดเจนว่า จะบอกกล่าวอะไร หรือชี้ชวนเรื่องอะไร แม้เพียงจะตั้งคำถามก็ไม่ว่าจะตั้งอย่างไร ถึงจะตั้งไปก็มักจะไม่เข้าประเด็น เป็นที่น่ารำคาญแก่ผู้ถูกถาม

ถ้าผู้ส่งสารขาดความสนใจในเนื้อเรื่อง หรือในประเด็นของเรื่องที่สื่อสาร และขาดความสนใจในตัวผู้รับสาร สารที่ส่งออกไปก็ไม่น่าสนใจ และไม่สู้จะมีความหมายแก่ผู้รับสารนัก

ถ้าผู้ส่งสารมีความรู้สึกไม่ดีต่อเรื่องที่ตนจำเป็นต้องสื่อสาร หรือมีความรู้สึกไม่ดีต่อตัวผู้รับสาร สารที่ส่งออกไปก็จะโน้มเอียงไปในทางที่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิด ความวุ่นวาย ความหวาดระแวง ความกินแหนงแคลงใจ ฯลฯ ซึ่งล้วนแต่เป็นอุปสรรคแก่การสื่อสารทั้งสิ้น

อนึ่ง ถ้าผู้ส่งสารขาดความสันทัดในการใช้ภาษา แม้จะมีพื้นความรู้และประสบการณ์มาเป็นอย่างดี มีความรู้สึกที่ดี และมีความสนใจอย่างแท้จริง การสื่อสารก็ยังมีอุปสรรคอยู่อีก

๒. ตัวสาร ตัวสารอาจเป็นอุปสรรคในการสื่อสารได้ ถ้าซับซ้อนเกินไป หรือลึกซึ้งจนเกินกำลังสติปัญญาของผู้รับสาร หรือห่างไกลจากประสบการณ์ของผู้รับสารมากเกินไป หรือมีความขัดแย้งกันในตัวสารนั่นเอง ผู้รับสารก็จะเกิดความสับสน ในที่สุดก็ล้มเลิกความตั้งใจที่จะรับสาร ในทางตรงกันข้าม ถ้าตัวสารมีเนื้อความที่ผู้รับได้ยินอยู่แล้วบ่อยๆ ซ้ำๆ ผู้ส่งพูดประโยคเยิ่นเย้อ หรือเนื้อความแปลกใหม่เกินความนึกคิดของผู้รับ ตัวสารนั้นเองก็จะกลายเป็นอุปสรรคของการสื่อสาร เพราะผู้รับสารไม่สนใจหรือมัวแต่უნง

๓. ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารนั้น ถ้าผู้รับสารไม่สามารถเข้าใจได้ หรือเข้าใจเพียงเลือนราง หรือเป็นภาษาที่ผิดระดับ หรือเป็นสำนวนภาษาที่ไม่ตรงตามเนื้อหาของเรื่องราวที่จะส่งสาร ภาษาที่ใช้นั้นก็จะเป็นอุปสรรคในการสื่อสารได้มาก

๔. ผู้รับสาร ในทำนองเดียวกันกับผู้ส่งสาร ถ้าผู้รับสารขาดพื้นฐานความรู้และประสบการณ์ที่จำเป็นเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านหรือฟัง ย่อมไม่สามารถเข้าใจสารที่ส่งมาได้ หรือหากจะเข้าใจก็เข้าใจเพียงครึ่งๆ กลางๆ เท่านั้น ไม่สามารถรับสารโดยสมบูรณ์ได้ ยิ่งผู้รับสารอยู่ในฐานะที่จะเป็นผู้ตอบคำถาม จะเห็นได้ชัดว่า ถ้าขาดความรู้หรือประสบการณ์แล้ว ย่อมตอบไม่ได้เอาเลย การสื่อสารจึงเกือบจะเกิดขึ้นไม่ได้

การขาดความสนใจและการมีความรู้สึกที่ไม่ดีของผู้รับสาร ก็เป็นอุปสรรคสำคัญแก่การรับสารเช่นเดียวกัน ความจริงข้อนี้ย่อมเห็นได้ชัดอยู่แล้ว เพราะถ้าไม่สนใจและมีความรู้สึกที่ไม่ดีแล้ว ย่อมไม่มีความพร้อมจะรับสาร

นอกจากนี้ ถ้าผู้รับสารขาดความคล่องแคล่วชำนาญ (ทักษะ) ในการรับสาร ได้แก่ ทักษะการฟัง การอ่าน และการสังเกต ก็จะเป็นอุปสรรคในการสื่อสารมาก อาจทำให้ไม่สามารถรับสารได้เลย

๕. สื่อ ถ้าสื่อในการนำสารขัดข้อง เช่น พุดกันในสถานที่ที่มีเสียงอื้ออึงรบกวน พุดผ่านเครื่องขยายเสียงที่ปรับไม่พอเหมาะ พุดผ่านเครื่องโทรศัพท์ที่มีความขัดข้องทางเทคนิค หรือเขียนตัวหนังสือหวัดมาก ใช้ตัวพิมพ์ที่เลอะเลือน ก็ย่อมทำให้ผู้รับสารรับได้ไม่สะดวก หรืออาจรับไม่ได้เลย ทั้งๆที่ผู้ส่งสารได้เตรียมสารไว้เป็นอย่างดี และผู้รับสารก็มีความพร้อมที่จะรับทุกประการ

๖. กาลเทศะและสภาพแวดล้อม เวลา สถานที่ และสภาพแวดล้อม ที่เหมาะสมย่อมช่วยเอื้ออำนวยให้เกิดการสื่อสารที่ดี แต่เวลา สถานที่ และสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมก็อาจเป็นอุปสรรคแก่การสื่อสารได้มาก เช่น การชักชวนให้นักเรียนไปเข้าค่ายอาสาพัฒนาภาคฤดูร้อน ในช่วงเวลาที่กำลังสอบไล่ ย่อมเป็นการยากที่จะทำให้นักเรียนคล้อยตาม เพราะในขณะนั้นผู้รับสารมีใจจดจ่อกังวลอยู่กับเรื่องการสอบมากกว่าอย่างอื่น แต่ถ้ารอให้ถูกกาลเทศะ คือ ให้สอบเสร็จเรียบร้อยแล้วเสียก่อน จึงค่อยชักชวน อาจได้ผลดีกว่า การเชิญวิทยากรไปบรรยายล่วงหน้าเพียงหนึ่งวัน แม้ผู้ที่ได้รับเชิญว่างพอที่จะไปได้ ก็อาจไม่พอใจที่

จะรับเชิญนัก ต่างจากการเชิญล่วงหน้าไว้ก่อนให้นานพอสมควร ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้สึกที่ดี ในที่ที่มีผู้คนพลุกพล่าน ย่อมไม่เอื้ออำนวยให้บุคคลสื่อสารกันได้ด้วยดี หรือบางทีก็อาจ ขัดขวางไม่ให้สื่อสารกันได้เลย

การสื่อสารในชีวิตและในสังคมนั้นในหลายกรณีหลายโอกาส เรื่องที่สื่อสารมีความ สลับซับซ้อน มีบุคคลจำนวนมากเข้ามาเกี่ยวข้อง อาศัยสื่อนานาชาติ โอกาสที่จะเกิด อุปสรรคการสื่อสารก็ยิ่งมีมากขึ้น มีผู้รู้เคยให้ข้อสังเกตว่า ในสมัยปัจจุบัน ซึ่งมีผู้ขนานนามว่า ยุคโลกาภิวัตน์นั้น มนุษย์ทั่วโลกสามารถติดต่อสื่อสารถึงกันได้รวดเร็ว ทั่วทุกหนทุกแห่งโดย ไร้พรมแดน ด้วยอำนาจของเทคโนโลยีการสื่อสารอันก้าวหน้า เช่น การสื่อสารผ่านดาวเทียม ผ่านสายใยแก้วที่วางทอดไปได้ในทุกภูมิภาค แม้แต่ใต้ท้องมหาสมุทร ผ่านเครือข่าย ระหว่างประเทศโดยอาศัยระบบคอมพิวเตอร์ที่มีอำนาจการทำงานสูง สะดวกและรวดเร็ว ระยะทางจึงไม่เป็นอุปสรรคแก่การสื่อสารของมนุษย์อีกต่อไป แม้กระนั้นก็ดี อุปสรรคของ การสื่อสารซึ่งเกิดที่ตัวผู้รับสาร ผู้ส่งสาร สารและภาษา ก็ยังคงมีอยู่ ไม่สามารถขจัดให้ หหมดไปอย่างสิ้นเชิงได้

การเรียนรู้เพื่อให้เข้าใจอุปสรรคของการสื่อสารและวิธีแก้ไข ตามที่กล่าวมาในบทนี้ จึงน่าจะมีประโยชน์แก่นักเรียนทั้งในวันนี้และวันหน้า

กิจกรรมการเรียนรู้แบบประสบการณ์

แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม กลุ่มละประมาณ ๗-๘ คน สนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน โดยให้มีนักเรียนคนหนึ่งเป็นผู้จัดบันทึก เรื่องที่สนทนาควรเกี่ยวกับอุปสรรคของการสื่อสารตาม ที่แต่ละคนได้ประสบมา อุปสรรคนั้นๆ มักเกิดขึ้นที่องค์ประกอบใดของการสื่อสารมากที่สุด และเกิดขึ้นที่ใดจริงๆ ลงมา อุปสรรคเหล่านั้นมีส่วนคล้ายคลึงกันอย่างไร มีอะไรที่แตกต่างกันบ้าง

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการสื่อสาร

ให้นักเรียนออกมาเล่าให้เพื่อนฟังหน้าชั้นถึงประสบการณ์ของตนเกี่ยวกับความขัดแย้ง ที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลต่างๆ อันเนื่องมาจากการสื่อสารไม่เข้าใจกัน อาจหลีกเลี่ยงไม่เอ่ยชื่อ บุคคลหรือสถานที่จริง

ให้นักเรียนซึ่งเป็นผู้ฟังตั้งข้อสังเกตว่า ความขัดแย้งนั้นๆ เกิดขึ้นจากอุปสรรคของการสื่อสารจริงหรือไม่ ถ้าไม่ใช่ ความขัดแย้งนั้นเกิดขึ้นเพราะเหตุใด

๑. ให้นักเรียนเลือกเขียนบรรยายถึงอุปสรรคของการสื่อสารที่เกิดขึ้นในองค์ประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งของการสื่อสาร ความยาวไม่เกินครึ่งหน้า

๒. อ่านข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ที่แสดงให้เห็นถึงอุปสรรคของการสื่อสาร แล้วนำมาเรียบเรียงใหม่ ใช้ถ้อยคำของนักเรียนเอง แลกกันอ่านระหว่างเพื่อนนักเรียน แล้วส่งครู

ได้กล่าวมาแล้วว่า ถ้าเราเข้าใจถึงอุปสรรคของการสื่อสารแล้ว เราก็มีหนทางที่จะแก้ไขอุปสรรคให้หมดไปได้ ทั้งนี้เราต้องใช้ไหวพริบ มีความพยายาม ตั้งใจจริงและอาจอาศัยบุคคลอื่นให้ช่วยวิเคราะห์แนะนำ การแก้ไขอุปสรรคจึงจะสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ต่อไปนี้จะชี้ให้เห็นแนวทางกว้างๆ ในการแก้ไขอุปสรรคของการสื่อสาร ซึ่งเกิด ณ องค์ประกอบส่วนต่างๆของการสื่อสาร

เมื่อผู้รับสารและผู้ส่งสารสังเกตเห็นว่า การสื่อสารนี้อาจดำเนินไปได้โดยราบรื่น แทนที่จะรู้สึกหงุดหงิด ซุ่นเคื่อง รำคาญใจ เสียใจ ควรสงบจิตใจ ทำใจให้เป็นกลาง และไม่ควรหวั่นไหวไปกับความสับสนที่เกิดขึ้นกับการสื่อสารนั้นๆ ค่อยๆ พิจารณาว่าตนเองด่วนสรุปหรือไม่ ตนเองขาดพื้นฐานความรู้ ขาดประสบการณ์มาก่อนหรือไม่อย่างไร ตนเองใจร้อนใจเร็วเกินไปหรือไม่ ตนคาดหวังสูงไป คิดว่าบุคคลที่ตนสื่อสารด้วยจะเข้าใจเหมือนกับตนหรือไม่ ความรู้จักพิจารณาตนเองเช่นที่กล่าวมานี้จะช่วยควบคุมไม่ให้เกิดความรู้สึกหวั่นไหวไปกับความสับสนที่เกิดขึ้นกับการสื่อสาร

ที่กล่าวมานี้เป็นการสื่อสารระหว่างบุคคล แต่ถ้าเป็นการสื่อสารทางเดียวไม่ว่าจะเป็นการอ่าน การฟัง หรือการดูก็ตาม หากผู้รับสารเกิดความสงสัย เข้าใจสับสนงงงวย ไม่ควรด่วนสรุปว่าตัวสารหรือผู้ส่งสารเป็นต้นเหตุของความรูสึกดังกล่าว อุปสรรคของการสื่อสารอาจเกิดที่ตัวเราเองก็ได้ เช่น ตนเองอาจขาดความพร้อมที่จะรับสาร ไม่เคยสนใจเรื่องนั้นมาก่อน มีพื้นฐานความรู้

ในเรื่องนั้นไม่พอ หรือบางทีอาจมีอคติต่อผู้ส่งสาร เป็นต้น ความเข้าใจเช่นนี้มีประโยชน์ เพราะจะช่วยทำให้เกิดการพัฒนาปรับปรุงตนเองให้มีความพร้อมยิ่งขึ้น ไม่ก่อให้เกิดความขุ่นข้องหมองใจแก่ทุกฝ่าย อุปสรรคของการสื่อสารก็จะหมดสิ้นไปในที่สุด

เมื่อเป็นผู้ส่งสาร หากสารของตนไม่สามารถบรรลุผลตามที่มุ่งหมาย เช่น ไม่ทำให้ผู้รับเข้าใจ เห็นจริง ยอมรับเหตุผล ยอมเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ก็ไม่ควรด่วนสรุปว่า เป็นความบกพร่องของฝ่ายผู้รับสาร ควรพิจารณาว่าตนเองอาจส่งสารไปผิดกาลเทศะ สารอาจซับซ้อนเกินไป ยากเกินไป หรือแม้แต่ง่ายเกินไปก็ได้ การพิจารณาเช่นนี้จะช่วยให้คิดปรับปรุงตนเองในฐานะที่เป็นผู้ส่งสาร และช่วยป้องกันแก้ไขอุปสรรคของการสื่อสารให้ลดน้อยลงหรือหมดไปได้เช่นกัน

การสื่อสารช่วยพัฒนาความเข้าใจ

๒. ตัวสาร เราควรเข้าใจว่า สารเรื่องเดียวกัน อาจนำเสนอได้หลายวิธี การนำเสนอด้วยวิธีหนึ่งอาจเข้าใจยากสำหรับบุคคลกลุ่มหนึ่ง อาจเข้าใจง่ายสำหรับบุคคลอีกกลุ่มหนึ่ง เราจึงต้องเลือกวิธีนำเสนอสารให้เกิดอุปสรรคในการสื่อสารน้อยที่สุดหรือไม่เกิดขึ้นเลย เช่น การชวนเพื่อนร่วมงานไปเที่ยววันหยุดสุดสัปดาห์ ควรบอกด้วยวาจาจะได้ผลดีกว่าเขียนบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เพราะถ้านำเสนอเป็นลายลักษณ์อักษร ผู้รับอาจเกิดปฏิกิริยาต่อต้านหรือเคลือบแคลงใจว่า เจตนาแท้จริงของผู้นำเสนอเป็นอย่างไร แต่ถ้าฝากเพื่อนที่เดินทางไปต่างประเทศให้ช่วยซื้อกล้องถ่ายรูป ควรจตรายละเอียดให้ชัดเจน เพราะการบอกด้วยวาจาอาจขาดรายละเอียดที่สำคัญไป หรือผู้รับฝากอาจหลงลืมได้

อนึ่ง สารบางอย่างต้องนำเสนอทั้งด้วยการพูดและการเขียน เพื่อเสริมซึ่งกันและกัน จึงจะสัมฤทธิ์ผลสมความมุ่งหมาย

๓. ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ผู้ใช้ภาษาจำเป็นต้องระมัดระวัง เลือกใช้ถ้อยคำให้สื่อความชัดเจนเป็นที่เข้าใจแก่ผู้รับสาร ไม่ควรใช้คำพูดกำกวม ไม่ควรใช้คำยากหรือคำศัพท์ ถ้าไม่จำเป็น ประโยคที่ยืดยาวเกินไป มักจะยากแก่การเข้าใจ ถ้าเป็นการเขียนยิ่งต้องระมัดระวังมากกว่าการพูด เพราะผู้อ่านไม่อาจสอบถามทำความเข้าใจได้โดยทันที อาจต้องใช้

วิธีคาดเดาหรือตีความเอาเอง โอกาสที่ผู้อ่านจะเข้าใจผิดพลาดจึงมีได้มาก ฟังระลึกอยู่เสมอว่าภาษาเป็นเครื่องมือสำหรับการสื่อสาร เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน จึงน่าจะระมัดระวังไม่ให้กลายเป็นอุปสรรคของการสื่อสาร

จุดมุ่งหมายสำคัญในการเรียนวิชาหลักภาษาและการใช้ภาษา ก็เพื่อให้รู้จักใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ส่วนการเรียนวิชาวรรณคดีนั้นจุดมุ่งหมายสำคัญคือ เพื่อให้เข้าใจภาษาที่กวีหรือนักประพันธ์ใช้ในการสื่อความคิดและจินตนาการมายังผู้อ่าน มิได้มุ่งให้ภาษาเป็นอุปสรรคในการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของกวี

๔. สื่อ สื่อที่เป็นอุปสรรคแก่การสื่อสารนั้น บางอย่างก็ไม่อยู่ในวิสัยที่เราจะแก้ไขได้ เช่น โทรศัพท์ เครื่องรับวิทยุกระจายเสียง หรือเครื่องรับวิทยุโทรทัศน์เกิดขัดข้อง และเมื่อไฟฟ้าดับ สื่อหลายชนิดก็ไม่สามารถใช้ได้

อย่างไรก็ดี สื่อหลายชนิดอยู่ในวิสัยที่เราจะแก้ไขไม่ให้เกิดอุปสรรคได้ เช่น ถ้าเราพิจารณาเห็นว่า ห้องประชุมหรือสถานที่ที่เราจะใช้พูดจาทำความเข้าใจกัน มีเสียงอื้ออึง อากาศอบอ้าวและไม่อำนวยความสะดวกเท่าที่ควร เราก็หาสถานที่ใหม่ ถ้าไม่ได้จริงๆ อาจเลื่อนการประชุมหรือกิจกรรมการพูดนั้นไปก่อน หรือในการใช้แผ่นใสปรากฏว่าภาพที่จอไม่ชัดเจน ผู้ที่นั่งอยู่ใกล้มองเห็น แต่ผู้ที่นั่งอยู่ไกลมองไม่เห็น การสื่อสารนั้นย่อมเกิดอุปสรรค ก็ควรหลีกเลี่ยงไปใช้สื่ออย่างอื่น เช่น แจกเอกสารประกอบน่าจะดีกว่า ในกรณีที่ใช้บุคคลให้ไปทำกิจใดๆ ให้ ถ้าบุคคลผู้นั้นขาดสมรรถภาพในการฟังการพูด รับสารจากผู้ส่งสารได้ไม่ครบถ้วน รายงานให้แก่ผู้รับสารได้ไม่ชัดเจน อุปสรรคการสื่อสารก็ต้องเกิดขึ้น ฉะนั้นแทนที่จะบอกรั่วว่าจาง ควรเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรให้น่าไปจะเหมาะสมกว่า

๕. กาลเทศะและสภาพแวดล้อม ในการสื่อสาร ถ้าใช้เวลามากเกินไปก็กลายเป็นอุปสรรค ไม่ทำให้เกิดความเข้าใจที่ดีต่อกันได้ แต่ถ้าใช้เวลาน้อยก็จะรวบรัดไม่เกิดความเข้าใจที่ดีได้เช่นกัน จึงต้องประมาณเวลาให้พอเหมาะ นอกจากนี้ยังจะต้องเลือกเวลาที่เหมาะสมด้วย เช่น เมื่อเราพบกับผู้ที่เราจะสื่อสารด้วยในโอกาสแรก ก็ไม่ควรนำเรื่องที่เป็นข่าวร้ายมาแจ้งให้ทราบโดยทันที ควรทิ้งระยะหรือนำเรื่องอื่นขึ้นพูดก่อน ใช้ไหวพริบประมาณดูว่าถึงโอกาสเหมาะแล้ว จึงค่อยแจ้งข่าวร้ายนั้นให้ทราบ การขอร้อง การชักชวนในกิจต่างๆ ก็เป็นไปในทำนองเดียวกัน หากเริ่มผิดเวลา ผิดกาละ ก็จะเกิดอุปสรรคของการสื่อสารได้เช่นกัน นอกจากนี้ควรคำนึงถึงสถานที่ด้วย อย่าให้กลายเป็นอุปสรรค เช่น เมื่ออยู่ต่อหน้า

บุคคลอื่น เรื่องบางเรื่องไม่ควรพูด แต่ถ้าอยู่เฉพาะสองต่อสอง เรื่องนั้นอาจนำมาพูดได้ โดยสะดวกใจ ไม่เกิดอุปสรรคในการสื่อสาร

กิจกรรม

วิเคราะห์ปัจจัยในการสื่อสาร

พิจารณาสถานการณ์การสื่อสารต่อไปนี้ ซึ่งให้เห็นอุปสรรคการสื่อสารและเสนอแนะวิธีแก้ไข

๑. โสภณกับโสภากเคยเป็นเพื่อนร่วมโรงเรียนเดียวกันมาก่อนตั้งแต่ครั้งยังเรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปัจจุบันสองคนกำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ และอยู่คนละโรงเรียน ซึ่งกำลังจะแข่งขันฟุตบอลกันในฤดูกาลแข่งขันกีฬาประจำปีของเขตการศึกษา

โสภณเป็นนักกีฬาที่จะลงแข่งขันฟุตบอลครั้งนี้ โสภากเป็นหัวหน้ากองเชียร์ก่อนแข่งขันราว ๓ วัน โสภณได้พบกับเพื่อนในกลุ่มนักเรียนของโรงเรียนที่โสภากเรียนอยู่ และได้ถามถึงโสภาก

รุ่งขึ้น เพื่อนของโสภากที่คุยกับโสภณพบโสภากเข้า ก็พูดทันทีว่า

“โส แฟนคุณสั่งผมมาว่าให้ช่วยดูแลคุณให้ด้วย นะ! แอบมีแฟนตั้งแต่เมื่อไหร่ หล่อเพียวเชียว”

โสภากโกรธจัด ไม่พูดจาอะไร กลับถึงบ้านรีบโทรศัพท์ไปถึงโสภณ พอโสภณมารับโทรศัพท์ โสภากก็ต่อว่าอย่างรุนแรงยืดยาว ตัดรอนถึงกับจะไม่คบค้ากันอีกต่อไป แล้วก็วางหูทันที ทั้งที่โสภณยังไม่ทันตอบโต้แต่อย่างใด

๒. พี่น้องชายหญิงคู่หนึ่ง ถึงเวลาชมโทรทัศน์มักจะขัดแย้งกันอยู่เสมอ คนหนึ่งต้องการเปิดรับรายการหนึ่ง แต่พอเปิดไปชั่วคราวไม่ถูกใจ ก็กดปุ่มเปิดรับอีกช่องหนึ่ง เป็นเช่นนี้เกือบตลอดเวลาที่ชมโทรทัศน์ ส่วนอีกคนหนึ่งนั้นพอใจจะชมรายการให้นานพอควร เห็นว่าไม่ถูกใจจริงๆ จึงค่อยเปลี่ยนสถานี อันที่จริงสองคนนี้มีรสนิยมคล้ายๆกัน แต่มักจะขัดใจกันเสมอโดยเฉพาะเวลาที่อีกคนหนึ่งใจร้อนรีบเปลี่ยนสถานีเร็วเกินไป

๓. ทุกครั้งที่โรงเรียนเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ในห้องประชุม ปัญหาเกี่ยวกับระบบเสียงมักจะเกิดเสมอๆ มีเสียงต๋อว้างอีกทีก็ทุกครั้งไป จนอาจารย์บางท่านต้องลุกขึ้นยืนสั่งให้หยุดส่งเสียง แต่ก็ไม่วายมีเสียงดังพึมพำขึ้นมาอีก แม้ระบบเสียงจะใช้งานได้ติดตั้งเดิม เสียงพูดคุยกันจ๊อกแจ๊กก็ยังได้ยินอยู่ต่อไปเป็นเวลานาน ทั้งที่วิทยากรได้บรรยายต่อเนื่องไปแล้ว

๔. ในช่วงโมงสังคมนาศึกษา นักเรียนที่ออกมารายงานข่าวเหตุการณ์โลก มักจะรายงานได้ไม่สู้ตรงกันนัก ถึงกับขัดกันก็มี ทำให้ยากที่จะตัดสินได้ว่าสิ่งที่ถูกต้องคืออะไร

๕. ในตอนเช้าวันที่ ๕ เมษายน ครอบครัวหนึ่งได้รับโทรเลขจากญาติที่อยู่จังหวัดทางไกลว่าลูกชายของญาติผู้นั้นประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์ สมาชิกคนหนึ่งของครอบครัวกำลังเตรียมตัวจะเดินทางไปเยี่ยม แต่พอดกบ่ายก็ได้รับจดหมายส่งทางไปรษณีย์ด่วนพิเศษ เขียนเล่ารายละเอียดของการเกิดอุบัติเหตุมาให้ทราบ ใจความก็คือ อุบัติเหตุครั้งนี้ไม่ใช่ความผิดของผู้เคราะห์ร้าย แต่เป็นความผิดของบุคคลอื่น แม้จะได้รับบาดเจ็บแต่ก็ไม่สู้ร้ายแรงนัก ได้รับการรักษาจากแพทย์ที่โรงพยาบาลแล้ว แพทย์ยืนยันว่าปลอดภัย

พิจารณากาชาธิตหรือสำนวนไทย

กาชาธิตหรือสำนวนไทยข้างล่าง เกี่ยวข้องกับอุปสรรคการสื่อสารหรือไม่ อย่างไร จงแสดงความคิดเห็นของนักเรียนเป็นข้อเขียนสั้นๆ พร้อมทั้งเสนอวิธีแก้ไข

กำแพงมีหู ประตุมิตา
ขุดด้วยปาก ถากด้วยตา
ต่อความยาว สาวความยัด
น้ำซุ่นไว้ใน น้ำใสไว้นอก
น้ำท่วมปาก
น้ำท่วมทุ่ง ผักบุ้งโหรงเหรง
ปากคนยาวกว่าปากกา
พูดไปสองไพเบี้ย
ฟังไม่ได้ศัพท์ จับไปกระเดียด

ฟังให้สัมฤทธิ์ผล

สัมฤทธิ์ผล ประกอบด้วย สัมฤทธิ์ คำหนึ่ง ซึ่งแปลว่า ความสำเร็จ และ ผล อีกคำหนึ่ง ซึ่งแปลว่า สิ่งที่ได้รับ “ฟังให้สัมฤทธิ์ผล” อันเป็นหัวข้อเรื่องข้างต้นนี้ จึงมีความหมายเข้าใจได้ง่ายๆ ว่า ฟังให้ได้รับความสำเร็จนั่นเอง ความสำเร็จไม่ว่าในเรื่องใดก็ตาม ย่อมมีระดับชั้นสูงต่ำ มากน้อยต่างๆ กันไป อาจน้อย ปานกลาง หรือมากก็ได้

ก่อนที่จะพิจารณาว่า การฟังให้สัมฤทธิ์ผล มีระดับสูงหรือต่ำมากน้อยอย่างไร และมีแนวปฏิบัติในการฟังให้สัมฤทธิ์ผลยิ่งขึ้นอย่างไร เราควรย้อนกลับไปพิจารณาถึงโอกาสต่างๆ ของการฟังเสียก่อน ซึ่งอาจมีบางส่วนซ้ำกับเรื่อง “รับสารด้วยการฟัง” ตามที่ได้กล่าวไว้ข้างแล้วในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด วรรณสารวิจักขณ์ เล่ม ๑

ไม่ว่าฟังสิ่งใด ต้องจับจุดหมายของผู้พูด

โอกาสของการฟัง

ในวันหนึ่งๆ คนเราต้องฟังผู้อื่นพูดในโอกาสต่างๆ มากต่อมากด้วยกัน เราอาจแยกโอกาสของการฟังตามประเภทของการสื่อสารได้ดังนี้

๑. การฟังระหว่างบุคคล
๒. การฟังในกลุ่มขนาดเล็ก
๓. การฟังในที่ประชุมหรือในที่ชุมนุม
๔. การฟังวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

การฟังในการสื่อสารระหว่างบุคคล หรือเรียกให้สั้นลงว่า การฟังระหว่างบุคคล มีทั้งการฟังที่ไม่เป็นทางการ เช่น ฟังในขณะที่ทักทายกัน ระหว่างการสนทนาปราศรัย การสอบถาม การขอคำแนะนำในเรื่องต่างๆ ไป และการฟังที่เป็นทางการ เช่น ฟังในระหว่างการสัมภาษณ์ การแนะนำตัว การแนะนำบุคคลให้รู้จักกัน

การฟังในกลุ่มขนาดเล็ก ส่วนใหญ่แล้วมักจะเป็นการสื่อสารกึ่งทางการ หรือค่อนข้างไม่เป็นทางการ เช่น ในกลุ่มที่ใช้ความคิดร่วมกัน ปรีกษาหารือกัน ช่วยกันหาวิธีปฏิบัติหรือวิธีแก้ปัญหา

การฟังในที่ประชุมหรือในที่ชุมนุมมักค่อนข้างเป็นทางการหรือเป็นทางการมาก เช่น ฟังบรรยายประกอบการสาธิตวิธีใช้เครื่องมือจะมีลักษณะค่อนข้างเป็นทางการ ฟังคำบรรยายของผู้ทรงคุณวุฒิ ฟังโอวาท ฟังคำกล่าวรายงาน ย่อมมีลักษณะเป็นทางการมาก

การฟังวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ส่วนใหญ่แล้ว จะเป็นการฟังอย่างไม่เป็นทางการ เช่น ฟังข่าวประจำวัน ฟังรายการความรู้ ฟังประกาศของทางราชการ แม้รายการที่ส่งมาจะมีลักษณะเป็นทางการก็ตาม ยิ่งเป็นรายการที่มีลักษณะไม่เป็นทางการ เช่น รายการสนทนาพาเพลิน รายการทรรษา การฟังรายการประเภทนี้ย่อมเป็นการฟังอย่างไม่เป็นทางการมากยิ่งขึ้น

ระดับขั้นของการฟังให้สัมฤทธิ์ผล

เบื้องต้น ผู้ฟังต้องทราบโอกาสที่ตนฟังนั้นเป็นการฟังอย่างไม่เป็นทางการ กึ่งทางการ หรือเป็นทางการ สมมุติว่าเป็นโอกาสที่จำเป็นต้องฟังอย่างเป็นทางการ แต่ผู้ฟังกลับฟังอย่างไม่เป็นทางการ ย่อมยากที่จะฟังให้สัมฤทธิ์ผลได้

ต่อจากนั้น เราต้องพิจารณาพฤติกรรมการฟังในฐานะที่เป็นส่วนสำคัญของกระบวนการสื่อสารว่า ผู้ส่งสารมีจุดประสงค์อย่างไร อาทิ เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจ เห็นจริงและนำไปปฏิบัติตาม ถ้าผู้ฟังซึ่งเป็นฝ่ายผู้รับสารได้ยินแล้วสามารถกำหนดรู้ได้ หรือบอกแก่ตนได้ว่า ตามที่ผู้พูดได้ส่งสารมานั้น ผู้พูดมีจุดประสงค์เช่นนั้นๆ ตรงกันกับที่ผู้พูดตั้งใจไว้ เช่นนี้แล้ว ก็ถือได้ว่าผู้ฟังสามารถฟังให้สัมฤทธิ์ผลได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่นับว่าใช้ได้

ถ้าผู้ฟังมีความสามารถสูงขึ้นไป กล่าวคือ เมื่อจับจุดประสงค์ของผู้พูดได้แล้ว ยังรู้จักใช้ดุลพินิจของตน บอกได้ด้วยว่าเรื่องราวที่ตนได้ฟังนั้น เนื้อความครบแล้วหรือไม่ ถ้ายังไม่ครบ ยังขาดส่วนใด เช่นนี้แล้วก็ถือว่า ผู้ฟังสามารถฟังให้สัมฤทธิ์ผลสูงขึ้นไปอีกระดับหนึ่ง

ถ้าผู้ฟังมีความสามารถสูงกว่านั้นขึ้นไปอีก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อฟังคำอธิบายหรือคำชี้แจง รู้จักใช้ดุลพินิจได้สูงยิ่งขึ้น บอกแก่ตนเองได้ว่า เท่าที่ผู้พูดได้อธิบายหรือพยายามชี้แจงให้เห็นจริงนั้น หลักฐาน ข้อเท็จจริง และเหตุผลที่นำมาสนับสนุนมีน้ำหนัก น่าเชื่อถือเพียงพอหรือไม่เพียงไร เช่นนี้แล้ว การฟังนั้นก็ถือว่าผู้ฟังสามารถฟังให้สัมฤทธิ์ผลสูงมากยิ่งขึ้นไปอีกระดับหนึ่ง

ยิ่งกว่านั้น เมื่อใช้ดุลพินิจแล้ว ผู้ฟังยังสามารถบอกได้อีกว่า สารที่ส่งมามีคุณค่าเพียงใด ในแง่ใดบ้าง เช่นนี้แล้ว ก็ถือได้ว่าผู้ฟังสามารถฟังให้สัมฤทธิ์ผลสูงมากเป็นพิเศษ

คำว่า ดุลพินิจที่กล่าวมาหลายครั้งข้างต้นนี้ หมายถึง การใช้ปัญญาพิจารณาด้วยความไม่เอนเอียง ปราศจากอคติ เป็นความสามารถที่ค่อยๆเจริญขึ้นในตัวบุคคลเมื่อมีโอกาสได้ใช้สมรรถภาพในการคิดสม่ำเสมอตลอดมา รวมทั้งได้รับการฝึกฝน ได้เห็นแบบอย่างมากมาย จากบิดา มารดา ครูอาจารย์ และสภาพแวดล้อม เป็นต้น

ตามที่กล่าวมาข้างต้น นักเรียนจะเห็นว่า การฟังให้สัมฤทธิ์ผลมีหลายชั้นหลายระดับสำหรับแต่ละบุคคลนั้น แม้จะให้สัมฤทธิ์ผลในระดับขั้นต้นๆ ก็ตาม ก็เชื่อว่าเกิดขึ้นได้ทุกครั้งไปในทุกเรื่องทุกกรณี ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นผู้มีวุฒิภาวะสูงเพียงใด อย่างไรก็ตามการพัฒนาการฟังของตนตลอดไปในชีวิต คนที่มีโอกาสฟังมาก และใช้ดุลพินิจด้วยย่อมมีโอกาสพัฒนาได้มากยิ่งขึ้น

ภาพแสดงให้เห็นถึงระดับขั้นของความสำเร็จผลในการฟัง

ภาพข้างต้นนี้ช่วยให้เห็นว่า ถ้าผู้ฟังสามารถฟังให้สัมฤทธิ์ผลได้ถึงระดับขั้นที่สี่ ย่อมหมายความว่า ในระดับขั้นที่สาม สอง และหนึ่ง ก็สัมฤทธิ์ผลด้วย ส่วนผู้ที่ฟังให้สัมฤทธิ์ผลได้ถึงระดับขั้นที่สาม ก็หมายความว่า ได้ผ่านระดับขั้นที่สองและหนึ่งมาแล้ว แม้ผู้ที่ฟังให้สัมฤทธิ์ผลได้เพียงระดับขั้นที่สอง ก็แสดงว่า สัมฤทธิ์ผลในระดับขั้นที่หนึ่งมาแล้ว

สมมุติว่านักเรียนไปทดสอบสมรรถภาพทางกาย หลังจากชั่งน้ำหนักตัวแล้ว ผู้ควบคุมการทดสอบได้พูดให้นักเรียนฟังว่า

ขอแสดงความเสียใจด้วยนะที่น้ำหนักตัวน้องเกินมาตรฐาน สิ่งที่น่าองควรทำคือการกำจัดน้ำหนักส่วนที่เกินออก ด้วยการลดปริมาณอาหารควบคู่กับการออกกำลังกาย แต่ไม่ควรใช้ยาทุกชนิด เพราะจะมีผลแทรกซ้อนขึ้นภายหลัง การลดอาหารลงวันละ ๑๐๐ กิโลแคลอรี และใช้พลังงานในการออกกำลังกายวันละ ๑๐๐ กิโลแคลอรี ภายใน ๑ เดือน น้ำหนักน้องจะลดลง ๑ กิโล ถ้าหากน้ำหนักของน้องเกินมาตรฐาน ๓ กิโล ถือว่ายังหุ่ดี ถ้าเกิน ๔-๗ กิโล จะดูหุ้ม และถ้าเกิน ๘ กิโล จะดูเจ้าเนื้อไปหน่อย

นักเรียนจะทราบได้อย่างไรว่าการฟังของตนสัมฤทธิ์ผลในระดับขั้นใด วิธีตรวจสอบก็คือ

๑. นักเรียนทราบจุดประสงค์ของผู้พูดหรือไม่ ถ้าทราบแล้ว สามารถบอกได้ว่าจุดประสงค์นั้นคืออะไร นี่แสดงว่าสำเร็จผลในระดับขั้นที่ ๑

สมมุตินักเรียนทราบจุดประสงค์ว่า ผู้พูดต้องการให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีลดน้ำหนัก ซึ่งก็ตรงกับจุดประสงค์ที่ผู้พูดตั้งใจไว้จริงๆ นี่แสดงว่าการฟังของนักเรียนสัมฤทธิ์ผลได้ในระดับขั้นที่หนึ่ง แต่ถ้านักเรียนสำคัญว่า ผู้พูดมีจุดประสงค์พูดเล่นให้สนุกๆ ไม่จริงจังอะไร การฟังของนักเรียนก็ไม่สัมฤทธิ์ผล

๒. นักเรียนทราบหรือไม่ว่า ข้อความที่ผู้พูดพูดมานั้นครบถ้วนหรือไม่ ถ้าทราบแสดงว่าการฟังของนักเรียนสูงขึ้นไปอีกขั้นหนึ่ง

สมมุตินักเรียนบอกได้ว่า ผู้พูดไม่ได้ยกตัวอย่างเลยว่า อาหาร ๑๐๐ กิโลแคลอรีได้แก่อะไรบ้าง ในปริมาณเท่าใด และออกกำลังกายวันละ ๑๐๐ กิโลแคลอรีก็ไม่มีตัวอย่างว่าออกกำลังกายอย่างไร นานแค่ไหน นี่แสดงว่าการฟังของนักเรียนสัมฤทธิ์ผลสูง

๓. นักเรียนบอกได้ว่า เนื้อความที่ได้ฟังนั้น น่าเชื่อถือหรือไม่ อย่างไร ถ้าบอกได้ชัดเจน แสดงว่าการฟังสัมฤทธิ์ผลในระดับสูงขึ้นไปอีก แต่ถ้าบอกไม่ได้หรือไม่สามารถระบุได้ แสดงว่าการฟังของนักเรียนยังไม่สัมฤทธิ์ผลในขั้นนี้

สมมุตินักเรียนบอกได้ว่า สิ่งที่ได้ฟังนั้นน่าเชื่อถือ เพราะผู้พูดเป็นผู้มีความรู้ มีหน้าที่โดยตรงในสถานที่บริการนั้น นอกจากนั้นรายละเอียดเท่าที่ให้มาเป็นตัวเลขก็สมเหตุสมผล น่าเชื่อถือได้ แสดงว่าการฟังของนักเรียนสัมฤทธิ์ผล เนื่องจากข้อเท็จจริงก็เป็นเช่นนั้น

๔. นักเรียนบอกได้หรือไม่ว่า สารที่ได้ฟังนั้นมีคุณค่า เป็นประโยชน์หรือไม่อย่างไร ถ้าบอกได้หรือประเมินได้ การฟังนั้นก็สัมฤทธิ์ผลในขั้นสูงขึ้นไปอีก

สมมุตินักเรียนประเมินว่า สารนี้มีประโยชน์เกี่ยวกับสุขภาพ ไม่เฉพาะแก่ตัวนักเรียนเท่านั้น แต่เป็นประโยชน์แก่บุคคลทั่วๆ ไปด้วย เช่นนี้ก็แสดงว่านักเรียนสัมฤทธิ์ผลในระดับที่สูงขึ้นมาก

ขอให้นักเรียนสังเกตว่า เรื่องของความสำเร็จผลในการฟังนั้น ยากที่จะวางกฎเกณฑ์ให้ตายตัวไปได้ การเรียนเรื่องนี้มีจุดประสงค์สำคัญให้นักเรียนตระหนักว่า การฟังในชีวิตประจำวันนั้น ผู้ฟังจะต้องพยายามฟังให้สัมฤทธิ์ผลอยู่เสมอ ส่วนจะสัมฤทธิ์ผลได้ในขั้นใดระดับใด ขึ้นอยู่กับความซับซ้อนของเนื้อเรื่อง เจตนาของผู้พูด ความพร้อมและประสบการณ์ของผู้ฟัง ซึ่งบางทีก็ยากที่จะฟังให้สัมฤทธิ์ผลได้ บุคคลสองคนหรือมากกว่านั้น ฟังเรื่องเดียวกันจากผู้พูดคนเดียวกัน ในเวลาเดียวกัน อาจไม่สัมฤทธิ์ผลได้เสมอกันทุกครั้งไป ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดา

กิจกรรม

๑. ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้ เป็นรายบุคคล หรืออาจทำเป็นงานกลุ่มก็ได้ เมื่อจบขั้นตอนหนึ่งๆ แล้ว อาจอภิปรายกันในหมู่เพื่อนที่ได้ฟังมาอย่างเดียวกัน หรืออาจนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

ฝึกฟังให้สัมฤทธิ์ผล

ฟังเรื่องที่ไม่ยากและไม่ยาวจนเกินไป

รายการข่าวทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ส่วนมากจะนำเสนออย่างรวบรัดเพียงสั้นๆ ต่อเนื่องกันไปจากข่าวชิ้นหนึ่งไปอีกชิ้นหนึ่ง นักเรียนควรฝึกฟังให้ทัน และฟังให้เข้าใจด้วย ซึ่งไม่ยากนัก ควรหมั่นฟังอยู่เป็นนิจ ถ้าทำให้ต่อเนื่องจริงๆ สักระยะหนึ่ง การฟังก็จะสัมฤทธิ์ผลยิ่งขึ้น

อนึ่ง เมื่อฟังแล้วควรนำมาเล่าหรือปรารภให้ผู้อื่นฟัง ถ้าผู้ฟังได้ฟังข่าวเดียวกันมาด้วยแล้ว ยิ่งเป็นการดี เพราะเท่ากับเป็นการตรวจสอบสมรรถภาพการรับสารของเราว่ารับมาได้ครบหรือไม่ จับเนื้อความของข่าวได้ตรงกันหรือไม่

ในโอกาสที่ฟังคำสั่ง คำแนะนำ คำปรารภ คำชักชวนสั้นๆ ไม่ว่าจะได้ฟังจากครู อาจารย์ ประธานนักเรียน โฆษก เจ้าหน้าที่ แม้แต่พนักงานขายสินค้า จะโดยการสื่อสาร

เฉพาะหน้า หรือโดยการสื่อสารในที่สาธารณะ ในที่ประชุม หรือทางสื่อมวลชนก็ตาม ควรตั้งใจและเอาใจใส่ จับใจความให้ครบถ้วนทุกครั้งไป และเมื่อฟังแล้วควรใช้ความรู้ความคิดของตนพิจารณาต่อไปด้วยว่า จุดประสงค์ของผู้พูดคืออะไร เนื้อหาที่ได้ฟังนั้นมีว่าอย่างไร มีความสมบูรณ์แล้วหรือไม่

หาโอกาสฟังสิ่งที่มีสารประโยชน์อยู่เป็นนิจ

ปัจจุบัน รายการสารคดีทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์หลายรายการนำเสนอเรื่องที่น่าสนใจน่ารับฟัง นักเรียนอาจเลือกฟังตามความสนใจของนักเรียน เช่น เลือกฟังรายการที่มีความยาวตั้งแต่ ๑๕ นาที ขึ้นไปจนถึง ๔๕ นาที ในการฟังควรฟังให้จบตอน เพื่อจะได้พิจารณาการเริ่มต้น การดำเนินเรื่องและการจบรายการ ทั้งนี้นอกจากจะได้มีโอกาสรับสารจากรายการนั้นๆ ครบถ้วนแล้ว ยังจะได้มีโอกาสใช้ดุลพินิจของตนในระหว่างที่ฟังว่า ผู้นำเสนอมีความจุดประสงค์อะไร เมื่อเห็นว่า ตอนใดในรายการนั้นๆ มีประโยชน์น่าจะจดจำให้บันทึกไว้ด้วยถ้อยคำของนักเรียนเอง และหากได้นำความประทับใจที่ตนได้รับจากรายการใดก็ตาม ไปเล่าสู่กันฟังก็จะเป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น

การได้พูดคุยกับคนอื่นๆ เกี่ยวกับรายการที่ฟังหรือชมมาเหมือนกัน โดยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่เห็นที่น่าสนใจหรือไม่น่าสนใจ สิ่งที่ได้แสดงให้เห็นความสามารถของผู้นำเสนอ ความพยายามของผู้นำเสนอ หรือสิ่งที่ตนเห็นว่ายังบกพร่องอยู่ในการนำเสนอ เหล่านี้ล้วนจะช่วยพัฒนาความสามารถในการฟังของเราให้สัมฤทธิ์ผลสูงยิ่งขึ้น

หมั่นฟังการบรรยายหรือการอภิปรายในโอกาสต่างๆ

ในงานต่างๆ เช่น สัปดาห์หนังสือแห่งชาติ วันครู วันเด็ก วันสิ่งแวดล้อมโลก ฯลฯ ผู้จัดมักกำหนดให้มีรายการบรรยายหรืออภิปรายเป็นคณะในหัวข้อที่มีสารประโยชน์ทางวิชาการอยู่เสมอ และเปิดโอกาสให้สาธารณชนที่สนใจเข้าฟังได้ จึงไม่ควรละโอกาสที่มีประโยชน์เหล่านี้ ควรเข้าไปร่วมฟัง และฟังด้วยความตั้งใจ ถ้ามีโอกาสได้ซักถาม ก็ควรกล้าที่จะซักถาม การซักถามเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสนใจและความเข้าใจในระดับหนึ่งในเรื่องที่ได้ฟัง โดยปกติแล้วการซักถามของผู้ฟังเป็นที่ยินดีของผู้บรรยายและผู้จัดรายการ เราควรเข้าใจว่า ผู้จัดรายการบรรยายหรืออภิปรายต้องใช้เวลา ลงทุนลงแรง ใช้ความอุตสาหะมิใช่น้อยกว่าที่จะจัดกิจกรรมเช่นนั้นๆ ได้ และผู้บรรยายหรืออภิปรายก็ต้องใช้เวลารวบรวมข้อมูล ข้อความรู้อาก่อนเป็นระยะเวลานาน ต้องเสียสละเวลาอันมีค่าไปบรรยายหรืออภิปรายเพราะเห็นว่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง

บันทึกเรื่องที่ได้ยินได้ฟัง

การบันทึกสิ่งที่ได้ฟังไม่ควรจำกัดว่าจะบันทึกเฉพาะการฟังที่มีความสำคัญมากเท่านั้น การได้ฟังข้อสังเกต ข้อคิดเห็นของบุคคลทั่วไปที่เราติดต่อกี่ยวข้องด้วย หากมีสิ่งที่สะดุดใจชวนให้คิด แม้บุคคลผู้นั้นไม่ใช่บุคคลที่มีชื่อเสียง หรือบุคคลสำคัญ เราก็ควรบันทึกไว้ ในการบันทึก ควรระบุชื่อและสถานที่ทำงานของผู้พูดและกรณีแวดล้อมของการพูดครั้งนั้นๆ ไว้ด้วย ในขณะที่บันทึก เราย่อมย้อนระลึกถึงประสบการณ์ที่ผ่านมาบ้าง จึงเป็นโอกาสที่เราจะได้ตรวจสอบว่า ผู้พูดได้ให้ข้อเท็จจริง ข้อมูล ตัวอย่าง ฯลฯ พอเพียงหรือไม่ รวมทั้งผู้พูดมีจุดประสงค์อย่างไรด้วย

ตัวอย่างเรื่องที่เราควรฟัง

เรื่องที่ ๑ ข้าราชการวิทยุกระจายเสียง

ความก้าวหน้าโครงการผลิตแพทย์เพิ่ม

นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ให้สัมภาษณ์ถึงความคืบหน้าของโครงการร่วมผลิตแพทย์เพิ่มเพื่อชาวชนบทว่า จากปัญหาการขาดแคลนแพทย์ที่มีแนวโน้มว่าจะทวีความรุนแรงมากขึ้น หากสถานการณ์ผลิิตการใช้แพทย์และการกระจายแพทย์ยังคงเป็นเช่นเดิม คาดว่า ๑๐ ปีข้างหน้า ก็ยังคงมีแพทย์ขาดแคลนเฉลี่ยกว่า ๔-๖ พันคน

นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ กล่าวต่อว่า ปัญหาความขาดแคลนดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระยะยาว ดังนั้น ในขณะนี้ทางกระทรวงสาธารณสุขจึงแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยการทำโครงการผลิตแพทย์เพิ่มเพื่อชาวชนบทขึ้น โดยโครงการดังกล่าวเป็นโครงการร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยและกระทรวงสาธารณสุข มีระยะเวลาดำเนินการที่แน่นอน คือ ๑๖ ปี สามารถรับนักศึกษาแพทย์ด้วยระบบการคัดเลือกพิเศษจากนักเรียนในส่วนภูมิภาคโดยตรง เมื่อจบแล้วกลับไปทำงานในภูมิลำเนาเดิม เพื่อเป็นการแก้ปัญหาการกระจายแพทย์ควบคู่ไปกับการเพิ่มแพทย์ โครงการนี้สามารถปรับลด เพิ่มหรือยุติโครงการได้ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป แต่ต้องมีแพทย์เพิ่มตามจำนวนที่เปลี่ยนแปลง ผู้สำเร็จการศึกษาจะได้รับปริญญาบัตรจากคณะแพทยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยนั้นๆ

ทางด้านนายแพทย์อำพล จินดาวัฒนะ ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนากำลังคน

ด้านสาธารณสุข ซึ่งแจ้งเพิ่มเติมด้านความคืบหน้าอีกว่า ได้มีการประชุมหารือกับผู้อำนวยการโรงพยาบาลศูนย์ที่เกี่ยวข้องจำนวน ๑๖ แห่ง แล้วสรุปประเด็นหลักว่า จะมีการจัดตั้งศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิกขึ้นในโรงพยาบาลศูนย์ และตั้งคณะกรรมการขึ้น ๓ ชุด คือ ชุดแรก คณะกรรมการบริหารโครงการผลิตแพทย์เพิ่มเพื่อชาวชนบท ชุดที่สองเป็นคณะอนุกรรมการพัฒนาระบบแพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิกและพัฒนาอาจารย์ และชุดที่สามคณะอนุกรรมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก นอกจากนี้เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของกระทรวงสาธารณสุข จะมีการนำเสนอร่างโครงการที่ปรับปรุง และหารือกับทางมหาวิทยาลัยอีกครั้งหนึ่งในวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๓๗ นี้ เพื่อจะหาข้อสรุป และขอแนะนำจากหน่วยงานอื่น โดยจะมีคณะบดีคณะแพทยศาสตร์จากมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง คาดว่าหลักสูตรนี้จะเปิดรับนักศึกษาแพทย์ได้แน่นอนในปี ๒๕๓๘

อนึ่ง ในเรื่องคุณภาพที่จะใช้ผลิตแพทย์ทั้งหมดจะต้องอยู่ในมาตรฐานเดียวกับทบวง โดยมีแพทยสภาพิจารณารองรับและอนุมัติหลักการตามที่คณะแพทย์ต่างๆ เสนอ

(จากเรื่อง “ความก้าวหน้าโครงการผลิตแพทย์เพิ่ม” ข่าวเผยแพร่ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๓๗)

เรื่องที่ ๒ บทความทุกข์ของยาเสพติด

โทษของยากระตุ้นประสาทและยาแก้ปวด

พูดถึงยาเสพติด ไม่ว่าชนิดใดก็ตาม ล้วนแต่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพร่างกายของมนุษย์ทั้งสิ้น แต่ก็ยังมีผู้คนจำนวนไม่น้อยที่ติดยาเสพติด ซึ่งยาเสพติดนั้นไม่ใช่มีแต่เฉพาะฝิ่น เฮโรอีน และกัญชาเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงยากระตุ้นประสาทและยาหลอนประสาทด้วย

ยากระตุ้นประสาท หมายถึง ยาหรือสารที่มีคุณสมบัติทางเภสัชวิทยาที่ไปกระตุ้นต่อประสาทส่วนกลางโดยตรง จึงทำให้ผู้ที่รับประทานหรือเสพสารนี้เข้าไปมีอาการตื่นเต้นและตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา หายง่วง ตาแข็ง คล้ายกับเป็นยาเพิ่มกำลัง ทำให้ขยัน จึงทำให้ยาเหล่านี้แพร่หลายในหมู่ผู้มีอาชีพกลางคืน เช่น หญิงบริการ คนขับรถบรรทุก เป็นต้น และยากระตุ้นประสาทที่ผลิตออกมาจำหน่ายนั้นก็มีมากมายหลายชื่อ แต่ที่รู้จักและใช้กันมากในประเทศไทย คือ แอมเฟตามีน (amphetamine) คาเฟอีน (caffeine) โคคาอีน (cocaine) และใบกระท่อม แต่

ในห้องตลาดเมืองไทยที่นิยมใช้กันมากที่สุดคือ แอมเฟตามีนหรือเรียกตามภาษาท้องถิ่นว่า ยาม้า หรือ ยาขยัน ซึ่งมีจำหน่ายทั้งชนิดเม็ดและแคปซูล และผู้ที่เสพยาชนิดดังกล่าวนี้ก็ได้สร้างความเสียหายให้เกิดขึ้นทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นมาากแล้ว ดังจะเห็นอยู่บ่อยๆ จากข่าวหนังสือพิมพ์รายวัน โดยเฉพาะผู้ที่ขับรถบรรทุกที่ได้เสพยาเข้าไปมักจะขับรถด้วยความคึกคะนองจนเกิดอุบัติเหตุต้องสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินของผู้เสพเองและผู้อื่น ยากระตุ้นประสาทนี้หลังจากใช้แล้วจะทำให้ร่างกายถูกฝืนให้ทำงานหนักตรากตรำติดต่อกันจนเหน็ดเหนื่อย ดังนั้นเมื่อใช้ยาติดต่อกันนานๆ จะเกิดอันตราย คือทำให้สุขภาพทรุดโทรม มีความเสื่อมทางจิตใจ เสื่อมประสาท หงุดหงิด บางรายถึงเพื่อคลั่งขนาดทำร้ายตัวเองก็มี

ส่วนยาหลอนประสาท (hallucinogens) นั้น ตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้จัดสารพวกฮาหลูซิโนเจนไว้เป็นพวกที่มีฤทธิ์กระตุ้นประสาทส่วนกลางเหมือนกับยาจำพวกแอมเฟตามีน และ โคเคอิน แต่การกระตุ้นประสาทส่วนกลางทำให้การรับรู้ผิดปกติไปจากธรรมดา มีอาการที่เรียกว่าประสาทหลอน (hallucination) และทำให้เกิดประสาทหลง (illusion) ผู้เสพยาชนิดนี้จะมีผลร้ายแรงทำให้เกิดเป็นโรคจิตได้ มีอาการประสาทหลอนทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น และทางผิวหนังรวมถึงประสาทหลงทางใจ ทำให้เกิดอารมณ์ในลักษณะเคลิ้มฝัน ตื่นเต้นหวาดเสียว เพราะประสาทของการรับรู้ทำงานผิดปกติไป ยาที่ใช้แพร่หลาย ได้แก่ แอลเอสดี เมสคาลิน ดีเอ็มที และเอสทีพี แต่โดยเฉพาะยาแอลเอสดีนั้นเมื่อเสพยาเข้าไปแล้วผู้เสพจะกลายเป็นคนที่มีอารมณ์อ่อนไหวได้ง่าย ทำให้ประสาทรับรู้รู้สึกแปรปรวน เขาจะเห็นแสงสีสดใสกว่าเดิม และมองเห็นว่าตัวเขาอยู่ในโลกอีกโลกหนึ่ง ลักษณะพิเศษของยาชนิดนี้อีกประการหนึ่งก็คือ จะมีความรู้สึกสองอย่างในเวลาเดียวกัน เช่น ดีใจกับเสียใจ สุขกับทุกข์ ฤทธิ์ของยาจะทำให้ไม่สามารถควบคุมสติได้จนกว่าจะหมดฤทธิ์ยาไป ผู้ติดยาชนิดนี้หากติดยาเรื้อรังจะรักษาให้หายขาดได้ยาก ผลที่สุดจะกลายเป็นคนไร้สมรรถภาพ เป็นโรคจิตทรมานและอาจถึงฆ่าตัวตายในที่สุด

ดังนั้น หากผู้ใดคิดที่จะเสพยาเสพติดไม่ว่าจะเป็นประเภทยากระตุ้นประสาทหรือยาหลอนประสาทก็ควรตระหนักถึงโทษของยาเหล่านี้ไว้บ้าง เพราะไม่เพียงจะทำให้ต้องเสียเงินเสียทรัพย์สิน แต่ยังทำให้ต้องเสียสุขภาพอันยากแก่การรักษาอีกด้วย

(จากเรื่อง “โทษของยากระตุ้นประสาทและยาหลอนประสาท” ในรายการ สารคดี ๕ นาที เผยแพร่ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๓๘ จุริย์ ลิกะไชย เรียบเรียง)

๒. แบ่งนักเรียนเป็น ๔ กลุ่ม ๒ กลุ่มแรกฟังรายงานข่าวทางวิทยุกระจายเสียง อีก ๒ กลุ่ม ฟังรายการข่าวทางวิทยุโทรทัศน์ ในการฟังนั้น ให้ปฏิบัติตามแนวที่ให้ไว้ในหัวข้อฝึกฟังให้สัมฤทธิ์ผล แล้วนำมารายงานในชั้นเรียน

ในการฟังให้สัมฤทธิ์ผลนั้น เราต้องคำนึงถึงมารยาทในสังคมด้วย ยิ่งเป็นการฟังในที่สาธารณะ มารยาทในการฟังยิ่งสำคัญมากขึ้น เพราะมารยาทเป็นเครื่องกำกับพฤติกรรมของคนในสังคมให้เรียบร้อยงดงาม อันแสดงถึงความเป็นมนุษย์ที่เจริญแล้ว

เนื่องจากการฟังในโอกาสต่างๆ เป็นพฤติกรรมทางสังคม ยกเว้นการฟังจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งผู้ฟังฟังอยู่โดยลำพัง ผู้ฟังจึงจำเป็นต้องรักษามารยาท เพื่อมิให้เป็นการรบกวนสมาธิของผู้ฟังคนอื่นๆ รวมทั้งสมาธิของผู้ที่กำลังพูดให้ฟังอยู่นั้นด้วย นอกจากนี้การรักษา มารยาทในขณะที่ฟังยังเป็นการแสดงถึงการมีสัมมาคารวะของผู้ฟังที่มีต่อผู้พูดและต่อสถานที่อีกด้วย มารยาทเช่นนี้ คือเครื่องหมายของความเป็นผู้มีวัฒนธรรมดีงาม

ต่อไปนี้จะได้ชี้ให้เห็นถึงมารยาทที่เราควรรักษาไว้เสมอตามโอกาสต่างๆ

๑. มารยาทหน้าผู้ใหญ่

เมื่อฟังเฉพาะหน้าผู้ใหญ่ไม่ว่าจะอยู่แต่ลำพังหรือมีผู้อื่นอยู่ด้วยก็ตาม ผู้ฟังพึงสำรวมกิริยาอาการ สบตากับผู้พูดเป็นระยะๆ ให้พอเหมาะ แต่ไม่ถึงกับจ้องหน้า ไม่ชิงพูดก่อนที่คู่สนทนาพูดจบความ ถ้าฟังไม่เข้าใจ ควรถามเมื่อผู้พูดพูดจบกระแสความ

ในที่ประชุม ขณะที่ประธานหรือผู้ร่วมประชุมคนอื่นพูด จำเป็นต้องตั้งใจฟัง อาจจดความสำคัญไว้ ไม่ควรพูดกระซิบกับคนที่อยู่ข้างเคียง ไม่ทำกิจธุระส่วนตัวอย่างอื่น ไม่ควรพูดแซงขึ้น ต้องฟังจนจบแล้วจึงให้สัญญาณขออนุญาตพูด เช่น ยกมือขึ้น

การฟังในที่สาธารณะ

การฟังในที่สาธารณะ เช่น ในโรงภาพยนตร์หรือโรงละคร หรือในที่ชุมนุมชน ไม่ควรกระทำการใดๆ ที่ก่อความรำคาญให้แก่บุคคลที่ชมหรือฟังร่วมอยู่ด้วย ข้อควรระวังคือ

๑. รักษาความสงบ ไม่พูดคุย ไม่วิพากษ์วิจารณ์เรื่องที่กำลังดูหรือฟังอยู่ การพูดแม้จะค่อยๆ แต่ถ้าหลายคนพูดติดต่อกันก็จะเกิดเสียงที่ก่อความรำคาญได้ ไม่ทำเสียงดังอื่นๆ เช่น แก้วห่อของ รับประทานของขบเคี้ยว ไม่นำเด็กเล็กเข้าไปดูหรือฟังด้วย เพราะอาจส่งเสียงรบกวนผู้อื่นด้วยความไร้เดียงสา

๒. ไม่นำอาหารหรือวัตถุที่มีกลิ่นแรง หรือที่นำรังเกียจเข้าไปในสถานที่นั้น

๓. ไม่เดินเข้าออกบ่อยๆ ถ้าจำเป็นจะต้องทำเช่นนั้น ควรเลือกที่นั่งซึ่งอยู่ริมหรือใกล้ประตูทางเดิน

๔. ไม่ควรแสดงกิริยาอาการที่ไม่สมควรระหว่างเพื่อนต่างเพศในโรงมหรสพ เพราะการแสดงเช่นนั้นเป็นเรื่องส่วนตัวของบุคคล ไม่ควรแสดงในที่สาธารณะ มีผู้เข้าใจผิดว่าในวัฒนธรรมตะวันตกนิยมทำกันเป็นธรรมดา แท้จริงชาวตะวันตกที่มีการอบรมดีก็ไม่ยกย่อง เพียงแต่ไม่หยิบยกมาเป็นข้อตำหนิและอดทนได้เท่านั้น

พูดให้สัมฤทธิ์ผล

ความหมายของคำว่า สัมฤทธิ์ผล ได้อธิบายไปแล้วในเรื่อง “ฟังให้สัมฤทธิ์ผล” จึงจะไม่กล่าวซ้ำอีก เรื่องต่างๆ ที่จะได้อธิบายต่อไปในบทนี้ก็คือ “พูดให้สัมฤทธิ์ผล” หมายความว่าอะไร มีข้อควรระวังและควรปฏิบัติอย่างไรที่จะทำให้พูดได้สัมฤทธิ์ผล รวมทั้งตัวอย่างการพูดที่สัมฤทธิ์ผลซึ่งมีความเป็นมาและกรณีแวดล้อมต่างๆ กันไป

ความหมายของการพูดให้สัมฤทธิ์ผล

พูดให้สัมฤทธิ์ผล หมายถึง พูดให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมายต่างๆ เช่น พูดให้มีกำลังใจ บอกให้ทราบ ชี้แจงให้เข้าใจ ชักชวนให้ทำตาม แนะนำให้เชื่อฟัง ชักถามให้ได้คำตอบ นักเรียนทุกคนคงเคยพูดโดยมีจุดมุ่งหมายเช่นที่กล่าวมานี้ในโอกาสต่างๆ บางครั้งก็ได้ผลสมความมุ่งหมาย บางครั้งก็ไม่ได้ผลนักหรืออาจไม่ได้ผลเลยก็ได้ และก็คงไม่มีผู้ใดที่สามารถพูดให้สัมฤทธิ์ผลได้เสมอไปในทุกโอกาสที่พูด แม้จะเป็นผู้มีประสบการณ์มามากก็ตาม

ความสัมฤทธิ์ผลในการพูดมีลักษณะทำนองเดียวกับความสัมฤทธิ์ผลในการฟัง คือ มีได้หลายระดับชั้น อาจสัมฤทธิ์ผลน้อย ปานกลาง หรือมากก็ได้ อย่างไรก็ตาม ไม่ว่า

จะพูดด้วยจุดมุ่งหมายใด หากสามารถทำให้ผู้ฟังตั้งใจฟังได้ ก็นับว่าพูดให้สัมฤทธิ์ผลได้ในระดับขั้นหนึ่ง ซึ่งแม้จะเป็นระดับขั้นต้นๆ แต่ก็มีความสำคัญมาก เพราะจะทำให้สามารถพูดให้สัมฤทธิ์ผลได้ในระดับขั้นสูงๆ ขึ้นไป เป็นต้นว่า ทำให้ผู้ฟังทราบโดยแจ่มแจ้ง มีกำลังใจ เข้มแข็งขึ้น เข้าใจได้โดยง่าย ตอบได้ตรงตามที่ถาม คลายความเชื่อถือที่มีอยู่แต่เดิมและยินดีเชื่อตามที่ชี้แจงให้ฟังโดยสนิทใจ

ข้อควรระลึกและควรปฏิบัติ

ความหมายของการพูดให้สัมฤทธิ์ผลดังกล่าวข้างต้น ย่อมชี้ให้เห็นว่าการพูดจะสัมฤทธิ์ผลหรือไม่นั้น ควรพิจารณาที่ผู้ฟังเป็นสำคัญ เช่น การพูดเพื่อบอกกล่าวให้ทราบ หรือเพื่อชี้แจงให้เข้าใจ หากผู้ฟังแม้จะตั้งใจฟังแล้ว แต่ไม่รู้เรื่องหรือไม่เข้าใจ การพูดย่อมไม่สัมฤทธิ์ผล การพูดเพื่อซักถามให้ได้คำตอบ หากผู้ฟังไม่เข้าใจคำถามหรือเข้าใจแต่ลังเลไม่เต็มใจตอบ การพูดเพื่อซักถามนั้นก็มิสัมฤทธิ์ผลได้ ดังนั้น ผู้ที่ประสงค์จะพูดให้สัมฤทธิ์ผลจะต้องสามารถทำให้ผู้ฟังพร้อมที่จะตั้งใจฟัง รับรู้ เข้าใจในสิ่งที่พูด ยอมรับข้อเสนอหรือข้อเสนอแนะ ยอมเปลี่ยนความคิด และการกระทำ มีข้อควรระลึกและควรปฏิบัติดังนี้

๑. ผู้ฟังที่อยู่ในวัยต่างกัน มีพื้นความรู้และประสบการณ์ต่างกัน ย่อมมีความสนใจและพร้อมที่จะฟังเรื่องราวต่างกัน ตัวอย่าง นักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ คงไม่สนใจและไม่พร้อมที่จะฟังเรื่องเกี่ยวกับการไปศึกษาต่อระดับปริญญาสาขาเทคโนโลยีชีวภาพ ซึ่งนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ หรือ ๖ พร้อมที่จะฟังด้วยความสนใจ คนที่อยู่ในวัยเริ่มต้นการทำงานอายุประมาณ ๒๒-๒๕ ปี คงพร้อมที่จะฟังเรื่องราวเกี่ยวกับศิลปะการทำงานร่วมกับคนอื่น หรือวิธีดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จในอนาคต คนที่อยู่ในวัยสูงอายุ ผ่านโลกผ่านการทำงานมาแล้วอย่างหลากหลายในชีวิต คงไม่สนใจและไม่พร้อมที่จะฟังเรื่องทำนองนี้ แต่พร้อมที่จะฟังเรื่องอื่นๆ เช่น วิธีเตรียมตัวเพื่อเผชิญกับความพลัดพรากจากผู้ที่ตนรักและอยู่ร่วมกันมานาน ซึ่งเรื่องเช่นนี้ คนในวัยเด็กหรือวัยหนุ่มสาวคงไม่พร้อมและไม่สนใจที่จะฟัง ฉะนั้นวิธีการพูดให้สัมฤทธิ์ผล จึงจำเป็นต้องเลือกเรื่องราวที่นำมาพูดให้เหมาะสมแก่ความสนใจและความพร้อมของผู้ฟัง โดยคำนึงถึงวัย พื้นความรู้ และประสบการณ์ของผู้ฟังหรือกลุ่มผู้ฟังเป็นสำคัญ

๒. ผู้ฟังมักพอใจและพร้อมที่จะฟังผู้พูดที่ให้เกียรติตน ให้ความสำคัญแก่ตนและให้ความสำคัญกับตนเอง วิธีที่จะทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกว่าได้รับเกียรติจากผู้พูดมีหลายวิธีประกอบกัน

เช่น ใช้คำพูดที่สุภาพ ใช้น้ำเสียงที่นุ่มนวล รักษาท่วงทีและกิริยาอาการให้อ่อนโยน ใช้แววตาที่แสดงความเป็นมิตร กล่าวคำขอภัยเมื่อผิดพลาดแม้เพียงเล็กน้อย และที่สำคัญยิ่งคือ มีความจริงใจและความตั้งใจดี คุณสมบัติเหล่านี้จะส่งผลให้การแสดงออกทั้งทางกายและวาจาของผู้พูดเป็นที่ประทับใจผู้ฟัง ทำให้ผู้ฟังรับรู้ได้ว่าตนได้รับเกียรติจากผู้พูด

วิธีที่จะทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกว่าผู้พูดให้ความสำคัญแก่ตน ก็คือผู้พูดต้องแสดงความกระตือรือร้น เต็มอกเต็มใจที่จะพูด ไม่ว่าจะเป็นการเล่าเรื่อง การชี้แจง การอธิบาย การตอบคำถาม แม้จะต้องพูดซ้ำแล้วซ้ำอีก ก็ไม่แสดงความเหนื่อยหน่าย หงุดหงิด หรือรำคาญ นอกจากนี้ควรพูดให้ผู้ฟังรับรู้โดยทางอ้อมว่า ผู้พูดสละเวลาอันมีค่ามาพูดให้ฟังและได้ใช้เวลาเตรียมตัวมาไม่น้อย วิธีที่กล่าวมานี้จะทำให้ผู้ฟังรับรู้ได้ว่า ผู้พูดได้ให้ความสำคัญแก่ตนเป็นอันมาก

วิธีแสดงความเป็นกันเองของผู้พูดนั้นอยู่ที่คำพูดและกิริยาอาการที่แสดงออก ในขณะที่พูด ผู้พูดควรพูดอย่างยิ้มแย้ม แทนที่จะวางสีหน้าเคร่งขรึม เฉยเมย สบตาผู้ฟังบ้าง มีสีมอแต่สิ่งที่ไม่ชีวิต เช่น แผ่นกระดาษ พื้นโต๊ะ พื้นห้อง ผู้พูดควรใช้สรรพนามเพื่อช่วยให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกันระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง ไม่ควรใช้เฉพาะสรรพนามที่เป็นทางการในทุกครั้งที่พูด เช่น ใช้สรรพนามแทนผู้พูดว่า ข้าพเจ้า และแทนผู้ฟังอยู่เพียงคำเดียวว่า ท่าน ทั้งนี้ต้องสังเกตกลุ่มผู้ฟังในการพูดแต่ละครั้งด้วย นอกจากนี้ควรมีอารมณ์ขันบ้าง แต่ไม่ควรให้ออกไปข้างหยาบโลน ซึ่งจะทำให้ผู้พูดเสียบุคลิกลักษณะ แม้ผู้ฟังดูเหมือนจะแสดงความพึงพอใจก็ตาม

๓. ผู้ฟังจะรับรู้ความหมายได้สมบูรณ์ก็ต่อเมื่อผู้พูดใช้ภาษาที่แจ่มแจ้ง ชัดเจน ลำดับความให้เข้าใจง่าย ผู้พูดจำเป็นต้องเลือกใช้คำที่ตนแน่ใจว่าผู้ฟังเข้าใจได้ มิใช่เลือกใช้คำหรือศัพท์ที่แปลกหู เข้าใจยาก ผู้ฟังจำนวนไม่น้อยอาจไม่กล้าบอกว่าไม่เข้าใจคำพูดหรือศัพท์แปลกที่ได้ยิน อาจเดาความหมายหรือสันนิษฐานด้วยตนเองจากข้อความแวดล้อมซึ่งอาจผิดและทำให้รับสารไม่ได้ นอกจากนี้ผู้พูดต้องรู้จักใช้คำให้หลากหลาย และสื่อความหมายได้ดี เพื่อไม่ให้ซ้ำซากน่าเบื่อ ไม่ใช้คำพูดที่ตนเข้าใจฝ่ายเดียว ต้องนึกไว้เสมอว่าตนกำลังพูดให้คนอื่นฟังและต้องให้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้งด้วย การลำดับความที่ชัดเจน อาจทำได้หลายวิธี เช่น ลำดับจากใกล้ตัวไปไกลตัว จากซ้ายไปขวา จากข้างหน้าไปข้างหลัง จากข้างล่างไปข้างบน ให้ต่อเนื่องเป็นระยะๆ ไป ไม่สลับส่นปนเปกัน หรืออาจลำดับตามระยะเวลาที่เกิดขึ้น เช่น ตั้งแต่เมื่อ ๓ เดือน ๒ เดือน ๑ เดือน ๑/๒ เดือนที่ผ่านมา หรือเมื่อสัปดาห์ที่แล้ว

เมื่อวานขึ้นนี้ เมื่อวานนี้ เมื่อเช้านี้ เป็นต้น อาจลำดับความจากเหตุไปหาผลให้เป็นขั้นๆ ไป หรืออาจลำดับตามประเภท ตั้งแต่ประเภทใหญ่ และประเภทย่อยๆ ลงไป เมื่อทำได้เช่นนี้จะทำให้ผู้ฟังเข้าใจง่าย และเข้าใจโดยแจ่มแจ้งชัดเจนอีกด้วย

๔. ผู้ฟังจะให้ความเชื่อถือและศรัทธาผู้พูดเมื่อเห็นว่าผู้พูดเป็นผู้รู้จริง ไวใจได้และมีเจตนาดี แม้ว่าคุณสมบัติข้างต้นนี้จะต้องอาศัยกาลเวลาเป็นเครื่องพิสูจน์ แต่ผู้พูดก็พอจะแสดงให้เห็นที่ประจักษ์ได้ตั้งแต่เริ่มพูดจนกระทั่งการพูดจบลง ตัวอย่าง เมื่อหยิบยกเรื่องใดขึ้นมาพูด ก็พูดด้วยความมั่นใจ อ้างอิงข้อมูลหรือข้อเท็จจริงถูกต้องแม่นยำ อธิบายให้เห็นจริงอย่างแจ่มแจ้ง เช่นนี้แล้วย่อมแสดงให้เห็นว่าผู้พูดรู้จริงในเรื่องนั้นๆ เมื่อเล่าถึงประสบการณ์ก็แสดงให้เห็นถึงการตัดสินใจอย่างเป็นธรรมชาติ ให้เห็นความเสียสละ ความไม่เห็นแก่ประโยชน์ตน ทั้งนี้โดยมีหลักฐานหรือประจักษ์พยานด้วย มิใช่กล่าวอ้างอย่างเลื่อนลอย เหล่านี้แสดงว่าผู้พูดมีคุณธรรม น่าจะได้รับความเชื่อถือและศรัทธาจากผู้ฟัง นอกจากนี้ควรอธิบายให้ผู้ฟังแลเห็นว่าที่ผู้พูดต้องกล่าวเช่นนั้น ทำหรือแนะนำให้ทำอย่างนั้นเป็นเพราะเหตุใด ทำด้วยความคาดหวังอะไร หรือมีเป้าหมายที่น่าจะเป็นประโยชน์อย่างไร มิฉะนั้นแล้วจะเกิดผลเสียหายอย่างไร คำอธิบายอย่างนี้ย่อมทำให้ผู้ฟังมองเห็นเจตนาดีของผู้พูด

ข้อควรปฏิบัติเหล่านี้จะช่วยพัฒนาความสามารถในการพูดให้สัมฤทธิ์ผล นักเรียนควรนำไปใช้ในชีวิตของตนทั้งในปัจจุบันและภายหน้า บุคคลที่สามารถพูดให้สัมฤทธิ์ผลได้ย่อมมีโอกาที่จะทำประโยชน์ต่างๆ ตามความรู้ความถนัดของตนได้มากกว่า ผู้ที่ขาดความสามารถในด้านนี้ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างที่แสดงไว้ในตอนต่อไป

ตัวอย่าง การพูดที่ไม่ดี

ขอให้นักเรียนพิจารณากรณีแวดล้อมที่ให้ไว้ในตอนต้นของบทพูดด้วย เพื่อจะได้แลเห็นเหตุผลว่า เหตุใดตัวอย่างการพูดที่แสดงไว้นี้ น่าจะถือว่าเป็นการพูดที่สัมฤทธิ์ผล

ตัวอย่างที่ ๑

กรณีแวดล้อม

ผู้แทนนักเรียนกล่าวแสดงความขอบคุณศิษย์เก่าของโรงเรียนผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพส่วนตัว ปัจจุบันเป็นเจ้าของกิจการโรงงานผลิตอาหารสัตว์ขนาดใหญ่ โรงเรียนได้เชิญศิษย์เก่าผู้นี้มาเป็นผู้บรรยายพิเศษในห้องประชุมใหญ่ของโรงเรียน เนื่องในโอกาสงานฉลองวันครบรอบ ๕๐ ปี ของโรงเรียน มีนักเรียนเข้าฟังประมาณ ๕๐๐ คน ผู้บรรยายได้กล่าวถึงชีวิตนักเรียนเมื่อ ๒๐ ปีที่แล้วมาว่ามีความตื่นเต้นสนุกสนานอย่างไรบ้าง ได้แสดงความระลึกถึงพระคุณครูอาจารย์ทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนมา ซึ่งล้วนแต่มีคุณค่าแก่การสร้างและดำรงตนให้ก้าวหน้าด้วยดีมาจนบัดนี้ นอกจากนี้ยังได้ให้ข้อคิดว่าควรใช้หลัก ๕ ร. คือ (๑) รัก (๒) ระวัง (๓) รับผิดชอบ (๔) เรียนรู้ และ (๕) รู้จักรอ

เมื่อผู้บรรยายกล่าวจบแล้ว นักเรียนคนหนึ่งได้รับมอบหมายล่วงหน้าให้เป็นผู้แทนของคณะนักเรียนทำหน้าที่กล่าวขอบคุณผู้บรรยาย

กราบเรียนท่านผู้อำนวยการ และอาจารย์ทุกท่าน

กระผมนายวิทยา วิสทธิ์ดำรง ในฐานะผู้แทนนักเรียนโรงเรียนมัธยมสารภี ขอแสดงความขอบคุณเป็นอย่างสูงที่ท่านผู้จัดการบริษัทศรีสวัสดิ์อาหารสัตว์ คุณสมภูมิ สุวรรณ รุ่นพี่ผู้เป็นที่รักและเป็นแบบอย่างที่ดียิ่งของพวกเราทุกคน ได้สละเวลาอันมีค่าของท่านมาพบกับพวกเรา ให้ความรู้และให้กำลังใจแก่พวกเราในวันนี้

พวกเราทุกคนภูมิใจที่ได้เป็นนักเรียนของโรงเรียนมัธยมสารภี ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีเกียรติประวัติยาวนาน มีครูอาจารย์ที่เอาใจใส่อบรมสั่งสอนศิษย์ และมีศิษย์เก่าที่ล้วนแต่มีความรัก ความห่วงใย และความผูกพันกับโรงเรียนโดยไม่มีวันเสื่อมคลาย ดังที่พี่สมภูมิได้บอกแก่พวกเราทุกคนในห้องนี้ ให้ได้ยืนด้วยตนเองแล้วในระหว่างการบรรยายของท่าน

สาระความรู้จากการบรรยายของพี่สมภูมิในวันนี้ มีค่าแก่พวกเราเกินกว่าประมาณได้ ท่านได้แนะนำให้ยึดหลัก ๕ ร. ซึ่งเป็นหลักที่จำง่าย เข้าใจง่าย และปฏิบัติได้ง่าย มีเหตุผล นำรับฟังอย่างยิ่ง กระผมเชื่อว่าหลัก ๕ ร. นี้ ทุกคนจะนำไปใช้ประโยชน์ได้ทั้งในการศึกษาเล่าเรียนต่อไป และในการประกอบอาชีพให้ประสบความสำเร็จ ดังที่พี่สมภูมิได้ประสบมาแล้ว

กระผมขอกราบเรียนด้วยว่า เมื่อพวกเราได้ทราบข่าวว่าพี่สมภูมิ ยินดีรับเชิญมาพบกับพวกเราในวันนี้ตามคำเชิญของโรงเรียน ทุกคนตื่นเต้นและรอคอยให้

วันนี้มาถึง เพราะคาดหวังว่าท่านจะให้ข้อเสนอแนะและข้อคิดที่เป็นประโยชน์แก่พวกเรา
 สิ่งที่เราได้รับในวันนี้เกินกว่าที่คาดหวังไว้ เพราะนอกจากสาระความรู้แล้ว พวกเรา
 ยังได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินในระหว่างที่ฟังคำบรรยาย และที่สำคัญที่สุดคือ
 ท่านยังอนุญาตให้พวกเราไปพบท่านด้วยตนเองได้ที่บริษัท คำพูดของท่านที่ว่า
 "สำหรับนักเรียนโรงเรียนมัธยมสารภีแล้ว บริษัทศรีสวัสดิ์อาหารสัตว์ยินดีต้อนรับ
 เสมอ" นั้น เป็นที่จับใจพวกเราทุกคนมาก

ในนามของนักเรียนโรงเรียนมัธยมสารภี กระผมจึงขอแสดงความขอบคุณ
 อีกครั้งหนึ่ง

ข้อสังเกต

๑. การกล่าวขอบคุณวิทยากรต่อหน้าที่ประชุมในตัวอย่างนี้ เป็นการพูดที่เป็นทางการ
๒. ผู้ฟังในที่ประชุมประกอบด้วย

๑) วิทยากรผู้เป็นศิษย์เก่าของโรงเรียนนั้น ซึ่งทางโรงเรียนได้เชิญมาบรรยาย

ให้นักเรียนกลุ่มใหญ่ฟัง

๒) ผู้อำนวยการโรงเรียนและบรรดาครูอาจารย์

๓) คณะนักเรียนประมาณ ๕๐๐ คน

วิทยา วิสุทธิ์ดำรง ผู้กล่าวคำขอบคุณในที่ประชุม จะต้องคำนึงถึงผู้ฟังทั้งหมดข้างต้น
 นี้ในฐานะที่เป็นผู้รับสารของตนโดยตรง

๓. จุดมุ่งหมายสำคัญที่สุดในการกล่าวในที่ประชุมครั้งนี้คือ เพื่อให้วิทยากรรับรู้ว่
 คณะนักเรียนมีความพอใจและซาบซึ้งที่วิทยากรกรุณามารายายให้ความรู้อันประกอบไป
 ด้วยสารประโยชน์ ทั้งนี้ผู้กล่าวย่อมประสงค์ให้คำกล่าวขอบคุณของตนประทับใจทั้งวิทยากร
 และบรรดาผู้ฟังในที่นั้น และประสงค์จะรักษาแบบแผนและมารยาทที่ดีในการพูดไว้ด้วย

๔. การที่วิทยา วิสุทธิ์ดำรง ได้รับเลือกให้เป็นผู้กล่าวขอบคุณในนามของนักเรียน
 ทั้งหมด แสดงว่าวิทยามีความสามารถที่ครูอาจารย์เชื่อถือ และเป็นที่ยอมรับในหมู่เพื่อนๆ จึง
 ได้รับเลือกให้ปฏิบัติหน้าที่อันมีเกียรติเช่นนี้ วิทยาอาจมีตำแหน่งเป็นหัวหน้านักเรียนหรือเป็น
 ประธานชมรม หรือเคยมีเกียรติประวัติอย่างใดอย่างหนึ่งมาแล้วก็ได้

๕. แม้เราไม่อาจทราบว่าผู้พูดมีท่วงทีกริยาอาการอย่างไร ได้แสดงความมั่นใจใน
 การพูดให้ปรากฏแก่บรรดาผู้ฟังหรือไม่ และเราก็ไม่อาจทราบว่ ปฏิกริยาของผู้ฟังทั้ง ๓ กลุ่ม
 เป็นอย่างไร แต่ก็พอสันนิษฐานได้ว่า ในสถานการณ์เช่นนั้น เมื่อมีทั้งผู้อำนวยการโรงเรียน
 ครูอาจารย์ และวิทยากร ซึ่งเป็นศิษย์เก่านั่งอยู่ ทุกคนที่เป็นผู้ฟังน่าจะอยู่ในอาการสำรวม

พร้อมที่จะฟังคำกล่าวขอบคุณ คงไม่มีผู้ใดพูดคุยกันจนทำให้เสียบรรยากาศของที่ประชุม และทำให้ผู้ที่กำลังจะออกไปกล่าวขอบคุณ เกิดความอึดอัดอั้นเหลือ สืบสนจนขาดความมั่นใจ ในการพูด เมื่อพิจารณาพร้อมกับข้อสังเกตข้อ ๓ เราอาจสรุปได้ว่า วิทยา วิสุทธิ์ดำรง น่าจะออกไปกล่าวคำขอบคุณด้วยความมั่นใจ

การออกไปพูดต่อหน้าที่ประชุมด้วยความมั่นใจช่วยทำให้การพูดสัมฤทธิ์ผลไปแล้วครึ่งหนึ่ง ดังภาษิตอังกฤษที่ว่า Well begun is half done.

๖. คำกล่าวขอบคุณของวิทยา วิสุทธิ์ดำรง แบ่งออกได้เป็น ๔ ประเด็น ตามที่ปรากฏในแต่ละย่อหน้า

ย่อหน้าที่ ๑ เป็นคำแนะนำตนเองและกล่าวขอบคุณอย่างนอบน้อม ในนามของนักเรียนทั้งหมด และยกย่องผู้บรรยายพอสมควร

ย่อหน้าที่ ๒ แสดงความรู้สึกประทับใจที่วิทยากรแสดงความภูมิใจว่าเป็นศิษย์เก่า และยังมีความรู้สึกผูกพันกับโรงเรียน พลอยทำให้นักเรียนปัจจุบันภูมิใจ และสำนึกในบุญคุณของโรงเรียนและของครูอาจารย์ไปด้วย

ย่อหน้าที่ ๓ ทียบยกประเด็นสำคัญที่วิทยากรได้พูดแล้วมาอ้างเป็นหลักฐาน เพื่อยืนยันว่า คำพูดของวิทยากรมีคุณค่า

ย่อหน้าที่ ๔ เน้นย้ำความรู้สึกพึงพอใจของผู้พูดที่ได้ฟังคำบรรยายของวิทยากรในนามของนักเรียนทั้งหมด

๗. ภาษาที่วิทยา วิสุทธิ์ดำรง ใช้ ชัดเจน เข้าใจง่าย และจริงใจ การใช้เนื้อความ ขยาย เช่น “คุณสมภูมิ สุวรรณ รุ่นพี่ผู้เป็นที่รักและเป็นแบบอย่างที่ดียิ่งของพวกเราทุกคน” “โรงเรียนมัธยมสารภี ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีเกียรติประวัติยาวนาน มีครูอาจารย์ที่เอาใจใส่อบรมสั่งสอนศิษย์” นอกจากจะทำให้ “คุณสมภูมิ” และ “โรงเรียนมัธยม...” ชัดเจนขึ้นแล้วยังให้ความรู้สึกประทับใจและเร้าใจผู้ฟัง การเลือกใช้คำง่ายๆ ที่มีความหมายเกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึก เช่น ความรัก ความห่วงใย ความผูกพัน ตื่นเต้น รอคอย เรียงลำดับไว้ต่อเนื่องกันอย่างเหมาะสม ช่วยให้การพูดเกิดสัมฤทธิ์ผล และประทับใจ โดยเฉพาะเมื่อผู้พูดทอดเสียงได้ถูกจังหวะ ย่อมสื่อความหมายได้ตรงตามอารมณ์ความรู้สึก

ในย่อหน้าที่ ๒ ผู้พูดแสดงความรู้สึกสำนึกในบุญคุณของโรงเรียนและของครูอาจารย์ สะท้อนให้เห็นว่าผู้พูดมีคุณธรรมและได้รับการอบรมมาดี

ในย่อหน้าที่ ๓ แสดงว่า วิทยากร (สมภูมิ) พูดได้สัมฤทธิ์ผล เพราะผู้ฟัง (วิทยา) สามารถฟังได้เข้าใจและรู้สึกซาบซึ้ง จึงอาจกล่าวได้ว่า สัมฤทธิ์ผลในการฟังของวิทยา

อยู่ในระดับขั้นที่ค่อนข้างสูงด้วย การที่วิทยากล่าวขอบคุณ โดยใช้ถ้อยคำของเขาเอง มีสาระสำคัญที่ชัดเจน กล่าวต่อเนื่องกันเป็นลำดับ ทำให้ผู้ฟังเข้าใจได้สะดวก ก็แสดงถึงสัมฤทธิ์ผลในการพูดที่ค่อนข้างสูงของเขาด้วยเช่นเดียวกัน

ในย่อหน้าที่ ๔ ผู้พูด (วิทยา) แสดงความพึงพอใจในคำบรรยายของวิทยากร และดูเหมือนจะมุ่งหมายให้เพื่อนๆ นักเรียนที่ฟังอยู่เกิดความรู้สึกร่วมกับเขาด้วย จะเห็นว่าเขาใช้คำ "พวกเรา" ถึง ๖ ครั้ง ในขณะเดียวกันก็แสดงว่า เขากล่าวในนามของนักเรียนทั้งหมด ความยาวของคำกล่าวขอบคุณ นับว่าพอเหมาะ ถ้าสั้นเพียงย่อหน้าที่ ๑ ก็ดูจะสั้นไป ถ้ายาวกว่านี้ ก็อาจทำให้ผู้ฟังอื่นๆ ไม่สนใจ

การกล่าวขอบคุณของวิทยา วิสุทธิดำรง นับว่าบรรลุผลสมความมุ่งหมายที่จะให้วิทยากร เพื่อนนักเรียนและครูอาจารย์ที่ฟังอยู่เกิดความรู้สึกประทับใจ

ตัวอย่างที่ ๒

กรณีแวดล้อม

อาจารย์ภาษาไทยคนหนึ่งเชิญชวนให้นักเรียนในชั้นซื้อบัตรชมการแสดงคอนเสิร์ตการกุศล ราคาบัตรละ ๑๕๐ บาท ซึ่งสมาคมศิษย์เก่าของโรงเรียนจัดขึ้นเพื่อหารายได้ซื้อเครื่องดนตรีให้แก่ชมรมดนตรีของโรงเรียน อาจารย์ผู้นั้นขอให้นักเรียนช่วยนำบัตรไปจำหน่ายให้ด้วย อาจารย์ได้ย้ำหลายครั้งว่าไม่ใช่เป็นการบังคับ แต่เป็นการขอร้องผู้อยู่ในฐานะที่พอจะช่วยเหลือได้ให้ช่วยเหลือ กิจกรรมนี้เป็นประโยชน์โดยตรงสำหรับโรงเรียน สมาคมตั้งเป้าไว้ว่าจะหาเงินให้ได้ถึงหนึ่งแสนบาท

ต่อมาได้มีผู้ไม่เปิดเผยนามเขียนตำหนิในหนังสือพิมพ์หลายฉบับ กล่าวหาว่าโรงเรียนบีบบังคับนักเรียนให้ซื้อบัตรคอนเสิร์ตอันไร้สาระ ส่งเสริมให้เด็กนักเรียนฟุ้งเฟ้อ เป็นการกระทำที่น่ารังเกียจ ขอให้กระทรวงสั่งระงับด่วน

ในชั่วโมงวิชาภาษาไทย อาจารย์ภาษาไทยผู้นั้นเดินเข้ามาสอนด้วยสีหน้าเศร้าหมอง แสดงว่าได้รับความสะเทือนใจจากเรื่องนี้มาก

นักเรียนคนหนึ่งซึ่งปกติไม่ใช่ นักเรียนที่เด่นไม่ว่าในด้านส่วนตัว ด้านการเรียน ด้านกีฬา หรือด้านกิจกรรมใด ได้ยกมือขึ้นและขออนุญาตพูดแสดงความในใจของตน อาจารย์ออกจะแปลกใจ เพราะนักเรียนคนนี้ไม่เคยแสดงออกเช่นนั้นมาก่อนเลย แต่ก็ยินยอมอนุญาตให้พูดได้เต็มที่และยืนนิ่งตั้งใจฟัง

บทพูด

อาจารย์ครับ ผมขออนุญาตพูดอะไรสักอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่เกี่ยวกับวิชาภาษาไทย ที่จะเรียนในชั่วโมงนี้ แต่เป็นเรื่องที่ผมและเพื่อนนักเรียนหลายคนในท้องนี้ไม่สบายใจ เลยเป็นเวลา ๒-๓ วันมาแล้ว และยังมีใครๆ พูดถึงเรื่องนี้กันหนาหูขึ้น พวกผมก็ยังไม่สบายใจและรู้สึกว่ามันจะไม่จบลงง่ายๆ

อาจารย์คงพอจะเดาออกมาว่า ผมจะพูดถึงข่าวที่ไม่เป็นมงคลสำหรับอาจารย์ ในหนังสือพิมพ์ที่ลงต่อเนื่องกันมา ๒ วันแล้ว

ผมและเพื่อนๆ ได้ถกกันเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทุกคนเห็นตรงกันว่ามันเป็นการ บิดเบือนข้อเท็จจริง ทำให้ผู้ที่ไม่ทราบความจริงมองอาจารย์ไปในทางเสียหายได้ อาจารย์อาจถูกเพ่งเล็งจากทางกระทรวงไปแล้วก็ได้ ตรงนี้แหละครับที่ทำให้พวกผม รู้สึกเดือดร้อนมาก จำเป็นต้องรวมตัวกันปกป้องอาจารย์

ตามที่เราทุกคนรู้กันอยู่แก่ใจก็คือ อาจารย์ได้รับมอบหมายจากโรงเรียนให้ นำบัตรมาจำหน่ายแก่นักเรียนหรือผู้ปกครองที่อยู่ในฐานะที่จะบริจาคเงินซื้อบัตรได้ อาจารย์ได้ขอร้องให้ช่วยซื้อถ้าไม่ถึงกับทำให้เดือดร้อน อาจารย์ยังพูดว่า ผู้ที่ไม่สามารถซื้อได้ก็ไม่ต้องกังวลใจ ครูจะไม่ตำหนิหรือแม้แต่คิดตำหนิในใจ และถึงแม้ ครูจะจำหน่ายได้ไม่ถึงเป้าก็ไม่ใช่ไร จะชี้แจงให้ทางฝ่ายจำหน่ายบัตรของโรงเรียน เข้าใจว่าได้พยายามช่วยเต็มที่แล้ว ฉะนั้น ข้อกล่าวหาว่าอาจารย์บังคับกะเกณฑ์ทั้ง ทางตรงและทางอ้อมนั้น ไม่เป็นความจริงเลยแม้แต่น้อย การที่อาจารย์จำหน่ายบัตร ได้หมดทั้ง ๔๕ ใบนั้นไม่ใช่เพราะอาจารย์ใช้วิธีบังคับ แต่อาจารย์ได้รับความร่วมมือ จากนักเรียนและผู้ปกครองต่างหาก มีนักเรียนท้องนี้หลายคนซื้อบัตรไปคนละ ๓-๔ ใบก็มี และก็มียกหลายคนที่ไม่ซื้อเลยแม้แต่ใบเดียว ซึ่งทุกคนเข้าใจดี ไม่มีใคร ตำหนิไม่ว่าต่อหน้าหรือลับหลัง

ผมและเพื่อนๆ ได้ตกลงกัน เขียนจดหมายเปิดผนึกส่งไปลงหนังสือพิมพ์ หลายฉบับแล้ว และยังส่งไปให้ฝ่ายบริหารของโรงเรียนเราด้วย ในจดหมายได้ชี้แจง ดังที่ผมได้พูดมาแล้วนั่นแหละครับ อาจารย์คงไม่ถือโทษนะครับที่พวกเราได้กระทำ ไปโดยไม่ขออนุญาตจากอาจารย์ก่อน เพราะพวกเราต้องการจะแก้ความเข้าใจผิด เพื่อรักษาชื่อเสียงเกียรติยศของอาจารย์ไม่ให้เสื่อมเสีย อาจารย์เห็นว่าพวกเราควร เคลื่อนไหวอย่างไรอีกจึงจะเหมาะสม ขอให้อาจารย์โปรดแนะนำพวกเราด้วยนะครับ กระผมขอพูดแต่เพียงเท่านี้ ขอขอบคุณครับ

ข้อสังเกต

๑. กรณีที่นักเรียนผู้หนึ่งที่ปกติเป็นคนเงียบๆ ไม่เคยแสดงว่ามีคุณสมบัติอย่างหนึ่งอย่างใดเด่นเป็นพิเศษกลับแสดงความมองอาจในเวลาเกิดเหตุการณ์วิกฤต น่าจะทำให้เราถูกคิดได้ว่าคนเงียบๆบางคนอาจมีความสามารถหลายอย่างซ่อนอยู่ภายใน ดังเช่นนักเรียนผู้นี้ซึ่งมีทั้งความสามารถในการพูด การคิดพิจารณา และการแก้ปัญหาได้ทันการณ์

๒. การกระทำของคนเราแม้จะมีเจตนาดีเพียงใด ก็อาจถูกคนอื่นเข้าใจผิดและกล่าวโทษให้เสื่อมเสียชื่อเสียงได้ ดังกรณีของอาจารย์ภาษาไทยท่านนี้ แต่เมื่อมีบุคคลอื่นเช่นเพื่อนหรือลูกศิษย์พูดให้กำลังใจด้วยความเข้าใจอย่างจริงใจ คำพูดนั้นนับว่ามีความหมายและคุณค่าอย่างยิ่ง

๓. จุดมุ่งหมายสำคัญที่สุดของผู้พูดคือ ประสงค์จะบอกให้ครูของตนทราบว่า เขาและเพื่อนนักเรียนในห้องนั้นมีความห่วงใยและวิตกกังวล ที่ครูของเขาถูกเข้าใจผิดและอาจเสียชื่อเสียงได้ จึงตัดสินใจกระทำทุกอย่างเพื่อแก้ไขและรักษาเกียรติยศชื่อเสียงของครูไว้

๔. นักเรียนผู้นั้นพูดในนามของนักเรียนทุกคนที่เจ็บร้อนแทนครู และได้ปรึกษาหารือกันมาแล้ว มีเนื้อหาย่อๆ และข้อสังเกตดังนี้

ย่อหน้าที่ ๑	และ ๒ เป็นความนำ ผู้พูดเกริ่นสั้นๆ ว่าเขากำลังจะพูดถึงเรื่องที่สำคัญ ซึ่งครูพอจะเดาได้ว่าเป็นเรื่องอะไร
ย่อหน้าที่ ๓	ผู้พูดตรงเข้าสู่จุดสำคัญว่าการกระทำที่ถูกต้องของครูถูกบิดเบือน ความเสื่อมเสียอาจเกิดขึ้นแก่ครูแล้วก็ได้
ย่อหน้าที่ ๔	ผู้พูดได้อ้างหลักฐานข้อเท็จจริงต่างๆ ที่ยืนยันได้ว่า ครูมิได้กระทำการผิดแต่อย่างใดเลยในเรื่องการจำหน่ายบัตรเข้าชมการแสดงคอนเสิร์ต การกุศลครั้งนี้ หลักฐานที่อ้างนั้นชัดเจน เป็นรูปธรรม และมีน้ำหนักเพียงพอ
ย่อหน้าที่ ๕	ผู้พูดได้พูดถึงสิ่งที่คณะนักเรียนได้กระทำไปแล้ว คือส่งจดหมายเปิดผนึกไปยังสื่อมวลชน และฝ่ายบริหารของโรงเรียนและขอภัยครูที่มีได้แจ้งให้ทราบก่อน การที่ผู้พูดได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ในตอนท้ายสุดนั้นนับว่าเหมาะสม เพราะกล่าวตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และมีเหตุผลเพียงพอว่า การกระทำนั้นสมควรและน่าจะช่วยรักษาชื่อเสียงของครูไว้ได้

๕. เมื่อพิจารณาการใช้ภาษาประกอบกับเนื้อหา และการลำดับความ น่าจะสรุปได้ว่า การพูดครั้งนี้สัมฤทธิ์ผลสมความมุ่งหมาย คุณครูผู้นี้คงจะรู้สึกดีที่ศิษย์ของตน เข้าใจ เห็นใจและให้กำลังใจ

๖. ตัวอย่างที่ ๒ นี่เป็นตัวอย่างการพูดกึ่งทางการ

ตัวอย่างที่ ๓

กรณีแวดล้อม

พิสุทธิ์ วรเศรษฐากรชัย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ เป็นตัวแทนของโรงเรียนเข้าแข่งขันฟุตบอลในงานกีฬาเขตประจำปี ทีมฟุตบอลของโรงเรียนที่พิสุทธิ์เป็นผู้เล่นคนหนึ่งนั้น ปรากฏว่าเล่นได้ดีเป็นพิเศษ ในปีนี้ได้เข้ารอบชิงชนะเลิศพลิกความคาดหวังของทุกฝ่าย ยกเว้นอาจารย์ผู้ควบคุมการฝึก นักกีฬาในทีมและผู้ติดตามดูการฝึกซ้อมมาอย่างใกล้ชิด

ก่อนวันชิงชนะเลิศ ๓ วัน พิสุทธิ์ลงซ้อมเป็นครั้งสุดท้ายกับทีมผสมจากโรงเรียนต่างๆ ที่คุ้นเคยกัน เผอิญเกิดอุบัติเหตุข้อเท้าแพลงได้รับความเจ็บปวดมาก เพราะเส้นเอ็นฉีกขาด ต้องนอนนิ่งอยู่บนเตียงตามคำสั่งของแพทย์ ซึ่งก็ไม่ได้ให้คำรับรองว่าจะหายทันวันแข่งขันชิงชนะเลิศหรือไม่

เพื่อนนักเรียนพากันห่วงใย เกรงกันว่าถ้าขาดพิสุทธิ์เสียแล้ว โอกาสที่โรงเรียนจะได้รับรางวัลชนะเลิศ อาจเหลือเพียงไม่ถึง ๕๐ เปอร์เซ็นต์ เมื่อไปเยี่ยมพิสุทธิ์ที่โรงพยาบาล นักเรียนส่วนใหญ่จะพูดเป็นเสียงเดียวกันว่าขอให้หายเร็วๆ และต้องหายทันวันชิงชนะเลิศ แต่โชคพร้อมกับเพื่อนกลุ่มหนึ่งได้พูดให้กำลังใจแก่พิสุทธิ์โดยมีเนื้อความที่ต่างออกไปดังนี้

บทพูด

โอ้โฮ! พิสุทธิ์ ของเยี่ยมลानตาไปหมดเลย ทั้งดอกไม้ ผลไม้ และยังมีของกินอีกเยอะ ดีแล้วที่พวกเราไม่มีของมาเยี่ยม เพราะคงไม่มีที่วาง พวกเรามีแต่ใจที่เป็นห่วงและนึกถึงพิสุทธิ์อยู่ตลอดเวลาตั้งแต่รู้ว่าข้อเท้าแพลง เพราะเล่นแรงไปหน่อยเมื่อวานนี้

ยังปวดข้อเท้าอยู่มากไหม แต่ดูสีหน้าท่าทางรู้สึกว่าจะค่อยยังชั่วมากแล้ว

ในความรู้สึกของพวกเราเนพิสุทธิ์ ทีมฟุตบอลของพวกเราชนะเลิศไปเรียบร้อยแล้ว ไม่ว่าผลการแข่งขันวันมะรืนนี้จะออกมาอย่างไร ฝึ้เท้าคู่ชิงชนะเลิศกับเราไม่เท่าไรหรอก เมื่อวันทีลงแข่งกับทีมที่เราชนะมาอย่างขาดลอยนั้น ใครๆ ก็เห็นว่าหุุดหวิดจะเสมอด้วยซ้ำไป

และวันนั้นทีมเวิร์คของเราดีมาก พิสุทธิ์เล่นได้ยอดเยี่ยมจริงๆ ใคร ๆ เขาก็ชมกันทั้งนั้น เขาจึงหวังว่าพิสุทธิ์จะหายไปทันวันชิงชนะเลิศ สำหรับพวกเราแล้วเราไม่หวังว่าพิสุทธิ์จะลงเล่นได้หรือไม่ได้ในวันนั้น เพราะเราเชื่ออย่างที่บอกไปแล้ว พิสุทธิ์เองก็ไม่กังวลใจไ้ไหมว่าจะหายทันหรือไม่ทัน

ถึงวันชิงชนะเลิศ เราฝากความเชื่อไว้กับนักกีฬาของเราทั้ง ๑๑ คน ไม่ว่าเป็นใครก็ตามทีลงเล่นอยู่ในทีมของเรา

ข้อสังเกต

๑. ตัวอย่างที่ ๓ นี้เป็นตัวอย่างการพูดอย่างไม่เป็นทางการระหว่างเพื่อนที่สนิทสนมกัน สิ่งสำคัญที่น่าจะมีคุณค่าแก่ผู้ฟัง ซึ่งเป็นผู้ช่วยกำลังรับการรักษาดูอยู่ในโรงพยาบาล ขณะนั้นคือ กำลังใจและความอบอุ่นใจจากผู้ไปเยี่ยม

ฉะนั้นถ้าผู้ไปเยี่ยมสามารถพูดให้ผู้ป่วยมีกำลังใจขึ้น ได้รับความอุ่นใจขึ้น การพูดนั้นก็น่าจะมีสัมฤทธิ์ผลเป็นที่น่าพอใจได้

๒. เราได้ทราบแล้วว่า บรรดาเพื่อนนักเรียนคนอื่นๆ ที่ไปเยี่ยมพิสุทธิ์ ซึ่งบาดเจ็บจากการซ้อมฟุตบอลก่อนการแข่งขันชิงชนะเลิศ ต่างพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า “ขอให้หายเร็วๆ และหายทันวันชิงชนะเลิศ” บุคคลเหล่านี้อาจไม่เฉลียวใจว่าการพูดเช่นนั้น อาจทำให้ผู้ป่วยเกิดความเครียด ความวิตกกังวลยิ่งขึ้น โดยเฉพาะถ้าผู้ป่วยรู้ว่าอย่างไรเสียตนก็ไม่มีทางหายป่วยได้ทัน หรือผู้ป่วยอาจทราบจากแพทย์แล้วว่าอาการป่วยของเขาต้องใช้เวลารักษานานกว่าร่างกายจะคืนสู่สภาพปกติ

๓. คำพูดของไชครั้นนั้น เราจะสังเกตเห็นได้ว่า

๑) ไชคริไม่ได้พูดพาดพิงถึงเรื่องใดที่อาจทำให้พิสุทธิ์วิตกกังวลมากขึ้น ตรงกันข้าม ไชคริเริ่มสร้างบรรยากาศให้ครื้นเครง มองของเยี่ยมในห้องและแสดงความเห็นด้วยอารมณ์ขัน แล้วโยนเข้าสู่จุดที่น่าจะทำให้ผู้ป่วยประทับใจ โดยกล่าวว่า “พวกเรามีแต่ใจที่เป็นห่วงและนึกถึงพิสุทธิ์อยู่ตลอดเวลาตั้งแต่รู้ข่าวว่าข้อเท้าแพลง เพราะเล่นแรงไปหน่อยเมื่อวานนี้”

๒) คำถามที่แสดงความอาทร เช่น “ยังปวดข้อเท้าอยู่มากไหม”

ข้อสังเกตที่แฝงการให้กำลังใจ เช่น “สีหน้าท่าทางรู้สึกว่าจะค่อยยังชั่วมากแล้ว”
การใช้เหตุผลที่น่าฟัง เช่น “พิสูทธิ์เล่นได้ยอดเยี่ยมจริงๆ ใครๆ เขาก็ชมกันทั้งนั้น
เขาจึงหวังว่าพิสูทธิ์จะหายไม่ทันวันชิงชนะเลิศ”

ทำให้การพูดของไชศรีสัมฤทธิ์ผล เมื่อคำนึงถึงจุดมุ่งหมายที่ต้องการ ทำให้ผู้ฟัง
เกิดกำลังใจ และความอบอุ่นใจ

๔. ในตอนท้าย ไชศรี สามารถจบได้อย่างน่าประทับใจ สะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติ
อันน่ายกย่องของบุคคลที่ได้ชื่อว่า เป็นนักดูกีฬา หรือผู้เชียร์กีฬาที่แท้จริง

กิจกรรม

๑. นักเรียนพิจารณาความเป็นมาและกรณีแวดล้อมที่กำหนดให้ต่อไปนี้ แล้วเตรียม
บทพูดให้พอเหมาะเพื่อนำไปพูดให้สัมฤทธิ์ผลสมความมุ่งหมาย ความยาวประมาณครึ่งหน้า
กระดาษ ใช้เวลาพูดประมาณ ๒-๓ นาที

๑) ในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ โรงเรียนจัดงานเลี้ยงและมีการแสดงบนเวที ผู้ที่
ได้รับเชิญมาร่วมงานมีบุคคลที่เคยให้ความอนุเคราะห์และสนับสนุนกิจกรรมของ
นักเรียนในด้านต่างๆ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรที่ทำหน้าที่จัดการจราจรบริเวณ
หน้าโรงเรียนโดยตลอดมาทุกภาคการศึกษา ทำให้ยวดยานเคลื่อนตัวได้รวดเร็ว

เมื่อผู้อำนวยการโรงเรียนกล่าวต้อนรับและอวยพรปีใหม่แก่ผู้ร่วมงานแล้ว
ตามกำหนดการจะมีตัวแทนนักเรียนออกไปกล่าวขอบคุณผู้ที่ทำประโยชน์และ
สนับสนุนกิจกรรมของนักเรียน เช่น การออกค่ายพักแรม การจัดนิทรรศการ
การแข่งขันกีฬา เป็นต้น

ให้นักเรียนกล่าวขอบคุณอย่างจริงใจในนามของคณะนักเรียนทั้งโรงเรียน ในบทพูดควร
มีตัวอย่างมาสนับสนุนให้เห็นจริง

๒) คำนำ ค่าไฟฟ้าของโรงเรียนที่นักเรียนกำลังเรียนอยู่มีแนวโน้มสูงขึ้นทุกที
นักเรียนทราบเรื่องนี้ดี ครูอาจารย์ที่พูดหน้าเสาธงในตอนเช้าก็พูดถึงอยู่บ่อยๆ ขอ
ความร่วมมือให้ช่วยกันประหยัดน้ำ ประหยัดไฟ เช่น ไม่เปิดน้ำทิ้ง ปิดสวิตช์ไฟฟ้า
ทุกครั้งเมื่อไม่ใช้ ในชั้นเรียนอาจารย์ก็พูดถึงเรื่องนี้อยู่เป็นประจำ โรงเรียนได้จัดทำ
โปสเตอร์และสติ๊กเกอร์ติดไว้ทั่วโรงเรียนแล้ว ก็ยังไม่ได้ผล

คณะผู้บริหารโรงเรียนได้ประชุมปรึกษากันมีความเห็นว่า ถ้าให้นักเรียน พุดกับนักเรียนด้วยกันเองน่าจะสัมฤทธิ์ผลกว่า ดังนั้นเมื่อโรงเรียนจัดสัปดาห์ ประหยัดน้ำประหยัดไฟขึ้น นอกเหนือจากกิจกรรมอื่นๆ จึงได้เริ่มกิจกรรมเสียงตามสาย ขึ้น ให้นักเรียนผลัดกันพูดผ่านเสียงตามสาย ชักชวนให้ทุกคนในโรงเรียนช่วยกัน ใช้น้ำและไฟฟ้าอย่างประหยัด

จงเตรียมบทพูดเพื่อออกอากาศในกิจกรรมครั้งนี้ ใช้เวลาพูด ๓ นาที นำบทพูดมา แลกเปลี่ยนกันอ่าน พิจารณาดัดทอนความที่พูดซ้ำๆ กันออกบ้าง แต่งบทพูดให้มีความหลากหลาย เพื่อทำให้ผู้ฟังสนใจติดตามฟังและนำไปปฏิบัติ

๓) คณะนักเรียนได้เดินทางไปออกค่ายพักแรมที่ต่างจังหวัด โดยมีครูควบคุม ไปด้วย ตามกำหนดการนั้น วันสุดท้ายก่อนเดินทางกลับ คณะนักเรียนจะไปเที่ยว ชมย่านการค้าของจังหวัดนั้น ซึ่งมีสินค้าพื้นเมืองดีๆ และราคาถูกจำหน่ายหลายอย่าง ครูได้ฝากนักเรียนคนหนึ่งให้ซื้อของพื้นเมือง และมอบเงินจำนวนหนึ่งให้ ด้วย ปรากฏว่านักเรียนซื้อของไม่ได้ตามที่รับปากไว้ มีหน้าซำยังนำเงินไปใช้จ่ายหมด เมื่อกลับมาถึงโรงเรียนจึงไม่สามารถนำเงินมาคืนครูได้ คงต้องรอไปอีกสัก ๒-๓ วัน

นักเรียนควรจะพูดกับครูผู้ฝากซื้อของอย่างไร จึงจะทำให้ครูเห็นใจไม่ถือโทษ นักเรียน ต้องขอโทษแสดงความเสียใจและความรู้สึกผิดด้วย

๒. ให้นักเรียนนำเสนอบทพูดที่ได้เตรียมไว้ตามข้อ ๑ นำเสนอหน้าชั้นเรียนแล้วให้ นักเรียนทั้งชั้นตั้งข้อสังเกตว่า การพูดน่าจะสัมฤทธิ์ผลหรือไม่เพียงใด สรุปข้อสังเกตเป็น ลายลักษณ์อักษรด้วย

อ่านเพื่อพัฒนาตนเอง

นักเรียนในชั้นนี้ได้มีโอกาสอ่านหนังสือและเอกสารต่าง ๆ มาแล้วมีใช้น้อย ทั้งหนังสือตามหลักสูตร หนังสืออื่นๆ ที่นักเรียนชอบ เอกสารโฆษณา ป้ายประกาศ ตลอดจนหนังสือพิมพ์ นิตยสารและวารสารต่างๆ นักเรียนบางคนอาจอ่านไปโดยไม่ได้ตั้งจุดมุ่งหมายไว้แน่ชัดว่าจะอ่านเพื่อพัฒนาตนเองอย่างไร ด้านใดบ้าง ในบทนี้จึงจะให้ความรู้เกี่ยวกับการอ่านเพื่อพัฒนาตนเอง ในด้านความรู้ อารมณ์ และคุณธรรมเป็นพื้นฐานสำหรับนักเรียน

อ่านเพื่อพัฒนาตนในด้านความรู้

ปกติคนที่รู้รอบ รู้กว้างขวาง และรู้เฉพาะเรื่อง มักจะเป็นผู้สืบทอดรับฟังและอ่านอยู่เสมอ เราอาจหาความรู้เรื่องต่างๆ เช่น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เรื่องเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย วิทยาการใหม่ๆ เรื่องที่จะช่วยให้เราปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ฯลฯ ได้จากหนังสือหลายประเภท ทั้งหนังสือเล่ม หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร เอกสารและสิ่งพิมพ์อื่นๆ

ความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน

เหตุการณ์สำคัญในชีวิตประจำวัน เราอ่านได้จากหนังสือพิมพ์ทั้งรายวัน รายสัปดาห์ ฯลฯ ซึ่งจะรายงานข่าวหลายๆ ด้าน เช่น ด้านการเมือง การต่างประเทศ เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี

ข่าวในหนังสือพิมพ์มักจะแบ่งเป็น ๒ ส่วน ส่วนแรกคือ “พาดหัวข่าว” นิยมพิมพ์ด้วยตัวอักษรหนาใหญ่ ปรากฏเด่นชัดสะดุดตาผู้อ่าน ส่วนที่สองเป็น “ตัวข่าว” ประกอบด้วย วรรคนำ กับ เนื้อข่าว วรรคนำ อาจเป็นส่วนที่สรุปข่าวนั้นหรืออาจเป็นส่วนที่น่าจุดสำคัญของข่าวมาเกริ่นไว้เพื่อดึงดูดความสนใจ เนื้อข่าว คือส่วนที่บรรยายข่าวโดยละเอียด

ข่าวบางข่าวที่ผู้นำเสนอคิดว่ายังอยู่ในความสนใจของประชาชน หรือข่าวของเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องกัน เช่น ข่าวสงคราม อาจเสนอติดต่อกันหลายๆวันก็ได้

ในการอ่านข่าว โดยทั่วไปเรามักจะอ่านอย่างผานๆ หรืออ่านแต่เพียงพาดหัวข่าวและวรรคนำ ต่อเมื่อสนใจข่าวนั้นเป็นพิเศษ จึงจะอ่านโดยละเอียด

ข่าวที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ อาจไม่ใช้การรายงานเหตุการณ์ตามข้อเท็จจริงเสมอไป เพราะบางครั้ง ผู้เสนอข่าวใช้ถ้อยคำหรือเพิ่มเติมข้อความบางอย่าง เพื่อให้ผู้ออกผลขึ้นตามแนวโน้มของหนังสือพิมพ์ฉบับนั้น ในการอ่านข่าว นักเรียนจึงควรอ่านโดยพิจารณาก่อนที่จะปลงใจเชื่อตามอย่างสิ้นเชิง วิธีหนึ่งซึ่งอาจช่วยนักเรียนในการพิจารณา คือ เปรียบเทียบข่าวเรื่องเดียวกันนั้นในหนังสือพิมพ์ฉบับต่างๆ สอบถามจากเพื่อนและจากผู้ใหญ่ หรือความคิดเห็นของคนหลายฝ่าย รวมทั้งใช้ดุลพินิจของตน

ตัวอย่าง

ไ้งบ ชรก. กู้ซื้อบ้าน ๑,๕๐๐ ล้าน

สำนักงบประมาณ ๑ รัฐบาลปันงบให้ข้าราชการกู้ซื้อที่อยู่อาศัย ๑,๕๐๐ ล้านบาท
ธนาคารอาคารสงเคราะห์ชานรับพร้อมทำโครงการ

นายบดี จุณณานนท์ ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ เปิดเผยว่า ในการจัดทำงบประมาณปี ๒๕๓๔ ซึ่งผ่านการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีในเบื้องต้นไปแล้ว เมื่อวันที่ ๑๑ เมษายน ที่ผ่านมามี สำนักงบประมาณได้กำหนดให้จัดสรรงบประมาณ

จำนวน ๑,๕๐๐ ล้านบาท สำหรับใช้ในโครงการสวัสดิการเงินกู้ที่อยู่อาศัยของข้าราชการ มากกว่าปีงบประมาณ ๒๕๓๔ ซึ่งจัดสรรให้โครงการดังกล่าวจำนวน ๑,๐๐๐ ล้านบาท โดยเห็นว่า โครงการดังกล่าวจะช่วยเหลือเรื่องสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยให้ข้าราชการ โดยช่วยให้ข้าราชการมีบ้านเป็นของตนเอง และเสียดอกเบี่ยเงินกู้ต่ำกว่าตามท้องตลาด

ด้านนายประดับ วัฒนุญคุปต์ รองกรรมการผู้จัดการธนาคารอาคารสงเคราะห์ (ธอส.) ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบการปล่อยเงินกู้โครงการดังกล่าวมาหลายปีแล้ว กล่าวว่า หากรัฐบาลจัดสรรงบประมาณให้โครงการนี้อย่างต่อเนื่อง ทาง ธอส. ก็พร้อมจะดำเนินโครงการต่อ โดย ธอส. จะสมทบเงินทุนให้กับโครงการอีก ๑.๕-๒ เท่าของงบประมาณที่รัฐบาลจัดสรรมาให้ ซึ่งเชื่อว่าจะสามารถช่วยเหลือข้าราชการให้มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง โดยเสียอัตราดอกเบี้ยต่ำได้ไม่ต่ำกว่า ๑๕,๐๐๐ คน เพราะโครงการนี้ถือว่าเป็นโครงการที่ข้าราชการจะเสียอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ตามท้องตลาดทั่วไปพอสมควร

สำหรับโครงการสวัสดิการเงินกู้ที่อยู่อาศัยของข้าราชการนี้เริ่มมีมาตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๓๕ และเว้นไป ๑ ปี คือปีงบประมาณ ๒๕๓๖ ที่รัฐบาลไม่ได้จัดสรรงบประมาณให้ แต่มาเริ่มอีกในปีงบประมาณ ๒๕๓๙ ซึ่งข้าราชการที่ได้รับเลือกให้กู้เงินจากโครงการเมื่อปีที่แล้ว จะกู้โดยเสียอัตราดอกเบี้ยเพียงร้อยละ ๗.๘๓ ต่อปี สำหรับผู้กู้เงินไม่เกิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ ๘.๑๗ ต่อปี สำหรับผู้กู้เงินไม่เกิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ ๘.๕ ต่อปี สำหรับผู้กู้เงินไม่เกิน ๗๕๐,๐๐๐ บาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ ๘.๘๓ ต่อปี สำหรับผู้กู้เงินตั้งแต่ ๗๕๐,๐๐๐ บาทขึ้นไป โดยอัตราดอกเบี้ยดังกล่าว เป็นอัตราดอกเบี้ยแบบลอยตัว

(จาก หนังสือพิมพ์ สยามโพสต์ ฉบับวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๓๘)

ข้อสังเกต

นักเรียนที่ไม่ใช่บุตรหลานของข้าราชการ อาจรู้สึกว่าการนี้ไม่น่าสนใจนักเพราะตนไม่ได้รับประโยชน์แต่อย่างใด แต่ถ้านักเรียนอ่านอย่างสังเกตและใช้ความคิดก็จะได้รับความรู้ดังนี้

๑. ได้ทราบถึงแนวการบริหารประเทศส่วนหนึ่งของรัฐบาล รัฐบาลได้แสดงให้เห็นว่าสนใจความอยู่ดีกินดีของประชาชน ในที่นี้พูดถึงประชาชนที่เป็นข้าราชการ ข้าราชการนับว่าเป็นผู้มีรายได้น้อยถ้าเปรียบเทียบกับผู้ที่ทำงานให้กับภาคเอกชน ในขณะที่ข้าราชการกับผู้ที่ทำงานให้แก่เอกชน มีระดับความสามารถใกล้เคียงกัน

๒. ความช่วยเหลือในการจัดทำโครงการนี้ มิได้เป็นการให้เปล่า แต่จัดเป็นโครงการเงินกู้ที่คิดดอกเบี้ยต่ำกว่าในท้องตลาด ในระหว่างโครงการ รัฐบาลก็ได้รับเงินผ่อนส่ง ทั้งเงินต้นบางส่วนและดอกเบี้ยเพื่อไปจัดทำโครงการอื่นๆ ต่อไป

๓. นอกจากข้าราชการและครอบครัวได้รับผลประโยชน์แล้ว รัฐบาลได้ส่งเสริมในด้านเศรษฐกิจการลงทุนด้วย ฝ่ายโครงการขายที่ดินและบ้านจัดสรร ก็ขายโครงการได้ ทำให้การเงินหมุนเวียนในตลาดการค้า ซึ่งเป็นผลดีแก่ระบบเศรษฐกิจของประเทศ

๔. ในขณะนี้คำว่า ดอกเบี้ยลอยตัว นักเรียนอาจได้ถามจากผู้รู้ ทำให้ได้รับความรู้เพิ่มขึ้น ในการทำโครงการบ้านจัดสรร เนื่องจากเป็นการกู้เงินและผ่อนส่งระยะยาวอาจเป็น ๑๐ ปีขึ้นไป สถานการณ์ทางการเงินอาจเปลี่ยนแปลงเป็นขึ้นหรือลงได้ อัตราดอกเบี้ยลอยตัวหมายความว่า อัตราดอกเบี้ยอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความผันผวนของค่าเงินตรา ส่วนอัตราดอกเบี้ยคงที่ ธนาคารจะตั้งไว้สูงกว่าปกติ จึงไม่มีการเปลี่ยนแปลง ถึงแม้ค่าของเงินตราจะเปลี่ยนแปลงไปก็ตาม

ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย

ความรู้ในด้านต่างๆ เช่น ด้านสุขภาพอนามัย เราก็อาจหาอ่านได้จากวารสาร นิตยสาร หนังสือพิมพ์ หนังสือเล่มต่างๆ

ตัวอย่าง

วัยรุ่น ระวังอ้วน

คนวัยรุ่นหรือวัยหนุ่มสาว ชีวิตมักจะเร่ร่อนแจ่มใส จิตใจก็จะมีแต่ความรักและความปรานี เรื่องรักสยงรักงามเป็นธรรมชาติของคนวัยนี้ ถ้าคุณเป็นคนมีรูปร่างดี คุณคงจะรู้สึกปลื้มใจมาก เมื่อใครแอบกระซิบชมว่า “ดูพ่อบุ๊มนั้นหน้าตาหล่อเหลา หุ่นก็เท่ระเบิด” หรือ “แม่สาวนี้รูปร่างออร่า หน้าตาเรียบริบ” ยิ่งคุณทำอะไรได้รับความสนใจจากหนุ่มสาวเพศตรงข้าม คุณก็คงจะยิ่งรู้สึกภูมิใจมาก แต่ถ้าคุณเป็นคนอ้วน คุณก็อาจต้องกลัใจเพราะหาแฟนไม่ได้ หรือต้องเป็นตัวตลกของเพื่อนๆ และมีชื่อเล่นที่ตัวเองไม่ค่อยอยากฟัง บางครั้งคุณอาจดูเศร้าจากภายนอก

แต่ในส่วนลึกของจิตใจ คุณคงกลัวใจและอยากจะมีรูปร่างสวยสมารถเหมือนเพื่อนๆ ของคุณทั้งหลาย ความอ้วนไม่เพียงแต่ทำให้คุณเสียบุคลิกลักษณะ ยังเป็นอุปสรรคต่ออาชีพการงานด้วย ถ้าคุณเป็นคนอ้วน คุณก็คงจะเป็นนักแสดงแบบเสียไม่ได้ หรือถ้าคุณชอบการแสดงละครหรือภาพยนตร์ เขาก็จะไม่เลือกคนอ้วนๆ มาเป็นพระเอกนางเอก คุณก็จะต้องแสดงเป็นตัวประกอบ ตัวตลก หรือผู้ร้ายมากกว่า หรือการเป็นนักกีฬา คนอ้วนก็อาจมีปัญหาเช่นกัน แต่ที่สำคัญที่สุดคือ คนอ้วนมีโรคภัยไข้เจ็บมาก และมักมีชีวิตไม่ยั่งยืน ทั้งข้อเข่าของคุณที่ต้องแบกรับน้ำหนักมาก ก็จะสึกกร่อนเร็ว ไม่ช้าคุณก็จะเริ่มปวดเข่าและเดินลำบาก บางคนก็เป็นโรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ เส้นเลือดที่สมองแข็งตีบ ทำให้ความจำเสื่อมก่อนวัยและสมองพิการ บางคนก็เป็นโรคเบาหวาน โดยเฉพาะคนที่มีการม้วนตัวของโรคเบาหวานแอบแฝงอยู่แล้ว โรคเหล่านี้คุณอาจป้องกันได้ เพียงแต่คุณระวังเรื่องสุขภาพและอาหารการกินของคุณ

โดยทั่วไป คนวัยหนุ่มสาวมีโอกาสอ้วนน้อย ผู้ใหญ่มักจะกล่าวว่า คนวัยหนุ่มสาวไม่ชอบบอว่าเป็นสุข คืออยู่หนึ่งไม่ค่อยจะได้ ถ้าวันไหนคุณต้องอยู่บ้านเฉยๆ ก็คงรู้สึกอึดอัดใจ คุณชอบที่จะไปสังสรรค์กับเพื่อนๆ ไปเดินช้อปปิ้ง เล่นกีฬา หรือจะไปงานปาร์ตี้มากกว่า เวลาคุณเดินไปไหน ก็มักจะดูกระฉับกระเฉง จะเห็นว่าวันหนึ่งๆ คุณเผาผลาญพลังงานไปมากมาย แต่บางคนอาจอ้วนมาตั้งแต่เด็ก หรือมีนิสัยชอบกินจุบจิบ บวกกับเป็นคนเฉื่อยชาไม่ชอบออกกำลังกาย ก็ทำให้กลายเป็นคนอ้วนได้ง่าย

สมัยก่อน คนอ้วนมักจะหมายถึงคนที่มั่งมีศรีสุข มีอันจะกิน แต่ปัจจุบัน คนอ้วนไม่จำเป็นต้องเป็นคนมั่งมี เราพบคนอ้วนได้เกือบทุกชั้น แม้แต่คนมีรายได้ไม่น้อย ถ้าไม่รู้จักระวังเรื่องอาหารการกินก็อ้วนได้ คนที่อ้วนมากๆ มักจะถูกประณามว่าเป็นคนปล่อยปละละเลยสุขภาพของตน คุณคงอยากจะทราบว่า คุณจัดอยู่ในขอบข่ายว่าเป็นคนอ้วนหรือไม่ ที่ง่ายที่สุดก็คือ การส่องกระจกดูหน้าตัวเอง ถ้าเห็นคางสองชั้น หน้าตาอ้วนกลม หรือลองจับดูส่วนหนาของไขมันหน้าท้อง คุณก็พอจะบอกได้ว่า คุณเป็นคนอ้วนหรือไม่ หรืออีกวิธีหนึ่งก็คือการชั่งน้ำหนัก ผู้ใหญ่ที่มีอายุ ๒๕ ปีขึ้นไป และโครงร่างไม่ใหญ่นัก ควรมีน้ำหนักสัมพันธ์กับส่วนสูง ดังนี้

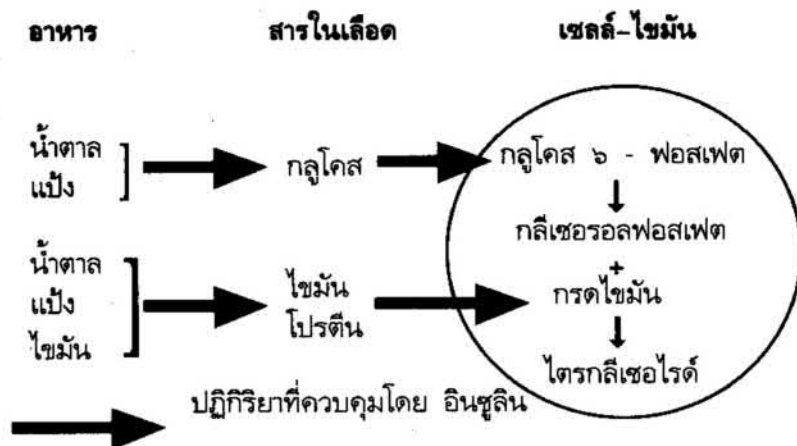
ส่วนสูง	๑๕๐	๑๖๐	๑๗๐	๑๘๐	๑๙๐	ช.ม.
น้ำหนักผู้ชาย	๕๐	๕๗	๖๔	๗๑	๗๘	ก.ก.
น้ำหนักผู้หญิง	๔๕	๕๒	๕๙	๖๖	๗๓	ก.ก.

หรืออาจใช้สูตรของเราคำนวณง่ายๆ คือ คนที่สูง ๑๕๐ เซนติเมตร ผู้ชายหนัก ๕๐ กิโลกรัม และน้ำหนักเพิ่มอีก ๐.๗ กิโลกรัม ทุกเซนติเมตรที่สูงกว่า ๑๕๐ เซนติเมตร

แม้ตารางนี้จะเป็นของผู้ใหญ่ แต่ของคนวัยรุ่นก็คงจะใกล้เคียงกัน ถ้านำหนักของคุณมากกว่าที่กล่าวมา คุณก็จัดได้ว่าเป็นคนน้ำหนักเกินหรือคนอ้วน

สาเหตุสำคัญที่ทำให้คนอ้วนได้ก็คือ ชนิดและจำนวนของอาหารที่กิน บางคนก็อาจเป็นเพราะกรรมพันธุ์ด้วย คือ กินน้อยกว่าเพื่อนๆ แต่ก็อ้วน ผู้หญิงที่ตั้งครรภ์หรือกินยาคุมกำเนิดก็มักจะหิวบ่อยและถ้าไม่ระวังก็มักจะอ้วนได้ง่าย น้อยรายที่อาจอ้วนเพราะมีการผิดปกติของต่อมฮอร์โมนหรือที่สมอง หรือยาบางชนิดทำให้กินจุและอ้วนได้ ชนิดและจำนวนของอาหารเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่ทำให้อ้วน โดยสัญชาตญาณ คนเราจะต้อง “กินเพื่ออยู่” ร่างกายจะได้นำอาหารและพลังงานไปใช้สำหรับการหายใจ การสูบฉีดโลหิต การเจริญเติบโต การขับถ่าย การซ่อมแซมเนื้อเยื่อ การเดิน นั่ง วิ่ง และกิจวัตรประจำวัน บางคนมีคติ “อยู่เพื่อกิน” คือประเภทไม่ว่าหิวหรือไม่หิวก็กิน รูปสกลิ่นสีของอาหารดีก็อยากกิน ทั้งๆ ที่ท้องรู้สึกอึด หรือถ้ารู้สึกแข็งหงุดหงิด โมโห กลุ้มใจ ก็กิน บางคนอ้วนตั้งแต่เด็กเพราะพ่อแม่หรือคนเลี้ยงพยายามยัดเยียดให้กินมากๆ กลัวลูกจะอด หรือเข้าใจว่าเด็กที่อ้วนท้วนเป็นเด็กที่แข็งแรงสมบูรณ์และเลี้ยงง่าย จริงอยู่เด็กที่อ้วนมักจะเลี้ยงง่ายเพราะเป็นคนเฉื่อยชา นอนหลับมากและไม่อแง แต่เด็กที่อ้วนมากๆ มักจะเป็นคนไม่แข็งแรง พ่อแม่หรือคนเลี้ยงที่มีความเข้าใจผิดเช่นนี้ ก็ชอบที่จะเลี้ยงเด็กให้อ้วนท้วน เมื่อโตเป็นหนุ่มเป็นสาวก็มีโอกาสเป็นคนอ้วนได้มาก คนอ้วนประเภทนี้อาจลดไขมันให้ผอมเหมือนคนทั่วไปได้ยาก แพทย์ปัจจุบันพยายามแนะนำให้เลี้ยงเด็กให้ได้ขนาดพอดี และไม่อ้วนเกินไป

บางคนเข้าใจว่า ถ้าเขาไม่กินอาหารที่มีไขมันก็คงจะไม่อ้วน ความเข้าใจนี้เป็นการถูกต้องเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น เพราะถ้าเรามาศึกษาดูการเปลี่ยนแปลงอาหารในร่างกาย จะทราบว่าสารไขมันที่สะสมเพื่อใช้เป็นพลังงานในยามขาดแคลน ส่วนใหญ่เป็นไขมันไตรกลีเซอไรด์ ซึ่งได้จากปฏิกิริยาการรวมตัวระหว่างกรดไขมันและกลีเซอรอลฟอสเฟต กรดไขมันอาจได้จากไขมันในอาหารหรือจากอาหารจำพวกคาร์โบไฮเดรต ซึ่งสามารถถูกเปลี่ยนเป็นไขมันที่ตับ ไขมันจากลำไส้และตับจะรวมตัวอยู่กับโปรตีนเป็นไขมันโปรตีนในเลือดและสลายให้กรดไขมันในเซลล์เพิ่มขึ้น อีกทั้งอาหารจำพวกคาร์โบไฮเดรตจะเปลี่ยนเป็นกลูโคส กลูโคส ๖-ฟอสเฟต จะเปลี่ยนเป็นกลีเซอรอลฟอสเฟต ที่จะรวมตัวกับกรดไขมัน ปฏิกิริยาเหล่านี้อาศัยฮอร์โมนชนิดหนึ่งจากตับอ่อนที่เรารู้จักดี คือ อินซูลิน น้ำตาลและแป้งเป็นอาหารที่เพิ่มการหลั่งอินซูลินได้ดีที่สุด ระดับอินซูลินในเลือดที่เพิ่มขึ้นจะทำให้หิวบ่อยและเพิ่มการสะสมไขมันจากอาหารที่กิน นอกจากนี้อินซูลินยังขัดขวางการสลายไขมันที่สะสมไปใช้เป็นพลังงาน จะเห็นว่าการที่จะเพิ่มการสะสมไขมันได้ดีที่สุด คือ อาหารจำพวกคาร์โบไฮเดรต โดยเฉพาะน้ำตาลและแป้ง

แผนภูมิแสดงการสร้างไขมันไตรกลีเซอไรด์ในเซลล์ จากอาหารประเภทน้ำตาล แป้ง และไขมัน

ฉะนั้น เคล็ดลับของการลดความอ้วนก็คือ การพยายามหลีกเลี่ยงอาหารทุกชนิดที่มีน้ำตาล เช่น ขนม ของหวาน ผลไม้ นม และเครื่องดื่มต่างๆ ที่มีน้ำตาล และการจำกัดอาหารจำพวกแป้ง รวมทั้งข้าว ก๋วยเตี๋ยว บะหมี่ วุ้นเส้น ขนมปัง ถั่ว ฯลฯ ให้น้อยลง คนที่ประสงค์จะลดความอ้วนได้เร็วหรือคนที่ลดยากอยู่แล้ว ก็อาจต้องจำกัดอาหารแป้งให้เหลือน้อยที่สุด แต่คุณก็ไม่จำเป็นต้องท้องหิว หรือหงุดหงิด เพราะคุณอาจเลือกกินอาหารจำพวกผัก และเนื้อที่ไม่ติดมัน ไม่ว่าจะเป็นเนื้อ ปลา ปู กุ้ง หมู เบ็ด ไก่ เนยแข็ง หรือไข่ก็กินได้ อาหารเหล่านี้จะอิ่มนาน และการกินผักมากๆ จะช่วยให้ได้เกลือแร่และวิตามินครบถ้วน ทั้งกากและใยพืชในผักจะช่วยป้องกันอาการท้องผูกและริดสีดวงทวารด้วย

ถ้าคุณอยากจะลดความอ้วนจริงๆ คุณก็ไม่จำเป็นต้องนั่งชั่ง นั่งตวงอาหารที่จะกิน หรือหาคนครัวพิเศษสำหรับจัดรายการอาหารสำหรับคุณโดยเฉพาะ หรือเลือกกินแต่อาหารแบบฝรั่ง คุณสามารถเลือกกินอาหารหลายชนิดที่มีน้ำตาล และแป้งน้อยได้ ไม่ว่าจะเป็นที่บ้าน ที่โรงเรียน ภัตตาคาร หรือตามหาบเร่

ต่อไปนี้ เป็นรายการอาหารที่มีคาร์โบไฮเดรตน้อยและซื้อกินได้ทั่วไปในบ้านเรา

- สุกี้ เกี้ยว เกาเหลาเนื้อ ตับ ลูกชิ้น ใส่ถั่วงอกหรือผัก (ไม่ใช่เส้นก๋วยเตี๋ยว เส้นหมี่ หรือวุ้นเส้น)

- ไก่ย่าง ลาบเนื้อ ต้มเครื่องใน ส้มตำ ซุปหน่อไม้ กินกับกะหล่ำปลี ถั่วงอกยว และน้ำพริก (ไม่กินกับข้าวเหนียวและไม่ควรปรุงให้มีรสหวานหรือเผ็ดจัด)

- เนื้อ หมู เบ็ด ไก่ ปลา กุ้ง กินกับผัก แตงกวา หรือผักดอง และน้ำจิ้ม (เช่น มะนาว น้ำปลา พริก)

- เมี่ยงปลาทุย เมี่ยงปลาทุยน้ำ (ต้องจำกัดจำนวนถ้วยลิสง) หรือผักน้ำพริกปลาทุย
- แกงหมู เนื้อไก่ ปลา ลูกชิ้น กินกับผัก แตงกวาหรือหน่อไม้ (ไม่กินกับข้าว)
- ผักกับเนื้อสัตว์ทุกชนิด ทำเป็นยำหรือสลัด (จำกัดน้ำตาลที่ผสมในน้ำสลัด)

เราไม่จำกัดเครื่องดื่ม และสิ่งปรุงรสทั้งหลาย ยกเว้นพวกที่มีน้ำตาล คุณควรจะมีน้ำมากๆ ด้วย เพราะในระหว่างการลดไขมัน คุณจะมีความกระหายจากการเผาผลาญไขมันออกมาในปัสสาวะและอาจทำให้คุณเสียน้ำไปมาก น้ำอาจทำให้น้ำหนักคุณมากขึ้นชั่วคราว แต่ไม่ทำให้อ้วน เพราะร่างกายก็จะขับถ่ายน้ำส่วนที่เกินออกมาทางปัสสาวะ

ถ้าคุณอยากจะลดความอ้วนให้ได้ผลคุณควรจะทำอย่างนี้ด้วย การออกกำลังกายจะทำให้คุณมีร่างกายที่แข็งแรง สมบูรณ์ และมีบุคลิกลักษณะที่สง่างามและอารมณ์สดชื่น การออกกำลังกายไม่ได้หมายถึงเฉพาะการเล่นกีฬา หรือการบริหารร่างกาย แต่ยังรวมไปถึงการที่ต้องใช้พลังงานในกิจวัตรประจำวัน การทำงาน บ้าน การเดิน การวิ่ง การตอนหญ้า ทำสวนครัว ปลูกต้นไม้ หรือการขึ้นลงบันไดบ่อยๆ คุณที่ต้องขึ้นตึกเรียนหรือที่ทำงานแค่ ๓-๔ ชั้น ก็ควรพยายามใช้บันไดแทนลิฟต์ / หรือถ้าคุณชอบวิ่งในตอนเช้าหรือหัวค่ำทุกวันก็ควรวิ่งเรื่องรถราตามถนนด้วย หรือถ้าคุณชอบ “เดิน” ดิสโก้ ก็เป็นการออกกำลังกายเช่นกัน ซึ่งจะทำให้เพลิดเพลินและผ่อนคลายอารมณ์อีกด้วย แต่ไม่ควรไปสถานที่ที่ต้องเสียเงินมากหรือเต็มไปด้วยกลิ่นเหล้า คัญบูรี่ และเสียงดนตรีที่ดังจนแสบแก้วหู ซึ่งคุณอาจได้ออกกำลังกายจริง แต่คุณอาจกลายเป็นคนหูตึง และกลับมีสุขภาพที่เลวลงได้ และก็ไม่ควรเดินจนลืมการเรียนและการทำงาน ความจริงการออกกำลังกายที่จะลดความอ้วนได้ดีที่สุด คือการเดินบ่อยๆ โดยเฉพาะการเดินหลังอาหารจะช่วยลดการสะสมไขมันจากอาหารที่กินได้ดีที่สุด ถ้าคุณออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอควบคู่กับการควบคุมอาหารอย่างเคร่งครัด คุณจะลดความอ้วนได้ไม่ยากและได้ผลดี ไม่แพ้กว่าที่คุณจะไปลดความอ้วนที่สถานบริการลดความอ้วนทั้งหลาย ซึ่งจะต้องเสียทั้งค่าบริการ และเวลาด้วย แต่ถ้าคุณไม่ยอมเปลี่ยนแปลงนิสัยการกินและการออกกำลังกาย คุณก็อาจจะอ้วนไปตลอดชีวิต

เราไม่แนะนำให้คุหาซื้อยาลดความอ้วนมากินเอง เพราะยาลดความอ้วนบางชนิดอาจให้โทษแก่ร่างกายถ้าใช้ไม่ถูกต้อง การกินยาลดความอ้วนจะต้องได้รับการตรวจร่างกายและคำแนะนำจากแพทย์เท่านั้น ไม่ควรเชื่อคำแนะนำของคนขายยาหรือเพื่อน นอกจากนี้มีการโฆษณาชวนเชื่ออยู่มากมายเช่น ชาสมุนไพร สมุนไพร สำหรับลดความอ้วน สิ่งเหล่านี้มักจะแพงและไม่ได้ผล

จงจำไว้ว่า คุณจะต้องมีความตั้งใจที่แน่วแน่ และปฏิบัติตัวให้เคร่งครัดทั้ง

การควบคุมอาหารและการออกกำลังกาย อย่าเห็นแก่ความอร่อยปากอย่างเดียว หรือการออกกำลังกายก็อย่าทำอย่างขอไปทีแล้วคุณก็จะเป็นผู้ที่ลดความอ้วนได้สำเร็จ คุณจะเห็นแล้วว่า มันไม่เป็นเรื่องที่ยากจนเกินไปมิใช่หรือ ที่คุณจะรักษาน้ำหนักหรือลดความอ้วน ซึ่งนอกจากคุณจะได้มีรูปร่างสวยสมารถแล้ว คุณยังจะเป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในตัวเอง ไม่รู้สึกเป็นปมด้อยหรือเป็นที่ล้อเลียนของเพื่อนอีกต่อไป ทั้งคุณจะมีสุขภาพดีและไม่ต้องเป็นห่วงโรคร้ายไข้เจ็บต่างๆ ที่มักจะเกิดขึ้นกับคนอ้วนเท่านั้น

(จากเรื่อง **วัยรุ่น ระวังอ้วน** ของ นายแพทย์ดร.วิศาล เยาวพงศ์ศิริ)

ข้อสังเกต

ถ้าดูจากชื่อเรื่อง นักเรียนเข้าใจได้ทันทีว่า ผู้เขียนมีจุดประสงค์จะสื่อกับผู้อ่านที่อยู่ในวัยรุ่น หรือในวัยเดียวกับนักเรียนนั่นเอง โดยให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพและความสวยงาม น่าดูของร่างกายตามหลักอนามัย นักเรียนจะได้รับความรู้ว่ารูปร่างขนาดไหนจึงจะมีสัดส่วนเหมาะสมงดงาม สาเหตุของการเป็นโรคอ้วน อันตรายหรือโรคที่เกิดจากความอ้วน วิธีลดความอ้วนที่ได้ผลและถูกต้อง วิธีลดความอ้วนที่ไม่พึงปฏิบัติ ที่สำคัญคือ ผู้เขียนบทความนี้คือแพทย์ จึงให้ความรู้ถูกต้องตามหลักวิชา ผู้อ่านเชื่อถือได้อย่างสนิทใจ

ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

ในปัจจุบันเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เป็นที่วิตกห่วงใยของบุคคลทั่วไป มีผู้นำเสนอความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมไว้เป็นอันมาก สามารถอ่านได้จากหนังสือเล่ม นิตยสาร วารสาร หนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ต่างๆ

ตัวอย่าง

มลพิษอากาศจากรถยนต์

บางคนอาจสงสัยว่า อะไรกันแน่ที่ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศมากที่สุด ระหว่างโรงงาน รถควันท่ำ รถประจำทาง รถยนต์ส่วนบุคคล รถไฟ รถแทรกเตอร์ หรือเรือหางยาว ถ้าจะบอกว่าอะไรให้ผลเสียมากที่สุด คงบอกได้ยาก เพราะแต่ละอย่างให้ผลกระทบไม่เหมือนกัน จึงต้องดูกันไปทีละอย่างๆ ว่าอะไรให้ผลกระทบอย่างไรและรุนแรงแค่ไหน ที่แน่ๆ คือ ปัจจุบันตำรวจจราจรให้ความสนใจในการจับกุมรถควันท่ำ เช่น รถกระบะ รถประจำทาง เพราะคิดว่าควันท่ำๆ ที่พุ่งออกมาจากรถเป็นพิษที่สุด ซึ่งเป็นความเชื่อที่ยังไม่ถูกต้องนัก

คนเรามักมองดูที่ท่อไอเสียรถยนต์ เมื่อไม่เห็นควันท่ำ ไม่ได้กลิ่นเหม็น รุนแรงก็มักนึกเอาว่ารถคันนั้นไม่ก่อมลพิษ ซึ่งเป็นการนึกคิดที่ผิดอย่างมาก เพราะก๊าซที่มองไม่เห็นอย่างเช่น ก๊าซคาร์บอนมอนนอกไซด์นั้น เป็นอันตรายถึงตายได้ทีเดียว

ยานพาหนะ เช่น รถ เรือ รถไฟ เครื่องบิน ใช้น้ำมันต่างชนิดกัน น้ำมันที่ใช้กันทั่วไปได้แก่ น้ำมันดีเซล น้ำมันเบนซิน น้ำมันเครื่องบิน เป็นต้น

๑. รถดีเซล

รถดีเซล คือ รถที่ใช้น้ำมันดีเซลหรือโซล่าเป็นเชื้อเพลิง รถจำพวกนี้ได้แก่ รถกระบะ รถประจำทาง เรือหางยาว ควันท่อไอเสียจากรถดีเซลมักสังเกตง่าย เพราะมีกลิ่นเหม็น มีควันท่ำ ผลเสียของมันคือมีอันตรายต่อเยื่อปอด ทำให้เคืองตา และมีผลต่อทางเดินหายใจด้วย

ฝุ่นควันท่อไอเสียจากรถดีเซลส่วนใหญ่มีขนาดใหญ่ หนักจนจมูกพอจะกรองออกได้ ส่วนที่มีขนาดเล็ก (เล็กกว่า ๐.๕ ไมครอน) เข้าสู่ปอดได้ประมาณ ๒๐%-๓๐% และตกค้างในหลอดลมได้ประมาณ ๑๐%-๒๐% แต่ร่างกายเราก็สามารถขจัดออกได้บ้างในเวลาอันสั้น

มีผู้ทำวิจัยเรื่องควันท่อไอเสียดีเซลโดยทดลองกับหนู และเนื่องจากหนูตัวเล็กกว่าคนมาก จึงรับผลกระทบจากควันท่อไอเสียดีเซลได้เร็วกว่าคน และเขาได้วิจัยในปริมาณที่เข้มข้นมาก คือเข้มข้นถึง ๓๕๐ ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตรเป็นเวลาถึงสองปีครึ่ง ผลปรากฏว่าไม่พบความผิดปกติในระบบทางเดินหายใจของหนูเลย

ในขณะที่ความเข้มข้นของควันท่อไอเสียดีเซลในชุมชนมีประมาณ ๑-๕ ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตรเท่านั้น ซึ่งต่ำกว่าที่ทดลองไว้มากทีเดียว เมื่อพิจารณาผลเสียหรือผลกระทบต่อมนุษย์จากรถดีเซลในแง่นี้ จึงเชื่อกันว่า น่าจะมีแต่ไม่มากเท่าก๊าซคาร์บอนมอนนอกไซด์ อย่างไรก็ตาม รถดีเซลจะปล่อยไอเสียซึ่งมีก๊าซกำมะถัน ไดออกไซด์และเขม่าควันท่อไอเสียมากกว่ารถเบนซิน จึงเป็นข้อเสียสำหรับรถหรือเรือที่ใช้น้ำมันดีเซลต้องระวัง

๒. รถเบนซิน

รถเบนซิน ได้แก่ รถที่ใช้น้ำมันเบนซินเป็นเชื้อเพลิง รถประเภทนี้ได้แก่ รถยนต์ส่วนบุคคล รถจักรยานยนต์ รถเหล่านี้ปล่อยก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ซึ่งเป็นก๊าซพิษ ถ้ามีความเข้มข้นสูงพอก็ฆ่าคนได้ในเวลาอันสั้น เคยมีข่าวว่า ชาวต่างประเทศฆ่าตัวตายโดยติดเครื่องรถ แล้วปล่อยไอเสียจากรถเบนซินเข้ารมจนตัวเองหมดสติ และสิ้นใจตายในที่สุด

ในต่างประเทศมีการตรวจจับก๊าซพิษคาร์บอนมอนอกไซด์จากรถเบนซินกันอย่างจริงจัง แต่ในบ้านเราไม่ค่อยตรวจจับในด้านนี้ มักตรวจจับเฉพาะควันดำจากรถดีเซล เพราะมองเห็นควันสีดำได้ง่ายกว่า ซึ่งก็ถูกต้องแต่เป็นการตรวจสอบที่ยังไม่สมบูรณ์

นอกจากนี้ ถ้ารถเบนซินใช้น้ำมันที่ผสมสารตะกั่ว ก็จะปล่อยไอตะกั่วออกมาด้วย ไอเสียด้วย สารตะกั่วนี้สามารถทำให้สมองไม่ดีได้ โดยเฉพาะถ้าเกิดขึ้นกับเด็กๆ เพราะวัยเด็กเป็นวัยที่สมองกำลังพัฒนา ถ้ามีอะไรไปขัดขวางการพัฒนาแล้ว สมองก็จะเสื่อมไปเลย

เราจะช่วยลดมลพิษอากาศจากรถยนต์ได้อย่างไร

๑. วิธีที่ง่ายก็คือ ถ้ามีรถยนต์ก็ต้องพยายามปรับแต่งเครื่องยนต์อยู่เสมอ เพื่อให้การเผาไหม้เชื้อเพลิงในรถดีขึ้น ทำให้มีมลพิษอากาศน้อยลง

๒. หากไม่มีรถเป็นของตัวเอง เราควรช่วยกันเรียกร้องให้รัฐบาลควบคุมไอเสียจากรถยนต์อย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะรถของทางราชการเอง เช่น รถขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ รถราชการ เป็นต้น หรือถ้าจะให้ดีที่สุด ก็ควรเดินหรือใช้จักรยาน เพราะสองวิธีนี้ไม่ก่อให้เกิดมลพิษอากาศเลย และควรกระตุ้นให้ทางเจ้าพนักงานเก็บค่าสำหรับเดิน และทางวิ่งสำหรับจักรยานให้เป็นสัดส่วนด้วย

๓. ถ้าใช้รถเบนซินก็ควรเติมน้ำมันไร้สารตะกั่ว เพื่อจะได้ไม่ปล่อยไอตะกั่วออกมาปนเปื้อนอากาศของเรา

(จาก "มลพิษอากาศจากรถยนต์" ใน มลพิษอากาศ เรียบเรียงโดย ธงชัย พรรณสวัสดิ์ ของ กระทรวงศึกษาธิการและจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

ข้อสังเกต

เมื่อนักเรียนได้อ่านความเรียงข้างต้นนี้ ย่อมได้รับความรู้เกี่ยวกับสาเหตุของมลพิษอากาศจากรถยนต์ที่ใช้น้ำมันดีเซลและน้ำมันเบนซิน และข้อควรปฏิบัติเพื่อช่วยลดมลพิษดังกล่าว บางคนอาจเคยอ่านหรือได้ฟังข้อความรู้ลักษณะนี้มาบ้างแล้ว แต่บทเขียนข้างต้นนี้ผู้เขียนเขียน

ได้ชัดเจน อ่างการวิจัยประกอบ ภาษาที่ใช้กะทัดรัด เข้าใจง่าย ทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้แจ่มแจ้ง
บางคนอาจสนใจเรื่องทำนองนี้เป็นพิเศษ ก็จะได้หาความรู้จากหนังสืออื่นต่อไป

นอกจากความรู้ที่กล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีความรู้ด้านอื่นๆ อีกเป็นอันมาก นักเรียนที่
หมั่นอ่านศึกษาหาความรู้ ย่อมได้รับความรู้เพื่อพัฒนาให้มีสติปัญญากว้างขวางขึ้น ช่วยให้
ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมและอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

๑. ตัดข่าวที่นักเรียนเห็นว่ามีส่วนประโยชน์จากหนังสือพิมพ์ ผนึกไว้บนกระดาด
มาตรฐาน เขียนแสดงความเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับสารประโยชน์ของข่าว การใช้ วรรคนำ ว่ามี
คุณสมบัติเข้าใจให้ผู้อ่านใครติดตามเนื้อหาข่าวมากน้อยเพียงใด เขียนสรุปเนื้อหาข่าวอย่างสั้นๆ
ลงบนกระดาดที่ใช้ผนึกข่าวนั้น อาจใช้ทั้งด้านหน้าและด้านหลัง ส่งครูผู้สอนเป็นระยะๆ ตาม
ที่กำหนดตลอดภาคเรียน

๒. ตัด บทนำ หรือคอลัมน์ประจำที่นักเรียนสนใจจากหนังสือพิมพ์ ผนึกลงบนกระดาด
เช่นเดียวกับข้อ ๑. แสดงความคิดของนักเรียนว่า เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับเนื้อหาความใน
บทนำหรือในคอลัมน์ประจำนั้นๆ เพราะเหตุใด เขียนลงบนกระดาดผนึกใต้บทนำหรือ
คอลัมน์ประจำนั้น

๓. อ่านสารคดีสั้นๆ ในหนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร บอกที่มาให้ชัดเจน โดย
จดชื่อผู้แต่ง ชื่อหนังสือพิมพ์ วัน เดือน ปี ชื่อคอลัมน์ ฯลฯ สรุปสั้นๆ ว่าสารคดีนั้นมีเนื้อหา
เกี่ยวกับอะไร น่าสนใจอย่างไร ส่งครูหรือนำไปติดที่ป้ายนิเทศ

๔. รวบรวมแผ่นพับที่ให้ความรู้ต่างๆ เช่น ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย การประหยัด
การใช้จ่ายแม่แลง การดูแลรักษาเครื่องใช้ไฟฟ้า การท่องเที่ยว นำมารวบรวมไว้เป็นสมบัติ
ของห้อง อาจใช้เป็นข้อมูลสำหรับงานพูดหรืองานเขียนของนักเรียนต่อไป

อ่านเพื่อพัฒนาตนในด้านอารมณ์

การพัฒนาตนในด้านอารมณ์ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงปรับปรุงความรู้สึก จากความหยابกระด้างให้ประณีตสุขุมขึ้น ให้สามารถควบคุมอารมณ์รุนแรงได้ และมีความไวรู้สึกล่อสิ่งมากระทบ ทั้งในด้านที่พึงพอใจและไม่พึงพอใจ

การอ่านเพื่อพัฒนาตนในด้านอารมณ์ เกิดจากการรับสารหลายชนิด บางทีเราก็ไม่รู้ตัวว่า สารที่เรากำลังรับอยู่นั้นเป็นสารที่ให้ประโยชน์ในด้านพัฒนาอารมณ์ เมื่อเราต้องการผ่อนคลายความเคร่งเครียดจากกิจกรรงานประจำวัน เรามักจะเลือกอ่านหนังสือที่ให้ความเพลิดเพลิน เช่น นวนิยาย เรื่องสั้น นิทานคำกลอน บทกวีต่างๆ หนังสือประเภทนี้นักเรียนเคยอ่านมาบ้างแล้ว ทั้งที่เป็นการอ่านตามรสนิยมของนักเรียนและตามที่โรงเรียนกำหนดให้อ่าน

ในที่นี้ จะได้นำบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองบางตอนมาให้นักเรียนเห็นเป็นตัวอย่างว่า งานประพันธ์ชนิดนี้ช่วยพัฒนาอารมณ์ของผู้อ่านได้เพียงไร

๕๕๕๕๕๕๕๕

ณ พื้นชานตลิ่งอันลาดเอนขึ้นไป เป็นลานหญ้าผืนใหญ่ราบรื่นขจีเขียวระดะดาษด้วยไม้ดอก บ้างกอบ้างชะลุเดี่ยวสารพัดพรรณ ชูช่อบุปผชาติเป็นชั้นๆ สลับสีสดชดช้อยอรชร เสมือนรัตนกรก葱แก้วมณี บรรดาสีหลากหลายประหลาดในมนุษย์โลกทั้งใหญ่น้อย และมาลอยขึ้นไปรวมสลอน ณ ลานนั้นแลสล้าง แต่ทว่าความเข้มแข็งกระด้างแห่งดอกไม้ดุดจกขณะที่มนุษย์รู่อยู่เดิมที มาเป็นของอ่อนละมุนแมนล้ำลิ้มนิ่มน่าสัมผัส ส่งกลิ่นอบอวลหวานหอมจัดยิ่งกว่าความหอมแห่งน้ำหอมวิเศษที่บรรจู่ไว้ในภาชนะแก้วเจียรระไน และทรงความหอมตามธรรมชาติดอกไม้อันสดชื่นบริบูรณ์ทุกประการ

(จาก "ภูมิสุชาวดี" ใน กามนิตฉบับสมบุรณ์ ของ เสฐียรโกเศศ และ นาคะประทีป)

ฤดูใบไม้ผลิผ่านมาแล้ว นกดูเหว่าส่งเสียงร้องอยู่ทั่วไป ชาวบ้านก็เริ่มสังเกต
เห็นความเขียวชอุ่มของพฤษชาตินานาพันธุ์ เทือกเขาวันชัยอันยาวเหยียดสุดสาย
ตาขนานกับลำน้ำนัมมทานั้น ปกคลุมด้วยพฤษชาติตาชาติ มองดูแต่ไกลประหนึ่ง
ว่าจะไม่มีที่ว่างจากต้นไม้ทั้งหลาย ลำธารต่างๆ อันมีกระแสน้ำไหลมาแต่ภูเขาลงสู่
นัมมทานที่นั่น แม้กระแสจะอ่อนลงไปบ้าง แต่ก็ยังมีน้ำไหลมาไม่ขาดสาย มีหมู่ไม้
นานาชนิดขึ้นขึ้นดสองฟากกระแสน้ำ และสองฟากลำน้ำนัมมทา เนื่องจากใน
บางสมัยที่มีน้ำน้อย น้ำเค็มจากมหาสมุทรด้านตะวันตกเคยขึ้นมาถึงเขตพินธุมดินคร
จึงมีพันธุ์ไม้ น้ำเค็มบางชนิดขึ้นอยู่ริมน้ำทั่วไป เช่น เตย จาก เหงือกปลาหมอ อันเป็น
ไม้ขนาดเล็กขึ้นไปจนถึงแสม โกกงาง ตะบูน ลำพู และอื่นๆ บนต้นลำพูนั้น ใน
เวลารাত্রีกาฬปักษีจะมองดูประหนึ่งว่า ได้นำประทีปขนาดเล็กที่สุดหลายพันหลาย
หมื่นดวงไปตามไว้ระยิบระยับ เพราะมีกิ่งห้อยนับจำนวนไม่ถ้วนไปเกาะแล้วส่งแสง
เรืองรองขึ้นพร้อมกัน มีดลงพร้อมกัน เป็นภาพที่หัวใจของผู้มีทุกข์ให้คลายทุกข์ได้
ในบางครั้งและให้มีทุกข์ทวียิ่งขึ้นในบางครั้ง สดแต่ใครจะคิดน้อมใจไปทางใด

(จาก "บทเรียนซึ่งลงทุนสูง" ใน **ลุ่มน้ำนัมมทา** ของ สุชีพ ปุญญานุภาพ)

ภาคพื้นพนาธิปไตย	จรแสนสรณมัย
เนินราบสลัสม	พิศเพลินใจ
โซดเขินสิขรเขา	ณ ลำเนาพนาลัย
สูงลิ่วละลานน้ำ-	ยนะพันประมาณหมาย
ยอดมัวสลับเมฆ	รุจิระเขยเรียงราย
เลื่อมเลื่อมคิลาลาย	ก็สลัประยบสี
خابแสงประกัสสร	นิละก้อนตระการดี
ขาวเม้นมณีมิ	ระตึงรำไพพรรณ

(จากเรื่อง **อิตรราชคำฉันท์** ของ พระยาศรีสุนทรโวหาร (ผัน สาลักขณ)

จะเห็นว่าบทประพันธ์ข้างต้นนี้ไม่ว่าจะเป็นบทร้อยแก้วหรือบทร้อยกรองทำให้ผู้อ่าน
นึกเห็นภาพอันงดงามของธรรมชาติในจินตนาการของกวี และพลอยเกิดอารมณ์ร่วมด้วย
โดยทั่วไปผู้อ่านย่อมจะเกิดความรู้สึกเบิกบานเพลิดเพลินใจจากงานเขียนชนิดนี้

ตัวอย่างที่ ๔

กลอนหก

เห็นนางนวลศรีมีโฉม
เนาเรือเหนือสรสัปทม
พายเงินงามเงาเพราพราย
เรือน้อยลอยน้ำข้าม
งามน้ำงามนางกลางชล
สโรชนงามงามเจือ

ดังโสมส่องหล้าราศี
ตรึงจันทร์นวลชวนชม
นวลฉายยืดด้ามงามสม
บัวฉมชูล้อมหอมเรือ
งามกุมทอสุดปล้นเหลือ
งามเรือลอยน้ำอำไพ

(จากเรื่อง กนกนคร ของ น.ม.ส.)

ข้อสังเกต

บทประพันธ์ข้างต้น เป็นบทพรรณนาถึงนางงามซึ่งอยู่ในภูมิภาพทั้งดงาม ทำให้ผู้อ่านสร้างจินตภาพตามถ้อยคำของกวีได้เช่นกัน

กิจกรรม

๑. รวบรวมคำกล่าวสั้นๆ หรือคำขวัญของบุคคลสำคัญในโอกาสต่างๆ เข้าเพิ่มหรือเย็บรวมเป็นเล่มไว้ แต่ละเรื่องให้นักเรียนเขียนแสดงความคิดเห็นกำกับไว้ด้วยว่า คำกล่าวหรือคำขวัญนั้นๆ พัฒนาอารมณ์ของผู้อ่านหรือผู้ฟังได้อย่างไร

๒. คัดลอกหรือถ่ายสำเนาข้อเขียนที่นักเรียนเห็นว่า ช่วยพัฒนาอารมณ์ของผู้อ่านได้ดี ประมาณ ๕ ชิ้น บอกที่มาของข้อเขียนและแสดงความคิดเห็นของนักเรียนไว้ด้วยว่า ข้อเขียนแต่ละชิ้นช่วยพัฒนาอารมณ์อย่างไร นักเรียนอาจนำมาแลกเปลี่ยนกันอ่าน

อ่านเพื่อพัฒนาตนในด้านคุณธรรม

คุณธรรมเป็นเครื่องกำกับจิตใจของมนุษย์ ให้ประพฤติปฏิบัติในด้านดีงาม เป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์แตกต่างกับสัตว์ ทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันได้เป็นชุมชนใหญ่ มนุษยชาติจะเจริญขึ้น

มาเป็นอารยชนไม่ได้เลย ถ้าปราศจากคุณธรรม

คุณธรรมประกอบด้วยความรู้ ความคิดและอารมณ์อันช่วยขัดเกลาจิตใจให้ประณีตยิ่งขึ้น ทำให้เกิดวิจารณ์ญาณหรือสติปัญญา มีดุลพินิจตัดสินได้ว่า อะไรดี อะไรชั่ว อะไรควร อะไรไม่ควร

งานเขียนที่ช่วยพัฒนาด้านคุณธรรมให้แก่ผู้อ่านมีอยู่มาก เช่นงานเขียนเกี่ยวกับธรรมะ คิลปะ คตินิยม สุภาสิต เป็นต้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๑

ธรรมะประดับใจ

ดูความคิด ก็คือดูใจนั่นเอง ดูความคิดเห็นว่าคิดดีหรือคิดไม่ดี ก็คือดูใจ เห็นว่าใจดีหรือใจไม่ดี ใจร้อนหรือใจเย็น ใจเป็นสุขหรือใจเป็นทุกข์

ดูท่าไม ดูให้เห็น ให้อำนาจ ให้มีช่องทางแก้ไข ปรับปรุง อบรม ขัดเกลาจิตใจที่ดี ความคิดที่ดี รักษาไว้ ส่งเสริมให้ดีขึ้น จิตที่ไม่ดี ความคิดที่ไม่ดี ก็ละเลืงวางเสีย นอกจากเจ้าตัวเองแล้ว ผู้อื่นที่โหดจะมารู้มาเห็นจิตใจของใครได้ถูกต้องตามความเป็นจริง จะรู้จะเห็นก็แต่เพียงคาดคะเนจากกิริยาวาจาซึ่งแสดงออกเท่านั้น ซึ่งบางทีการแสดงออกก็ได้ตรงกับจิตใจเสมอไป เหมือนบางคนชมสิ่งนั้นสิ่งนี้ว่าสวยงามด้วยวาจา เพื่อเอาใจเจ้าของ แต่ใจจริงแล้วมิได้คิดเหมือนที่พูดออกไปเลย บางคนพูดดีเพื่อรักษามารยาท แต่ใจจริงก็ได้คิดดีเช่นที่พูด บางคนมีกิริยาสงบเสงี่ยมเรียบร้อย พูดจาเป็นอรรถเป็นธรรม แต่ใจมิได้เป็นเช่นนั้นก็มี เช่นนี้จึงไม่ใช่ง่ายที่ใครจะดูใจใคร เห็นให้ตรงตามเป็นจริง นอกจากเจ้าตัวเองเท่านั้น ดังนั้นใจของใคร ใครก็ต้องดูเอาเอง ผู้ที่ไม่เคยดูใจของตนเองเลย จะไม่มีโอกาสรู้จักตัวเองตามเป็นจริง ความคิดของผู้นั้นจะกระเจิดกระเจิงไปอย่างไม่มีขอบเขต ไม่มีเวลาหยุดหย่อน ผลที่ได้รับก็จะเป็นโทษแก่เจ้าตัวอย่างมิต้องสงสัย

ทุกคนควรต้องดูใจตนเอง อย่างน้อยก็สักวันละเวลาสองเวลา แต่ที่ดีที่สุดสมควรทำที่สุดก็คือดูอยู่เสมอทุกลมหายใจเข้าออก จะพูดอะไร จะทำอะไร หยุดดู

ใจตนเอง ดูความคิดของตนเองเสียก่อนว่า กำลังคิด จะพูดจะทำสิ่งที่สมควรแล้ว หรือ จะไม่เป็นโทษภัยแก่ตนเองหรือไม่เป็นโทษภัยแก่ผู้อื่นหรือ ถ้าเห็นว่าจะเป็นทุกข โทษแก่ตนเองหรือแก่ผู้อื่น ไม่ว่าจะมากหรือน้อย ก็มีสติบังคับ อย่าให้ตนแสดง ออกทางกิริยาวาจา การจะพูดจะทำสิ่งที่ เป็นทุกข โทษ ไม่ว่าจะแก่ตนเองหรือแก่ผู้อื่น ไม่สมควรเลย ยิ่งกว่านั้นการก่อทุกข โทษแก่ผู้อื่นก็ได้หมายความว่าทุกข โทษนั้นจะไม่ถึงตนเอง ทุกคนที่ก่อทุกข โทษให้แกผู้อื่น จะต้องได้รับทุกข โทษนั้นด้วยตนเอง อย่างแน่นอนเสมอไป เพียงแต่ว่าบางทีจะยังไม่ปรากฏชัดแจ้งในทันทีเท่านั้น และการไม่ปรากฏชัดในทันที หรือที่เรียกว่าทันตาเห็นนี้เอง ที่ทำให้ส่วนมากหลงก่อทุกข โทษภัยให้แกผู้อื่น โดยคิดว่าผู้อื่นเท่านั้นที่ได้รับทุกข โทษภัยจากการกระทำของตน ส่วนตัวเองได้ชื่นชมพอใจเพราะได้แก่แก่คนสำเร็จบ้าง หรือได้ปฏิบัติไปตามอำนาจ ความอิจฉาริษยาบ้าง ความเกลียดชังรังเกียจบ้าง

ความจริงนั้น พระพุทธเจ้าก็ได้ทรงสั่งสอนไว้แล้วว่า ผู้ใดทำกรรมใดไว้จะ ได้รับผลของกรรมนั้น การก่อทุกข โทษแก่ผู้อื่น เป็นการทำความกรรมทางกาย ทางวาจา และทางใจด้วย เพราะใจต้องก่อขึ้นก่อนจึงจะออกมาทางกายทางวาจา เพราะฉะนั้น ความคิดนั้นแหละจึงเป็นตัวก่อกรรมที่สำคัญ อย่าว่าแต่จะถึงกับแสดงออกแล้วจึงจะเป็นกรรมเลย เพียงแต่คิดอยู่ในใจไม่ทันได้แสดงออกหรือปกปิดเสียไม่แสดง ออกก็ยังเป็นกรรมแล้วอย่างแน่นอน ให้คุณให้โทษแก่ตนเองแล้วอย่างแน่นอน ฉะนั้นจึงต้องระวังความคิดหรือใจนั้นแหละให้ดี พยายามทำสติให้ติดต่อกัน เพื่อจะได้ ดูใจตนเองได้ติดต่อกันให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ จะได้มีโอกาสกำจัดความคิดที่ไม่ ดีให้บรรเทาเบาบางลงมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ได้มีโอกาสเป็นคนดีมากที่สุดเท่าที่จะ มากได้ด้วย เพราะความคิดที่ดีนั้นเองที่สร้างคนให้เป็นคนที่ดีเช่นเดียวกับความคิด ที่ไม่ดีที่สร้างคนให้เป็นคนไม่ดี

(จาก "ธรรมะระดับใจ" ของ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกล-มหาสังฆปริณายก (สุวฑฺฒโน) ในหนังสือ รายการวิทยุศึกษา ศูนย์เทคโนโลยี การการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ)

ข้อสังเกต

บทความเรื่อง "ธรรมะระดับใจ" ของสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ข้างต้นนี้ มีสารซึ่งให้ความจริงโล่งใจแก่ผู้อ่านโดยตรง ช่วยยกระดับ จิตใจผู้อ่านให้สูงขึ้น ประณีตขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้เกิดความรู้สึกโปร่งใจ อันเป็นการพัฒนา ในด้านอารมณ์อีกด้วย

พฤษภกาสร	อิกกุญชรอันปลดปลง
โททนต์เสนังคง	สำคัญหมายในกายมี
นรชาติวางวาย	มลายล้นทั้งอินทรีย์
สถิตทั่วแต่ชีวิต	ประดับไว้ในโลกา
ความดีก็ปรากฏ	กฤตยศภษา
ความชั่วก็นิินทา	ทวยศยินขจร
..... ฯลฯ	
รักตนเสียมตน	บำเพ็ญผลสัตยา
ทานศีลศรัทธาปรา-	รกเกื้อกุศลธรรม
รักสัตวนานา	พึงรักษาเบียดฉันท์
เลี้ยงดูทุกคืนวัน	จนอ้อมหน้าเป็นอาจิน
รักรุกขอุปถัมภ์	จึงรดน้ำและพูนดิน
กึ่งก้านฤาณสิน	สงวนไว้ได้เชยชม
รักชนพึงเลี้ยงดู	ให้อยู่สุขสำราญรมย์
นุ่งห่มอุดมสม-	บุรณพร้อมภักษาหาร
ใช้สอยบหลบลี	ฤาหนายหนีในงานการ
จงรักภักดีนาน	หอนเหินทางคั่งวางวาย

(จากเรื่อง กฤษณาสอนน้องคำฉันท์ ของ สมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส)

ข้อสังเกต

กฤษณาสอนน้องคำฉันท์ เนื้อเรื่องเป็นคติสอนใจสตรี และข้อพึงปฏิบัติต่อสามี เป็นนิยายโบราณของอินเดีย คำประพันธ์ที่ยกมาข้างต้น แสดงคุณธรรมที่พึงมี ไม่เพียงสำหรับสตรีต่อสามีเท่านั้น แต่บุคคลทั่วไปถ้าปฏิบัติได้ดังกล่าวแล้ว สันติสุขย่อมมีขึ้นทั้งในครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ

เมื่อเข้าใจเรื่องการอ่านเพื่อพัฒนาตนเองใน ๓ ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านอารมณ์ และด้านคุณธรรมแล้ว นักเรียนคงพอจะทราบว่าการอ่านงานเขียนต่างๆ นั้น ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อ่านเสมอ ทำให้เราได้รับความรู้เพิ่มขึ้น บางเรื่องอาจช่วยพัฒนาอารมณ์ของเราให้ประณีตขึ้น บางเรื่องอาจช่วยกระตุ้นจิตใจเราให้สูงขึ้น และในบางเรื่องก็อาจช่วยพัฒนาผู้อ่านตั้งแต่ ๒ ด้านขึ้นไปก็มี

กิจกรรม

๑. อ่านบทความสั้นๆ ที่นักเรียนคิดว่า ช่วยพัฒนาคุณธรรมให้แก่บุคคลและสังคม เลือกบทที่นักเรียนสนใจที่สุดไว้แล้วนำมาแลกเปลี่ยนกันอ่านในชั้นเรียน บอกที่มาของบทความนั้นและแสดงความคิดเห็นของนักเรียนด้วยว่า บทความที่เลือกมานั้นเป็นประโยชน์แก่ใคร เพราะเหตุใด

๒. คัดลอกบทกวีที่เป็นคติสอนใจ ทั้งของเก่าและของใหม่ที่นักเรียนอ่านแล้วจับใจ นำมาแลกเปลี่ยนกันอ่านในชั้น

๑. นักเรียนทำกิจกรรมเกี่ยวกับการอ่านเพื่อพัฒนาตนเองทั้ง ๓ ด้านแล้ว ต่อไปนี้ นักเรียนอาจทำกิจกรรมเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความรู้ ความคิด ความเพลิดเพลิน และคติสอนใจ ในเรื่องต่างๆ มากยิ่งขึ้น เช่น แบ่งกลุ่ม กลุ่มละประมาณ ๖-๘ คน จัดทำวารสารประจำกลุ่ม ลงบทความสั้นๆ ที่สมาชิกในกลุ่มแบ่งกันเขียนตามความถนัด เช่น ปัญหาปากท้องของประชาชน แม่บ้านยุคพัฒนา การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย ฯลฯ เมื่อตรวจกลาภาษาแล้ว จัดพิมพ์เย็บเข้าเล่ม ทำหน้าปกให้สวยงาม แลกเปลี่ยนกัน ระหว่างกลุ่มต่อไป

๒. นักเรียนอ่านเรื่องต่อไปนี้ พิจารณาว่า

- ๑) เป็นบทอ่านเพื่อพัฒนาตนเองด้านใด
- ๒) มีคุณประโยชน์แก่นักเรียนอย่างไรบ้างหรือไม่ เพราะเหตุใด
- ๓) นักเรียนอาจเคยอ่านบทความที่มีเนื้อเรื่องคล้ายๆ กับเรื่องนี้ให้นำมาเสนอ

แก่ชั้นเรียน

๔) เหตุใดสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคจึงตีพิมพ์บทความนี้ออกมา นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมได้อย่างอิสระ

ข้อแนะนำการทำสัณสมอาหารจากธรรมชาติ

การเลือกสีที่ใช้ผสมอาหารเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญยิ่งต่อชีวิตคนไทย ปัจจุบันมีสีเป็นจำนวนมากที่ได้จากธรรมชาติ เป็นสีที่ปลอดภัย หาได้ง่ายและไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ มีหลายสีให้เลือกใช้ผสมอาหารทำให้อาหารมีสีเหมือนธรรมชาติ บางชนิดยังมีกลิ่นหอม น่ารักประทาน สีเหล่านั้นได้มาจากพืช ซึ่งเป็นส่วนของดอก ใบ และผล เราสามารถทำสีจากพืชหรือสัตว์ได้หลายสี อาทิ สีเหลือง แดง แสด เขียว น้ำเงิน ม่วง ดำและน้ำตาล แล้วแต่จะเลือกใช้สีใดในการปรุงแต่งอาหารประเภทใด ทั้งคาวและหวาน วิธีการง่ายๆ ที่ได้สัณสมอาหารจากธรรมชาติ มีดังนี้

สีเหลือง

ขมิ้นชัน ขมิ้นอ้อย ล้างดินปอกเปลือก โขลกให้ละเอียด เติมน้ำแล้วกรองเอาแต่น้ำ ให้ทำข้าวเหนียวหน้ากึ่ง ข้าวหมกไก่ แกงกะหรี่ ขนมเบื้องญวน

ดอกคำฝอย ให้สีเหลืองอ่อน ใช้กลีบดอกตากแห้งต้มกับน้ำเดือด ๕ นาที กรองเอากากทิ้ง ใช้ผสมขนมต่างๆ

เมล็ดคำแสด ให้สีเหลืองแสด ใช้เมล็ดแห้งแช่น้ำร้อน กรองเอาแต่น้ำ

ลูกพุด ใช้ผลแก่หรือแห้ง (ซื้อได้ตามร้านขายยาแผนโบราณ) แช่น้ำร้อน กรองเอาแต่น้ำ

ดอกกรรณิการ์ ให้สีแสด ใช้ก้านดอกสีแสด บีบให้ช้ำ เติมน้ำนิดหน่อย ท่อผ้าขาวบางคั้นเอาแต่น้ำ

ลูกตาลสุก ลอกเปลือกแข็งออก ใส่ผ้าพอท่วม นวดให้เนื้อละเอียด เติมน้ำอีกเท่าตัว คนให้เข้ากัน คั้นกรองเอาเส้นเปลือกทิ้ง และเทน้ำละลาย ใส่ถุงผ้า ทับน้ำให้แห้ง ทำขนมตาล ขนมเค้ก ไอศกรีม

ฟักทอง หนึ่งผลผสมกับแป้ง ทำขนมถั่วแปบ

แครอท ต้มสุกบดละเอียด ผสมลงในถั่วกวน

สีเขียว

ใบเตยหอม ใช้ใบก่อนล้างแก้หั่นละเอียดโขลกเติมน้ำ คั้นน้ำ ทำขนมชั้น มะพร้าวแก้ว ข้าวหริ่ม ลอดช่อง

ใบย่านาง ใบพริก ใบมะตูม ใบตะไคร้ พริกเขียว โขลกละเอียด คั้นน้ำ แต่งสีอาหารคาว เช่น แกงบวน แกงเขียวหวาน

สีแดง

รังควัน แช่น้ำร้อนหรือต้ม ถ้าต้องการสีแดงใส ใช้น้ำแกว่งสารส้ม ทำขนมชั้น ข้าวหริ่ม ขนมดอกไม้ม

พริก ที่สุกแดงทุกชนิดแกะเมล็ดออก โขลกเนื้อพริกให้ละเอียด ใช้ได้ทั้ง
พริกตากแห้งและพริกสด ทำแกงเผ็ด น้ำพริก น้ำยา น้ำจิ้ม

มะเขือเทศ สุกสด หั่น สับ ต้ม และยี้ทำเป็นซอสมะเขือเทศ

กระเจี๊ยบ ใช้กลีบหุ้มผลต้มกับน้ำ คั้นเอาแต่น้ำสีแดง

เมล็ดผักปราง ใช้เมล็ดแกะสีแดงคล้ำมาขยี้ คั้นเอาแต่น้ำ

สีน้ำเงิน

ดอกอัญชัน ใช้กลีบสีน้ำเงินขยี้ให้ขำ เติมน้ำเล็กน้อย กรองด้วยผ้าขาวบาง
ทำขนมชั้น ซาหริ่ม ถั่วแปบ

สีม่วง

น้ำดอกอัญชัน บีบมะนาว ทำขนมขอม่วง

ข้าวเหนียวดำ ทำขนมสอดไส้

สีดำ

ถ่านกานมะพร้าวอบละเอียดเติมน้ำ คั้นกรอง ทำขนมเปียกปูน

ดอกดิน เอื้องดินโขลกผสมกับแป้ง น้ำตาล ทำขนมดอกดิน

ถั่วดำ ต้มสุก โขลกละเอียด ทำไส้ซาลาเปา ขนมเปียะ

สีน้ำตาล

น้ำตาลไหม้ ใช้น้ำตาลทรายหรือน้ำตาลปึก ตั้งไฟละลายเดียวจนไหม้
แต่งหน้าขนมนางเล็ด หมู ปลา ไช้ต้มเค็ม

(จาก ข่าวสารจากสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๔
๑๕ สิงหาคม ๒๕๒๓)

เรียงความ เรื่องเกี่ยวกับโลกส่วนตัว

การมีชีวิตของคนเรานั้น ในบางครั้งต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่น ทำงานร่วมกับผู้อื่น บางครั้งเราต้องศึกษาหาความรู้ แต่มีบางครั้งที่เราอาจอยู่ลำพังแต่ผู้เดียว เมื่อพิจารณาดูให้ดีแล้ว เวลาที่เราทำงานร่วมกับคนอื่น คล้ายๆ กับว่าเราอยู่ในโลกอีกโลกหนึ่งที่เรียกว่าเป็นโลกของการทำงาน ซึ่งแตกต่างกับเมื่อเราอยู่ในโลกของการศึกษาหาความรู้ , หรือเมื่อเราอยู่ในโลกส่วนตัวของเราเอง

การอยู่ในโลกส่วนตัวของเราเอง เรามีโอกาสที่จะคิดย้อนระลึกถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมา เราอาจได้รับข้อคิดอันหลากหลายจากเหตุการณ์หรือประสบการณ์เหล่านั้น เมื่อเราบันทึกลงไว้ อาจกลายเป็นสิ่งที่มีประโยชน์หรือมีคุณค่าโดยประมาณมิได้ในวันข้างหน้า บันทึกเรื่องส่วนตัวของบุคคลบางคนอาจนำไปพิมพ์เผยแพร่เป็นงานเขียนที่มีผู้นิยมอ่านอย่างกว้างขวาง ดังที่นักเรียนอาจเคยได้ยินได้ฟังมาบ้างแล้วว่า บันทึกประจำวันของบุคคลสำคัญบางคนกลายเป็นที่ต้องการของสำนักพิมพ์ที่มีชื่อเสียงนำไปพิมพ์จำหน่ายได้เป็นมูลค่าสูง

วิธีการขั้นพื้นฐานในการเขียนเรียงความเรื่องเกี่ยวกับโลกส่วนตัว

วิธีการที่จะกล่าวต่อไปนี้ ขอให้นักเรียนระลึกไว้ด้วยว่า เป็นวิธีการทั่วไป ทำให้เป็นการผูกมัดหรือบังคับว่าทุกคนจะต้องเขียนเช่นนี้เสมอไปไม่ อาจพลิกแพลงให้เข้ากับ ความถนัดหรือความพอใจของแต่ละบุคคลได้ สิ่งที่สำคัญก็คือ ทุกคนควรมีวิธีการของตน โดยเฉพาะ มิใช่เขียนไปโดยไร้วิธีการอย่างสิ้นเชิง

ขั้นที่หนึ่ง หาเวลาว่างที่เป็นส่วนตัวของตนเอง ใช้ความคิดคำนึงถึงเรื่องราวที่ผ่านมา ในอดีต เวลาว่างส่วนตัวอาจเป็นเมื่อเสร็จการทำงานประจำวัน ดูหนังสือหรือทำการบ้าน เสร็จเรียบร้อย หรือเวลาก่อนนอนหรือตอนเช้าตรู่หลังตื่นนอนและทำกิจวัตรประจำวันแล้ว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสะดวกของแต่ละคน ข้อสำคัญอย่าให้เกิดความรู้สึกว่าต้องทำโดยถูกบังคับ ให้ทำด้วยความรู้สึกพอใจหรือสะดวกที่จะกระทำ โดยไม่เคร่งเครียด เร่งรัด หรือรู้สึกว่าจะไม่ทำ แล้วจะเป็นความผิด เกิดความเสียหาย

ขั้นที่สอง สถานที่ที่เราจะใช้ความคิดคำนึงนั้น ควรเป็นมุมสงบในบ้าน บรรยากาศ ควรเอื้ออำนวยด้วย เช่น ใต้ร่มไม้ หรือในห้องทำงานที่ไม่มีเสียงรบกวน

ขั้นที่สาม เตรียมอุปกรณ์เครื่องเขียน กระดาษไว้ใกล้ตัว พร้อมทั้งจะเขียนสิ่งที่นึกได้ทันทีเมื่อเกิดความคิดขึ้นมา กระดาษที่ใช้เขียนควรเป็นเล่มเพื่อป้องกันการกระจัดกระจายสูญหาย

ขั้นที่สี่ ถ้าวรรวมความคิดได้เป็นเรื่องเป็นราวแล้ว แม้จะเป็นความคิดเพียงช่วงสั้นๆ ไม่ต่อเนื่องกัน ก็ควรเขียนหรือบันทึกไว้ และเก็บรักษาให้ดี เพราะความคิดนั้นมีค่าเสมอ ไม่ควรลบทิ้งหรือปล่อยให้สูญหายไป

ขั้นที่ห้า ลองเรียบเรียงให้เป็นเรื่องราวโดยพิจารณาว่าข้อคิดใดของเราสำคัญที่สุด โดยเฉพาะเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เราได้ผ่านพบมา ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์เกี่ยวกับบุคคล สถานที่ หรือกิจกรรมใดๆ ก็ตาม หลังจากเขียนไว้แล้ว ไม่ว่าจะมากน้อยเพียงใด เมื่อถึงเวลาจำเป็น ต้องไปทำกิจอื่นก็ควรหยุดพัก แล้วกลับมาอ่านทวนอย่างคร่าวๆ ลงมือเขียนใหม่ตาม กรรมวิธีที่กล่าวมา

ขั้นที่หก เมื่อเขียนได้เป็นเรื่องเป็นราว และมีความยาวที่เหมาะสมแล้ว อาจทบทวนดู และตัดส่วนที่ไม่ต้องการออก เติมส่วนใหม่ que คิดว่าเหมาะสมลงไป ก็อาจได้ข้อเขียนที่สมบูรณ์ เรื่องหนึ่ง และหากใครที่จะนำข้อเขียนนั้นไปสื่อสารกับผู้อื่น ก็อาจเขียนส่วนสรุปเพื่อขมวด

ความสำคัญหรือความน่าประทับใจของข้อเขียนนั้นลงไว้ และเติมความน่าที่เร้าใจชวนอ่านไว้ด้วย การตั้งชื่อเรื่อง

เราอาจคิดตั้งชื่อเรื่องไว้ก่อนหรือคิดขึ้นระหว่างที่เขียน หรือคิดหลังจากที่เขียนจบแล้วก็ได้ ไม่ว่าจะคิดตอนใดก็ตาม ชื่อเรื่องควรกระชับน่าสนใจและสื่อความหมายตรงกับเรื่องที่เขียน

ชื่อเรื่องอาจมีชื่อหลักและชื่อรองก็ได้ เช่น จะเขียนเกี่ยวกับบุคคลที่เรารู้จักคุ้นเคย และมีความประทับใจ เราอาจใช้ชื่อว่า พิน สบายเหม : นักการผู้ไม่เคยปฏิเสธใคร ถ้าเราตั้งชื่อเรื่องเช่นนี้ ในตัวเรื่องจะต้องกล่าวถึงพฤติกรรมของบุคคลผู้นี้ที่ยินดีทำตามคำขอร้องของคนอื่น แม้เรื่องนั้นคนอื่น ๆ โดยทั่วไป อาจไม่ยอมกระทำเลยก็ได้ หรือจะเขียนเรื่องเกี่ยวกับกิจกรรมทางสังคมบางอย่างที่เราเองเคยมีส่วนร่วมหรือเคยพบเห็นมา และเกิดความรู้สึกเสียดายว่ากิจกรรมเช่นนั้นกำลังสูญสิ้นไป เราอาจตั้งชื่อเรื่องว่า การลงแขก : ประเพณีที่กำลังเลือนหาย ในตัวเรื่องก็ต้องเขียนให้ผู้อ่านเห็นภาพของกิจกรรมของคนไทยในชนบทที่ร่วมแรงร่วมใจกันทำงานใหญ่ที่อาศัยกำลังผู้คนจำนวนมากช่วยทำให้สำเร็จลงอย่างรวดเร็ว แต่กิจกรรมลักษณะนี้กำลังถูกวิถีชีวิตแบบใหม่ที่ใช้เงินตราเข้ามาแทรกแซงหรือแทนที่

การเขียนชื่อหลักและชื่อรองอาจมีเครื่องหมาย : หรือ ... คั่นไว้ หรือเขียนชื่อหลักไว้บรรทัดบน และชื่อรองไว้ข้างล่างให้ตรงกัน ถ้าพิมพ์มักนิยมใช้ตัวอักษรให้ต่างออกไปเพื่อสังเกตได้

ตัวอย่างเรียงความเรื่องเกี่ยวกับโลกส่วนตัว

ตัวอย่างที่ ๑

จริงหรือ... “รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี”

เมื่อตอนบ่ายวันนี้ อาจารย์วิชาภาษาอังกฤษนำสุภาษิตบทหนึ่งมาสอนนักเรียนในชั้น สุภาษิตบทนั้นคือ “Spare the rod, spoil the child” อาจารย์

ให้นักเรียนช่วยกันคิดว่าสุภาสิตบทนี้ตรงกับสุภาสิตไทยว่าอะไร หลายคนช่วยกันคิด และในที่สุดก็ได้คำตอบว่า สุภาสิตไทยที่ตรงกันพอดีกับสุภาสิตอังกฤษบทนี้ คือ “รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี”

ฉันคิดว่า คงไม่มีเด็กคนไหนชอบสุภาสิตบทนี้หรอก ฉันเองแม้วันนี้จะเรียนอยู่ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ แล้ว ก็ยังไม่เห็นด้วยกับสุภาสิตนี้ทั้งหมด เห็นด้วยเพียงท่อนเดียวคือ ท่อน “รักวัวให้ผูก” เท่านั้นแหละ เพราะเมื่อวานนี้เอง วัวของคนข้างบ้านที่ปล่อยเลี้ยงไว้กลางทุ่ง ถูกนักเลงดีใจเอาไปและป่านนี้คงจะแปรสภาพเป็นอาหารอันโอชะเสียแล้วด้วย

ก็จะให้ฉันเห็นด้วยได้อย่างไรเล่า เพราะนึกถึงเรื่องการถูกตีขึ้นมาที่ไร ฉันยังจำเหตุการณ์วันนั้นได้ไม่ลืม

ตอนเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ที่บ้านมีต้นมะยมอยู่ต้นหนึ่ง สูงใหญ่แผ่กิ่งก้านสาขา ใบเขียวครึ้ม แต่แปลกไม่เคยออกลูกกับเขาสักที ยายสาย ซึ่งบัดนี้ก็กลับบ้านเก่าไปแล้ว เคยสั่งฉันว่าให้ไปหาไม้ท่อนใหญ่ๆ มาตัดต้นมะยมหลายๆ ที่ มันจะได้ออกลูก ที่จริงฉันก็ไม่ได้เห็นด้วยหรอก แต่ก็ทำตามทีแก่สั่ง และก็ไม่ใช่เพราะเคารพยำเกรงแก่ในฐานะที่เป็นผู้ใหญ่หรอก แต่มันรู้สึกสนุกขึ้นมาเลยไปฉวยไม้พลองลูกเสือ เอามาฟาดโครมๆ ไปทั่วลำต้นมะยม ปากก็ร้องตามที่ยายสายบอกว่า “ออกลูกเสียดีๆ” ฉันตีเอาๆ เสียเต็มแรง แต่ก็ดูเหมือนต้นมะยมไม่รู้รู้สึกสะตุงสะเทือน จึงใช้ปลายไม้พลองกระทุ้งแทน ได้ผล! เปลือกต้นมะยมฉีกขาดไปหลายแห่ง ยายสายร้องบอกว่าพอแล้วๆ ก็พอดีน้ำฝนลูกลูยายสายนั้นแหละกลับมาจากไหนก็ไม่ทราบ เห็นฉันกระทุ้งต้นมะยมอยู่ รีบเข้ามาคว้าไม้พลองจากมือ แล้วเงื้อท่าทางจะฟาดลงไปที่หลังของฉัน ดีว่ายายสายร้องห้ามไว้ แต่น้ำฝนก็ไม่คลายโทสะ หันซ้ายหันขวามองหาไม้เรียวเหมาะๆ ก็ไม่พบ จึงเอื้อมมือเหนี่ยวกิ่งมะยม ปลิดก้านมะยมออกมาสลัดกิ่งก้านเห็นจะได้ รูดใบทิ้งจนเกลี้ยง รวบก้านมะยมเข้าด้วยกันเป็นกำ แล้วฟาดลงที่น่องและขาของฉันอย่างไม่หวั่น ถูกฟาดลงไปที่หนึ่งก็เจ็บจี๊ดเข้าไปที่หนึ่งถึงหัวใจ ตัวสั่นเร่าเลยทีเดียว สักพักหนึ่ง น้ำฝนคงจะคลายโทสะ จึงหยุดตีและพึมพำออกมาว่า “จำไว้นะ ที่หลังอย่าทำอย่างนี้อีก” ฉันคิดว่ามันไม่ยุติธรรมเลย แม่น้ำฝนต่างหากที่เป็นคนผิด

เมื่อต้นปีนี้ ฉันมีโอกาสเข้าไปคลุกคลีกับภาษามอญ เพราะพี่นุษาผู้เป็นพี่สาวคนเดียวของฉันทำรายงานทางวิชาการเกี่ยวกับภาษามอญในวรรณกรรมไทย เพื่อส่งอาจารย์ที่มหาวิทยาลัยที่กำลังเรียนอยู่ พี่นุษาได้พยายามรวบรวมเอกสารภาษามอญไว้เป็นจำนวนมากจากห้องสมุดหลายแห่ง หลายครั้งที่พี่นุษาได้ขอให้ฉันช่วยไปถ่ายสำเนาเอกสารบ้าง ช่วยเก็บเข้าแฟ้มบ้าง ช่วยหาลोकคัดบ้าง งานลอกคัดนี้ฉันทำให้พี่นุษาได้ไม่เกิน ๒ ครั้ง เพราะเมื่อพี่อ่านที่ฉันลอกคัดไว้ ก็ส่ายหน้าบอกว่าคัดตกๆ หล่นๆ มากเหลือเกิน แต่พี่นุซาก็ชอบใจที่ฉันช่วยทำงานให้ ดูเหมือนว่าหน้าที่สำคัญที่สุดของฉัน คือไปนั่งเป็นเพื่อนในห้องสมุดซึ่งมักเป็นมุมอับๆ ที่บๆ และน่ากลัวอยู่ พี่นุซาบอกเสมอว่า ได้ฉันมานั่งเป็นเพื่อนเช่นนี้อุ่นใจ ทำงานได้มากเพราะไม่ต้องพะวงถึงอันตรายใดๆ มากนัก นอกจากนี้บางวันพี่นุซาต้องกลับบ้านค่ำ ก็ได้ฉันเป็นเพื่อนเดินทาง

วันหนึ่งฉันอดรันทดไม่ได้ก็ถามพี่นุซาว่า ภาษามอญที่พี่มานั่งแกรวคันคว้ายู่เนานหลายวันเช่นนี้ สำคัญอะไรหนักหนา พี่นุซาก็กำลังอารมณ์ดี จึงเล่าให้ฟังย่อๆ ว่า

เอกสารภาษามอญจำนวนมากในห้องสมุดนี้อยู่ในสภาพถูกทอดทิ้งให้ฝุ่นจับ เมื่อเปิดพลิกดู บางทีตัวสามง่ามวิ่งกันออกมายั่วเย้า แต่เอกสารเหล่านี้มีเรื่องราวต่างๆ น่ารู้ น่าศึกษามาก คนมอญในอดีตเป็นผู้เขียนไว้ ในปัจจุบันคงไม่มีผู้ใดสามารถสร้างผลงานเช่นนี้ขึ้นมาได้อีก และถ้าปล่อยทิ้ง ไม่ศึกษาและรักษาไว้ดีๆ ก็รอวันสูญสลายไปจากโลก น่าเสียดายความรู้และภูมิปัญญาของคนมอญที่สร้างขึ้นไว้ ซึ่งอาจใช้เวลาเกือบตลอดชีวิตของท่านเหล่านั้น ชนชาติมอญมีวัฒนธรรม และภาษาของตนเอง ตั้งถิ่นฐานอยู่ในสุวรรณภูมิมานานแล้ว ตั้งแต่ตอนต้นหรืออาจก่อนพุทธกาล ตัวอักษรมอญมีที่มาจากตัวอักษรของชนชาติอินเดีย และได้พัฒนาให้มีรูปลักษณ์และคุณสมบัติสามารถบันทึกเรื่องราวของชนชาติและวัฒนธรรมมอญไว้ได้อย่างสมบูรณ์ แต่ด้วยความเป็นอนิจจังของสรรพสิ่ง ชนชาติมอญต้องต่อสู้กับชนชาติ

อื่นที่เก่งกล้าสามารถกว่าในเชิงรบบฟุ้ง จึงสูญเสียอิสรภาพ และความเป็นชาติ ภูมิปัญญา ภาษาและวรรณกรรม จึงถูกทอดทิ้งถูกทำลาย ที่หลงเหลืออยู่บ้างใน ขณะนี้เป็นส่วนน้อยนัก

ฉันได้ฟังพี่บุษบาเล่าแล้ว ฉันรู้สึกซึมไป แต่ที่แน่ๆ ก็คือ ฉันเห็นด้วยอย่าง เต็มประจักษ์ว่า พี่บุษบาคิดถูกแล้วที่ได้ลงทุนลงแรงคร่ำเคร่งเพียรพยายาม ค้นคว้า และ รักษาภาษาและวัฒนธรรมมอญอันมีค่านี้ไว้คงอยู่ต่อไป ส่วนจะสำเร็จหรือไม่ฉันเอง ก็ยังไม่แน่ใจนัก แต่ฉันก็เต็มใจที่จะอยู่เคียงข้างพี่บุษบา คอยเอาใจช่วยและลงมือ ช่วยเช่นนี้ตลอดไป

ตัวอย่างที่ ๓

“เกี่ยวเถอะนะแม่เกี่ยวๆ อย่ามัวชะเง้อแลเหลียว เดี่ยวเดียวจะเกี่ยวก้อยเอ๋ย” เสียงเพลงร่ำว่าที่คึกคักแสดงความสุขสนานของการเกี่ยวข้าวนั้น อาจทำให้ผู้ฟังรู้สึก ว่าชีวิตชาวนานั้นมีแต่ความสุข สุกสนาน แต่เมื่อใครได้เกี่ยวข้าวจริงๆ แล้ว นั้นแหละ จึงจะได้รู้รสของ “ความสุข” ที่ว่านั้น

แม่ผมทำนาที่เป็นมรดกของปู่ประมาณ ๕ ไร่กว่า จ้างเขา ไถ คราด ทำเทือก เพราะที่บ้านผมไม่มีวัวหรือควายที่จะใช้ไถนา ห้างนาก็มีไม่มาก การเลี้ยงวัวควาย เพื่อใช้ทำนา จึงเป็นภาระที่แม่บอกว่าไม่คุ้มกับงานที่จะทำ การถอนกล้า หาดกล้า ดำนา เกี่ยวข้าว หาดข้าวเข้าลาน นวดข้าว ฝัดข้าว เป็นงานของแม่เป็นส่วนมาก พ่อผมเป็นลูกจ้างการรถไฟจึงต้องไปทำงานแต่เช้า ตอนเย็นหรือวันอาทิตย์จึงจะไป ช่วยแม่บ้างนานๆ ครั้ง นอกจากนี้พ่อมีหน้าที่ไปหาปลาเป็นอาหารให้ครอบครัว ต้องไปเฝ้าเครื่องมือที่ใช้หาปลาทั้งคืน ผมมีพี่น้อง ๔ คน กำลังกิน กำลังนอนทั้งนั้น เงินเดือนลูกจ้างการรถไฟนั้นไม่พอใช้ พ่อจึงต้องหาปลาเป็นอาหารหลักของบ้าน แม่บอกว่าต้องทำนาแม่จะเหน็ดเหนื่อยสักเท่าไร เราไม่ต้องซื้อข้าวเขากิน มีข้าวอยู่ในยุ้งก็สบายใจแล้ว ผมเป็นลูกคนโต พ่อแม่ส่งให้เรียนหนังสือ จะช่วยแม่ได้ก็ ตอนเย็นและเสาร์อาทิตย์ แต่ไม่บ่อยนัก เพราะผมมีหน้าที่ดูแลน้องๆ และดำข้าว สำหรับไว้หุงกินด้วย

งานทำหน้าที่ผมไปช่วยแม่ทำตั้งแต่เริ่มทำงานได้ ซึ่งจำไม่ได้ว่าตั้งแต่อายุเท่าไร ล้วนเป็นงานที่ง่าย ๆ เช่น ทาบทกล้า ทาบทข้าวเข้าลาน ผัดข้าว ขนข้าวเข้ายุ้ง ซึ่งใช้แรงงานมากกว่าฝีมือ ผมเคยแสดงฝีมือด้านอยู่บ้าง แต่แม่ถอนและตำใหม่ทุกครั้ง แม่บอกว่าห่างไป ทั้งโย้ๆ เย้ๆ ไม่ได้เรื่อง

งานสำคัญในความรู้สึกของผมที่แม่ไม่ยอมให้ทำคืองานเกี่ยวข้าว แม่บอกว่า อันตราย กลัวเกี่ยวจะบาดเจ็บ ผมจึงเริ่มหัดเกี่ยวหญ้าบ้าง เกี่ยวฟางบ้าง โดยให้แม่สอนวิธีเกี่ยวที่ถูกต้องให้ มือซ้ายกำหญ้า มือขวากำเกี่ยว เวลาเกี่ยวให้มือซ้ายทับเกี่ยว แล้วจึงเกี่ยวเข้ามา ผมลองทำดูก็พอทำได้ แต่ช้ามาก วันต่อๆ มาจึงค่อยเร็วขึ้นๆ จนแม่สังเกตเห็นว่าจับเกี่ยวได้ถนัดขึ้นมีความมั่นใจแล้ว จึงให้ลงมือเกี่ยวข้าวจริงๆ บ้าง แม่คอยมองดูอยู่ทุกฝีก้าว จนผมพอจะเกี่ยวข้าวได้บ้าง พอติดกับที่ผมต้องจากบ้านมาเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่โรงเรียนนี้ ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำจังหวัด

มีอยู่คราวหนึ่งผมกลับบ้านตรงกับฤดูเกี่ยวข้าวพอดี อารมณ์อยากจะแสดงฝีมือการเกี่ยวข้าวที่แม่สอนไว้ ก็คิดว่าเกี่ยวออกทุ่งนา ไปช่วยแม่เกี่ยวข้าว วันนั้นพ่อก็ไปด้วย ก้มๆ เงยๆ เกี่ยวไปได้พักเดียวแดดก็ร้อนขึ้นๆ

ผมเริ่มรู้สึกปวดบั้นเอว ก้มๆ เงยๆ ผินไปอีกอึดใจเดียวก็รู้สึกร้าวกับว่ามีคมมาบีบบั้นเอวจนแทบจะหลุด แต่พ่อกับแม่เกี่ยวไปเรื่อยๆ ผมจึงพยายามกัดฟันทน ไม่อยากให้ถูกตำหนิว่า ไม่มีน้ำอดน้ำทน คุณเอ๊ย คำพูดที่ว่า “เอวแทบหลุด” หรือ “สายตัวแทบขาด” ไม่ใช่คำอุปมาเสียแล้ว แต่เป็นความจริงแท้ทีเดียว สักครู่หนึ่งพ่อก็ร้องบอกมาว่า “เจ็บหลังจริงโวย พักก่อนเถอะ” เสียงนี้ราวกับเสียงทิพย์สำหรับผม เสียงแม่พูดเบาๆ ตามแบบของแม่ที่พูดมาแต่ไหนแต่ไรว่า “ไปเถอะ ฉันท่ออีกนิดหนึ่ง” นิดหนึ่งของแม่นะหรือ เท่ากับผมและพ่อพักไป เกี่ยวไปถึง ๓ รอบเห็นจะได้ละครมัง

กิจกรรม

๑. งานเขียนเรื่องเกี่ยวกับโลกส่วนตัวนั้น อาจแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ เรื่องที่อาจเปิดเผยแก่ผู้อื่นได้ประเภทหนึ่ง และเรื่องที่ไม่เหมาะที่จะเปิดเผย โดยเฉพาะในระยะที่เพิ่งเขียนเรื่องนั้นเสร็จอีกประเภทหนึ่ง นักเรียนควรฝึกเขียนเรื่องทั้งสองประเภทนี้จนเป็นนิสัย

ให้นักเรียนนำเรื่องประเภทแรกมาแลกกันอ่านในชั้นเรียน หรือติดไว้ที่ป้ายนิเทศ อาจขอให้ครูช่วยติชมการลำดับความคิด การใช้ภาษา และความเหมาะสมด้านอื่นๆ เพื่อช่วยปรับปรุงแก้ไขให้เป็นงานเขียนที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นก่อนก็ได้

๒. จัดการประกวดงานเขียนเรื่องเกี่ยวกับโลกส่วนตัวให้เป็นกิจกรรมต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอ จัดให้มีกรรมการตัดสิน โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้ชี้ขาด กรรมการควรวางเกณฑ์ในการตัดสินโดยแบ่งสัดส่วนของคะแนนที่จะให้แต่ละข้อตามที่เห็นสมควร ตัวอย่างเกณฑ์ เช่น

- ๑) ความสมเหตุสมผลของเรื่อง
- ๒) การลำดับความ
- ๓) ถ้อยคำ สำนวนภาษา รวมทั้งการใช้วรรคตอนและการเขียนสะกดการันต์
- ๔) สาระที่ได้จากเรื่อง
- ๕) ความประทับใจที่ผู้อ่านได้รับ

การจัดประกวดนี้ ถ้ามีการให้รางวัลที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๓ และรางวัลชมเชยด้วย ก็จะเป็นกำลังใจแก่ผู้เข้าแข่งขันยิ่งขึ้น อย่างไรก็ดี ผู้ที่ไม่ได้รับรางวัล ก็ได้หมายความว่างานเขียนของตนไม่มีคุณค่า แท้ที่จริง ผู้เขียนได้รับประโยชน์แล้วจากการได้ฝึกเขียนและได้เข้าร่วมกิจกรรมนี้ จึงควรพยายามเขียนส่งเข้าประกวดอีกในครั้งต่อไป

ผู้ที่ได้รับรางวัลนำเสนอผลงานเขียนของตนโดยอ่านต่อหน้าที่ประชุม ตั้งใจอ่านให้น่าฟังตามที่ได้เรียนมาแล้วในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด วรรณสารวิจักษณ์ เล่ม ๑ เรื่อง “ส่งสารด้วยการอ่าน” อาจจัดเป็นกิจกรรมในชั้นเรียนหรือกิจกรรมพิเศษนอกชั้นเรียน เพื่อให้มีบุคคลอื่นๆ มาร่วมฟังด้วยก็ได้

รับสารและส่งสารเพื่อกิจธุระ

คำ กิจธุระ มีความหมายถึง ภาระงานที่ประกอบเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต อาจไม่เกี่ยวกับการขาดทุน การได้กำไร เช่น การช่วยเหลือเพื่อนบ้าน เป็นกิจธุระอย่างหนึ่งมีใช้ธุรกิจ คำ ธุรกิจ หมายถึง กิจที่เกี่ยวกับการค้า การทำกิจการที่เกี่ยวกับการลงทุน การได้กำไร การขาดทุน ธุรกิจอาจเป็นกิจการของเอกชนหรือของรัฐบาลก็ได้ ทั้งสองคำนี้จึงมีความหมายแตกต่างกัน อย่างนำไปปะปนกัน

การรับสารส่งสารเพื่อกิจธุระนั้น ต้องระมัดระวัง ใ้ภาษาให้เหมาะสมแก่บุคคล แก่เวลา แก่สถานการณ์ ต้องฝึกหัดใช้ให้ได้ผลดี และป้องกันมิให้เกิดความระคายเคือง ผิดพ้องหมองใจกับผู้ที่เรติดต่อสื่อสารด้วย

การรับสารและการส่งสารเกี่ยวกับกิจธุระให้ได้ผลดังประสงค์ ผู้ส่งสารจำเป็นต้องปฏิบัติดังนี้

๑. มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวของกิจธุระที่จะส่งอย่างชัดเจน
๒. ส่งสารได้ตรงประเด็น
๓. ลำดับเรื่องราวของกิจธุระให้เข้าใจง่าย
๔. ให้รายละเอียดเพียงพอ

๕. ใช้ภาษาที่เหมาะสมกับเพศ วัย พื้นฐาน ประสบการณ์ และความพร้อมของผู้รับสาร
๖. มีความตั้งใจ สนใจและพยายามเข้าใจสารที่ได้รับ
๗. พยายามทบทวนให้เข้าใจตรงกันระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร

ความรู้ความเข้าใจของผู้ส่งสาร

ความรู้ของผู้ส่งสารในเรื่องราวของกิจกรรมที่จะส่ง เป็นความสำคัญอันดับแรกซึ่งจะทำให้สารที่ส่งไปได้ผล ถ้าผู้ส่งสารไม่มีความรู้ ก็จะส่งสารได้ไม่ชัดเจน ให้รายละเอียดได้ไม่เพียงพอ หรือแสดงความไม่แน่ใจ ทำให้ผู้ฟังไม่เชื่อถือ ตัวอย่าง บุคคลผู้ไม่เคยไปกระทรวงการต่างประเทศ รู้เพียงเลาๆ ว่าอยู่ใกล้สนามหลวง ผู้นั้นก็ไม่อาจบอกที่ตั้งของกระทรวงการต่างประเทศได้อย่างชัดเจน อาจตอบอย่างคลุมเครือว่า

กระทรวงการต่างประเทศหรือครับ ดูเหมือนจะอยู่แถวๆ สนามหลวง คงหา
ไม่ยากหรอกครับ

เมื่อผู้ส่งสารแสดงความไม่แน่ใจและพูดออกไปอย่างคลุมเครือ ผู้รับสารก็ย่อมไม่แน่ใจว่ากระทรวงการต่างประเทศอยู่แถวสนามหลวงจริง และคงต้องถามผู้อื่นซึ่งรู้ที่ตั้งของกระทรวงการต่างประเทศดีกว่า การส่งสารของบุคคลผู้นั้นถือว่าไม่สัมฤทธิ์ผล

อีกตัวอย่างหนึ่ง สมมุติว่านักเรียนชั้นหนึ่งคิดจะไปทัศนศึกษาที่จังหวัดกาญจนบุรี นักเรียนคนหนึ่งรู้รายละเอียดดีก็จะบอกผู้ปกครองได้ว่า เขากับเพื่อนๆ จะเช่ารถบริษัทไต่ไป ไปกันประมาณกี่คน เสียค่ารถเท่าไร รถออกจากโรงเรียนเวลาใด แวะชมสถานที่ใดบ้าง กลับถึงโรงเรียนเวลาใด จอดส่งระหว่างทางหรือไม่ ที่ใดบ้าง และข้อสำคัญนักเรียนผู้นั้นรู้ด้วยว่าครูประจำชั้นรับปากแล้วว่าจะไปด้วย

ส่วนนักเรียนอีกคนหนึ่งรู้แต่เพียงว่าเพื่อนๆ ในชั้นจะไปทัศนศึกษาที่จังหวัดกาญจนบุรี เสียค่ารถคนละ ๖๐ บาท รถออกจากหน้าโรงเรียนเวลา ๗.๐๐ นาฬิกา แต่ไม่ทราบรายละเอียดอื่นๆ อีกเลย ผู้ปกครองของนักเรียนผู้นี้ย่อมเกิดความไม่สบายใจ ไม่ยินยอมให้ไป หรือถ้าอนุญาตให้ไปก็มีความรู้สึกห่วงกังวล ไม่เหมือนผู้ปกครองของนักเรียนคนแรกที่พอจะวางใจได้ว่านักเรียนผู้นั้นจะปลอดภัย

อย่างไรก็ตาม ผู้ส่งสารจะมีแต่ความรู้ในเรื่องที่ส่งเท่านั้นยังไม่พอ ก่อนที่จะส่งสารถึงบุคคลอื่น ยังต้องคิดให้กระจ่างอีกด้วย ถ้าผู้ส่งสารไม่คิดให้กระจ่างก่อน เนื้อหาสาระที่ส่งไปอาจขัดแย้งกันเอง ดังเช่น นักเรียนผู้หนึ่งเขียนจดหมายถึงเพื่อนที่อยู่ต่างจังหวัดเล่าถึงการจราจรในกรุงเทพฯ เขาแสดงความเห็นว่า

การจราจรในกรุงเทพฯ ติดขัดมาก ผมคิดว่าปัญหาการจราจรแก้ยาก แต่แก้
จะแก้ก็ง่ายนิดเดียว

เพื่อนอ่านจดหมายแล้วก็งง ไม่ทราบว่าคุณส่งสารคิดว่าปัญหาการจราจรแก้ง่ายหรือยาก
กันแน่ เพราะความเห็นที่แสดงออกมานั้นแย้งกันเอง

นักเรียนอีกผู้หนึ่งโทรศัพท์ไปที่บ้านนักเขียนมีชื่อเพื่อขอสัมภาษณ์ เพื่อยุณักเขียนผู้นั้น
ไม่อยู่ นักเรียนจึงบอกผู้รับโทรศัพท์ดังนี้

กรุณาเรียนท่านด้วยได้ไหมคะว่าดิฉันจะขอพบท่านเย็นวันพุธ ประมาณ ๔
โมงครึ่ง แต่เอ... ทำจะไปไม่ได้ ดิฉันต้องอยู่เชียร์กีฬาที่โรงเรียน แต่ไม่เป็นไร
ดิฉันอาจไม่อยู่เชียร์กีฬาก็ได้

ปรากฏว่าเมื่อนักเรียนผู้นั้นไปที่บ้านนักเขียนในวันพุธ นักเขียนไม่อยู่ ผู้รับโทรศัพท์
บอกนักเขียนไว้แต่เพียงว่า จะมีนักเรียนมาขอสัมภาษณ์แต่ยังไม่ได้นัดวัน ทั้งนี้เพราะผู้รับ
โทรศัพท์รับสารของนักเรียนผู้นั้นไว้ว่ายังไม่แน่ที่จะไปในเย็นวันพุธ

การส่งสารให้ตรงประเด็น

ผู้ส่งสารควรกล่าวแต่เฉพาะประเด็นสำคัญเท่านั้น ไม่ควรแทรกเรื่องอื่นๆที่ไม่จำเป็นเข้าไป
เพราะจะทำให้ผู้รับสารสับสน เช่น นักเรียนผู้หนึ่งไปติดต่อเช่ารถเพื่อไปจังหวัดเพชรบุรี
เขาพูดกับเจ้าหน้าที่ของบริษัทว่า

จากกรุงเทพฯ ไปเพชรบุรีนี้สักกี่ชั่วโมงครับ ที่จริงผมเคยไปเพชรบุรีแล้ว แต่
จำไม่ได้ว่าต้องนั่งรถนานเท่าไร พี่ชายผมเป็นคนพาผมไป พี่ชายผมทำงานเป็นมัคคุเทศก์
เขาเคยไปอบรมมัคคุเทศก์ที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาฯ จัด คุณรู้จักไหมที่นั่นเขาจัด
อบรมมัคคุเทศก์มาหลายรุ่นแล้ว พี่ชายผมเพิ่งจบการอบรมเมื่อปีที่แล้ว พออบรม
เสร็จเขาก็ได้งานทำเลย ผมว่าเป็นมัคคุเทศก์นี่ดีนะ รายได้ดี และสนุกด้วย...

ผู้พูดเพลินเล่าเรื่องของพี่ชายจนลืมว่า เรื่องที่ตนตั้งใจจะพูดนั้น คือการเช่ารถไปจังหวัดเพชรบุรี ไม่ใช่เรื่องการเป็นมัคคุเทศก์ การที่ผู้พูดเล่าเรื่องอื่นนอกประเด็นไปเช่นนี้ ก็เพราะไม่ได้ฟังเสียงในเรื่องที่จะเล่า จึงไม่ได้เลือกเล่าเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรง

การลำดับความในสาร

ในบางกรณี ผู้พูดไม่ได้เพลินเล่าเรื่องอื่น แต่เล่าเรื่องไม่เป็นลำดับ เล่าสลับสับสนตามแต่จะนึกได้ ทำให้ผู้รับสารฟังตามหรืออ่านตามไม่เข้าใจ เช่น ในระหว่างที่นักเรียนประชุมปรึกษากันเกี่ยวกับเรื่องการเดินทางนอกสถานที่ นักเรียนผู้หนึ่งเล่าเรื่องที่ตนเคยไปเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรีเพื่อให้แนวทางในการตัดสินใจว่าจะเลือกไปจังหวัดกาญจนบุรีหรือไม่ ดังนี้

เราออกรถตั้งแต่โม่งเช้า ไม่ทันเที่ยงก็ถึงกาญจนบุรี กลับถึงกรุงเทพฯ เกือบ ๓ ทุ่ม มีคนไปทั้งหมด ๖๐ คน ตอนเที่ยงไปรับประทานอาหารที่น้ำตกเอราวัณ มัวแต่เที่ยวน้ำตกกันเพลิน กะกันไว้ว่าจะถึงกรุงเทพฯ ก่อนทุ่ม แต่กลับถึงกรุงเทพฯ เกือบ ๓ ทุ่ม

จะเห็นได้ว่า ผู้เล่าไม่ได้เล่าเรื่องตามลำดับเหตุการณ์ จึงทำให้ผู้รับสารสับสน ควรเล่าให้มีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกันไปโดยตลอด อาจเรียงเรื่องตามลำดับเหตุการณ์ เหตุผล ระยะเวลา หรือความสำคัญก็ได้

อนึ่ง ในการส่งสารเพื่อแนะนำผู้อื่น การลำดับเรื่องที่เล่าอาจยังไม่ทำให้ผู้ได้รับคำแนะนำเห็นขั้นตอนชัดเจน ผู้ส่งสารอาจทำให้เป็นที่เข้าใจได้ง่าย โดยแบ่งเป็นข้อๆ มีเลขหมายประจำข้อ และอาจแสดงภาพประกอบขั้นตอนการปฏิบัติได้ด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

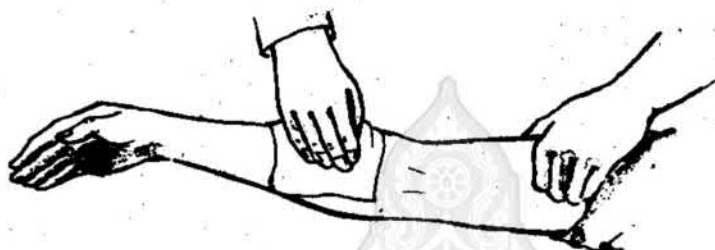
การห้ามเลือด

การห้ามเลือดมีความสำคัญ และมีประโยชน์มาก ช่วยป้องกันอาการรุนแรงที่จะเกิดขึ้นในภายหลัง เช่น อาการช็อค ดังนั้นถ้าพบว่ามีอาการเลือดออกภายนอก ควรทำการห้ามเลือดทันที วิธีการห้ามเลือดนั้นมีหลายวิธี แล้วแต่เหตุการณ์และความเหมาะสม ดังนี้

๑. ใช้ผ้ากดลงบนบาดแผล

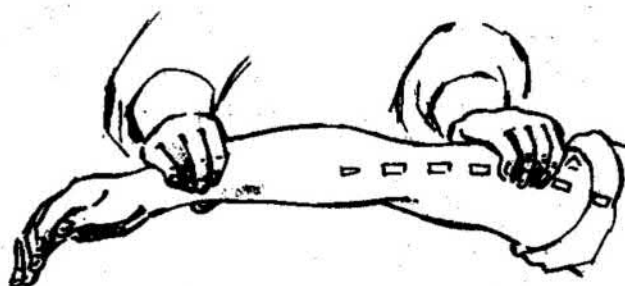
วิธีใช้ผ้ากดลงบนบาดแผลโดยตรงนี้ มีข้อสังเกตคือ

- ๑) ใช้ได้กับอวัยวะทุกแห่ง
- ๒) ผ้าที่ใช้ควรเป็นผ้าที่สะอาดที่สุดเท่าที่ทำได้ (อาจจะใช้สำลี กระดาษชำระ ที่สะอาดแทนได้)
- ๓) กดนานจนกว่าเลือดจะหยุดไหล
- ๔) เมื่อผ้าชุ่มไปด้วยเลือดแล้วอย่าดึงทิ้งแต่ให้ใช้อีกผืนหนึ่งวางทับลงไป
- ๕) ยกอวัยวะที่มีบาดแผลให้สูงขึ้น

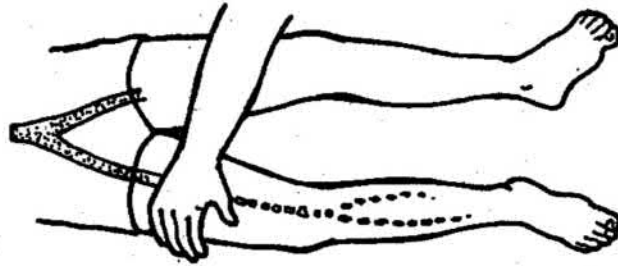

แสดงการกดเส้นเลือดแดงใหญ่รวมกับการใช้ผ้ากวดบาดแผล

๒. ใช้นิ้วกดลงบนบาดแผล คือใช้นิ้วมือกดลงบนเส้นเลือดใหญ่ที่ฉีกขาด การกดพยายามให้เส้นเลือดอยู่ระหว่างมือกับกระดูกบริเวณนั้น
๓. กดลงบนเส้นเลือดแดงใหญ่ที่มาเลี้ยง

แสดงการกดเส้นเลือดแดงใหญ่อีกท่าหนึ่ง
พร้อมทั้งแสดงเส้นเลือด เบดเคด อาเทอร์ ที่ถูกกด

แสดงการห้ามเลือดโดยการกดเส้นเลือดแดงใหญ่ เฟมโมรัล อาร์เทอรี (Femoral Artery)

แสดงตำแหน่งสำคัญๆ ต่างๆ ในการกดเพื่อการห้ามเลือด

ก. บาดแผลบริเวณหน้าศีรษะ

กดเส้นเลือดแดงชื่อเทมโปรัล อาร์เทอรี (Temporal Artery)

ข. บาดแผลบริเวณคervical และคอ

กดเส้นเลือดแดงชื่อคาโรติด อาร์เทอรี (Carotid Artery)

๔. ใช้สายรัดห้ามเลือด (ขันชะเนาะ) วิธีนี้ค่อนข้างอันตรายไม่ควรใช้ จะใช้เมื่อเลือดออกมากจริงๆ หลักสำคัญคือต้องคลายสายรัดทุกๆ ๑๕ นาที คลายนานราว ๒ - ๑ นาที วัสดุที่ใช้ต้องไม่ทำอันตรายต่อบาดแผล

วิธีการ

- ๑) ใช้ผ้าพันรอบแขนหรือขาเหนือบาดแผลเป็นเส้น
- ๒) ใช้ไม้ยาวและแข็งสอดเข้าไปในห่วง
- ๓) หมุนให้แน่นเพื่อกันไม่ให้โลหิตไหลมาจากหัวใจ
- ๔) ทุกๆ นาทีจะต้องขยายห่วงเพื่อเปิดโอกาสให้เส้นโลหิตฝอยทำงาน

(จากเรื่อง การห้ามเลือด ของ ภาควิชาพยาบาลศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

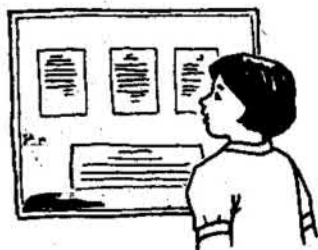
กิจกรรม

แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มย่อย ประมาณกลุ่มละ ๔-๕ คน ให้แต่ละกลุ่มศึกษากรรมวิธีการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งต้องกระทำเป็นขั้นตอน เช่น ตอนตันไม้ ประุงอาหาร ผนึกรูปภาพ ทำดอกไม้ประดิษฐ์ ฯลฯ ให้สมาชิกของแต่ละกลุ่มตกลงกันว่าจะเลือกทำอะไร แล้วศึกษารายละเอียดและวิธีการ ช่วยกันเรียบเรียงสาระสำคัญและขั้นตอนของการทำสิ่งนั้นๆ ให้ผู้แทนกลุ่มบรรยายให้ชั้นเรียนฟัง จากนั้นอภิปรายร่วมกันว่า ผู้บรรยายให้สารที่สำคัญครบถ้วนหรือไม่ แสดงลำดับขั้นตอนให้เป็นที่เข้าใจแจ่มแจ้งหรือไม่ พร้อมทั้งสรุปให้เห็นว่าการสื่อสารได้ผลหรือไม่ เพราะเหตุใด

รายละเอียดของสารที่จะส่ง

รายละเอียดของสารที่จะส่งมีความสำคัญ บางทีผู้ส่งสารก็ให้รายละเอียดไม่เพียงพอ เพราะขาดความรู้ในเรื่องนั้นๆ หรือคิดว่าไม่สำคัญ ตัวอย่างเช่น ลูกสุนัขหายไปจากบ้าน เจ้าของสุนัขอาจประกาศโดยให้รายละเอียดชัดเจน ดังเช่นประกาศข้อ ก. หรืออาจให้รายละเอียดแต่เพียงเล็กน้อยดังเช่นประกาศข้อ ข.

ก. ประกาศ

ลูกสุนัขอายุประมาณ ๒ เดือน สีขาว ทางสีน้ำตาล ขนฟู หายไปจาก บ้านเลขที่ ๒๑ ถนนประชาสัมพันธ์ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร เมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน ผู้ได้นำมาคืนที่บ้านเลขที่ดังกล่าว จะมีรางวัลอย่างงาม

นายจินตน์ แจ่มจิตติ

ข. ประกาศ

ลูกสุนัขสีขาว หายไปจากบ้านเลขที่ ๒๑ ถนนประชาสัมพันธ์ ผู้ได้นำมาคืน ที่บ้านเลขที่ดังกล่าว จะมีรางวัลอย่างงาม

นายจินตน์ แจ่มจิตติ

เมื่อเปรียบเทียบประกาศทั้ง ๒ ฉบับแล้ว จะเห็นว่า ประกาศข้อ ก. แจ่มแจ้งกว่า ประกาศข้อ ข. ผู้ที่ได้อ่านประกาศข้อ ก. จะนึกเห็นภาพสุนัขได้ชัดเจนกว่า อันอาจเป็นผล ให้เจ้าของประกาศได้สุนัขคืนเร็วกว่าด้วย

อีกตัวอย่างหนึ่ง เด็กคนหนึ่งเขียนจดหมายถึงพี่ซึ่งอยู่ต่างจังหวัดว่าแม่ป่วย พี่ร้อนใจ ไม่ทราบว่แม่ป่วยเป็นอะไร ด้วยสาเหตุอย่างไร อาการหนักแค่ไหน ได้รับการรักษาที่ถูกวิธี หรือไม่ ต้องโทรศัพท์ทางไกลมาถึงน้อง จึงได้ทราบรายละเอียดว่าแม่ป่วยเป็นไข้หวัด แต่หลังจากที่หมอให้ยาเพียง ๒ วัน อาการป่วยก็ทุเลาลง บัดนี้ค่อยสบายแล้ว ถ้าน้องจะแจ้ง รายละเอียดไปในจดหมาย พี่ก็คงไม่ร้อนใจจนถึงต้องโทรศัพท์ทางไกลมาถาม

การให้รายละเอียดมิได้สำคัญแต่เฉพาะในการบอกเล่าเรื่องราวดังเช่นประกาศหรือ จดหมายเล่าเรื่องเท่านั้น ในการชี้แจงแก้ความเข้าใจผิด การให้รายละเอียดก็มีความสำคัญ ลองเปรียบเทียบเนื้อความในจดหมาย ๒ ฉบับต่อไปนี้

ฉบับที่ ๑

ลูกได้รับจดหมายของคุณพ่อเมื่อคืนนี้เองค่ะ ลูกรีบเขียนตอบทันที เพราะไม่อยากให้คุณพ่อเป็นห่วง ที่คุณอาнімเล่าไปในจดหมายว่า ลูกกลับบ้านค่ำบ่อยๆ นั้นที่จริงในระยะ ๒ อาทิตย์มานี้ ลูกกลับบ้านผิดเวลาเพียง ๒ ครั้งเท่านั้นค่ะ เพราะความจำเป็นจริงๆ คุณพ่อคงเข้าใจนะคะ

ฉบับที่ ๒

ลูกได้รับจดหมายของคุณพ่อเมื่อคืนนี้เองค่ะ ลูกรีบเขียนตอบทันที เพราะไม่อยากให้คุณพ่อเป็นห่วง ที่คุณอาнімเล่าไปในจดหมายว่าลูกกลับบ้านค่ำบ่อยๆ นั้นที่จริงในระยะ ๒ อาทิตย์มานี้ ลูกกลับบ้านผิดเวลาเพียง ๒ ครั้งเท่านั้น ครั้งแรกต้องช่วยจัดกิจกรรม มื้ออภิปรายที่โรงเรียน อีกครั้งหนึ่งลูกต้องเข้าแข่งขันกีฬาสีที่โรงเรียน ทั้ง ๒ ครั้งลูกได้เรียนให้คุณอาнімทราบก่อนแล้วว่าลูกจะกลับบ้านค่ำ คุณพ่อคงหายเป็นห่วงนะคะ

จะเห็นว่า จดหมายฉบับแรกยังไม่ให้ความกระจ่างเพียงพอว่าผู้เขียนมีเหตุผลอย่างไรที่กลับบ้านค่ำ ผู้รับอ่านแล้วอาจยังข้องใจ ส่วนจดหมายฉบับที่ ๒ ผู้เขียนชี้แจงเหตุผลโดยละเอียด ซึ่งน่าจะทำให้ความข้องใจของผู้รับจดหมายคลายลงได้

กิจกรรม

๑. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มประมาณกลุ่มละ ๕ คน ให้แต่ละกลุ่มช่วยกันหาประกาศนิตต่างๆ เช่น ประกาศรับสมัครงาน ประกาศของหาย ประกาศขายของ ประกาศชักชวน ตกลงกันก่อนว่า กลุ่มใดจะเลือกประกาศนิตใด เพื่อจะได้ไม่ซ้ำกัน นักเรียนในแต่ละกลุ่มช่วยกันพิจารณาว่า ประกาศนั้นส่งสารได้ครบถ้วนหรือไม่ หากไม่ครบถ้วนควรตั้งข้อสังเกตว่า ผู้รับสารยังไม่ได้รับสารที่จำเป็นต้องทราบอะไรบ้าง และการได้รับสารไม่ครบถ้วนนั้นอาจทำให้เสียประโยชน์หรือปฏิบัติไม่ถูกต้องอย่างไรบ้าง ถ้าประกาศนั้นส่งสารครบถ้วน อาจใช้เป็นตัวอย่างในการเรียนรู้ลักษณะประกาศที่ดีได้เพียงไร เรียบเรียงผลการพิจารณานำมาอ่านให้นักเรียนในห้องฟัง

๒. ที่โรงเรียนแห่งหนึ่ง บริเวณด้านข้างมีต้นไม้ใหญ่ร่มรื่น นักเรียนชอบไปเล่นกัน ในเวลาหยุดพัก ต่อมาทางโรงเรียนจะสร้างตึกหลังใหม่ในบริเวณใกล้ๆ กันนั้น ทางโรงเรียนเกรงว่านักเรียนจะได้รับอันตรายจึงนำประกาศไปติดไว้ที่ต้นไม้มีข้อความดังนี้

ห้ามนักเรียนเข้ามาเล่นบริเวณนี้เป็นอันตราย

ให้นักเรียนช่วยกันตอบคำถามต่อไปนี้

- ๑) เมื่ออ่านประกาศนี้แล้วนักเรียนมีความคิดหรือความรู้สึกอย่างไร
- ๒) นักเรียนคิดว่าควรปรับปรุงแก้ไขป้ายประกาศนี้อย่างไร หรือไม่ เพราะเหตุใด
- ๓) ถ้านักเรียนทราบว่าโรงเรียนจะสร้างอาคารเรียนหลังใหม่บริเวณนั้น นักเรียนคิดว่าควรเขียนป้ายประกาศอย่างไร

๓. ประธานชุมนุมกีฬาทำบันทึกถึงประธานชุมนุมคหกรรมมีข้อความดังนี้

เรียน ประธานชุมนุมคหกรรม

ด้วยในวันที่ ๑๕ เดือนตุลาคม ทางชุมนุมกีฬาจะจัดให้มีการแข่งขันกีฬา สิบประจำปี ในการนี้ ทางชุมนุมจะต้องจัดน้ำดื่มให้นักกีฬา จึงเรียนมาเพื่อขอยืมแก้ว น้ำและถังน้ำดื่มจากชุมนุมคหกรรม เมื่อเสร็จงานแล้วจะรีบส่งคืนทันที

ขอขอบคุณ

สิตา วงศ์ราม

ประธานชุมนุมกีฬา

ช่วยกันพิจารณาว่าบันทึกนี้ขาดรายละเอียดที่จำเป็นอะไรบ้าง แล้วปรับปรุงให้ดีขึ้น

ภาษาที่ใช้สื่อสาร

ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารนั้นอาจใช้ท่าทาง เครื่องหมาย หรืออาณัติสัญญาณอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ แต่ที่สำคัญที่สุดคือคำพูด คำพูดที่ใช้ควรให้เหมาะสมแก่เพศ วัย ภูมิหลัง และประสบการณ์ของผู้รับสาร การสื่อสารจึงจะสัมฤทธิ์ผล ตัวอย่าง หลานชายวัยรุ่นพูดกับคุณย่าว่า ผมอ่านประกาศแจ้งความขयरถยนต์แล้วไม่สนเลย คุณย่าไม่เข้าใจคำว่า “สน” จะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมเรื่องนี้ได้อย่างไร เพราะคุณย่ารู้ความหมายของคำว่า “สน” ในความหมายของคำว่า ตันสนหรือสนเข็ม อีกตัวอย่างหนึ่ง น้องชายอายุ ๕ ขวบ ถามพี่ชายว่า ทำไมธนาคารจึงรับเก็บของมีค่าให้คนทั่วไปได้ ขโมยไม่เข้าไปขโมยหรือ ถ้าพี่ตอบว่า ที่ธนาคารมีห้องนิรภัย น้องย่อมไม่เข้าใจ แต่ถ้าพี่ใช้คำง่ายๆ ว่าธนาคารมีห้องเก็บของที่สร้างอย่างดีมีความปลอดภัย ถึงไฟไหม้ก็ไม่เป็นไร เช่นนี้น้องก็พอเข้าใจ

นอกจากจะพิจารณาว่าผู้รับสารเป็นใคร เพศ วัย และประสบการณ์อย่างไรแล้ว ผู้ส่งสารเกี่ยวกับกิจกรรมก็ควรต้องใช้ภาษาที่เรียบง่าย ไม่ใช้ประโยคที่ซับซ้อน เข้าใจยาก ดังเช่นประโยคในข้อความต่อไปนี้

ตราบใดก็ตามที่สถาบันการศึกษาเป็นแหล่งเสริมสร้างความรู้ทางวิชาการและเสริมสร้างความรู้ทางด้านวิชาชีพ เพื่อผู้ที่ได้รับความรู้นั้นได้ออกไปเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศ และตราบใดก็ตามที่สถาบันการศึกษาเป็นแหล่งเสริมสร้างความคิดและมันสมองของผู้ที่ศึกษาแล้ว ตราบนั้นการเสริมสร้างจิตใจรวมทั้งการเสริมสร้างความเข้าใจในระหว่างหมู่นักศึกษาด้วยกันเอง เพื่อที่จะออกไปเสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ประเทศชาติรวมกันนั้น ก็เป็นสิ่งจำเป็นยิ่ง

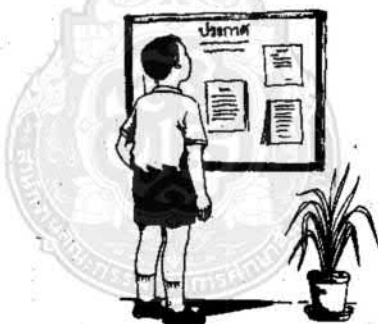
ข้อความข้างต้นนี้ เป็นประโยคที่ซับซ้อนเพียง ๑ ประโยค แต่ยาวเกินไป ภาษาไม่เรียบง่าย คำที่ใช้ซ้ำๆ และข้อคิดที่อยู่ในประโยคไม่เป็นที่คุ้นเคยของผู้อ่าน ถ้าผู้รับสารฟังหรืออ่านเพียงครั้งเดียวจะไม่เข้าใจชัดเจน และแม้จะมีโอกาสอ่านทบทวนหลายๆ ครั้งก็ไม่แน่ว่าจะเข้าใจ

อีกประการหนึ่ง ผู้ส่งสารควรหลีกเลี่ยงประโยคที่ดีความได้หลายอย่าง เพราะผู้รับสารอาจจะตีความไม่ตรงกับผู้ส่งสารก็ได้

ตัวอย่าง

เมื่อผู้พูดคนหนึ่งพูดว่า “คุณสมพงษ์คนนี้ เล่นแบดมินตันเก่งมาก เขาเคยแข่งขันกับชาวต่างประเทศมาแล้ว”

ผู้ฟังอาจตีความว่า ในการแข่งขันนั้น คู่ต่อสู้ของคุณสมพงษ์ คือ ชาวต่างประเทศ หรืออาจตีความว่า คุณสมพงษ์กับชาวต่างประเทศร่วมมือกันในการแข่งขันก็ได้ ซึ่งมีความหมายแตกต่างกันมาก ฉะนั้นถ้าจะส่งสารให้ผู้รับเข้าใจได้ โดยไม่มีทางตีความไปได้หลายอย่าง ก็อาจพูดว่า “คุณสมพงษ์คนนี้เล่นแบดมินตันเก่งมาก เขาเคยแข่งขันกับคู่ต่อสู้ชาวต่างประเทศมาแล้ว” หรือมีฉะนั้นก็พูดว่า “คุณสมพงษ์คนนี้เล่นแบดมินตันเก่งมาก เขาเคยแข่งขันร่วมกับชาวต่างประเทศมาแล้ว” อย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วแต่เจตนาของผู้ส่งสาร จึงจะมีความหมายแน่ชัด ไม่ทำให้ผู้รับสารตีความผิดไปจากที่ผู้ส่งสารเจตนา

ภาษาที่ใช้ในการออกคำสั่งก็เช่นกัน จะคำนึงถึงความชัดเจนแต่เพียงอย่างเดียวยังไม่พอ การออกคำสั่งควรให้นุ่มนวล จะได้ผลดีกว่าการออกคำสั่งเป็นเชิงบังคับ ให้นักเรียนพิจารณาเปรียบเทียบประกาศ ๒ ฉบับต่อไปนี้

ประกาศ

ตามที่นักเรียนได้ใช้ห้องเลขที่ ๒๑๖ เป็นห้องกิจกรรม มาตั้งแต่ภาคต้น ปีการศึกษา ๒๕๒๓ ทำให้มีเสียงดังเอะอะรบกวนนักเรียนห้องข้างเคียงเป็นอย่างมาก โรงเรียนจึงขอให้ย้ายห้องกิจกรรมไปเป็นห้องเลขที่ ๔๓๐ แทน และเลิกใช้ห้องเลขที่ ๒๑๖ เป็นห้องกิจกรรมโดยเด็ดขาด

ประกาศ ณ วันที่.....

(ลงนาม).....

ประกาศ

เนื่องด้วยห้องเลขที่ ๒๑๖ ไม่เหมาะสมจะเป็นห้องกิจกรรม เพราะอยู่ใกล้
ห้องเรียนเกินไป เสียงจากห้องกิจกรรมอาจดังรบกวนผู้เรียนในห้องข้างเคียงได้
โรงเรียนจึงเห็นควรให้ย้ายห้องกิจกรรมจากห้องเลขที่ ๒๑๖ ไปเป็นห้องเลขที่ ๔๓๐
ตั้งแต่วันที่ ๑ พฤศจิกายน เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่.....

(ลงนาม).....

ประกาศฉบับแรกมีข้อความเป็นเชิงกล่าวหา นักเรียนอาจรู้สึกไม่พอใจและเกิดความรู้สึกไม่ยอมทำตามคำสั่ง ส่วนประกาศฉบับที่ ๒ ไม่มีข้อความติเตียนผู้ใด ผู้รับสารน่าจะพอใจและยินดีปฏิบัติตาม

ความสนใจและความตั้งใจของผู้รับสาร

แม้ผู้ส่งจะพยายามส่งสารอย่างชัดเจนเพียงใด ถ้าผู้รับสารไม่สนใจและไม่ตั้งใจที่จะรับสาร การสื่อสารจะไม่สัมฤทธิ์ผล

ผู้รับสารที่สนใจและตั้งใจรับสารย่อมพยายามจับประเด็นให้ได้ ไม่มีอคติ และมีความอดทนตามสมควร นอกจากนี้ในขณะฟัง ผู้รับสารที่ตั้งใจรับสารย่อมไม่คาดเดาล่วงหน้าว่าผู้พูดจะพูดอะไรต่อไป และไม่คอยแต่จะโต้แย้ง ถ้ามีข้อสงสัยอาจบันทึกไว้สั้นๆ เฉพาะจุดที่ไม่เข้าใจ แม้บางครั้งผู้รับสารที่เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาจะเห็นว่าบางเรื่องไม่น่าสนใจก็จริง แต่ถ้ามีสมาธิในการฟังหรือการอ่านก็อาจจับประเด็นได้

การทบทวนให้เข้าใจตรงกัน

ผู้รับสารและผู้ส่งสารมีโอกาสจะเข้าใจไม่ตรงกันด้วยสาเหตุต่างๆ กัน เช่น มีภูมิหลังต่างกัน มีความสนใจไม่เหมือนกัน และขณะที่พูดอาจคิดไปถึงเรื่องที่ต่างกัน

ตัวอย่าง บทสนทนาระหว่างหัวหน้ากับรองหัวหน้า

รองหัวหน้า วันอังคารนี้ ผมต้องขอประทานโทษนะครับ ผมไปประชุมไม่ได้เพราะผมจะไปเชียงใหม่

หัวหน้า ผมก็ต้องไปเหมือนกัน ดีแล้ว มีเรื่องที่จะปรึกษา เราสองคนจะได้ปรึกษากันระหว่างเดินทาง

ปรากฏว่ารถหัวหน้าเดินทางโดยเครื่องบิน หัวหน้าเดินทางโดยรถไฟ จึงไม่ได้พบ และปรึกษากันระหว่างทางตามที่ตั้งใจไว้ จะเห็นว่าถ้าในขณะที่สื่อสารกัน ทั้ง ๒ คนนี้ต่าง ทบหนวให้แน่ว่าจะเดินทางไปโดยทางพาหนะใด ความเข้าใจผิดเช่นนี้ก็จะไม่เกิดขึ้น

ความเข้าใจผิดดังข้างต้น อาจไม่เสียหายมากนัก แต่ถ้าในเรื่องสำคัญกว่านี้อาจ ทำให้เกิดความเสียหายร้ายแรงได้ ดังตัวอย่าง

นักเรียนคนหนึ่งโทรศัพท์ทางไกลจากต่างจังหวัดมาที่สถานศึกษาในกรุงเทพฯ ถามว่า จะเลื่อนกำหนดการสอบหรือไม่ ได้รับคำตอบว่าเลื่อนไปสัปดาห์หน้า ตารางสอบคงเดิม นักเรียนผู้นั้นจึงไม่มาสอบตามกำหนดเดิม ปรากฏว่า การเลื่อนสอบกระทำเฉพาะระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น แต่นักเรียนผู้นั้นเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จึงไม่ได้เข้าสอบ

โดยสรุปแล้ว การสื่อสารเพื่อกิจธุระที่สัมฤทธิ์ผลนั้น ผู้ส่งสารต้องใช้ภาษาที่เหมาะสม แก่ผู้รับสาร คือ ต้องชัดเจน ไม่กำกวม และสุภาพนุ่มนวล ผู้รับสารจะต้องมีความสนใจ และตั้งใจรับสารนั้น ตลอดจนต้องทบทวนให้เข้าใจตรงกันด้วย

เท่าที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น เป็นการกล่าวโดยทั่วไปถึงเรื่องการรับสารและการส่งสาร เกี่ยวกับกิจธุระ ซึ่งเน้นเฉพาะผู้ส่งสาร สาร และผู้รับสารเป็นสำคัญ แต่ในการติดต่อเพื่อ กิจธุระ บางทีเราก็ตีตต่อผ่านสื่อหลายชนิด เช่น โทรศัพท์ โทรสาร ไปรษณียบัตร นักเรียนจึงควรที่จะเข้าใจการใช้สื่อเหล่านี้ เพื่อให้การติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับกิจธุระสัมฤทธิ์ผล ดังประสงค์

กิจกรรม

๑. จงอ่านข้อความต่อไปนี้

สมาคมส่งเสริมสุขภาพจิตในครอบครัว ยินดีแจกหนังสือ คู่มือการป้องกันความ ร้าวรานในครอบครัว แก่สถานศึกษา ติดต่อขอรับได้ที่ เลขานุการของสมาคม เลขที่ ๖๒/๔ ถนนอิสรภาพ เขตบางกอกใหญ่ กท. ๑๐๖๐๐

ข้อความนี้อยู่ในหนังสือพิมพ์ ๒-๓ วัน ต่อมาเมื่อคำชี้แจงว่า ทางสมาคมจะแจก หนังสือแก่โรงเรียนเท่านั้น ไม่ใช่ให้นักเรียน และต้องไปรับด้วยตนเอง ไม่ใช่ติดต่อทางไปรษณีย์ ช่วยกันพิจารณาว่า

๑) ความบกพร่องที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากผู้ส่งสารหรือผู้รับสาร

๒) ความเข้าใจผิดเกิดขึ้นได้เพราะเหตุใด

๒. ช่วยกันพิจารณาบทสนทนาต่อไปนี้ หาข้อสรุปว่าผู้รับสารเข้าใจเรื่องช้ากว่าปกติ เพราะเหตุใด

ลัดดา รจนา เมื่อวานฉันพบวณิ เขาผอมเชียว

รจนา อ้อ เขาไม่สบายใช่ไหม

ลัดดา เขาก็ไม่ได้เป็นอะไร แต่ว่าเขาต้องกินยาบำรุง

รจนา คงนอนดึกกะซิ หมู่นี้งานมากนี่

ลัดดา ไม่ใช่ แทม เธอฟังก่อนซิ เขาวานให้ฉันไปซื้อยาที่หน้าร้านสหกรณ์ เธอจะไปกับฉันได้ไหม เธอเคยซื้อไหมล่ะ

รจนา เรื่องแค่นี้ทำไมจะไม่ได้ แล้วฉันจะไปคอยเธอที่หน้าร้านสหกรณ์

๓. สมมุติว่านักเรียนพักอยู่หอพัก ทางโรงเรียนจัดให้ไปทัศนศึกษาต่างจังหวัด จะต้องค้างคืนหนึ่งคืน ให้นักเรียนเตรียมคำพูดสำหรับชี้แจงให้เจ้าของหอพักทราบ

การใช้โทรเลข

โทรเลขเป็นสื่อที่ช่วยให้เราส่งสารไปถึงผู้รับได้โดยรวดเร็ว มีทั้งโทรเลขธรรมดา และโทรเลขด่วน การส่งโทรเลขต้องไปส่งที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข ซึ่งมีแบบพิมพ์ไว้ให้ผู้ส่งกรอกข้อความ เจ้าหน้าที่จะเป็นผู้คำนวณค่าธรรมเนียม สำหรับ ๑๐ คำแรกคิดรวมเป็นอัตราหนึ่ง และคิดอัตราเพิ่มขึ้นสำหรับคำต่อๆ ไปแต่ละคำ ถ้าเป็นโทรเลขด่วน ค่าธรรมเนียมเป็น ๒ เท่าของโทรเลขธรรมดา ชื่อและที่อยู่ของผู้รับโทรเลขคิดรวมอยู่ในค่าธรรมเนียม ในการเขียนโทรเลขผู้เขียนจึงเขียนข้อความสั้นๆ แต่ต้องให้ได้ความครบตามความจำเป็นของกิจธุระ ผู้เขียนโทรเลขต้องใช้จินตนาการคาดคะเนว่า ผู้รับสารจะมีปฏิกิริยาตอบสนองอย่างไร เช่น ถ้าส่งข่าวร้ายเกี่ยวกับการสูญเสียชีวิตของญาติ ควรใช้ข้อความให้เป็นการเตรียมใจไว้ก่อน เว้นสักระยะหนึ่ง จึงส่งข่าวนั้นไปให้และควรเลือกใช้ถ้อยคำที่ไม่ทำให้ผู้รับตกใจจนเกินไป ข้อที่ควรระลึกอีกอย่างหนึ่งก็คือ อย่าเขียนสั้นจนผู้รับเข้าใจผิด ทำให้เสียประโยชน์ หรือเกิดผลเสียหายโดยใช่เหตุ เช่น ในการโทรเลขบอกข่าวผลการสอบเข้ามหาวิทยาลัย ถ้าสอบรอบแรก

ไม่ได้ กำลังรอมลรอบที่ ๒ อยู่ ผู้ส่งโทรเลขก็ควรเขียนข้อความเช่น “ผลการสอบรอบแรก ไม่มีชื่อประดิษฐ์ แต่มีโอกาสรอบ ๒” ซึ่งก็พอทำให้ผู้รับไม่ผิดหวังจนเกินไป แต่ถ้าผู้ส่งไม่บอกไปด้วยว่า “แต่มีโอกาสรอบ ๒ ” ย่อมทำให้ผู้รับเกิดความหมดหวังอย่างสิ้นเชิงได้

การใช้โทรศัพท์

ถึงแม้ว่าระบบโทรศัพท์ยังไม่แพร่หลายทั่วประเทศ ประชาชนในบางท้องถิ่นที่ยังไม่มีโอกาสใช้ในขณะนี้ก็ตาม แต่ในอนาคตทางองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย ก็มีโครงการที่จะพัฒนาระบบโทรศัพท์ ให้กระจายไปทั่วทุกชุมชนในประเทศ ดังนั้น การเรียนรู้วิธีใช้โทรศัพท์ เพื่อส่งสารผ่านสื่อชนิดนี้ จึงน่าจะมีประโยชน์แก่นักเรียนทุกคน สำหรับผู้ที่มีโอกาสใช้โทรศัพท์อยู่แล้วในปัจจุบันก็ยิ่งจะได้รับประโยชน์เป็นอันมาก

การสื่อสารทางโทรศัพท์ต่างจากการสื่อสารระหว่างบุคคลที่อยู่เฉพาะหน้ากัน ประการสำคัญคือ การสื่อสารทางโทรศัพท์ ผู้สื่อสารไม่สามารถรับและส่งสารทางอวัจนภาษาได้นอกจากเสียง และน้ำเสียงของผู้พูดเท่านั้น ผู้พูดจึงต้องคำนึงถึงการเปล่งเสียงพูดให้ค่อนข้างช้าและชัดเจนยิ่งกว่าการพูดเฉพาะหน้ากันตามปกติ ข้อที่ควรคำนึงอีกประการหนึ่งคือ เมื่อสื่อสารกันทางโทรศัพท์จะต้องใช้เวลาอย่างประหยัด การใช้โทรศัพท์นานเกินสมควรทำให้ผู้อื่นที่ต้องการจะใช้โทรศัพท์เครื่องนั้นเสียประโยชน์ และถ้าเป็นโทรศัพท์ทางไกล ค่าบริการในการใช้โทรศัพท์ก็เพิ่มตามเวลาที่ใช้ด้วย

การพูดโทรศัพท์ที่ประหยัดเวลานั้น เริ่มตั้งแต่การเริ่มต้นพูด ผู้ที่เป็นฝ่ายโทรศัพท์ติดต่อไปไม่ควรเริ่มด้วยคำถาม เช่นว่า “นั่นที่ไหนคะ หรือนั่นที่ไหนครับ” คำถามเช่นนี้ นอกจากเสียเวลาแล้วยังแสดงถึงการขาดสามัญสำนึกของผู้ตั้งคำถามอีกด้วย เพราะก่อนที่ตนจะหมั่นหมายเลขโทรศัพท์ ตนย่อมทราบแล้วว่า ปลายทางที่ต้องการจะพูดด้วยนั้นคือที่ไหน ถ้าฝ่ายที่ติดต่อไปใครทราบให้แน่ใจว่าได้ติดต่อมาถูกต้องหรือไม่ ควรถามให้สั้นและกระชับ เช่น “ที่นั่นโรงเรียนสตรีพัฒนาไซไหมครับ” ผู้ตอบจะได้ตอบสั้นๆ ว่า ใช่หรือไม่ใช่ เมื่อได้รับคำตอบว่าใช่ ก็ควรรีบบอกไปทันทีว่า ขอพูดกับบุคคลนั้นบุคคลนี้ พร้อมกับบอกชื่อตนเอง ส่วนผู้รับโทรศัพท์ก็ควรจะเริ่มต้นพูดโดยบอกสถานที่ หรือบอกชื่อตนเองว่ากำลังพูดอยู่ เมื่อทราบว่ามี

ผู้ต้องการจะพูดกับตน ไม่ควรรับโทรศัพท์ด้วยคำ "ฮัลโล" และหยุดเพียงเท่านั้น หรือกล่าวคำ "ฮัลโล" ซ้ำๆ โดยไม่มีความหมาย เพราะจะทำให้ฝ่ายที่ติดต่อมาต้องตั้งคำถามดังกล่าวกว่าต้น ทำให้เสียเวลาโดยใช่เหตุ ในกรณีที่เรต้องการจะโทรศัพท์ติดต่อกับผู้ที่มีอาวุโส และเมื่อโทรศัพท์ไปแล้วมีผู้มารับ เราก็ควรบอกให้แจ่มแจ้งและสุภาพว่าเราเป็นใคร ต้องการพูดกับใคร เกี่ยวกับเรื่องอะไรอย่างย่อที่สุด เช่น

"ดิฉัน สุมณา สาสิริรัตน์ พุดมาจากโรงเรียนสตรีพัฒนาคะ ขอพูดกับ
ท่านผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาหนังสือ เกี่ยวกับการขอใช้สถานที่เพื่อจัดประชุมค่ะ"

ควรสังเกตว่า คำว่า "ขอพูด" เป็นคำสุภาพดีอยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องใช้คำว่า "เรียนสาย" ซึ่งฟังแปลกหู แต่ถ้าเรต้องการจะถามคำถามที่เจาะจง เราก็อาจใช้คำที่สุภาพ เช่น "เรียนถาม" ก็ได้

อีกเรื่องหนึ่งที่จะแนะนำเกี่ยวกับการใช้โทรศัพท์ คือ การจดข้อความที่ผู้โทรศัพท์ติดต่อมาสั่งไว้ ผู้จดควรจดข้อความให้ครบถ้วน และอาจขอรายละเอียดเพิ่มเติม เพื่อไม่ทำให้ผู้ที่อ่านภายหลังเกิดความงุนงง เมื่อจดไว้แล้วควรอ่านทานให้ผู้ติดต่อมาฟังว่า จดไว้ถูกต้องครบถ้วนตามความประสงค์หรือไม่ ผู้จดควรลงชื่อไว้พร้อมกับระบุด้วยว่าได้รับ วัน เวลาใด ตัวอย่างการจดข้อความ

โทรศัพท์ถึงคุณสุรินทร์ นิยมภักดีกุล

ร้อยตรีสมศักดิ์ มาโนชวัฒนา โทรมาสั่งว่า ที่นัดไว้ในวันอาทิตย์ที่ ๙ พฤศจิกายน นี้ เพื่อไปซื้อต้นไม้ ๑๐ ต้นไปวันอาทิตย์ที่ ๑๖ พฤศจิกายน สถานที่และเวลาเดิม ขอให้โทรบอกไปด้ยว่าจะซื้อหรือไม่ ให้โทรไปที่บ้านร้อยตรีสมศักดิ์ หมายเลขโทรศัพท์ ๔๑๑๒๒๗ ด้ย

เพชรภรณ์ ทรัพย์นิรันดร์ ผู้รับโทรศัพท์

๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๔

เวลา ๑๓.๓๐ น.

อนึ่ง ในการใช้โทรศัพท์ ควรคำนึงถึงมารยาทและกาลเทศะด้วย ผู้น้อยอาจโทรศัพท์ไปถึงผู้ใหญ่ได้ ปัจจุบันไม่ถือว่าผิดมารยาท แต่ก็ควรขออนุญาตก่อนและเรียนว่า จำเป็นต้องติดต่อทางโทรศัพท์ แล้วจึงเริ่มพูดเรื่องกิจธุระต่อไป

นอกจากนี้ ผู้ใช้โทรศัพท์ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของเวลาที่จะโทรศัพท์ติดต่อ ควรหลีกเลี่ยงเวลาตึกหรือเวลาที่ยังเข้านอยู่ หรือระหว่างเวลารับประทานอาหาร เว้นแต่จำเป็นเร่งด่วนจริงๆ

ก่อนวางหูโทรศัพท์ควรกล่าวถ้อยคำให้อีกฝ่ายหนึ่งรู้ตัวก่อน เช่น กล่าวในเชิงอำลา หรือแสดงความขอบคุณตามควรแก่กรณี และควรวางหูโทรศัพท์แต่เพียงเบาๆ

โทรสารเป็นวิธีการนำส่งสารโดยผ่านเครื่องโทรสารต้นทางไปยังเครื่องโทรสารปลายทาง ในลักษณะคล้ายการถ่ายสำเนา สารที่ส่งผ่านเครื่องโทรสารจึงถูกต้องตรงตามต้นฉบับ และถึงผู้รับได้โดยรวดเร็ว

เครื่องโทรสาร หรือที่เรียกกันสั้นๆ ว่า แฟกซ์ (Fax) ซึ่งเป็นคำย่อมาจากคำภาษาอังกฤษว่า Facsimile เครื่องหนึ่งๆ สามารถใช้ได้ทั้งการรับและส่งสาร โดยต่อเข้ากับเครื่องโทรศัพท์ ผู้ใช้สามารถเรียนรู้วิธีใช้จากคู่มือประจำเครื่องหรือจากผู้ที่คุ้นเคยกับเครื่องนั้น

ปัจจุบันการใช้โทรสารเป็นที่นิยมใช้กันอย่างกว้างขวาง เพราะสามารถนำส่งสารได้โดยมีข้อจำกัดไม่มากนัก กล่าวคือ ผู้ใช้โทรสารต้องป้อนแผ่นกระดาษเข้าเครื่องโทรสารของตนทีละหนึ่งแผ่น กระดาษที่ใช้ต้องมีขนาดเหมาะสมกับเครื่อง เนื้อกระดาษไม่แข็ง หนาหรือบางเกินไป ภาพหรือตัวหนังสือบนแผ่นกระดาษนั้นจะไปปรากฏเป็นสำเนาที่เครื่องรับปลายทาง

สิ่งที่ควรคำนึงในการส่งสารโดยวิธีโทรสาร คือ สารที่ส่งไปต้องไม่ใช่เป็นความลับหรือสิ่งพึงปกปิด และโทรสารเป็นเพียงสำเนาของต้นฉบับจริง ที่ยังไม่มีลงนามรับรอง

การใช้ประโยชน์

ไปรษณียบัตร เป็นสื่อที่ใช้นำส่งสารที่มีข้อความสั้นๆ และไม่เป็นความลับ ข้อดีของไปรษณียบัตรคือมีขนาดกะทัดรัด ออกแบบและจัดพิมพ์ไว้ให้สามารถนำไปใช้ได้โดยง่าย ไม่ต้องปิดดวงตราไปรษณียากรอีก และมีราคาถูก

๑. พิจารณาข้อความในโทรเลขฉบับหนึ่ง ดังนี้

มารด่วนเชียงใหม่ถึงกรุงเทพฯ ๑๘.๐๐ น. วันอาทิตย์

สิตา

๑) ข้อความในโทรเลขนี้ชัดเจนหรือไม่

๒) ผู้รับสารจะมีปฏิกิริยาตอบสนองอย่างไรบ้าง

ให้นักเรียนช่วยกันร่างข้อความในโทรเลขฉบับนี้เสียใหม่ โดยระวังการส่งสารให้ชัดเจน และไม่ทำให้เกิดความตกใจโดยใช่เหตุ

๒. สมมุติว่านักเรียนจะส่งโทรเลขถึงเพื่อนในต่างจังหวัด แจ้งข่าวว่าเพื่อนผู้นั้นสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัยได้ พร้อมทั้งบอกให้มาสอบสัมภาษณ์ จงร่างข้อความโทรเลขฉบับดังกล่าวให้มีความแจ่มแจ้งและประหยัดถ้อยคำสมกับเป็นโทรเลข

๓. ให้นักเรียนเขียนบทสนทนาโต้ตอบทางโทรศัพท์ระหว่างนักเรียนสองคนซึ่งเป็นเพื่อนเรียนชั้นเดียวกัน ปรึกษากันเรื่องถ้อยคำที่จะใช้ในการชี้แจงและขออนุญาตผู้ปกครองไปช่วยกันทำรายงานที่บ้านเพื่อนอีกคนหนึ่งในวันหยุด

๔. ให้นักเรียนร่างข้อความที่จะเขียนลงในไปรษณียบัตรถึงเพื่อนที่อยู่ต่างจังหวัด เพื่อชวนไปชมงานแสดงเทคโนโลยีเกษตรและอุตสาหกรรมที่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี บอกรายละเอียดที่สำคัญให้ครบ

ตอนที่ ๓

การศึกษางานประพันธ์

งานประพันธ์ที่นักเรียนจะได้เรียนต่อไปนี้ มีทั้งขนาดยาวและขนาดสั้น ขนาดยาวมากคือ บทละครเรื่อง **อิเหนา** พระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รองลงไปคือ บทพากย์เรื่อง **ธรรมาธรรมะสงคราม** พระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว วรรณคดีทั้งสองเรื่องนี้เป็นที่ทราบกันดีว่าเป็นกวีนิพนธ์ยอดเยี่ยมของไทย เรื่อง **อิเหนา** นั้น นอกจากเนื้อเรื่องจะสนุกสนาน ตื่นเต้นแล้วยังมีข้อความที่ไพเราะ คมคาย และให้แง่คิดหลายประการ ควรแก่การอ่านอย่างพิถีพิถันเพื่อให้เข้าถึงความลึกซึ้งของวรรณคดี ส่วน **ธรรมาธรรมะสงคราม** นั้น ก็เป็นกวีนิพนธ์ที่มีคุณค่าทั้งด้านคติธรรมและด้านวรรณศิลป์ ซึ่งใช้สัญลักษณ์แทนนามธรรมคือ ความดีความชั่ว

บทกวีขนาดสั้นมี ๒ เรื่อง คือ “เสนาะฉันท” และ “สรวงสวรรค์ชั้นกวี” กวีแต่ละท่านได้นำเสนอด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน แต่ทั้งสองเรื่องได้สะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับคุณค่าของกวีนิพนธ์ ซึ่งกวีเป็นผู้สร้างสรรค์ฝากไว้ให้เป็นที่จับใจแก่ผู้ที่มีโอกาสได้อ่านได้ฟังเป็นการประเทืองปัญญา

มีงานเขียนร้อยแก้วอีก ๒ เรื่อง คือ เรื่อง “ทุกข์ของชวานาในบทกวี” พระราชนิพนธ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และบทความเรื่อง “เมื่อหัวถึงหมอน” ของนายตำรา ณ เมืองใต้ ทั้งสองเรื่องมีสาระน่ารู้และน่าศึกษา ทั้งยังเป็นตัวอย่างของการใช้ภาษาร้อยแก้วที่กระชับรัดกุม และให้ความเข้าใจแจ่มแจ้งอีกด้วย

การศึกษางานประพันธ์ ไม่ว่าจะเป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรองล้วนอำนวยความสะดวกแก่ผู้ศึกษาเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ นอกจากจะได้รับอรรถรสไพเราะอันเป็นเครื่องขโลมจิตใจให้ชุ่มชื่นแล้ว ยังเป็นการขยายโลกทัศน์ของผู้ศึกษาให้กว้างขวางขึ้น เกิดความหยั่งรู้เห็นในจิตใจและการดำรงชีวิตของมนุษย์ จนเราไม่อาจปฏิเสธได้ว่า แท้จริงงานประพันธ์ได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตของคนเราอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

อนึ่ง ในบทละครพระราชนิพนธ์เรื่อง **อิเหนา** นั้นมีเนื้อความที่ไพเราะอยู่หลายตอน นักเรียนน่าจะท่องบางตอนเป็นบทอาขยานดังนี้

๑. ตั้งแต่ “เมื่อนั้น โฉมยงองค์ระเด่นจินตะหรา.....ถึง เขาจะค่อนนินทาทุกสิ่งอัน นางรำพันว่าพลางทางโสกา”

๒. ตั้งแต่ “ว่าพลางทางชมคณานก โผนผกจับไม้อิงมี.....ถึงชมวิหคคนกไม่ไปตามทาง คะเนิงนางพลางรับโยธี”

อิเหนา ตอน คีตกะหมังกุหนิง

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

บทละครเรื่อง **อิเหนา** พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้รับการยกย่องว่าเป็นวรรณคดียอดเยี่ยมของไทยเรื่องหนึ่ง วรรณคดีเรื่องนี้เน้นหนักทางความไพเราะ ความงดงามและการแสดงจินตนาการของกวี โดยเลือกใช้ถ้อยคำที่แสดงอารมณ์อันวิจิตรลึกซึ้ง มิได้แสดงคติโลก คติธรรมตรงๆ แต่หากพิเคราะห์ให้ดี จะแลเห็นความจริงของชีวิตที่น่าศึกษาหลายแง่มุม

เนื้อเรื่องของบทละครพระราชนิพนธ์ เรื่อง **อิเหนา** มีเค้าความจริงจากประวัติศาสตร์ของชาว แต่ได้ต่อเติมเสริมขึ้นให้พิสดาร ในภาษาชวามีเรื่อง **อิเหนา** หรือที่เรียกว่า **นิทานปันหยี** หรือ **ดาหลัง** หลายฉบับ เนื้อเรื่องคล้ายคลึงกัน แต่ไม่มีฉบับใดที่มีเนื้อเรื่องตรงกับพระราชนิพนธ์เรื่อง **อิเหนา** โดยตลอด ในตอนท้ายบทละครพระราชนิพนธ์เรื่อง **อิเหนา** มีเพลงยาวซึ่งเมื่อพิจารณาจากเนื้อความทั้งหมด เห็นได้ว่ามิใช่เป็นพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย แต่มีผู้อื่นเขียนไว้ แสดงที่มาของเรื่อง **อิเหนา** และจุดประสงค์ในการทรงพระราชนิพนธ์เรื่องนี้ ดังเนื้อความตอนหนึ่งว่า

อันอิเหนาเอามาทำเป็นคำร้อง สำหรับงานการฉลองกองกุศล
 ครั้งกรุงเก่าเจ้าสตรีเชอนิพนธ์ แต่เรื่องต้นตกหายพลัดพรายไป
 หากพระองค์ทรงพิภพปรารภเล่น ให้รำเต้นเล่นละครคิดกลอนใหม่
 เต็มแต้มต่อติดประติษฐ์ไว้ บำรุงใจไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน

คำว่า "เจ้าสตรีเชอนิพนธ์" เชื่อกันว่า คือ เจ้าฟ้ากุณฑล และเจ้าฟ้ามุกกฤ พระราชธิดาในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ทรงนิพนธ์เรื่อง **อิเหนา** ไว้ในรัชกาลนั้น โดยได้ฟังเรื่องเล่าจากข้าหลวงหญิงชาวมลายู มลายูมีความใกล้ชิดกับชาว จึงได้รับการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม จากชาวเป็นอันมาก พระนิพนธ์ของเจ้าฟ้าทั้งสองคล้ายคลึงกัน เรียกกันว่า **อิเหนาใหญ่** เรื่องหนึ่ง และ **อิเหนาเล็ก** เรื่องหนึ่ง ภายหลังเมื่อได้สถาปนาพระบรมราชจักรีวงศ์ และได้ตกแต่งสร้างเสริมพระนคร คือ กรุงรัตนโกสินทร์แล้ว พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้โปรดเกล้าฯ ให้รวบรวมวรรณคดีสำคัญครั้งกรุงเก่าไว้หลายเรื่อง รวมทั้งเรื่องอิเหนา และดาหลังด้วย ต่อมา พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้ทรงพระราชนิพนธ์บทละครเรื่อง **อิเหนา** ขึ้นอีกฉบับหนึ่ง ทรงดำเนินเนื้อเรื่องตามเรื่อง **อิเหนาเล็ก** เพื่อให้เหมาะสำหรับการแสดงละครในพระราชฐานที่เรียกว่า ละครใน

การอ่านหนังสือประเภทนี้ ผู้อ่านต้องใช้ความพยายามเพื่อให้เข้าถึงความไพเราะเพราะพริ้งเชิงภาษา และความประณีตแยบคายเชิงความคิด

อนึ่ง ควรทราบด้วยว่า เราจะเข้าถึงรสของเรื่อง **อิเหนา** ได้อย่างสมบูรณ์ต่อเมื่อได้ชมการแสดงของนาฏศิลป์ผู้สามารถ แม้กระนั้นก็ดี เพียงการอ่านบทพระราชนิพนธ์ก็จะได้รสรสต่างๆทางวรรณคดีครบถ้วน ศิลปะการร้อยกรองสร้างความจับใจทั้งในด้านเสียงและความหมาย เป็นประโยชน์ในการศึกษาภาษากวี และลักษณะกลอนที่เหมาะสมแก่การขับร้อง ให้ความรู้เกี่ยวกับเพลงหน้าพาทย์ ขนบธรรมเนียมประเพณี

และชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยสมัยก่อน ซึ่งแทรกไว้ใน
ท้องเรื่อง ตลอดจนคติธรรมอันมีคุณค่าน่าสนใจ

ในพระราชนิพนธ์บทละครเรื่อง **อิเหนา** มีศัพท์
แปลกอยู่มาก นักเรียนควรสันนิษฐานความหมายของศัพท์
เหล่านั้นจากข้อความแวดล้อมหรือบริบท แล้วตรวจสอบกับ
ความหมายที่ให้ไว้ท้ายเรื่อง หรือตรวจสอบจากพจนานุกรม
ฉบับราชบัณฑิตยสถานหรือได้ถามผู้รู้ การกระทำเช่นนี้จะ
ทำให้ความรู้ของนักเรียนแตกฉานยิ่งขึ้น

เรื่องย่อของบทละครพระราชนิพนธ์เรื่อง **อิเหนา**
ก่อนถึงตอนที่นักเรียนจะได้เรียนมีดังนี้

มีกษัตริย์วงศ์เทวัญ ๔ องค์ คือ ท้าวกุเรปัน ท้าวดาทา
ท้าวกาหลัง และท้าวสิงหัดสำหรับ ท้าวกุเรปันมีโอรสองค์
สำคัญซึ่งเก่งกล้าสามารถยิ่ง ชื่อ อิเหนา และท้าวดาทามี
ธิดาซึ่งงามยิ่งนักชื่อนางบุษบา กษัตริย์ทั้งสองนครให้โอรส
และธิดาแต่งงานกัน (หมั้น) กันไว้ตั้งแต่วัยเยาว์ตามประเพณีของ
กษัตริย์วงศ์เทวัญ

เมื่ออิเหนาอายุได้ ๑๕ ปี อิเหนาต้องไปช่วยปลงศพ
พระอัยยิกที่เมืองหมันทยา ได้พบกับนางจินตะหราธิดาท้าว
หมันทยาก็หลงรัก และไม่ยอมกลับเมืองกุเรปันเพื่อสมรสกับ
นางบุษบา ท้าวกุเรปันจึงมีหนังสือไปเรียกตัวอิเหนากลับ
แล้วนัดท้าวดาทาให้เตรียมการวิวาห์ อิเหนาเมื่อทราบเรื่องก็
ออกอุบายขอไปเที่ยวป่าพร้อมบริวาร แล้วปลอมตัวเป็น
โจรป่าชื่อ มิสาระบันทยี ตั้งใจจะไปเมืองหมันทยา ระหว่าง
ทางได้สู้รบกับกษัตริย์หลายเมือง และมีชัยชนะ เมื่อไปถึง
เมืองหมันทยา อิเหนาได้นางจินตะหราเป็นชายา ท้าวดาทา
ทรงทราบก็กริ้ว ประกาศว่า ถ้าใครมาขอนางบุษบาก็จะยกให้

กล่าวถึงระตูจรงกาซึ่งปรารถนามีคู่ จึงให้ช่างวาดไป
วาดรูปธิดาเมืองต่างๆ ช่างวาดได้ลอบวาดรูปนางจินดาสำหรับ

ธิดาของท้าวสิงหัดสำหรับ แล้ววาดรูปนางบุษบา ธิดา
ท้าวดาหา ๒ รูป ปะตาระกาหลา ซึ่งเป็นองค์เทวอัฏกา
ได้ลักรูปนางบุษบาไปจากช่างวาดรูปหนึ่ง เหลือไว้รูปหนึ่ง เมื่อ
จรรกาเห็นรูปนางบุษบาก็หลงรัก จึงอ้อนวอนพี่ชายให้มาสู่ขอ
นางไปอภิเษก ท้าวดาหายอมยกนางบุษบาให้แก่จรรกาเมื่อ
ทรงทราบข่าวอิเหนาได้ตัดรอนการอภิเษกสมรส ฝ่ายองค์
ปะตาระกาหลาได้นำรูปนางบุษบาที่ลักจากช่างวาดนั้นไปทิ้งไว้
ที่โคนต้นไทร วิทยาลัยกำหนดตามกวางมาพบุรุษนาง ก็คลั่งไคล้
ไหลหลง วอนท้าวกะหมังกุหนิง ซึ่งเป็นพระราชบิดาให้ส่งทูต
ไปขอนางบุษบา เรื่องราวต่อจากนี้เป็นตอนที่นักเรียนจะได้
อ่านต่อไป

อนึ่ง นักเรียนที่สนใจเรื่องราวทั้งหมด อาจหาอ่าน
ได้จากหนังสือในห้องสมุด ซึ่งมีทั้งสำนวนร้อยแก้ว และ
สำนวนร้อยกรอง

แว่วเสียงสำเนียงบุหรธร้อง
พระแยม์เยี่ยมม่านทองทักนา

ว่าเสียงสามนึ่งน้องเสนาหา
เห็นแต่ป่าพุ่มไม้ใบกว้าง

ท้าวกะหมังกุหนิงปราศรัยกับระตูปาหยังและท้าวปะหมัน

๑ **เมื่อนั้น**

เสด็จเหนือแท่นรัตนมณี
จึงตรัสเรียกให้นั่งร่วมอาสน์
แล้วปราศรัยระตูบรรดามา
ซึ่งเราให้หามาทั้งนี้
ระตูทุกคนครอย่านอนใจ

ท้าวกะหมังกุหนิงเรื่องศรี
ภูมิเห็นสองอนุชา
สำราญราชทฤทยัทธิ
ยังปรีดาผาสูกหรือทุกข์ภัย
จะไปตีดาหากองใหญ่
ช่วยเราชิงชัยให้ทันการ ฯ

๗ ๖ คำ ฯ

๑ **เมื่อนั้น**

จึงสนอกรมทูลสพจมาน
จะตั้งหน้าอาสากองชิงชัย
สู้ตายไม่เสียดายชีวิตร

เหล้าระตูปรีดีเปรมเกษมศานต์
พระมีการสงครามแต่ละครั้ง
มิได้ย่อท้อถอยหลัง
กว่าจะสิ้นกำลังของข้านี้ ฯ

๗ ๔ คำ ฯ

๑ **เมื่อนั้น**

ฟังระตูทูลตอบขอบที
จึงตรัสว่าท่านมาเหนื่อยนัก
ตรัสพลางทางชวนอนุชา

ท้าวกะหมังกุหนิงเรื่องศรี
สมถวิลยินดีปรีดา
จงไปพักพลชั้นให้บรรดา
เข้ามหาปราสาทลูจี ฯ

๗ ๔ คำ ฯ เสมอ

๑ **ลตองค์ลงนั่งบนแท่นทอง**
จึงตรัสเล่าความตามคดี

กับด้วยพระน้องทั้งสองศรี
จนใช้เสนถือสารไป ฯ

๗ ๒ คำ ฯ

๑ **เมื่อนั้น**

จึงทูลขัดทัดทานทันใด
อันสุริยวงศ์เทวัญสัพพยา
ทั้งโยธีกิษานาญการสงคราม
กรุงกษัตริย์ขอขึ้นก็นับร้อย
ตั้งหึงห้อยจะแข่งแสงอาทิตย์

สองกษัตริย์ฟังแจ้งแถลงไข
เป็นไฉนผ่านเกล้ามาเบาความ
เรื่องเดชเดชาชาญสนาม
ลือนามในขวาระอาฤทธิ์
เราเป็นเมืองน้อยกระจิริด
เห็นผิดระบอบบุราณมา

ไซ้จะไร้ธิดาทุกธานี
พระองค์จึงควรตรีกตรา

๑ ๘ คำ ๑

๑ เมื่อนั้น
จึงบ้ายเบี่ยงเลียงตอบพระน้องรัก
ด้วยบัดนี้บุตรีดาหา
เราจะยกพลไกรไปโรมรัน

๑ ๔ คำ ๑

๑ เมื่อนั้น
เมื่อนางยังอยู่กับบิดา
แม้เนเกิดการสงครามช่วงชิง
จะบอกความไปสามเวียงชัย
จะเป็นศึกกระหนาบหน้าหลัง
ถ้าเสียทีเพเลียงพล้ำลิซ้าร้าย

๑ ๖ คำ ๑

๑ เมื่อนั้น
จึงตรัสตอบสองพระน้องยา
อันระเด่นมนตรีกูเรปัน
ไปอยู่เมืองหมั้นหยากว่าปีไป
แต่กาหลังสิงหัดสำหรี
ฝ่ายเราเล่าก็สามพารา
ถึงทัพจรกาล่าสำนั้น
จะหักโหมโจมตีให้แตกแตน
เจ้าอย่าย่อท้อไม่พอที่
เอ็นดูนัดดาโคกาลัย
แม้เนวิทยาสะก้ามอดม้วย
ไทนไทนในจะตายวายชีวา
ผิดก็ทำสงครามดูตามที
พี่ตั้งพฤกษาพนาวัน

๑ ๑๔ คำ ๑

มีงามแต่บุตรีท้าวดาหา
ไพร่ฟ้าประชากรจะร้อนนั้ก ๑

ท้าวกะหมังกุหนิงมีศักดิ์
ไซ้จะหาญหักวงศ์เทวัญ
จรกาให้มาตุนาหงัน
ช่วงชิงนางนั้นกับจรกา ๑

สองระตูทูลตอบพระเชษฐา
ที่ในดาหากรุงไกร
ท้าวดาหาหรือจะนั่งดูได้
กรีธาทัพใหญ่มามากมาย
เหลือกำลังโยธาทั้งหลาย
จะอภัยคอดอายุแก่จรกา ๑

ท้าวกะหมังกุหนิงนาถา
ซึ่งว่านี้เจ้าไม่เข้าใจ
ก็ขัดข้องเคื่องกันเป็นข้อใหญ่
ที่ไทนจะยกพลมา
จะกลัวดีเป็นกระไรหนักหนา
เป็นใหญ่ในชวาแวนแคว้น
พี่ไม่พรั่นให้มาล็กสิบแสน
พักเดียวก็จะแล่นเข้าป่าไป
แต่เพียงนี้ไม่พรั่นหวั่นไหว
ว่ามีได้อรไทจะมรณา
พี่ก็คงตายด้วยโอธสา
ถึงเร็วถึงช้าก็เหมือนกัน
เคราะห์ดีก็จะไต่ดังไผ่ฝน
จะอาสัญเพราะลูกเหมือนกล่าวมา ๑

๑ เมื่อนั้น
จะเข้าซีกี่จะขัดพระอัชฌา

สองกษัตริย์พึงตรัสพระเชษฐา
ต่างก้มพักตราไม่พาที ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ

๑ เมื่อนั้น
ชวนสองอนุชาธิบดี

ท้าวกะหมังกุหนิงเรื่องศรี
เข้าสู่ที่บรรทมสำราญ ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ ตระ

๑ บัดนั้น
เดินทางอรุณกันดาร
ครั้นถึงด่านดาหาธานี
จึงบอกแก่ขุนด่านด้วยพลัน

ฝ่ายทูตจำทูลราชสาร
รีบมาประมาณลืบหาวัน
ก็หยุดยั้งโยธียูที่นั่น
ตามบัญชาใช้ให้มา ฯ

ฯ ๔ คำ ฯ เจริญ

๑ บัดนั้น
ถามไถ่ไม่แคลงแจ้งกิจจา

ขุนด่านซึ่งพิทักษ์รักษา
ก็ขึ้นม้าควบขับเข้าธานี ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ เสด็จ

๑ ครั้นถึงศาลาถูกขุนใน
แล้วเรียนเรื่องความตามมี

จึงกราบไหว้เสนาทั้งสี่
ถ้วนถื้ถล่งให้แจ้งใจ ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ

๑ บัดนั้น
ได้ฟังกิจจาก็คลาไคล
ก้มเกล้าประณตบทงส์
ทูลว่าท้าวกะหมังกุหนิงนั้น
ให้ทูตถือมาถึงธานี
จะขอเข้ามาเฝ้าบาทมลาย

ทั้งสี่เสนผู้ใหญ่
เข้าไปยังท้องพระโรงคัล
พระผู้วงศ์เทวกระยาหนัน
แต่งเครื่องสุวรรณบรรณาการ
บัดนี้ยังหยุดอยู่ปลายด่าน
พระผู้ผ่านเขตชั้นหัตถ์สุวรรณยา ฯ

ฯ ๖ คำ ฯ

๑ เมื่อนั้น
จึงตรัสสั่งตะหมังเสนา

พระองค์ทรงพิภพดาหา
เร่งไปรับเข้ามาบัดนี้ ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ

๑ บัดนั้น
ก้มเกล้ากราบงามสามที

ตะหมังรับสั่งใส่เกศี
มากะเกณฑ์ตามมีพจมาน

จัดเครื่องแท่นต่างต่าง
ครั้นเสร็จพร้อมกันมีทันน่าน

ตามอย่างเคยรับราชสาร
ให้เจ้าพนักงานรีบไป ฯ

ฯ ๔ คำ ฯ

๑ บัดนั้น
นำกระบวณโยธาคลาไคล

เส็นนายร้อยน้อยใหญ่
ออกจากเวียงชัยฉับพลัน ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ เชิด

๑ ครั้นถึงจึงแจ้งกิจจา
แล้วคำนับรับราชสารพลัน

แก่ทูตานุทูตคนชยัน
แท่นแน่นันต์เข้าธานี ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ เชิด

๑ พาไปสู่ศาลาที่อาศัย
จ่ายเสบียงเลี้ยงเหล่าโยธี

ทั้งนายไพร่เป็นสุขเกษมศรี
มิให้มีเดือดร้อนวิญญูณ์ ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ เจริญ

ฯ ๑ คำ ฯ

ท้าวดาหเสด็จออกวัดพระกัณฑ์หนึ่ง

๑ เมื่อนั้น
ครั้นสุริย์ฉายบ่ายสามนาฬิกา
ทรงเครื่องประดับสรรพเสร็จ
ออกยังพระโรงคัลบรรจง
ยาสาบังคมบรมนาถ
จึงดรัสตรัสสั่งไปทันที

พระองค์ทรงพิภพดาหา
ก็โสรจสรลงคาอาองค์
แล้วเสด็จย่างเยื้องยุรทรงส์
นั่งลงบนบัลลังก์รัฐ
เบิกทูตถือราชสารศรี
ให้เส็นนำแขกเมืองมา ฯ

ฯ ๖ คำ ฯ

๑ บัดนั้น
ออกไปพาสองทูตา

อำมาตย์รับสั่งใส่เกศา
เข้ามาประณตบทมालย์ ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ

๑ บัดนั้น
จึงให้อาลักษณพนักงาน

เส็นผู้ใหญ่ฝ่ายทหาร
รับราชสารมาอ่านพลัน ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ

๑ ในสารพระผู้ผ่านนครเศ
ขอถวายประณมบังคมคัล

กะหมังกุหนิงนิเวศน์เขตชั้นที่
พระผู้วงศ์เทวัญคักดา

ไม่ควรเคืองเมืองบาทบาศรี
 เดิมไปไล่ล้อมมฤคา
 ชะรอยเป็นบุพเพนิวาสา
 มีความเสนาหาอาลัย
 หวังเป็นเกือกทองรองบาทา
 จะขอพระบุตรมียศ
 อันกรูไกรไธศุรย์ทั้งสอง
 ขอพำนักพักพิงพระเดชา

ร่าย

๑๑ เมื่อนั้น
 พังสารทราบอรรถแล้วตรัสไป
 อันอะทนะบุษบาบังอร
 ได้ปลดปลงลงใจให้ปัน
 ซึ่งจะรับของสู่ระตุนี
 ผูกคนทั้งแผ่นดินจะนิเนหา

๑๒ บัดนั้น
 ท้าวกะหมังกุหนิงภูวไนย
 ถ้ามั่นมียินยอมอนุญาต
 เร่งระวังพระองค์ให้จงดี

๑๓ เมื่อนั้น
 ประกาศิตสีหนาทอาจง
 ตรัสพลางอย่างเยื้องยุรยาตร
 พนังงานปิดม่านทันใด

๑๔ บัดนั้น
 ออกจากพาราตาทานัน

ด้วยช้าน้อยนี้มีโอรสา
 ได้รูปพระธิดาในกลางไพร
 เทวอาร์กษมาชักให้
 แต่หลงไหลใฝ่ฝันรันทด
 พระผู้วงศ์เทวอันปรากฏ
 ให้โอรสช้าน้อยดังจินดา
 จะเป็นทองแผ่นเดียวไปวันหน้า
 ไปกว่าชีวิตจะบรรลีย์ ๑

๑ ๑๐ คำ ๑

องค์ศรีปัตททราเป็นใหญ่
 แก่เสนาในทั้งสองนั้น
 ครึ่งก่อนจรกาตุนาหงัน
 นัดกันจะแต่งการวิวาท
 เห็นผิดประเพณีหนักหนา
 สิ่งของที่เอามาจึงคืนไป ๑

๑ ๖ คำ ๑

ทูตานุทูตแถลงไข
 สั่งให้ข้าทูลพระภูมิ
 ให้พระราชาตามารศรี
 ตกแต่งบุรีให้มั่นคง ๑

๑ ๔ คำ ๑

พระผู้ผ่านไธศุรย์สูงส่ง
 จะณรงค์สงครามก็ตามใจ
 จากอาสน์แท่นทองผ่องใส
 เสด็จเข้าข้างในฉับพลัน ๑

๑ ๔ คำ ๑ เสมอ

ทูตานุทูตก็ผายผัน
 พากันกลับไปมิได้ช้า ๑

๑ ๒ คำ ๑ เร็ด

๑ เมื่อนั้น
เผยสิทธิบัญญัติแล้วบัญชา
จงเร่งไปทูลเหตุพระเชษฐา
บอกระตุรกาอย่าช้าที่

พระสุริยวงศ์องค์ศรีปัตทรา
ตรัสสั่งเสนาธิบดี
อีกองค์อนุชาทั้งสองศรี
ว่าไพร่จะยกมาชิงชัย ฯ

ฯ ๔ คำ ฯ

๑ บัดนั้น
มาขึ้นม้าเร็วรีบไป

เสนีสี่นายบังคมไหว้
ออกจากกรุงไกรพร้อมกัน ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ เชิด

๑ ครั้นถึงสิงหัดสำหรับ
ให้ยาสาพาเข้าไปเผ้าพลัน

ก็ลงจากพาชีมียม้น
บังคมคัลทูลแถลงแจ้งกิจจา ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ

๑ เมื่อนั้น
ครั้นทราบดังนั้นจึงบัญชา
ทูลพระเชษฐาสุริยวงศ์
เราจะให้สุทรานางไป

ท้าวสิงหัดสำหรับนาถา
เสนาเร่งกลับไปฉับไว
อย่าให้ทรงพระวิตกหมกไหม้
ช่วยพระชิงชัยด้วยไพร่ ฯ

ฯ ล ฯ

ท้าวภูเร็นมีราชสารถึงอโชนาและระตูหมันหยา

๑ เมื่อนั้น
แจ้งว่าไพร่มารอนราญ
ครั้นเสร็จสั่งสองเสนา
โบหนึ่งนั้นเร่งกองทัพ
โบหนึ่งนั้นไปให้ระตู
จงรีบไปให้ถึงพารา

พระปิ่นภพภูเร็นราชฐาน
พระจึงให้แต่งสารหนังสือลับ
จงถือไปหมันหยาสองฉบับ
กำชับอโชนาให้ยกมา
ท้าวผู้ผ่านเมืองหมันหยา
แต่ในลืบทำราตรี ฯ

ฯ ๖ คำ ฯ

๑ บัดนั้น
จึงนำสาราจรลี
เรียกหาบ่าวไพร่ได้พร้อมหน้า
ออกจากนครเรศภูเร็น

ดะหมังรับสั่งไล่เกศี
มาจากที่พระโรงชัยฉับพลัน
ดะหมังขึ้นขี่ม้าผายผัน
พากันเร่งรีบคลาไคล ฯ

ฯ ๔ คำ ฯ เชิด

๑ เมื่อئัน

ครันตะหมังเสนาทูลาไป
แล้วตรัสแก่กะหัดตะปาตี
จะเปลี่ยวเปล่าเศร้าใจนุชา
เจ้าจงยกพลขันธไปบรรจบ
ชวนกันยกรีบเร็วไป

องค์ท้าวกูเรปันเป็นใหญ่
พระตริกไตรในคิตด้วยปริชา
อันสงครามครั้งนี้เห็นหนักหนา
ไม่มีที่จะปรึกษาหารือใคร
สบทบทัพอิเหนาให้จงได้
อย่าทันทให้ปัจจามิตรติดพารา ฯ

๑ ๖ คำ ๑

๑ เมื่อئัน

กัมเกล้าทูลสนองพระบัญชา

กะหัดตะปาตีโอรสา
จะถวายบังคมลาพຼ່ງนี้ ฯ

๑ ๒ คำ ๑

๑ เมื่อئัน

พังโอรสาพาที
จงเร่งเกณฑ์พวกพลธณยุทธ
กำหนดกันให้ทันยกไป

พระปิ่นาพกูเรปันกรุงศรี
จึงตรัสสั่งเสน่ทันใด
ให้สรรพด้วยอาวุธน้อยใหญ่
แต่ในย้ารุ่งสุรียา ฯ

๑ ๔ คำ ๑

๑ บัดئัน

รีบออกไปยังศาลา

ปาเตะรับสั่งใส่เกศา
ให้หาพันพຼ່งกับพันพรหม ฯ

๑ ๒ คำ ๑ เจริญ

ยานิ

๑ เร่งรัดขุนหมื่นลัสติ
เกณฑ์ทหารพลเรือนเดือนระดม
ขุนนางเจ้าตำแหน่งแสนนอก
หมวกเสื้อสำหรับรบครบไพร่นาย
ผู้กำกับนับอ่านประมาณคน
ตั้งกองห้องสนามตามตำรา
ให้ผูกสินธพที่นั่งทรง
ที่ป่าวไพร่ใครมาไม่ทันที

ทำบาญชีทางว้าวเหล่าเลกสม
มาพร้อมกันทุกกรมมากมาย
เอาดาบหอกปืนผาออกมาจ่าย
แจกจำหน่ายลูกดินคิลา
ได้สิบหมื่นพันพลอาสา
เตรียมรถคชาพาชี
พร้อมขันธ์จตุรงค์อึงมี
นายหมวดตรวจจิกันวุ่นไป ฯ

๑ ๒ คำ ๑ เจริญ

ร่าย

๑ เมื่อนั้น

ครั้นรุ่งรางสุริยาก็คลาไคล

กะหัดตะปาศีศรีไส

เข้าในที่สนานสำราญองค์ ฯ

โหม

๑ รดชำระมลทินอันทรีย

ลูปไล่เสาวคนธ์ธารทรง

ภูษายกพื้นด้าอำไพ

เจียรบาดคาคัดรัดหน่วงเนา

ดาบทิศทับทรวงห่วงห้อย

ทองกรแก้วกิ่งพริ้งพราย

ทรงชฎามาลัยดอกไม้ทัด

เหน็บพระแสงกันหยันกลเม็ด

ฯ ๒ คำ ฯ เสมอ

มูรธาวารีภิเชกสรง

บรรจงสอดขับสนับเพลลา

สอดใส่ฉลององค์ทรงวันเสาร์

ปั้นเหน่งเพชรเพริศเพราพรรณราย

สวมสร้อยสังวาลประสานสาย

ชำมรงค์เรือนรายพลอยเพชร

กรรเจียกจอนจรัสตรัสเตร็จ

แล้วเสด็จขึ้นเฝ้าพระบิดา ฯ

ร่าย

๑ ก้มเกล้าเคารพอภิวาท

ยบยั้งคอยฟังพระวาจา

ฯ ๔ คำ ฯ เสมอ

พระปิ่นภพภูวนาถนาถา

จะบัญชาให้ยกโยธี ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ

๑ เมื่อนั้น

จึงอำนวยการอวยพรสวัสดิ์

อันเหล่าศัตรูหมู่มุร้าย

อานุภาพปราบปรามไปทั่วทิศ

องค์ท้าวกูเรปันเรืองศรี

ให้เจ้ามีเดชาวราฤทธิ์

จงแพ้พ่ายอย่ารอดต่อติด

ปัจจามิตรจงเกรงฤทธิ์รอน ฯ

ฯ ๔ คำ ฯ

๑ เมื่อนั้น

กราบถวายบังคมประนมกร

กะหัดตะปาศีชาญสมร

รับพรพระบิดาแล้วคลาไคล ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ เสมอ

๑ ครั้นถึงเกษขาลาหน้าพระลาน

เสด็จทรงมิ่งม้าอาชาไนย

พร้อมหมู่ทวยหาญน้อยใหญ่

ให้เคลื่อนพลไกรยาตรา ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ เชิด

๑ รอนแรมมาในพนาเวศ

พระสั่งให้หยุดพลโยธา

ถึงทางร่วมนครคธม้นทยา

คอยท่าทัพพระเด่นมนตรี ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ เสร็จ

ฯ ล ฯ

ทัพเมืองกาฬยงกมาสมทบ

- ๑๑ บัดนั้น
ทั้งตะหมังมหาเสนาใน
จัดทหารอาสาได้ห้าหมื่น
ช้างม้าอาวุธครบครัน
ทั้งสองเสนขึ้นขี่ม้า
ทนายเดินเคียงข้างกางลับหน
- ๑๒ คำ ๑ เชิด
- ๑๒ มาถึงทางร่วมริมดง
สองทัพสมทบโยธา
- ๑๓ บัดนั้น
ซึ่งถือสารไปเมืองดาหานั้น
ถึงกะหมังกุหนิงนครเศ
พอเวลาเฝ้าท้าวไท
- ๑๔ คำ ๑ เสมอ
- ๑๕ จึงประนมก้มเกล้าเคารพ
เข้าไปได้ถวายสารา
ตรัสชาดว่าราชบุตรี
พระยกให้ได้กำหนดนัดงาน
บรรดาของถวายนั้นไม่รับ
มิได้คิดเกรงองค์พระทรงธรรม
ข้าพสุลความตามสั่งนอกสารา
จงเร่งตกแต่งพระนคร
จะชิงนางโฉมยงให้จงได้
ท้าวตรัสว่าตามแต่วิญญาน์
- ๑๖ คำ ๑ เสมอ
- ๑๗ ดำมะหงกาฬกรุงใหญ่
เร่งเกณฑ์ทัพชัยฉับพลัน
แต่พื้นกำแหงแข็งขัน
ธงสำคัญคอยนำดำเนินพล
โยธาเยียดยัดอัดถนน
ยกพลออกจากพารา ๗
- ๑๘ คำ ๑ เสมอ
- ๑๙ พบสุหรานางวงศ์
ยกล่วงมรรคามาพร้อมกัน ๗
- ๒๐ คำ ๑ เสมอ
- ๒๑ ทั้งสองทูตาคณขยัน
พากันรีบกลับมาฉับไว
มายังนิเวศน์วังใหญ่
ก็เข้าไปในพระโรงรจนา ๗
- ๒๒ คำ ๑ เสมอ
- ๒๓ ทูลพระองค์ทรงภพนาถา
ท้าวดาหาทราบสิ้นทุกประการ
จรงกอธิบดีมากล่าวขาน
ยังแต่จะแต่งการวิวาทกัน
ส่งกลับคืนมาทุกสิ่งสรรพ
บากบั่นสลัดัดตรอน
ว่ามีให้พระธิดาดวงสมร
รับทัพภูธรจะยกมา
ใครมีชัยก็จะสมปรารถนา
พระราชางจทราบบาทมูล ๗

๑ เมื่อนั้น
ได้ฟังทั้งสองพูดทูล
จึงบัญชาตรัสด้วยขัดเคือง
เราอ่อนน้อมขอไปในสารา
ถึงจoramากล่าวนางไว้
จะโอภาปราศรัยมาให้ดี
เราก็เรื่องฤทธาศักดาเดช
จำต้องมีมานะไม่ละวาง
แม้ฉันมิได้สมคิดดังจิตปอง
จะสงครามตามตืติตพัน

๑ บัดนั้น
ข้าได้ยืนตระหนกประจักษ์ใจ
ให้รีบไปแจ้งเหตุพระเชษฐา
อนุชาภายหลังธิดี
เห็นกษัตริย์ทั้งสี่ชานนั้น
เมื่อวันข้าออกจากเมืองมา

๑ เมื่อนั้น
ได้ฟังกริ้วโกรธดังเพลิงกลบ
ถึงว่ากษัตริย์ทั้งสี่กรุง
กูก็ไม่ครั้นคร้ามขามใคร
ว่าพลางทางมีพจนารถ
เร่งเกณฑ์พวกพลรณรงค์
เลือกสรรโยธีทั้งสี่หมู่
แต่กองร้อยรบพันไม่ครั้นคร้าม
เอาวิหยาสะก่าเป็นกองหน้า
อันกองหลังรั้งพลมนตรี

ท้าวกะหมังกุหนิงนเรนทร์สูร
ให้อาตุรเดือดใจตั้งไฟฟ้า
ดูตุ้เจ้าเมืองดาหา
แต่ว่าจะรับไว้ก็ไม่มี
ได้ยกให้เขาก่อนก็ควรที่
นี่ลิตัดไมตรีให้ขาดทาง
อาณาจักรนัครเศกกว้างขวาง
จะชิงนางบุษบาลาวณย์
ไม่คืนครองกรุงไกรโอศวรรย์
ไปกว่าชีวันจะบรรลัย ฯ

ฯ ๑๐ คำ ฯ

สองพูดทูลแจ้งแถลงไข
ท้าวดาหาตรัสใช้เสนา
กับพาราสิงห์ดสำหรับ
อีกบุรุษระตูจระกา
จะมาช่วยป้องกันกรุงดาหา
เสนาก็ไปพร้อมกัน ฯ

ฯ ๖ คำ ฯ

ท้าวกะหมังกุหนิงแจ้งขึ้น
จึงกระชั้นสีหนาทประกาศไป
จะมาช่วยรบพุ่งเป็นศึกใหญ่
จะหักให้เป็นภัสสมุศล
สั่งอำมาตย์ตะหมิงตามะหง
ที่สามารถอาจองในสงคราม
เคยทำลายค่ายคูขวางหนาม
ให้ครบสามสิบหมื่นพันตัวดี
ตรวจตราเตรียมกระบวณถ้วนถี่
ทั้งสองศรีอนุชาผู้ใจรักดี

กูจะเป็นจอมพลโยธา
ไม่เกรงวงศ์เทวาสुरารักษ์
ครั้นเสร็จสงครามมหาเสนา
เราจะยกพลไกรไปต่อตี

๖ ๑๔ คำ ๖

๐ บัดนั้น
รับรศพจนารถภูวไนย
เทียบดูดวงชะตาพระทรงยศ
ทั้งชั้นโชคโยคยามยาตรา
จึงทูลว่าถ้ายกวันพรุ่งนี้
งดอยู่อย่าเสด็จสักเจ็ดวัน
ขอพระองค์จงกำหนดงดยาตรา
อันการยุทธ์ยิ่งชิงชัย

๖ ๘ คำ ๖

๐ เมื่อนั้น
ได้ฟังโหราพาที
เมื่อเราบัญชาการกำหนดทัพ
อายุแก่ไพร่ฟ้าเสนาใน
จำจะไปต้านต่อรอกฤทธิ์
เกียรติยศจะไว้ในธรณินทร์
ประการหนึ่งถ้าเข้าวันไป
จะต้องหักหนักมือโยธา
สุดแท้แต่บุญกับกรรม
ตรัสพลางเสด็จคลาไคล

๖ ๑๐ คำ ๖ เสมอ

๐ บัดนั้น
ให้ประชุมนายทัพนายกอง

๖ ๒ คำ ๖

หนุนทัพพลุกยาเข้าโหมหัก
ให้ปรากฏยศศักดิ์เสียครั้งนี้
จึงถามขุนโหราทั้งสี่
พรุ่งนี้ดีร้ายประการใด ๖

พระโหราราชครูผู้ใหญ่
คลี่ตำรับขับไล่ไปมา
กับโอรสถึงฆาตชันษา
พระเคราะห์ขัดฤกษ์พาสารพัน
จะเสียชัยไพร่เป็นแสนมั่น
ถ้าพินันท์ก็เห็นไม่เป็นไร
ฟังคำโหราหาฤกษ์ใหม่
หนักหน่วงน้ำพระทัยดูให้ดี ๖

ท้าวกะหมังกุหนิงเรื่องศรี
จึงมีพจนารถประภาษไป
แล้วจะกลับงดอยู่อย่างไรได้
จะว่ากลัวฤทธิไกรไพริน
ถึงม้วยมิตมิให้ใครดูหมิ่น
จนสุดสิ้นดินแดนแผ่นฟ้า
ทัพใหญ่จะมาพร้อมยงดาหา
เห็นจะยากยิ่งกว่านี้ไป
จะฟังคำโหรานั้นหาไม่
เข้าไปในโพชนัดมณฑลเกียรติทอง ๖

ตามะหงดะหมังกทั้งสอง
พร้อมกันที่ห้องสนามใน ๖

ยานี้

๑๑ จึงเกณฑ์กำหนดกฎหมาย
หมวดหมู่ผู้คนของใคร
ที่มีเกวียนเกณฑ์บรรทุกลำเลียง
ไพร่หลวงต่างกรมสมกำลัง
บ้างจัดหาหอกดาบหาบคอน
เอาโคต่างช้างม้าออกมายืน
พวกกองนอกนั้นเกณฑ์ทำทาง
แบ่งกองป้องกันอันตราย
จัดถ่วงกระบวนทัพหน้าหลัง
แล้วเทียมรถประทับกับเกยไว้

ทุกมูลนายตรวจตราหาไพร่
จะบอกขาดป่วยใช้นั้นไม่ฟัง
ใส่เสบียงครบคนละสิบถัง
พร้อมฝรั่งแอดชนัดบิน
จอบพริ้วผ้าผ่อนหลายผืน
คั่งคับนับหมื่นมากมาย
ปลูกฉางถางที่ตั้งค่าย
ไพร่นายทั้งปวงให้ล่องไป
กองฝรั่งตั้งเตรียมปืนใหญ่
สารวัตรตรวจไต่โรไปมา ฯ

ฯ ล ฯ

ท้าวดาหาทรงบัญชาให้ตั้งค่ายรอบกรุงดาหา หลังจากทรงทราบข่าวศึก

ข้า

๑๒ เมื่อนั้น
ได้ฟังข่าวราชไพร่
ให้ตรวจทัพเมืองขึ้นของเรานั้น
ให้ตั้งค่ายรายรอบพารา

พระผ่านภพดาหากรุงศรี
ภูมิสิ่งปะหริดกะติกา
มาพร้อมกันอยู่นอกดาหา
รักษาเป็นสองชั้นมั่นไว้ ฯ

ฯ ๔ คำ ฯ

ร้าย

๑๓ บัดนั้น
รับพระบัญชาแล้วคลาไคล

ปะหริดกะติกาบังคมไหว้
รีบไปเร็วพลันทันที

ฯ ๒ คำ ฯ เชิด

๑๔ จึงบอกกล่าวท้าวพระยาทั้งหลาย
ข้าศึกเห็นจะมาถึงธานี

เร่งตั้งค่ายรายรอบกรุงศรี
รับสั่งครั้งนี้อย่านอนใจ ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ

๑๕ บัดนั้น
ฟังกำหนดพจนารถภูไนย
เร่งตั้งค่ายรายรอบกำแพงเมือง
ชักปีกกาถึงกันเป็นหลั่นล้อม
ยกหอรบหอคอยลอยตระหง่าน
รั้วขวางกั้นในไว้ประตุ

ท้าวพระยาสามนต์น้อยใหญ่
ก็ตรวจตราหาไพร่ให้พร้อม
ยกเยื้องมิให้บังหน้าป้อม
วงอ้อมโอบรอบขอบคู
ลับกระดานด้านตั้งบังอยู่
เสากระทุ่เขื่อนชันชันมั่นคง

ทุกหน้าค่ายภายนอกออกไป
ฉายจอมปลวกปราบราบลง
สนามเพละในค่ายรายป็นน้อย
แล้วนายกองรับรัดจัดโยธา

ก็ไค่นไม้ชุดต่อไม่หลอหลอง
ให้เตียนตรงป้อมปืนในพารา
วางคนประจำคอยอยู่รักษา
เป็นหมู่หมวดตรวจตราทุกราตรี ฯ

ฯ ๓๐ คำ ฯ

๐ เมื่อนั้น
ครั้นหักศึกมีชัยได้บุรี
แล้วยกพลนิกายกองหน้า
ตีเมืองรายทางทั้งปวง

ฝ่ายวิหยาสะกำเรื่องศรี
ให้ตรวจเตรียมโยธิตุ๊กกระทรวง
ยาตราดำเนินนำทัพพลวง
เลยล่องไปตามมรคา ฯ

ฯ ๔ คำ ฯ เชิด

๐ สิบวันดั้นเดินในไพรพง
แลไปเห็นกำแพงพารา
จึงยับยั้งฟังองค์พระทรงยศ
กองทัพนับแสนแน่นันต์

ก็ลั่นดงตกทุ่งกรุงดาหา
ทั้งมหาปราสาทเรียงรัน
จะกำหนดให้ตั้งค่ายมั่น
พร้อมกันหยุดอยู่ที่ชายไพร ฯ

ฯ ๔ คำ ฯ เຈຈາ

๐ เมื่อนั้น
เร่งรีบรืพลสกลไกร
เห็นละหานธารน้ำไหลหลัง
จึงดำรัสตรัสสั่งเสนี

ท้าวกะหมังกุหนิงเป็นใหญ่
มาใกล้ทิวทุ่งธานี
ร่มไทรใบบังสุริย์ศรี
ให้ตั้งที่นาคนามตามตำรา ฯ

ฯ ๔ คำ ฯ

๐ บัดนั้น
ออกมาเกณฑ์กันตั้งบัญชา
ทำค่ายหน้าค่ายหลังตั้งบรรจบ
ชักปีกกาซึ่งไปถึงกัน
หว่างป้อมเป็นจังหวัดระยะแย่ง
พูนดินเต็มตามสนามเพละ
บ้างปลูกโรงรถคชา
เสาดะลุงหลักแหล่งแปลงป็น

ตะหมังรับสั่งใส่เกศา
ให้โยธาถางที่นั่น
ยกหอรับขึ้นปรับสัวิหลัน
ผูกราวสามชั้นชันชะเนาะ
ใส่บังตางาแขงมั่นเหมาะ
ไม้ไผ่เจาะรวบปล้องเป็นช่องป็น
ทั้งที่ผูกข้างม้ามิให้ตื่น
พางพื้นปราบเลียนเตียนตา

บ้างเร่งทำตำหนักน้อยใหญ่
ข้างนอกค่ายปักขากดาชดา
บ้างจัดคนล้าลองทุกกองเกณฑ์
คอยเล็ดลอดสอดแนมจับกุม

เพ็ญรายรอบในซ้ายขวา
ชักเขื่อนเข้าหาประจบมุม
ออกตระเวนนั่งทางวางหลุม
ชั้นในให้ประชุมจตุรงค์ ฯ

ฯ ๑๒ คำ ฯ

๐ เมื่อนั้น
เห็นค่ายเสร็จพลันมั่นคง
ตรัสเรียกลองราชอนุชา
พร้อมด้วยกิตาหยันเสนี

ท้าวกะหมังกุหนิงสูงส่ง
จึงชวนองค์โอรสธิบดี
เสด็จจากธรรมาเรืองศรี
จรลีขึ้นสุวรรณพลับพลา ฯ

ฯ ๔ คำ ฯ เสมอ

๐ บัดนั้น
ออกสอดแนมอยู่นอกพารา
กระบวนทัพหน้าหลังมาตั้งลง
เสียงคนยิงอัดตัดไม้
ต่างคนต่างแผ่นขึ้นหลังม้า
แล้วอ้อมออกนอกทุ่งทันที

กองร้อยคอยเหตุข้างดาหา
เห็นไพร่ยกมาถึงชายไพร
ทิวธงซ้อนทับไม่นับได้
ราบไปทั้งป่าพนาลี
พลางประมาทหมายตาดูถั่ววนถี
ขับควบพาชีเข้าเวียงชัย ฯ

ฯ ๖ คำ ฯ เชิด

๐ ครั้นถึงจึงไปแจ้งกิจจา
เล่าความแต่ต้นจนปลายไป

แก่ป่าเตะเสนาผู้ใหญ่
โดยได้เห็นลั่นทุกสิ่งอัน ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ เจริญ

๐ บัดนั้น
ให้จดเอาถ้อยคำสำคัญ

ป่าเตะตกใจไหวหวั่น
แล้วผายผันเข้าพระโรงรจนา ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ เสมอ

๐ จึงก้มเกล้าประณตบทบงสุ์
ว่าไพร่ตีเมืองล่งมา
ม้ารถคชกรรมครั้นครั้น
บัดนี้มาตั้งอยู่เนินทราย

ทูลพระองค์ทรงพิภพดาหา
รู้พลโยธามากมาย
ดังเสียงคลื่นในสมุทรไม่ขาดสาย
ที่ชายทุ่งกับป่าต่อกัน ฯ

ฯ ๔ คำ ฯ

๐ เมื่อئนั้น
ได้ฟังปาเตะทูลพลัน
อันศึกครั้งนี้ซึ่งมีมา
จึงเป็นเลี่ยนศัตรูหมู่ภัย
แกล้งจะให้เกิดการโกลาหล
เลื่อมเดชเพศพงศ์เทวา
คิดพลางทางสั่งเสนาใน
รักษามันไว้ในบุรี
อนึ่งจะคอยท่าม้าไ้
กับสองศรีราชอนุชา
แม่นจะเคื่องขัดดัดตรอน
แต่ผู้เดียวจะเคี่ยวสงครามไป

๖ ๑๒ คำ ๖

๐ บัดนั้น
ออกมาเกณฑ์ไพร่พลมนตรี

ยานี
๐ เร่งรัดจัดพลอาสา
ประตุเมืองสี่ทิศให้ปิดบาน
เหล่าพวกกองฝรั่งพร้อม
กะเกณฑ์กองกลางวางไว้
อันโยธาอาสาหกเหล่า
สามารถอาจออกทะเลวงพัน
ล้อมวังตั้งรอบพระนิเวศน์
กองตระเวนสารวัดจัดแจง

๖ ๒ คำ ๖ เสมอ

วัย
๐ มาจะกล่าวบทไป
กับเสนาภายหลังบุรี
แรมร้อนนอนป่าสิบห้าวัน
ได้ข่าวปัจจามิตรติดพารา

องค์ศรีปัตทหารังสรรค์
พระทรงธรรมตรีตรีกนิใน
เพราะเขาขอบุขบาเราไม่ให้
น้อยใจด้วยอิเหนานัดดา
ร้อนรนไปทั่วทุกเส้นหญ้า
ศึกมาถึงราชธานี
เร่งให้เกณฑ์คนขึ้นหน้าที่
จะดูที่ข้าศึกซึ่งยกมา
ที่ให้ไปแจ้งเหตุพระเชษฐา
ยังจะมาช่วยหรือประการใด
ทั้งสามพระนครหาช่วยไม่
จะยากเย็นเป็นกระไรก็ตามที่ ๖

ปาเตะประณตบทศรี
ตามมีพระราชบัญชาการ ๖

ขึ้นประจำเสมอทุกหน้าด่าน
ลงเขื่อนมั่นลั่นดาลทันใด
ขึ้นอยู่ป้อมประจวบใหญ่
เสียงปืนหนักไหนก็ให้ทัน
ทั้งเกณฑ์หัดจัดเข้าเป็นกองชั้น
รายกันตั้งกองริมกำแพง
วางม้าคอยเหตุไว้สี่แห่ง
ตักแต่งตรวจตราทั้งธานี ๖

๖ ๘ คำ ๖

ถึงสุหรานากงเรื่องศรี
ยกพลมนตรีรับมา
ก็ลุถึงเขตชั้นดาดา
ก็เร่งยกโยธาเข้ากรุงไกร ๖

๖ ๙ คำ ๖ เชิด

๑ ครั้นถึงกึ่งกลางพระนคร
แล้วชวนตามะหงคลาโคล

จึงให้หยุดพลนิกรน้อยใหญ่
เข้าไปที่เฝ้าพระผ่านฟ้า ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ

๑ เมื่อئั้น
เห็นสุหรานางพระนัดดา
จึงมีบัญชาปราชัย
ให้ยกมาช่วยต่อตี
แต่การศึกครั้งนี้ไม่ควรเป็น
จะมีคู่ผู้ชายก็ไม่รัก
อันองค์พระบรมเชษฐา
เข้ามาในทางพนาลัย

พระองค์ทรงพิภพดาหา
กับเสนากาหลังบุรี
เราขอบใจอนุชาทั้งสองศรี
ก็เห็นชอบท่วงทีดีนัก
เกิดเชียวเพราะลูกอัปลักษณ์
จึงหักให้สาสมใจ
เห็นจะให้ใครมาหรือหาไม่
ยังได้ข่าวบ้างหรือนัดดา ฯ

ฯ ๘ คำ ฯ

๑ เมื่อئั้น
กัมเกล้าทูลสนองพระบัญชา
พระปิ่นภพกูเรป็นธานี
ยกจากเวียงชัยได้หลายวัน

สุหรานางวงศ์
เข้ามาแจ้งข่าวที่กลางคัน
ให้กะหัดตะปาดีเป็นทัพชั้น
บรรจบกันกับระเด่นมนตริมา ฯ

ฯ ๔ คำ ฯ

๑ เมื่อئั้น
ฟังสุหรานางนัดดา
อันกะหัดตะปาดีจะมาช่วย
แต่โอเหนาเขาจะทำไม่
พระเชษฐาให้สารไปก็ครั้ง
จนสลัดตัดการวิวาท
เห็นจะรักเมียจริงยิ่งกว่าญาติ
ถึงมาตรจะมาก็จำใจ
เราอย่าคอยเขาเลยนะหลานรัก
แต่ว่าวันนี้เจ้าเหนือยามา

พระองค์ทรงพิภพดาหา
จึงมีบัญชาว่าไป
พอจะเห็นจริงด้วยไม่สงสัย
ผิดไปเจ้าอย่าเจรจา
เขายังไม่จากหมันทยา
ศึกติดพาราก็เพราะใคร
ไหนดจะคลาดจากเมืองหมันทยาได้
ด้วยกลัวภัยพระราชบิดา
กัมพัทธรรบศึกไปดีกว่า
จงไปพักโยธาให้สำราญ ฯ

ฯ ๑๐ คำ ฯ

๐ เมื่อئัน
 กัมเกล้าสนองพจมาน
 จะขอเอาเมืองขึ้นบรรดามา
 ยกออกโรมรันประจัญตี
 ถ้าเห็นศึกย่นย่อท้อกำลัง
 จะอาสาว่าจะลั่นสุทธฤทธิ์

สุหรานางงใจหาญ
 อันการสงครามครั้งนี้
 กับโยธาสิงหัดสำหรับ
 ดุทีฝีมือบัจจามิตร
 จะโหมทัคมิให้ตั้งต่อติด
 ชีวิตอยู่ได้บาทบงส์ ฯ

ฯ ๖ คำ ฯ

๐ เมื่อئัน
 จึงตรัสตอบสุหรานาง
 ทัพเขายกมาย่อมสามารถ
 ม้ารถคชพลก็พร้อมพรั่ง
 ไม่ควรจะตัวนอกชิงชัย
 แม้นข้าศึกประชิดติดพัน
 เราจะรบไว้ให้หยุดยั้ง
 จึงยกหนักรอกหักเอากลางแปลง
 ทัพช่วยก็ไม่ช้าจะมาทัน
 รุกรบกระทบนอกเข้ามา
 เจ้าเป็นผู้บัญชาในธานี
 ตรัสแล้วลีลาคลาไคล

พระผ่านภพดาหาสูงส่ง
 เจ้าคิดอ่านการณรงค์ทะนงนัก
 ทั้งสิทธิ์ขาดความคิดแหลมหลัก
 หมายจะหักที่กล้าด้วยกัน
 ชอบอยู่ในพารารักษามัน
 บุกบันเข้าปล้นปิ่นกำแพง
 แต่พอผ่อนหย่อนกำลังเข้มแข็ง
 จะมีชัยไม่แคลงวิญญูณ์
 พร้อมกันตีกระหนาบหลังหน้า
 เห็นศึกก็จะล่าเลิกไป
 โยธาหน้าทีเอาใจใส่
 เข้าในปราสาทรจน ฯ

ฯ ๑๒ คำ ฯ

๐ เมื่อئัน
 ครั้นเสด็จขึ้นแล้วก็โคลคลา

สุหรานางวงศา
 ออกมาที่อยู่พระภูมิ ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ เสมอ

๐ บัดนั้น
 ครั้นถึงหมันหยาดานี
 ขึ้นบนชานพักตำหนักนอก
 จึงเข้าไปไถลองค์พระทรงธรรม์

ฝ่ายตะหมังกุเรปันกรุงศรี
 ก็ตรงไปยังที่ประเสบัน
 พอเห็นเสด็จออกกิดาหยัน
 อภิวันท์แล้วถวายสารา ฯ

ฯ ๔ คำ ฯ

๐ เมื่อนั้น
คลี่สารสมเด็จพระบิดา

๑ ๒ คำ ๑

เอกบาท
๐ ในลักษณะนั้นว่าปัจฉามิตร
จงเร่งรีบรีพลสกลไกร
ถึงไม่เลี้ยงบุษบาเห็นวาชัว
อันองค์ท้าวดาหาธิบัติ
มาตรแม้นเสียเมืองดาหา
ซึ่งเกิดศึกสาเหตุเภทภัย
ครั้งหนึ่งก็ให้เสียวจา
ครั้งนี้เร่งคิดดูจงนัก
แม้นมียกพลไกรไปช่วย
อย่าดูทั้งเปลวอัคคี

๑ ๑๐ คำ ๑

วาย
๐ ครั้นอ่านสารเสร็จสิ้นพระทรงฤทธิ์
บุษบาจะงามสักเพียงไร
หลงรักรูปนางแต่อย่างนั้น
แม้นงามเหมือนจินตะหราวาตี
แล้วว่าแก่ดะหมังเสนา
มิให้เสียวงศาสุรารักษ์

๑ ๖ คำ ๑

๐ บัดนั้น
ทูลว่าช้านักพระภูวไนย
เชิญเสด็จคลาไคลไปก่อน
อันข้าศึกซึ่งยกมาต่อตี

๑ ๔ คำ ๑

๐ เมื่อนั้น
สุดที่จะบิดเบือนเลื่อนวันไป

พระโหมยวงศ์อัสญแดทวา
พลางทอดทศนาทันใด ๑

มาตั้งติดดาหากรุงใหญ่
ไปช่วยชิงชัยให้ทันที
แต่เขารู้ยั่วว่าตัวนั้นเป็นผี
นั้นมิใช่อาหรือวารี
จะพลอยอายขายหน้าหรือหาไม่
ก็เพราะใครทำความไว้งามพกตร
อายชาวดาหาอาณาจักร
จะซ้ำให้เสียศักดิ์ก็ตามที่
ถึงเราม้วยก็อย่ามาดูผี
แต่วันนี้ขาดกันจนบรรลัย ๑

ถอนฤทัยคิดแล้วสงสัย
จึงต้องใจระตูทุกบุรี
จะพากันมาม้วยไม่พอที่
ถึงจะเสียชีวิตก็ควรนัก
เราจะยกโยธาไปโหมหัก
งดสักเจ็ดวันจะยกไป ๑

ดะหมังบังคมประนมไหว้
เกลือกไปไม่ทันจะเสียที
แล้วจึงค่อยผันผ่อนมากรุงศรี
ปานนี้จะประชิดติดกรงไกร ๑

พระสุริยวงศ์เทวอัชฌาสัย
ด้วยเกรงในบิดุเรศตัดมา

ความกลัวความรักสลักทรวง
แต่เรรวนหวานนีกตริกตรา
จึงตำรัสตรัสสั่งตำมะหง
ม้ารถคชสารชาญชัย
เลือกสรโรยอาจงสามารถ
แต่ปิ่นดิ่งก็ถึงทันคว้น
เราจะตัดศึกใหญ่ให้ย่อยน
แม่นไพรทมิฬมือกลางแปลง
ถูกขรรค์พุ่งนี้จะยกไป
สั่งเสร็จเสด็จทรงอาชา

ให้เป็นห่วงหนหลังกังวลหน้า
พระราชาสะทอนถอนใจ
เร่งเตรียมจตุรงค์ทัพใหญ่
รีบรัดจัดไว้ให้ครบครัน
ที่อยู่คงอาจแข็งขัน
เข้าโรมรุกรบก้นพื้นแห่ง
ด้วยกำลังรีพลเข้มแข็ง
เห็นหักได้ไม่แคลงวิญญาน
ซึ่งช่วยช่วยกรุงดาหา
ไปเผ้าท้าวมั่นหยาดับพลัน ฯ

ฯ ๑๒ คำ ฯ เชิด

๐ ครั้นถึงนิเวศน์วังใน
ยุรยาตวานาจรจรัส

ลงจากมโนมัยผายผัน
เข้าพระโรงสุวรรณหันใด ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ เสมอ

๐ บัดนั้น
จึงรีบไปหาเสนาใน

ตะหมังกุเรปันกรุงใหญ่
แถลงไขข้อความตามคดี ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ

๐ บัดนั้น
ได้แจ้งแห่งตะหมังเสนี

อำมาตย์หมั่นหยากรุงศรี
ก็พาไปยังที่พระโรงคัล ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ

๐ กัมเกล้าประณตบทมลาย
ทูลเบิกตะหมังเสนานั้น

พระผู้ผ่านเวียงชัยไอศวรรย์
ว่าพระปิ่นกุเรปันไ้มา ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ

๐ บัดนั้น
บนนิ้วบังคมคัลวันทา

ตะหมังผู้มียศถา
ทูลถวายสาราพระภูมิ ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ

๐ เมื่อนั้น
รับสารมาจากเสนี

ระตูหมั่นหยากรุงศรี
แล้วคลี้ออกอ่านหันใด ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ

เอกราช

๐ ในลักษณะอักษรสาธา

มีราชธิดาใจ

จนลูกเราร้างคู่ตุนาหงัน

จะให้ชิงผิวเขาเอาเด็ดตาย

บัดนี้คือประชิดติดดาหา

เสี่ยงงานการวิวาห์จลาจล

การสงครามครั้งนี้มิไปช่วย

จะตัดวงศ์ตัดญาติให้ขาดไป

วาระตูหมั้นหย่าเป็นผู้ใหญ่

แกลังให้แต่งตัวไว้ยั่วชาย

ไปหลงรักผูกพันมั่นหมาย

ช่างไม่อายไพร่ฟ้าประชาชน

กิจจาลือแจ้งทุกแห่งหน

ต่างคนต่างซ้องหมองใจ

ยังเห็นชอบด้วยหรือไฉน

ก็ตามแต่น้ำใจจะเห็นดี ฯ

๑ ๘ คำ ฯ

ราย

๐ ทรงอ่านสารเสร็จสิ้นเรื่อง

จึงยื่นสารให้ระเด่นมนตรี

เห็นนามอยู่แล้วหรือหลานรัก

มาพลอยได้ความผิดด้วยนัดดา

แม้มียกพลขึ้นตีไปพันตู

อย่าหน่วงหนักชักช้าเร่งคลาไคล

อันระเด่นดาหยงนางศาง

สมทบทัพพระเด่นมนตรี

กลัวจะเคื่องขุนซ้องหมองศรี

แล้วมีพจนารถวาจา

เจ้าหาญหักไม่ฟังคำช้า

เมื่อกระนี้จะว่าประการใด

หาให้อยู่กับจินตะหราไม่

รีบไปให้ทันท่วงที

จงคุมพลหมั้นหย่ากรุงศรี

ได้ฤกษ์รุ่งพรุ่งนี้จึงยาตรา ฯ

๑ ๘ คำ ฯ

๐ เมื่อนั้น

รับสั่งแล้วบังคมลา

พระโหมยงพงศ์อัสญแดหวา

ไปปราสาทจินตะหราวาตี ฯ

๑ ๒ คำ ฯ เสมอ

๐ ครั้นถึงห้องสุวรรณบรรจง

ทอดถอนฤทัยพลางทางพาที

บัดนี้ตะหมิงเสนา

เป็นเหตุด้วยดาหาเวียงชัย

ให้พี่กรีธาทัพขึ้น

จะรบยกพลมนตรี

อยู่จงตีเถิดพี่จะลานั้น

เสร็จศึกวันใดจะโคลคลา

นั่งแนบแอบองค์นางโฉมศรี

ภูมิแจ้งความแก่ทราชม้วย

ถือสารพระบิดามาให้

เกิดการศึกใหญ่ไพร่

ไปช่วยป้องกันกรุงศรี

พรุ่งนี้ให้ทันพระบัญชา

อย่าหมั้นหมองเศร้าสร้อยละห้อยหา

กลับมาสู่สมภิรมย์รัก ฯ

๑ ๘ คำ ฯ

๐ เมื่อئัน

ฟังตรัสชัดแค้นฤทัยนัก
แล้วตอบถ้อยน้อยหรือพระทรงฤทธิ์
ล้วนกล่าวแกลังแสรังเสเล่ห์หลม
พระจะไปดาหาปราบข้าศึก
ด้วยสงครามในจิตยังติดพัน
ไทนพระผ่านฟ้าสัญญาน้อง
ไม่นิราศแรมร้างทางไกล
พระวajanน้ำเชื่อเป็นพันนัก
พาชื่อสุจริตคิดสำคัญ
มีรู้มาอาภัพกลับกลาย
ยังสมคำสัญญาที่พาที่

โลม

๐ เมื่อئัน

โลมนางพลางกล่าววajan
ซึ่งสัญญาว่าไว้กับนวลน้อง
มิได้แกลังกลอกกลับอภิปราย
จะจำจากโฉมเฉลาเยาวเรศ
ข้อความงามแคลงกินแทนงนก
สมเด็จพระบิดาให้หาพี่
ถึงสองครั้งพี่ขัดรับสั่งไว้
บัดนี้เกิดศึกก็สุดคิด
สaramีมาเป็นพยาน

ร่าย

๐ เมื่อئัน

ค่อนให้ไม่แลดูสารา
แล้วว่าอนิจจาความรัก
ตั้งแต่จะเชียวเป็นเกลียวไป

จินตะทราวาตีมีศักดิ์

สละบัตรพักตร์ผินหลังไม่บังคม
ช่างประติษฐ์คิดความพองามสม
คดคมแยบคายหลายชั้น
หรือรำลึกถึงคู่ตุนาหงัน
จึงบิดผันพจนานไม่อาลัย
จะปกป้องครองความพิสมัย
จนบรรลยมอดม้วยไปด้วยกัน
จึงหลงรักภักดีไม่เดียดฉันท
หมายมั่นว่าเมตดาปราณี
จะหลีกเลียงเบี่ยงบ่ายหน่ายหนี
ก็ร้อยปีพระจะกลับคืนมา ฯ

๑ ๑๒ คำ ฯ

พระสุริยวงศ์เทวัญสัณหา
จงผินมาพาที่กับพี่ชาย
จะครองครองไม่ตรีไม่หนีหน่าย
อย่าสงกว่าจะวายคล้ายรัก
เพราะเกรงเดชบิตุรงค์ทรงศักดิ์
ด้วยเจ้าไม่ประจักษ์ที่จริงใจ
ใช้แต่ครั้งนี้นั้นหาไม่
ยังมีได้บอกเจ้าให้แจ้งการ
จนจิตที่จะขัดพระบรรหาร
พระยีนสารให้นางทัศน ฯ

๑ ๑๐ คำ ฯ

โฉมยงองค์ระเด่นจินตะทรา
กลยาตั้งแค้นแน่นใจ
ฟังประจักษ์ตั้งสายน้ำไหล
ที่ไทนเลยจะไหลคืนมา

สตรีใดในพิภพจบแดน
ด้วยไฟรักให้เกินพักตรา
โอ้อ้วน่าเสียดตายตัวนัก
จะออกชื่อลือชวไปทั่วทิศ
เสียแรงหวังฝั่งผากชีวี
หมายบำเหน็จจะรีบเสด็จไป
ด้วยระเด่นบุษบาโฉมตรู
ไม่ต่ำศักดิ์รูปชวเหมือนตัวน้อง
ไอ้แต่นี้สืบไปภายหน้า
เขาจะค่อนนินทาทุกสิ่งอัน

ฯ ๑๔ คำ ฯ โอต

๐ เมื่อนั้น
พลอบนางพลงเช็ดชลนา
จงสร้างสิ้นกินแทนแกล้งใจ
พี่สลดตัดใจไม่ไยดี
จรงาจได้มาว่าขาน
พอกะหมิงกฐนิงรู้ไป
ครั้นขนนางมิได้ตั้งใจ
เพราะแหนหวงช่วงชิงวนิดา
อันลือข่าวบุษบาว่างามนัก
นี่จำเป็นจึงจำจากไป
แม้เสียดาหาก็เสียวงศ์
เจ้ากับพี่ก็จะมีแต่นินทา
ถึงไปก็ไม่อยู่นาน
พระจุมพิตชิตเซยปรางทอง

ฯ ๑๔ คำ ฯ

๐ เมื่อนั้น
ได้เห็นสารทราบความตามสำเนา

ไม่มีใครได้แค้นเหมือนอกข้า
จะมีแต่เวทนาเป็นเนืองนิตย์
เพราะเชื่อลั่นหลงรักจึงซ้ำจิต
เมื่อพลั้งคิดผิดแล้วจะโทษใคร
พระจะมีเมตตาภิหาไม
ก็รู้เท่าเข้าใจในทำนอง
ควรคู่ภิรมย์สมสอง
ทั้งพวกพ้องสุริยวงศ์พงศ์พันธุ์
จะอายุชาวดาหาเป็นแม่นมั่น
นางรำพันว่าพลงทางโคกฯ

พระสุริยวงศ์เทวัญอัญญา
ดวงยิหวาอย่าทรงโคก
ที่ในบุษบามารศรี
มิได้มีปรารถนาอาลัย
กำหนดนัดทำงานการใหญ่
ก็ซ้ำให้มากกล่าวกลยา
จึงเกิดการณรงค์ในดาหา
ไชว้านางเปล่าอยู่เมื่อไร ฯ
จะดีกว่าน้องรักนั้นหาไม่
เพราะกลัวภัยพระราชบิดา
อภัยถึงองค์อัญญา
แก้วตาจงดำริตริตรอง
เยาวมัลลย์อย่าโคกเศร้าหมอง
กรประคองนฤมลขึ้นบนเพลฯ

จินตะหราวาตีโฉมเฉลา
ค่อยบรรเทาเบาทุกข์แกล้งใจ

จึงเคลื่อนองค์ลงจากพระเพลาพลาง
ซึ่งพระจะเสด็จไปชิงชัย
แม้สำเร็จราชการงานศึก
จงเร่งรีบยกทัพกลับมา

นวลนางบังคมแกลงไข
ก็ตามใจไม่ขัดอภัย
แล้วรำลึกอย่าลืมหมั้นทยา
น้องจะนับวันทำภวไฉน ฯ

๑ ๖ คำ ฯ

๐ เมื่อนั้น
รับขวัญกัลยาแล้วว่าไป
เป็นเวรกรรมจึงจำจาก
กับนางสการะวาทิ
นางไกลบิตราขมาตุงค์
ถ้าพลั้งผิดสิ่งไรได้เมตตา
ว่าพลางทางเปลื้องสังวาลทรง
จงเจ้าเอาเครื่องประดับนี้

พระทรงโฉมประโลมจิตพิสมัย
ที่จะลืมลี้มใจโยมิ
ขอฝากมาหยารัศมี
ด้วยทรมวยไรที่พึงพา
โฉมยงอย่าเคียดซึ่งหึงสา
อย่าถือโทษโกรธาเทวี
ให้องค์จินตะหามารศรี
ไว้ดูต่างพักตร์พี่จะขอลา ฯ

๑ ๘ คำ ฯ

๑ ล ฯ

อิเหนาเข้าเฝ้าระตูหมั้นทยาและถวายบังคมลา

๐ เมื่อนั้น
ทั้งประไหมสุหรีศรีโสภา
ต่างองค์อำนวยการอวยชัย
อันเหล่าอาสัตย์ดัสกร

ระตูผู้ผ่านหมั้นทยา
ฟังราชนัดดาภิเษการณ
เจ้าไปให้เป็นสุขสมโสสร
จงพ่ายแพ้ฤทธิรอนพระหลานรัก

๑ ๙ คำ ฯ

๐ เมื่อนั้น
รับพรภวไฉนด้วยใจภักดี

ระเด่นมนตรมีศักดิ์
บังคมลามาทำหนักประเสบัน ฯ

๑ ๒ คำ ฯ เพลง

๑ ล ฯ

อิเหนาภิเษกทัพไปกรุงดาหา

๐ ชื่นเกษยภริณีที่ประทับ
พร้อมหมู่อำมาตย์มาตยา

ผันพักตร์สู่พ่ายพิศาศ
โหราธิบดีชี้พราหมณ์

พอได้ศฤงคารก็ลั่นธนู
ประโรหิตฟันไม้ข่มนาม
ทัพหน้าทัพหลวงทัพหลัง
ทหารโบกธงทองกระบี่ครุฑ
ชีพอกก็เบิกโชนทวาร
เสด็จทรงช้างที่นั่งหลังคา

๖ ๘ คำ ๖

ไฉ่ราย

๐ ครั้นออกมานอกนครเศ
เหลียวหลังตั้งตาดูเวียงชัย
ไฉ่ว่าเจ้าดวงยิหวาพี่
ใครจะปลอมโหมงามสามสุดา
สงสารน้ำคำที่พร่ำสั่ง
ครวญพลงกำสรตระทดกาย
จึงชักมานทองทั้งสี่ทิศ
ลมทวนอวลกลิ่นสุมาลี
แว่วเสียงสำเนียงบุหร่งร้อง
พระแยมเยียมมานทองทศนา
เอนองค์ลงอิงพิงเขนย
รสรักร่อนรนพันกำลัง

๖ ๘ คำ ๖

ไฉ่ราย

๐ บัดนั้น
ชี้ช้างพระที่นั่งมาข้างท้าย
จึงเสแสร้งแกล้งกล่าววาจา
แต่เห็นมามากมายหลายตำบล
แม่นไม่มีราชการงานเดือน
น้ำท่าทาง่ายสบายดี
ถ้าเลิกทัพกลับมาหมั่นทยา
ให้พระพาสสามสมรอรไท

๖ ๑๒ คำ ๖

ประโคมคึกกึกก้องท่งสนาม
ทำตามตำราพิชัยยุทธ
พร้อมพรังตั้งโห่ธนูอุทม์
ฝรั่งจุดปืนใหญ่ให้สัญญา
โอมอ่านอาคมคาถา
คลาเคลื่อนโยธาทุกหมวดกอง ๖

พระทรงเดชเคร้าสร้อยละห้อยให้
ทฤทัยวันหวนถึงกลยา
ปานนี้จะคร่ำครวญทวนหา
แต่พอพาใจเศร้าบรรเทาคลาย
คิดถึงความหลังแล้วใจหาย
แล้วคิดอวยพวงพลมนตรี
ดังจะปิดบังแสงสุริย์ศรี
เหมือนกลิ้งผ้ายาหยีซึ่งเปลี่ยนมา
ว่าเสียงสามนิมน้องเสนาหา
เห็นแต่ป่าพุ่มไม้ใบบัง
กรเกลยกายพักรตรถวิลหวัง
ชลนัยน์ไทรหลังลงพรังพราย ๖

ประสันดาพิเลียงพระโหมฉาย
เห็นพระไม่สบายคลายทุกข์ทน
ปานนี้สนุกกว่าทุกแห่งหน
ก็ยังไม่ชอบกลเหมือนปานนี้
คงจะมาปลุกเรือนอยู่ที่นี้
สารพัดจะมีไม่ยากใจ
จะจำปาไว้ทูลแถลงไข
มาประพาสพรรณไม้ให้สำราญ ๖

๖ ๘ คำ ๖

๐ เมื่อئั้น
 หนึ่งฟังประสันตาทอยู่ช้านาน
 จึงลุกขึ้นตรัสถามทันที
 ตรัสพลางทางทอดทัศนา

๑ ๔ คำ ๑

๐ บัดئั้น
 ทำตกใจทูลองค์พระทรงธรรม
 ด้วยข้างบาทย่างที่สะเทิน
 เขาว่าดวงหน้าก็ยังมี

พระสุริย์วงศ์เทวาคักดาหาญ
 ค่อยคลายร้อนรำคาญวิญญูณณ์
 ปานี้หรือสนุกหนักหนา
 ไหนนี่บอกมาอย่าลวงกัน ๑

๑ ๔ คำ ๑

๐ เมื่อئั้น
 ยิ้มพลางทางตอบประสันตา
 ครั้นชักใช้ไล่หาความจริง
 ชอบผลักให้พลัดลงไป

ประสันตาแสนกลคนขยัน
 ข้าสำคัญมันคงอยู่ดังนี้
 เดินเกินตำบลมาพื้นที่
 ถึงจะชี้เชิญให้ทัศนา ๑

๑ ๔ คำ ๑

ชมตง
 ๐ ว่าพลางทางชมคนนานก
 เบญจวรรณจับวัลย์ชาติ
 นางนวลจับนางนวลนอน
 จากพราวจับจากจ่านรรจา
 แหกเต้าจับเต้าร้างร้อง
 นกแก้วจับแก้วพาที
 ตระเวนไพรร้อนร้องตระเวนไพร
 เค้าโหม่งจับโหม่งอยู่เอกา
 คับแคจับแคสันโดษเดียว
 ชมวิหคนกไม้ไปตามทาง

พระโคมยวงวงศ์สัญญาแด่หา
 ปดเล่นต่อหน้าไม่อายใจ
 ยังกลอกกลิ้งกลับลงไปใหม่
 คนอะไรเช่นนี้ก็ยังมี ๑

โผนผกจับไม้อิงมี
 เหมือนวันพีไกลสามสุตามา
 เหมือนพีแนบนวลสมจรจินตะหรา
 เหมือนจากนางสการะวาตี
 เหมือนร้างห้องมาหยาภิรมย์
 เหมือนแก้วพีทั้งสามสิ่งความมา
 เหมือนเวยไต่ให้นิราศเสนาหา
 เหมือนพีนับโหม่งมาเมื่อไกลนาง
 เหมือนเปล่าเปลี่ยวคืบใจในไพรกว้าง
 คะเนิงนางพลางรีบโยธี ๑

๑ ๓๐ คำ ๑ เชิด

รำย
 ๐ แรมร้อนนอนพักมาหลายวัน
 พบทัพกะหริดตะปาดิ

ถึงทางร่วมกุเรปันกรุงศรี
 ภูมิให้หยุดโยธา ๑

๑ ๒ ๑ เจริญ

๐ เมื่อวัน
เห็นระเด่นมนตรีก็ปรีดา
แล้วบอกว่าสมเด็จพระบิดร
มาบรรจบทัพพระองค์ไป
หลายวันแล้วแต่มาคอยท่า
ข่าวศึกว่าประชิดติดบุรี

กะหริดตะปาตีเชษฐา
จึงเสด็จมาหาทันใด
ให้ข้าคุมนิกรน้อยใหญ่
ช่วยพิชัยดาหาธานี
ยับยั้งโยธาอยู่ที่นี้
มาจะจรลีรีบไป ฯ

ฯ ๖ คำ ฯ

๐ เมื่อวัน
ข้าก็เร่งรีบร้อนไม่นอนใจ
ว่าแล้วสองกษัตริย์ก็จัดทัพ
เข้ากระบวนสมทบบรรจบกัน

ระเด่นมนตรีเฉลยไข
แต่ทางไกลอ้อมกว่ากูเรปั่น
พร้อมสรรพพลพลชั้น
แล้วยกจากที่นั่นรีบมา ฯ

ฯ ๔ คำ ฯ เชิด

๐ ครั้นถึงเนินทรายชายทุ่ง
จึงให้หยุดกองทัพตั้งพลับพลา
แล้วบัญชาให้ตามะหง
ทูลศรีปัทมาเรื่องชัย

แวนแคว้นแดนกรุงดาหา
ที่ต้องนามครุฑาเกรียงไกร
ท่านจงรีบเข้าไปกรุงใหญ่
แก้ไขอย่าให้เคืองบาหา ฯ

ฯ ๔ คำ ฯ

๐ บัดนั้น
กัมเกล้ากราบถวายบังคมลา

ตามะหงรับสั่งใส่เกศา
มาขึ้นม้าควบขับไปฉับพลัน ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ เชิด

๐ ครั้นถึงจึงแจ้งคดี
บัดนี้องค์อืหนากูเรปั่น
สองทัพกับกะหริดตะปาตี
จงพาเราเข้าเฝ้าพระผ่านฟ้า

แก่ยาสาเสนีคนขยัน
กรีธาทัพชั้นธัยกมา
มาช่วยบุรีดาหา
จะกราบทูลกิจจาให้แจ้งการ ฯ

ฯ ๔ คำ ฯ

๐ บัดนั้น
จึงพากันเข้าไปมโหฬาร

ยาสาปรีดีเปรมเกษมศานต์
ยังสถานท้องพระโรงรูจี ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ เสมอ

๑๑ หนีนิวประนมบังคมคัล
 บัดนี้ระเด่นมนตรี
 ไร้พลมากมายหลายแสน
 ใช้ให้ตำมะหงงเสนา

๑ ๔ คำ ๑

๑๒ เมื่อนั้น
 แจ้งว่าอิเหนาสूरียวงศ์
 มีความเกษมสันต์หรรษา
 ด้วยนัคนาเรื่องอิทธิฤทธิ์
 พระเปรมปรีดิ์ดีใจอยู่ในพักตร์
 จึงแย้มเยื้อนเอื้อนโอษฐ์อภิปราย
 ตำมะหงงไปบอกให้ถ้วนถี่
 เชิญให้เข้ามาในพารา

๑ ๘ คำ ๑

๑๓ บัดนั้น
 จึงสนองมธุรสพจมาน
 ให้ข้าทูลองค์พระทรงฤทธิ์
 จะขอทำการสนองพระบาท

๑ ๔ คำ ๑

๑๔ เมื่อนั้น
 ได้ฟังตำมะหงงเสนี
 จึงผันพระพักตร์มาบัญชา
 บัดนี้อิเหนาชาญชัย
 กับกะหริดตะปาตีฟิยานัน
 เจ้าจะอยู่ทำการในพารา

๑ ๖ คำ ๑

๑๕ เมื่อนั้น
 ได้ฟังผ่านฟ้าพาที

กราบทูลทรงธรรมถ้วนถี่
 กับกะหริดตะปาตียกมา
 ตั้งอยู่ปลายแดนกรุงดาหา
 เข้ามาเฝ้าเมืองบาทหงส์ ๑

พระปิ่นปักนัครเศสูงส่ง
 มาช่วยรณรงค์ราวี
 ดังได้ผ่านเมืองฟ้าราศี
 เห็นว่าบุรีไม่อันตราย
 มิให้ประจักษ์คนทั้งหลาย
 ซึ่งหลานชายของเราอุตสาห์มา
 ว่าภูนี้ขอบใจหนักหนา
 จะได้พักโยธาให้สำราญ ๑

ตำมะหงงได้ฟังพระบรรหาร
 พระหลานรักถวายบังคมมา
 ด้วยโทษผิดติดพันอยู่หนักหนา
 เสร็จแล้วจึงจะมาอัญชลี ๑

พระผู้ผ่านดาหากรุงศรี
 มิได้มีพจมานประการใด
 แก่สุหรานากงศรีไส
 กริธาทัพใหญ่ยกมา
 แม่นมั่นเหมือนคำของเจ้าว่า
 หรือจะช่วยเซษฐาราวี ๑

สุหรานากงเรื่องศรี
 อัญชลีแล้วสนองพระบัญชา

แต่มาอยู่ดาหากี่ช้านาน
ขอกราบบาทภูวนาถบังคมลา
ทูลพลางทางถวายอัญชลี
ออกมาอยู่ที่ภูวไนย
ครั้นเสร็จเสด็จทรงอาชา
ยกจากพระนครจรจรัล

ยังมีได้ทำการอาสา
ออกไปช่วยเซษฐาชิงชัย
ลาครีปัตทราเป็นใหญ่
ตรวจเตรียมทัพชัยฉับพลัน
พร้อมพี่เลี้ยงเสนาภิดาหยัน
ตำมะหงงกูเรปันก็ตามมา ฯ

ฯ ๘ คำ ฯ เสด็จ

๐ ครั้นถึงจึงหยุดจตุรงค์
ถ้อยที่มีใจปริดา
แล้วแถลงแจ้งเหตุบรรยาย
วันเมื่อน้องมาถึงธานี
ดูที่ท้าวตรัสเห็นขัดเคือง
เมียเขาเขารักดังแก้วตา
แต่พระเซษฐาให้หาตัว
เกิดณรงค์สงครามก็เพราะใคร
นับประสาอะไรแก่ตัวเรา
เห็นเคืองขัดตรัสขำอยู่ดังนี้

เสด็จไปเฝ้าองค์พระเซษฐา
ตรัสสั่งสนทนาพาที
แต่ต้นจนปลายถ้วนถึ
ได้ทูลว่าพระพี่จะยกมา
ว่าไหนจะจากเมืองหมันทยา
หรือจะอาจคลาดคลาเห็นผิดไป
ก็ไม่มีความกลัวยังขัดได้
จนเดือดร้อนหัวไปทั้งธานี
ถึงตายเขาก็ไม่ดูผี
พระภูมิจงทราบบทมาลัย ฯ

ฯ ๑๐ คำ ฯ

๐ เมื่อนั้น
ฟังสุหรานางงแจ้งการ
ซึ่งท่านขุนแค้นเคืองนัก
ไม่ถือโทษโกรธตอบพระผ่านฟ้า
เสร็จศึกจะเข้าไปอัญชลี
เมื่อได้เกินแล้วก็สนใจ

ระเด่นมนตริใจหาญ
จึงตอบพจมานอนุชา
ก็ประจักษ์แจ้งใจไม่กังขา
จะตั้งหน้าหักท้าวพาลภัย
จะดำดึกก็ตามอัชฌาสัย
ตามแต่ภูวไนยจะปรานี ฯ

ฯ ๖ คำ ฯ

๐ บัดนั้น
จึงกราบทูลแถลงแจ้งคดี
ให้ข้าบังคมทูลภูวไนย
ขอเชิญเข้าไปในพารา

ตำมะหงงบังคมเหนือเกศี
องค์ครีปัตทรารับสั่งมา
ว่าซึ่งชอบขอบพระทัยหนักหนา
จะได้พักโยธาพลาก

ข้าจึงทูลสนองพจมาน
เสร็จศึกจึงจะบพจร
พระมิได้ตอบคำว่าขาน
แต่ดูพระกิริยาพาที

พระนัดดาจะทำการแก้ตัวก่อน
มาเฝ้าภูธรธิบดี
ตรัสแต่กิจการกรุงศรี
เหมือนจะเคลื่อนคล้ายที่ไกรธา ฯ

ฯ ๘ คำ ฯ

๐ เมื่อนั้น
ได้ฟังตำมะหงงเสนา
จึงเสด็จคลาไคลเข้าในห้อง
สุหรานางทรงชัย

พระโหมยงพวงศ์สัญญาเดหา
เกษมสันต์ทรรษาเป็นพันไป
ให้ชักปิดม่านทองสองไข
ก็กลับไปประทับพลับพลา ฯ

ฯ ๔ คำ ฯ เสมอ

๐ บัดนั้น
ข้างกะหมังกฤษณิงพาร
รื้อพลคนน่านับแสน
ต่างตื่นตกใจไม่สมประดี

ฝ่ายกองร้อยคอยเหตุอาสา
เห็นทัพใหญ่ยกมามากมี
อเนกแน่นรถรัตนหัตถิ
ก็แผ่นขึ้นพวชืควบไป ฯ

ฯ ๔ คำ ฯ เชิด

๐ ครั้นถึงจึงเข้าในค่ายหลวง
บอกแก่ยาสาเสนาใน

เอากิจจาทั้งปวงแถลงไข
โดยได้ไปเห็นรื้อพล ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ เจริญ

๐ บัดนั้น
จึงพามาใช้ทั้งสองคน

ยาสาได้แจ้งแห่งเหตุผล
รีบร้อนมายังพลับพลาชัย ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ เสมอ

๐ กัมเกล้ากราบทูลภูวเรศ
ยกมาแน่นดงพงไพร
เชิงแซ่แตรสังข์ฆ้องกลอง
เสียงโกลนกระหบแผงข้างม้า
อันแสงอาวุธหอกดาบ
ผดคลีมีดคลุ้มไพลมบน
ธงหน้ามาปักลงบัดใจ
แล้วมีทัพออกจากพารา

ว่าคอยเหตุได้เห็นทัพใหญ่
ดูไปไม่สิ้นโยธา
ข้างร้องเรียกมันสนั่นป่า
ดังว่าเสียงพยุหี้ออล
ปลาบแปลบแวบวาบเวหน
บดบังสุริยนในท้องฟ้า
แลไปไม่ราบไปทั้งป่า
เข้าหาสมทบบรรจบกัน

กำลังสงครามครั้งนี้
พรุ่งนี้เช้าที่จะโรมรัน

ดูที่ยังยวดกวดขัน
พระทรงธรรมจรงทราบฝ่าธุลี ฯ

ฯ ๑๐ คำ ฯ เจจ

๐ เมื่อนั้น
ได้ฟังยาสาเสนี
ภูเห็นจะเป็นทัพจรกา
บรรจบกับทัพชาวเวียงชัย
แต่อรุณฤกษ์รุ่งพรุ่งนี้
จงตรวจตราม้าช้างที่ชำนาญ

ทำวกะหมังกุหนิงเรืองศรี
จึงมีสีหนาทประภาสไป
ทั้งเชษฐาล่าสำกรใหญ่
พลไกรจึงมากโดยประมาณ
จำจะยกไปตีให้แตกฉาน
จัดทัพพวยหาญเตรียมไว้ ฯ

ฯ ๖ คำ ฯ

ฯ ล ฯ

อิเหนามีบัญชาให้จัดทัพเตรียมรบกับทัพกะหมังกุหนิง

๐ เมื่อนั้น
ได้ฟังพระพี่เลี้ยงทูลคดี
ตำมะหงงจรงไปตรวจตรา
เราจะออกหักไหมโรมราญ

พระผู้พงค์เทวาในราศี
จึงมีพระบัญชาการ
เกณฑ์พลโยธาพวยหาญ
รีบรัดจัดการให้พร้อมไว้ ฯ

ฯ ๔ คำ ฯ

๐ บัดนั้น
รับสั่งบังคมลาคลาไคล

ตำมะหงงกูเรปันกรงใหญ่
ออกไปจัดทัพฉับพลัน ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ เสมอ

ฯ ล ฯ

อิเหนาและอนุชากรีธาทัพ เผชิญทัพกะหมังกุหนิง

วาย
๐ เมื่อนั้น
ครั้นฤกษ์ดีแจ่มดวงสุริยัน
ทั้งสุหรานางอนุชา
กับระเด่นดาหยนผู้ภักดี

พระผู้พงค์เทวากะยาหัง
ทรงธรรมชวนกะหริดตะปาดิ
สังคามาระดาเรืองศรี
มาเข้าที่สร่งน้ำทิพนนต์ ฯ

ฯ ๔ คำ ฯ เสมอ

โท
๐ ห้องค์ชำระสะพาน
บรรจงทรงทาพระสุคนธ์
สอดใส่สนับเพลาภาษาทรง
เจียรบาดคาคัดรวุจิ
ทรงมหาสังวาลพิชัยยุทธ์
ทองกรแก้วพุกามวามวับ
ทรงมงกุฎกนกพลทัดตรัสเตร็จ
เหน็บกริชฤทธิ์ไกรแล้วไคลคลา

กิดาหยันถวายนพานเครื่องต้น
ปรุงปนเกสรสุมาลี
ฉลององค์โหมดตาดต่างสี
ปั้นเหน่งเพชรพลอยมณีหนุนขับ
ชมพูนุทเฟื่องห้อยพลอยประดับ
ชำมรงค์รุ่งระยับจับตา
อุบะเพชรแพรวพรายพระเวหา
เสด็จมายังเกยแก้วมณี ฯ

๖ ๖ คำ ฯ เสมอ

ร่าย
๐ ต่างองค์ขึ้นทรงม้าต้น
กิดาหยันพี่เลี้ยงเคียงพาชี
ให้เดินทัพโยธาทำกอง
ผดคลีมีดคลุ้มช่อมควัน

พร้อมพลจตุรงค์ทั้งสิ้น
ถวายนกลดโหมดสีต่างกัน
เสียงกลองเสียงปี่นครื่นครื้น
รึบรันพลชั้นธรรมาโกล ฯ

๖ ๔ คำ ฯ เชิด

๐ ครั้นมาใกล้กองทัพไพร่
ช้างม้าดาตุงเป็นแถวไป

เห็นโยธินทิวปลิ้วไสว
พระสั่งให้หยุดพลจตุรงค์ ฯ

๖ ๒ คำ ฯ

๐ บัดนั้น
รับราชบัญชาพระโสมยง
แล้วรีบรัดจัดพลรณยุทธ์
วางกองเยื้องกันเป็นฟันปลา

จึงมหาเสนาตามะหง
ให้หยุดธงสำคัญสัญญา
ตั้งที่นามครุฑปักษา
ให้โยธาคอยยิงชิงชัย ฯ

๖ ๔ คำ ฯ เสร็จ

๐ เมื่อนั้น
เห็นทัพมาตั้งมั่นกันเมืองไว้
จึงตรัสเรียกโอรสยศยง
ต่างรีบกระระตะพาชี
แล้วมีสีหนาทโองการ
จงเร่งเข้าตีทัพให้อับรา

ท้าวละหมังกุกหนึ่งเป็นใหญ่
พลไกรเพียบพื้นบัลพิ
กับองค์อนุชาทั้งสองศรี
ออกยืนที่ประจำกองโยธา
ประกาศสั่งทวยหาญกองหน้า
หักเอาดาหาในวันนี้ ฯ

๖ ๖ คำ ฯ

๐ บัดนั้น
ก็เร่งพลเร่งพวกพาชี
บ้างเป่าชุดจุดยิงปืนใหญ่
นายกองแกว่งดาบวาบ

ตะหมังรับสั่งไล่เกศ
เข้าตีต่อหักโหมโจมตี
ฉัตรชัยมณฑกกลับ
ต่างขับพลวิ่งเข้าชิงชัย ฯ

๖ ๔ คำ ๖ เขต

๐ บัดนั้น
ให้ระดมปืนดับรับไว้
ต่างมีฝีมืออื้ออึง
ดาบสองมือโหมทะลวงฟัน
ทหารหอกกลอกกลับสัประยุทธ์
พวกพลพาชีตีกระทบ
บ้างสกัดขัดฟุ้งหอกคู่
ตะลุมบอนพอนพันทันกลางแปลง
ตายระดับทับกันดังพอนฟาง
กองหลังประดังหนุนขึ้นไป

นายทหารกูเรบินไม่หวั่นไหว
แล้วไสยธิดีประจัญ
วางวิ่งเข้าถึงอาวุธสั้น
เหล้ากริชติดพันประจัญรบ
ป้องปิดอาวุธไม่หลีกหลบ
รำทวนสวนประจบโถมแทง
เกาทัณฑ์ธนูน้ำวแผลง
ต่อแย้งยุทธ์ยิงชิงชัย
เลือดนองท้องช้างเหลวไหล
ตัวนายไล่ไพร่เข้าบุกบัน ฯ

๖ ๓๐ คำ ๖

๐ เมื่อนั้น
เห็นพวกพลไพร่ตีประจัญ
พระกริ้วโกรธนักดังอัคคี
โรมรุกรบไปแต่ลำพัง

สั่งคามาระตาแข่งขัน
โยธายันหยุดยั้ง
แกว่งกระบี่ขับม้าที่นั่ง
ไล่หลังพวกพลเข้ารณรงค์ ฯ

๖ ๔ คำ ๖ เขต

๐ เมื่อนั้น
กับระเด่นทั้งสามสุริยวงศ์
เห็นสังคามาระตาล้านัก
มิไว้ใจในที่ทำสงคราม

ระเด่นมนตรีสูงส่ง
ต่างองค์ผันแปรแลตาม
ยังอ่อนคักดีหักคิกไม่เกรงขาม
ต่างขับม้าตามไปทันใด ฯ

๖ ๔ คำ ๖

๐ เมื่อนั้น
เห็นระเด่นทั้งสี่จึงถามไป

ท้าวกะหมังกุหนิงเป็นใหญ่
เจ้าผู้ใดที่ชื่อจรรกา ฯ

๖ ๒ คำ ๖

๐ เมื่อئนั้น
 ยิ้มพลาททางตอบวาจา
 จะสังหารพลาญพวกบัจจามิตร
 ซึ่งท่านถามหาจรรกานััน

ระเด่นมนตรีใจกล้า
 เรายกมาแต่กรุงกุเรบัน
 ที่มาติดดาหาเขตชั้นนท์
 มิได้มาด้วยกันเในกองนี้ ฯ

๖ ๔ คำ ๖

๐ เมื่อئนั้น
 รู้ว่าระเด่นมนตรี
 แต่มานะตอบไปด้วยใจหาญ
 แต่ละองค์ทรงโฉมโสภา
 ได้เห็นก็เป็นน่าเสียดาย
 ไม่ควรคู่สู้รบกับเรา
 หนึ่งตัวเจ้ากับเรานี้
 ให้จรรกามาเกิดจะชิงชัย

ท้าวกะหมังกุหนึ่งเรื่องศรี
 ภูมิครันคว้ามขามวิญญาน์
 เจ้าผู้วงศ์วานอัสญทยา
 ชันษาอายุก็ยังเยาว์
 จะพากันมาตายเสียเปล่าเปล่า
 ครันจะฆ่าเสียเล่าก็อายใจ
 จะราศีเคื่องกันก็หาไม
 เจ้าจะได้ดูเล่นเป็นขวัญตา ฯ

๖ ๘ คำ ๖

๐ เมื่อئนั้น
 จึงตอบว่าอันตัวจรรกา
 เมื่อหลับตามารบให้ผิดเมือง
 จะรบกับจรรกาดังว่านี้
 แม้นไม่รู้แห่งเมืองจรรกา
 ถ้าขึ้นตั้งประชิดติดกรุงไกร
 ถึงมาตรแม้นจรรกามีมาเล่า
 เมตตาวาน้องเป็นสตรี
 ไซนางเกิดเในปทุมมา
 จะมาช่วงชิงกันดังผลไม้

พระองค์วงศ์อัสญแดทวา
 มิได้อยู่ดาหาธานี
 รู้พลตายเปลืองไม่พอที่
 จงล่าเลิกโยธิตอยไป
 จะช่วยชี้มรรคาบอกให้
 คงชิงชัยไม่ฟังท่านพาที่
 ตัวเราจำช่วยด้วยเป็นพี
 จะทอดทิ้งมารศรีเสียอย่างไร
 สूरียวงศ์พงคานันหาไม
 อันจะได้นางไปอย่าสงกา ฯ

๖ ๑๐ คำ ๖

๐ เมื่อئนั้น
 จึงว่าเรายกโยธา
 ถึงจะรบของสุระตูไว้
 จรรกาไม่มาก็ยังดี

ท้าวกะหมังกุหนึ่งใจกล้า
 หมายมาจะชิงพระบุตร
 ยังมีได้ทำการภิเษกศรี
 ไม่มีผู้ทวงแทนเกียดกัน

สุดแต่แต่นางอยู่ที่ไหน
อันชิงนางอย่างนี้ไม่ผิดกรรม
สุดแต่ใครดีก็ใครได้
จงยกทัพกลับคืนไปพารา

๖ ๘ คำ ๖

๐ เมื่อนั้น
ซึ่งจะให้เรายกจตุรงค์
อับอายไพร่ฟ้าประชาชน
หรือหมายไม่สมคะเนเรวรน
อย่าพักพูดอูบายให้ตายใจ
รีพลจะพลอยย่อยยับ
จะได้ลองฤทธิ์ฝีมือ
หรือรักตัวกลัวจะม้วยชีวัน

๐ เมื่อนั้น
ได้ฟังคั้งแค้นแทนบิดา
ดูก่อนนรราชไพร่
โอหังบังอาจประมาทใคร
มิเราก้เจ้าจะตายลง
ยังมีทันพันตุมาชูศึก

๐ เมื่อนั้น
ฟังวิทยาสะก่าอภิปราย
จึงทูลองค์ระเด่นมนตรี
สู้วิทยาสะก่าผู้คักดา

๐ เมื่อนั้น
จึงตอบอนุชาชัยชาญ

เราก็จะชิงชัยที่นั่น
ธรรมเนียมนั้นมีแต่บุราณมา
การอะไรของเจ้าผู้เชษฐา
เมืองหน้าจะได้สืบสรีรยวงศ์ ๖

ระเด่นมนตรีตอบตามประสงค์
คินกงกรงไกรนั้นไม่ควร
เสนีรีพลจะแซ่สรวล
จึงชวนพูดจาหย่าทัพ
ท่านมียกคืนไปก็ไม่กลับ
เรากับระตุมารู้กัน
ให้ลือชื่อในชาวเขตต์
บังคมคัลจะให้คืนไปพารา ๖

๖ ๘ คำ ๖

วิทยาสะก่าใจกล้า
จึงร้องตอบวาทาไป
อย่าพาที่ลบหลู่ท่านผู้ใหญ่
จะบนนอบยอบไหวอย่าฟังนึก
อย่าหมายจิตคิดทะนงในการศึก
จะรับแพ้แลเลิกไม่มีลาย ๖

๖ ๖ คำ ๖

สั่งคามระตาเจ็ดนาย
หยาบคายเคื่องขัดอธยา
น้องนี้จะขออาสา
พระองค์จงยินม้าเป็นประธาน ๖

๖ ๔ คำ ๖

ระเด่นมนตรีใจหาญ
เจ้าจะต้านต่อฤทธิ์ก็ตามใจ

แต่อย่าลงจากพาชี
เพลงทวนสนั่นหัดชัดเจนนใจ

๑ ๔ คำ ๑

๐ เมื่อมัน
น้อมมองค์ลงถวายอัญชลี

๑ ๒ คำ ๑

๐ ยืนมำอยู่ตรงวิหยาสะก่า
แล้วว่าใครไม่คิดแก่ชีวัน
จงมาเล่นทวนด้วยกันก่อน
แม้ควรคู่กับวงศ์เทวา

๑ ๔ คำ ๑

๐ เมื่อมัน
ได้ฟังแค้นชัดกลัดใจ
ดูก่อนเจ้าผู้เรืองฤทธิ์รงค์
เชื้อชาติญาติวงศ์พงศ์พันธุ์
หรือเป็นวงศ์อัสญแดทวา
จึงป็นหน้ามาต่อฤทธิ์ไกร
ที่ยืนมำอยู่ข้างหลังนั้น
นามวงศ์พงศ์ใดจงบอกมา

๑ ๘ คำ ๑

๐ เมื่อมัน
ได้ฟังดังศรเสียบกรรณ
อันองค์สมเด็จพระปิ่นเกล้า
นั้นกะหริดตะปาดิชาญชัย
นี้สุหรานากงทรงสวัสดิ
นั้นระเด่นดาทยนภูมิ
เราชื่อสังคามาระตา
ได้เป็นอนุชาเรื่องชัย

๑ ๘ คำ ๑

เพลงกระบี่ยังหาชานาญไม่
เห็นจะมีชัยแก่ไพร่ ๑

สังคามาระตาเรืองศรี
กระตะพาชีขึ้นไปพลัน ๑

สร้างทำเป็นที่เย้ายหยัน
จะชิงตุนาหงันพระธิดา
ให้เห็นฤทธิ์รอนเกล้าเกล้า
จึงจะยกกล้าให้ไป ๑

วิหยาสะก่าศรีไส
จึงตอบคำไปด้วยพลัน
รูปทรงงามสมคมสัน
อยู่เขตชั้นที่ธานีบุรีไร
ในสินคราเป็นโฉน
ไม่กลัวชีวลัยจะมรณา
กันกลดพื้นสุวรรณไธอา
แจ้งกิจจาแล้วจึงจะรบกัน ๑

สังคามาระตาเจ็ดฉัน
จึงตอบไปพลันทันใด
คืออิเหนากุเรป็นเป็นใหญ่
รวมในสุริย์วงศ์ธิบัติ
องค์อะหนะสิงหัดสำหรับ
อยู่หมั้นหยาดธานีกรุงไกร
หน่อท้าวบักมาหงันเป็นใหญ่
ภูวไนยองค์ระเด่นมนตรี ๑

๐ เมื่อئั้น
 ยิ้มแล้วจึงกล่าววาทิ
 อันกาลหลังสิงหัตสำหรับนั้น
 ทั้งมันหยธาณินั้นไซ้
 ตัวลืออยู่ปึกมาหงัน
 เหตุใดว่าเป็นอนุชา
 หรือหนึ่งพึงจะมาเป็นน้อง
 เราคิดเห็นผิดประหลาดใจ

วิทยาสะกำเรื่องศรี
 ซึ่งว่ามานี้ยังแคลงใจ
 ดาหากูเรปันกรุงใหญ่
 ก็แจ้งใจว่าวงศ์กันสืบมา
 ไชวงค์อัสญแดทวา
 นับในวงศ์การไค
 เกี่ยวข้องรักกันเป็นไฉน
 จึงบอกไปแต่จริงบัดนี้ ฯ

๑ ๘ คำ ๑

๐ เมื่อئั้น
 พังวิทยาสะกำพา
 จึงร้องว่าเหวยไพริน
 มาตามไถ่เอาภิกจา
 สุดแต่ว่าจิตพิศวาส
 อย่าชักเจรจาให้เข้าไป
 ว่าพลางทางกรายปลายทวน
 ชักอาชาชิดติดพัน

สังคามาระดาเรื่องศรี
 ดังตรีเพชรบาดในอุรา
 ลมลินหยาบคายนักหนา
 คือจะปรารถนาสิ่งใด
 ก็นับเป็นวงศ์ญาติกันได้
 จะชิงชัยให้เห็นฝีมือกัน
 ร่ำร้ายเป็นกระบวนทวนหัน
 เข้าประจัญจ้วงโจมโจมแทง ฯ

๑ ๘ คำ ๑ เสด็จ

๐ เมื่อئั้น
 ขับม้าเลี้ยวล้อต่อแย้ง
 กลอกกระหยับกลับแทงซ้ายขวา
 ถ้อยทีหนีโล่รับรอง

วิทยาสะกำเข้มแข็ง
 กรายพระแสงทวนรำเป็นทำนอง
 สังคามาระดาปิดป้อง
 เปลี่ยนท่าทวนทองแทงกัน ฯ

๑ ๔ คำ ๑ พญาเดิน

๐ เมื่อئั้น
 ขับม้าไว้องป้องประจัญ
 ร่ายรับกลับแทงไม่เพลงพล้า
 ต่างเรียงเคียงรายย้ายกระบวน

สังคามาระดาแข็งขัน
 เป็นเชิงชั้นชิงชัยในที่ทวน
 วิทยาสะกำผัดผันหันทวน
 ปะทะทวนรวนรุกคลุกคลี ฯ

๑ ๔ คำ ๑

๐ เมื่อئัน
ชักม้าวงวังชิงที
โถมแทงแล้วแปลงเปลี่ยนกระบวน
หมายเขม้นเข่นฆ่าปัจจามิตร

๑ ๔ คำ ๑

๐ เมื่อئัน
รบบเคี้ยวขับอัสตร
กลับกลอกรำรายทรายพระแสง
แล้วทำเสียเชิงชักม้าทรง

๑ ๔ คำ ๑ เร็ด

๐ นัยน์เนตรมุ่งหมายวิหยาสะก่า
พระแทงสอดตลอดเกราะถูกไฟรี

วิหยาสะก่าเร่องศรี
โหมหักไพรด้วยแรงฤทธิ์
ทบทวนม้าที่นั่งไม่พลั้งผิด
ตามติดด้านทวนราญรอน ๑

๑ ๒ คำ ๑ โอด

๐ เมื่อئัน
เห็นโอรสต้องคัสตรา
กริ้วโกรธโกรธาบ้าจิต
แก่งหอกคู่ขับอาชาไนย

สังคามาระตาชาญสมร
ยอกย้อนเปลี่ยนกลรณรงค์
ปะทะแทงลงไปให้ไหลหลง
ตลบวงเวียนหันไปทันที ๑

๑ ๔ คำ ๑

๐ เมื่อئัน
เห็นไฟรีรุกไล่อนุชา
กลับกลอกหอกทรงพุ่งสกัด
พระชักอาชาไนยไว้วาง

เห็นถลาลี้ยวไล่ได้ที่
ตกจากพาชิมรณา ๑

๑ ๔ คำ ๑

๐ เมื่อئัน
ขับม้าวกวังชิงคลอง
ขยับกรผ่อนฟุ้งข้างละที
ระตูตามติดพันด้วยสันหัด

ท้าวกะหมังกุหนิงใจกล้า
ตกจากอาชาบรรลัย
จะรื้อยังคิดก็หาไม่
เข้ารุกไล่สังคามาระตา ๑

๑ ๔ คำ ๑

๐ เมื่อئั้น
 รับพลางทางชักอาษา
 จึ่งคิดวาระตูผู้
 ทั้งอาวุธต่างต่างก็ชำนาญ
 อย่าเลยจะชวนตีกระบี่
 คิดแล้วจึ่งร้องประกาศไป
 เรารบกันบนหลังอาษา
 มาจะลงยังพื้นปักพิ
 ว่าพลางลงจากอัสตร
 ำร่ายหันเหียนเวียนระวัน

พระผู้พงศ์เทวัญอัสถุทยา
 รั้งรารอไว้ไม่รอนราญ
 ท่วงที่สามารถอาจหาญ
 จะผลาญบนหลังม้าเหินยากใจ
 ได้ทีจะฆ่าเสียให้ได้
 ดูก่อนภูวไนยธิบตี
 ต่างกล้ำสามารถไม่ถอยหนี
 ตีกระบี่ให้เห็นฝีมือกัน
 พระกรทรงกระบี่ผาดผัน
 หมายมั่นเช่นมาราวี ๖

๖ ๑๐ คำ ๖

๐ เมื่อئั้น
 จึ่งถอดโคลนโจนจากพาชี
 ทรงกระบี่รำเรียงเคียงรำย
 กระหับหันผันหลังออกมา

ท้าวกะหมังกุหนิงเรืองศรี
 ภูมิไม่ยั้งรั้งรา
 ประปรายปลายกระบี่แล้วให้ทำ
 แล้วกลับหน้าจ้วงโจมเข้าฟันแทง ๖

๖ ๔ คำ ๖

๐ เมื่อئั้น
 กลับกระบี่ให้ทำเปลี่ยนแปลง
 แทงต้องระตูแล้วฟันซ้ำ
 ต่างทรงคักดาวราฤทธิ์

พระสุริยวงศ์เทวากล้าแข็ง
 ต่อแย้งย่างเท้าเข้าชิด
 ไม่ชอกช้าผิวหนังแต่สั๊กหนิด
 เลี้ยวไล่ตามติดด้านทาน ๖

๖ ๔ คำ ๖

๐ เมื่อئั้น
 แกว่งกระบี่ผัดผันประจัญบาน
 แทงทะลวงจ้วงฟันทันที
 กระบี่ต่อกระบี่ตีกระทบ

ท้าวกะหมังกุหนิงท้าวหาญ
 ไม่ย่อท้อต่อต้านราญรบ
 ระเด่นมนตรีลือกหลบ
 เป็นประกายกลุ้มกลบกันไปมา ๖

๖ ๔ คำ ๖ กลองโยน

๐ เมื่อئั้น
 เห็นระตูต่อตีมีคักดา

ระเด่นมนตรีใจกล้า
 คงทั้งคัสตราอาวุธ

ท่วงหนึ่ที่ไล่วาววอง
 ยากทีใครจะรอต่อยุทธ์
 จำจะสังหารผลาญด้วยกริช
 คิดพลางชักกริชฤทธิไกร
 ดูก่อนระตูภูมิ
 ต่างคนไม่แพ้ฤทธา
 ว่าพลางทางถอดกริชกราย
 กวักพระหัตถ์ตรัสเรียกระตูพลัน

๑ ๑๐ คำ ๑

๐ เมื่อนั้น
 ได้ฟังชื่นชมยินดี
 อันเพลงกริชชวามลายู
 คิดแล้วชักกริชฤทธิไกร
 กรขวานันกุมกริชกราย
 เข้าปะทะประกริชด้วยฤทธา

๑ ๖ คำ ๑ กลอง

๐ เมื่อนั้น
 พระกรกรายฉายกริชติดตาม
 หลบหลีกไว้วองป้องกัน
 ปะทะแทงแส้งทำลำทับ

๑ ๔ คำ ๑ เชิด

๐ เห็นระตูถอยเท้าก้าวผิด
 ล้มลงตัวดินสิ้นกำลัง

๑ ๒ คำ ๑ โอด

๐ เมื่อนั้น
 ทั้งระเด่นดาทยนสุริยวงศ์
 เห็นระเด่นมนตรีต่อสู้
 สามองค์ทรงม้ากระชั้นชิด

เพลงกระบี่ดีกลองเป็นที่สุด
 เป็นนุรุษผู้หนึ่งในแดนไตร
 ซึ่งเทเวศร์ประสิทธิ์ประสาทให้
 แล้วร้องว่าไปมิได้ช้า
 เพลงกระบี่ดีกันจนสิ้นท่า
 เรามารำกริชสู้กัน
 เยื้องย้ายร้ายรำบิณฑัน
 พระท่าที่แย้ยหยันไพร ๑

ท้าวกะหมังกฤษณิงเรืองศรี
 ครั่งนื้อเหนาจะวายชนม์
 ภูริสันหัดไม่ขัดสน
 ร่ายรำท่ากลมารยา
 พระหัตถ์ซ้ายนั้นถือเชิดหน้า
 ผัดผันไปมาไม่ครั้นคร้าม ๑

ระเด่นมนตรีชาญสนาม
 ไม่เชิดขามคร้ามถอยคอยรับ
 ผัดผันหันออกกลอกกลับ
 อย่างกระหยับรุกไล่มิได้ยั้ง ๑

พระกรายกริชแทงอกตลอดหลัง
 มอดม้วยชีวังปลดปลง ๑

กะหริดตะปาดีสองส่ง
 สุทรานางทรงฤทธิ์
 แทางระตูแม่ทัพดับจิต
 จะสังหารผลาญชีวิตไพร

ต่างเข้าลุยไล่ไม่รอรั้ง
ทหารโหดเอาชนะได้ที่

ท้าวปาทยังประหมัดผันหนี
ตามตีโยธาฝ่าฟัน ฯ

ฯ ๖ คำ ฯ

๑ เมื่อวัน
สุดที่จะรับรองป้องกัน
ไพร่พลัดจากนายกระจายหนี
ปลอมพลปนไปในกองทัพ
บ้างบ่าวเข้าคนละบำพานายวัง
บ้างหนามเกี่ยวหัวหูไม่รู้ตน
บ้างเทหิงได้ข้าวเซ่นบิณ
ที่ถูกปืนป่วยชาละล้าละล้ง

องค์ระตูปาทยังประหมัด
พลชั้นร้งฟ้ายตายยับ
เห็นเสียทีดีม้าควบขับ
ไม่ผันหน้ามารับแต่สักคน
ประเจียดเครื่องเปลื้องทิ้งไว้เกลื่อนกล่น
ซุกซนดันไปแต่ลำพัง
รื้อตื่นเสียงเพื่อนกันข้างหลัง
อุตส่าห์คลานเซซังซุกไป ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ เชิด เจริญ

๑ ครั้นมาถึงท้ายค่ายมั่น
จึงหยุดปรึกษากันทันใด
ครั้นจะคืนเข้าค่ายรายรับ
จะข้าเสียเสนารัพล
มาเราจะเข้าบังคมคัล
จึงให้ยกธงอัปรา

ท้าวประหมัดปาทยังเป็นใหญ่
อันเราจะหนีไปเห็นไม่พ้น
ไม่ทันที่กองทัพยังสับสน
จำจะผ่อนให้พ้นมรณา
พระผู้พ้องคือสัญญาเดหวา
โยธายังหยุดพร้อมกัน ฯ

ฯ ๖ คำ ฯ

๑ สององค์ลงจากอาชา
เสนาแวดล้อมแน่นนันต์

เสด็จมากับหมู่กิดาหยัน
จรจรัลมาสมรภูมิชัย

ฯ ๒ คำ ฯ เชิด

๑ ครั้นถึงจึงแจ้งกิจจา
เราผู้น้องระตูที่บรรลัษ

แก้ตำมะทองเสนาผู้ใหญ่
ตั้งใจจะมาเฝ้าบาทบงส์

ฯ ๒ คำ ฯ

๑ บัดนั้น
พาระตูพี่น้องทั้งสององค์

จึงมทาสเณรตำมะทอง
มาเฝ้าพระสุริยวงศ์ทรงธรรม ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ เสมอ

๐ วันทาพุทธแสงแจ้งคติ
น้องระตูผู้ม้วยชีวัน

บัดนี้ท้าวปาหยังกับประหมัน
มาบังคมคล้พระภูวไนย ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ

๐ เมื่อนั้น
ก้มกราบบาทมูลแล้วทูลไป
ข้าน้อยทั้งสองเป็นไพร่
จงโปรดปรานประทานชีวา
ขอเอาพระเดชปกเกศเกล้า
ถึงปีจะมีบรรณาการ

สองระตูตัวลั่นห้วนไท
ภูวไนยได้ทรงพระเมตตา
โทษผิดครั้งนี้หนักหนา
ไว้เป็นข้าได้เมืองบพมาลย์
ตราบเท่าสิ้นชีวังสังขาร
มาถวายตามบรรณาการเพณี ฯ

ฯ ๖ คำ ฯ เจริญ

๐ เมื่อนั้น
ฟังระตูสองราพาที
ซึ่งทำนมาอ่อนน้อมขอโทษ
อันเขษฐานดดาซึ่งบรรลือ
ท่านจงรับศพทั้งสองนั้น
บูชาเพลิงปลงส่งสการ

ระเด่นมนตริเรืองศรี
ภูมิจึงตรัสตอบไป
เราจะถือโกรธนั้นหาไม่
เพราะใจโอบอ้อมกำลังพาล
พากันกลับไปยังถิ่นฐาน
ให้พร้อมพวงคว้งคว้านในธานี ฯ

ฯ ๖ คำ ฯ

๐ ตรีสพลางอย่างเยื้องยุรยาตร
สองระตูตามเสด็จจรลี
มาเห็นศพทอดทิ้งกลิ้งอยู่
หนุ่มน้อยโสภาน่าเสียดาย
ทนต์แดงดังแสงทับทิม
เกศปลายงอนงามทรง
กระนี้หรือบิดามิพิศวาส
แม้ว่าระตูจรรกา
จะมีได้ร่อนรนด้วยปนศักดิ์
ตรีสแล้วลีลาขึ้นพาชี

องอาจตั้งไกรสรสิทธิ์
ไปทีวิทยาสะกาดาย
พระพินิจพิศดูแล้วใจหาย
ควรจะนับว่าชายโฉมงาม
เพริศพริ้มเพรารับกับชนง
เอาจงค์สารพัดไม้ขัดดา
จนพินาศด้วยไอรสา
งามเหมือนวิทยาสะกาดนี้
นารักรูปทรงสงศรี
กลับไปยังที่พลับพลาพลัน ฯ

ฯ ๑๐ คำ ฯ เจริญ

๑๑ เมื่อนั้น
กอดศพพระจูเข้าจาบัลย์

ไฉ่
๑๒ โอ้ว่าพระองค์ผู้ทรงยศ
สงครามทุกครั้งแต่หลังมา
ครั้งนี้ควรหรือมาพินาศ
เพราะรักบุตรสุดสวาทแสนทวี
อนิจจาวิหยาสะก่าเอ๋ย
เสียแรงเรื่องฤทธิมีกำลัง
ตั้งแต่นี้ไปไม่เห็นหน้า
สองกษัตริย์กำสรดชบเซา

สองระตูวิโยคโคกคัลย์
พิไรรำพันโคกกา ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ โอด

พระเกียรติปรากฏในแหล่งหล้า
ไม่เคยอัปราแก่ไพร่
เบาจิตคิดประมาทไม่พอที่
จะตัดทานภูมิไม่เชื่อฟัง
เวรสิ่งใดเลยแต่ทนหลัง
มาอดวายชีวังแต่ยังเยาว์
กลับคืนพาราจะเสียบเหงา
ให้ละห้อยสร้อยเศร้าวิญญาน ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ โอด

คำอธิบายเพิ่มเติม

๑. ชื่อเฉพาะของตัวละครส่วนใหญ่ในเรื่องอิเหนาเป็นชื่อภาษาชวา หลายชื่อมีรากศัพท์มาจากภาษาสันสกฤต เช่น

ประโหมสุทรี น่าจะมาจากคำว่า ประเมศวรี แปลว่า นางผู้เป็นใหญ่

มะเดหี น่าจะมาจากคำว่า มหาเทวี แปลว่า นางผู้เป็นใหญ่

อัสญแดทวา น่าจะมาจากคำว่า อัสญเทวา แปลว่า เทวดาผู้มีชีวิตยั่งยืน

นักเรียนที่สนใจอาจดูรายละเอียดได้จาก คำอธิบายเรื่องอิเหนา พระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต

๒. ในเรื่องอิเหนา มีคำศัพท์ภาษาชวามากที่นำศึกษา เช่น คำว่า ตูนาหงัน ดวงยิหวา กระยาหงัน ระเด่น ระตู ศัพท์เหล่านี้ ราชบัณฑิตยสถานจะวงเล็บว่า (ช) ท้ายคำซึ่งหมายถึง คำชวา

คำอธิบายศัพท์

กระยาหงัน

วิมาน สวรรค์ชั้นฟ้า

กรายกฤษ

อาการที่ใช้กฤษตั้งท่าต่อสู้กัน ก่อนที่จะได้จังหวะแทงฝ่ายตรงข้าม

กลับกลอก

อาการเคลื่อนไหวไปมาของผู้ที่กำลังต่อสู้กันอยู่

กระระตะ

เร่งม้า

กันหยั่น

อาวุธสำหรับเหน็บติดตัว ใบมีดตั้งแต่กันถึงปลายเท่ากัน มีคมทั้งสองข้าง พระแสงกันหยั่นกลเม็ดน่าจะเป็นกันหยั่นที่มีวิธีประดิษฐ์แยบยลเป็นอาวุธพิเศษกว่าธรรมดา

กิดาหยัน

ผู้มีหน้าที่รับใช้ใกล้ชิดพระเจ้าแผ่นดิน

กิริณี

ช้าง

กุนทล

ตุ้มหู

กฤษ

เขาสูง

แก้ว	ชื่อต้นไม้ ชื่อนก หรือใช้เรียกหญิงสาว
แก้วพุกาม	แก้วอันมีค่าจากเมืองพุกามในพม่า
ขยัน	เมื่อขยายคำ คน ในเรื่องอิเหนามักหมายถึงคนที่เข้มแข็ง
ขาน	กล่าว
เขนง	เขาสัตว์สำหรับใส่ดินปืน
แขกเต้า	ชื่อนกชนิดหนึ่ง ปากจุม ขอบอยู่เป็นฝูงใหญ่
คชกรรม	กิจการในการปฏิบัติอันเกี่ยวกับช้าง เช่น การขี่ การฟั่นขอ
คับแค	ชื่อนกชนิดหนึ่ง เป็นนกเป็ดน้ำที่มีขนาดเล็กที่สุด
เค้าโม่ง	ชื่อนก มีหลายชนิด หากินเวลากลางคืน เค้า หรือ ฮูก ก็เรียก
แค	ชื่อต้นไม้ ดอกมีทั้งสีขาวและสีแดง ยอดอ่อน ดอกและฝักกินได้
กาแซง	ไม้เลื้อยมปลายแหลม วางเอนเรียงเป็นลำดับสำหรับป้องกันข้าศึก
จตุรงค์	กองทหาร ๔ เหล่า คือ พลช้าง พลม้า พลรถ พลเดินเท้า
จาก	ชื่อต้นไม้ ขึ้นเป็นกออยู่ตามป่าเลนหรือริมฝั่งน้ำกร่อย ต้นๆ
จากพราก	ชื่อนกในวงศ์นกเป็ดน้ำ ใช้ในวรรณคดี หมายถึงนกที่ต้องพรากจากคู่และควรญถึงกันในเวลากลางคืน
เจียรระบาด	ผ้าคาดเอวชนิดหนึ่ง มีชายห้อยที่หน้าขา
ชนัก	เครื่องผูกคอช้าง ทำด้วยเชือกเป็นปมหรือห่วงห้อยพาดลงมา เพื่อให้คนที่ขี่คอใช้หัวแม่เท้าคืบกันตก
ชมภูหุท	ทองเนื้อบริสุทธิ์
ชักปีกกา	รูปกองทัพที่ตั้ง มีกองขวา กองซ้ายคล้ายปีกกา

ชาลี	ตาข่าย
ชิงคลอง	แย่งทางที่ตนจะได้เปรียบ
เช็ดหน้า	ผ้าเช็ดหน้า
ตะหมัก	เสนาผู้ใหญ่
ดัสกร	ข้าศึก
ดา	เต็มไปหมด
ดาบสองมือ	ทหารที่ถือดาบไว้ในมือข้างละเล่ม
ตระเวนไพร	ชื่อนกชนิดหนึ่ง มักชอบหากินเป็นฝูง และส่งเสียงตลอดเวลา มีอีกชื่อหนึ่งว่า ระวังไพร ถ้าเป็นวลีหมายความว่า ท่องเที่ยวไปในป่า
ตรัสตรึง	สว่าง แจ่ม
ตาด	ผ้าทอด้วยไหมควบเส้นเงินหรือเส้นทอง
ตำมะหง	เสนาผู้ใหญ่
ตุนาหัง	หมั่น
เต่าร้าง	ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ต้นคล้ายต้นหมาก ผลเป็นทะลายเป็นพวง เต่าร้าง หรือหมากคั่น ก็เรียก
ไถ่	ถุงสำหรับคาดเอวติดตัวไปในที่ต่างๆ
ทางร่วม	ทางมากกว่าหนึ่งสายที่มาบรรจบกัน ปัจจุบันเรียกทางแยก
ทิพนันต์	มนต์จากเทพยดา
ธงฉาน	ธงนำกระบวณ มีลักษณะเป็นรูปสามเหลี่ยม
ธงชาย	ธงมีชายเป็นรูปสามเหลี่ยม
นามครุฑา	ชื่อการตั้งค่ายกองทัพตามตำราพิชัยสงคราม ครุฑา หมายถึง ครุฑ
แน่นันต์	มากมาย (นันต์ มาจาก อนันต์)
บรรณาการ	สิ่งที่ส่งไปให้ด้วยความเคารพนับถือหรือด้วยไมตรี
บาทมูล	ที่ใกล้เท้า เทบฝ่าเท้า
ปิฎุประมาหนา	ภิกขุกับพราหมณ์ ปิฎุ ปิฎุ มาจาก ภิกขุ ประมา-หนา มาจาก พราหมณะ

บุพเพนิวาสา

บุทฺธ

เบญจวรรณ

ประเสบัน

ปาเตะ

ปินดับ

พจมาน

พลชั้นธิ์

พลับพลา

พันธุ

โพยมบน

โพชยนต์

เฟื่อง

ภัสรมธุลี

มณฑก

มณฑิย

มธุรส

มยุรฉัตร

มรรคา

ม้าใช้

มาตร

ม่านทองสองไข

โมง

ไม้ข่มนาม

การเคยอยู่ร่วมกันในชาติก่อน คำเดิม บุพเพสันนิวาส
นกยูง

นกแก้วขนาดเล็กโตมีหลายสี

ที่พักของเจ้านายในเรื่องอิเหนา

ชื่อตำแหน่งขุนนาง

บินหลายกระบอก เรียงกันเป็นดับ เมื่อยิงพร้อมกัน
กระสุนจากทุกกระบอกออกพร้อมกันเป็นดับ ทำให้
ยิงได้ไม่พลาด

คำพูด

กองกำลังทหาร (พล = กำลัง ชั้นธิ์ = กอง)

ที่ประทับชั่วคราว สร้างขึ้นสำหรับกษัตริย์

ต่อสู้อัตถิพน

ท้องฟ้าเบื้องบน

ชื่อรถหรือวิมานของพระอินทร์ ใช้เรียกที่ประทับ
ของพระเจ้าแผ่นดิน

เครื่องห้อยโยงตามช่องหน้าต่างเพื่อประดับให้งาม

ผง ผุ่น ละออง

เรียกปิ่นเล็กยาวชนิดหนึ่งว่าปิ่นมณฑก

เรือนที่ประทับของพระเจ้าแผ่นดิน

รสหวาน

ฉัตรที่ทำหรือประดับด้วยหางนกยูง

ทาง

ผู้ขี่ม้าทำหน้าที่นำสารไป

แม่

เรียกม่านที่แหวกออกแล้วรวบไว้สองข้าง

ชื่อต้นไม้หรือซัวโมง

ไม้ซึ่งกำหนดชื่อพ้องกับข้าศึก พิธิตัดหรือฟันไม้

ยิหวา
ยูรทงส์

ลักษณ

วัลย

วิหลัน

สนามใน

สะเทิน

สัปท

สามนต์

ลิ้นท่า

เสน่า

เสากระทุ

เสาตะลุง

แห่ง

โหมด

อสิญทยา

อะหนะ

อัชฌา อัชฌาสัย

อาสิญ

ช่มนาม เป็นพิธีที่ทำก่อนยกทัพ คือ นำไม้ที่มีชื่อ
พ้องกับชื่อของศัตรูมาตัดหรือฟันเป็นการบำรุงขวัญ
กองทัพและชมขวัญฝ่ายข้าศึก

ชีวา ใจ

เยื้องย่างดุจหงส์

หนังสือหรือจดหมาย เช่นในคำว่า สายลักษณ์อักษร

เถาว์ลย์ วัลยชาลี ตาชายเถาว์ลย์

ค่ายที่ทำให้ขยับรุกเข้าไปหาข้าศึกทีละน้อย

สนามด้านในของพระนคร

ค่อนข้างเร็ว หมายถึง อาการเดินของช้าง

ร่มกัน

รอบๆ ไกลเคียง

หมดกระบวนการของการต่อสู้ด้วยอาวุธชนิดนั้นๆ

อ่านว่า สะ-เหน่า ศัสตราวุธคล้ายมีด ใช้สำหรับ
ขว้าง

เสาที่เป็นหลักในการสร้างเขื่อน

เสาสำหรับผูกช้าง

ที่ตั้ง แม้ไม่รู้แห่งเมืองจรรกา หมายความว่า แม้
ไม่รู้จักที่ตั้งของเมืองจรรกา

ผ้าที่ทออย่างประณีตด้วยเส้นไหมประสมกระดาดเงิน
กระดาดทอง

เทวดา

คำเดียวกับ อานะ แปลว่า บุตร

พื้นอารมณ์ที่ดีหรือจิตใจที่ดี

ตาย

พิจารณาเนื้อเรื่อง

ให้นักเรียนอ่านเรื่องย่อ และบทละครเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง แล้วตอบคำถามต่อไปนี้

๑. ศึกกะหมังกุหนิงมีมูลเหตุจากอะไรในทรรศนะของนักเรียน และความรักของท้าวกะหมังกุหนิงที่มีต่อไอรสคือวิหยาสะก่า ก่อให้เกิดผลอย่างไรในเรื่องนี้

๒. กรุงกษัตริย์ขอขึ้นก็นับร้อย เราเป็นเมืองน้อยกระจิริด

ดั่งหิงห้อยจะแข่งแสงอาทิตย์ เห็นผิกระบอบบุราณมา

คำกลอนข้างต้นเป็นคำพูดของใคร กล่าวกับใคร ในเหตุการณ์ตอนใด

๓. ผิดก็ทำสงครามดูตามที่ เคารพดีก็จะได้ตั้งไฟฝัน

พีดั่งพฤกษานาวัน จะอาศัยเพราะลูกเหมือนกล่าวมา

คำกลอนข้างต้นเป็นคำพูดของใคร กล่าวกับใคร หมายความว่าอย่างไร

๔. ข้อความในสารของท้าวกะหมังกุหนิงที่มีไปถึงท้าวดาหามีใจความว่าอย่างไร และมีคำพูดตอนใดหรือไม่ในสารนั้น ที่แสดงความรู้สึกอ่อนน้อมถ่อมตน

๕. เมื่อทูตนำสารของท้าวกะหมังกุหนิงไปถวายท้าวดาหานั้น ท้าวดาหาทรงมีปฏิกิริยาอย่างไร และทูตได้กราบทูลข้อความสำคัญว่าอย่างไร

๖. กองทัพฝ่ายกะหมังกุหนิงและกองทัพฝ่ายท้าวดาหาแต่ละฝ่ายมีกองทัพของใครมาช่วยบ้าง ระบุชื่อแม่ทัพมาด้วย

๗. การที่ท้าวกะหมังกุหนิงตัดสินใจทำสงครามชิงนางกับจรงกา ณ เมืองดาหานั้น ทำให้เกิดผลในตอนท้ายอย่างไร

๘. การที่อนุชาของท้าวกะหมังกุหนิงในที่สุดก็โอนอ่อนตามพระเชษฐา ยกไปรบชิงนางที่เมืองดาหา ส่วนฝ่ายท้าวดาหา ก็มีเชษฐาอนุชามาร่วมรบกันทุกคน แสดงถึงลักษณะต่อไปนี้อย่างไร จงแสดงความคิดเห็น

๑) สัมพันธภาพ ระหว่างบุคคลในครอบครัว

๒) การกระทำเช่นนั้น มีข้อดี-ข้อเสียอย่างไร

พิจารณาความไพเราะของบทกลอนและอ่านทำนองเสนาะ

ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม ๘ กลุ่ม กลุ่มละประมาณ ๕ คน งานของกลุ่มคือ พิจารณา คัดเลือกคำกลอนที่กลุ่มเห็นว่าไพเราะมาสัก ๘ คำกลอน (๒ วรรค เป็น ๑ คำกลอน) แล้วให้ ทั้งกลุ่มอ่านทำนองเสนาะ หลังจากนั้นให้ผู้แทนกลุ่มบอกด้วยว่า เหตุใดจึงเลือกบทกลอนดังกล่าวมาอ่าน เหตุผลที่อาจยกมาประกอบ เช่น พรรณนาความงามของธรรมชาติได้ไพเราะ หรือให้ความสะเทือนอารมณ์ หรือใช้คำเปรียบเทียบได้เหมาะสม หรือแสดงความเข้าใจถึง จิตใจของมนุษย์ ฯลฯ

ตัวอย่าง

ว่าพลางทางชมคณานก	โผนผกจับไม้ยังมี
เบญจวรรณจับวัลย์ชาติ	เหมือนวันพีไกลสามสุตมา
นางนวลจับนางนวลนอน	เหมือนพีแนบนวลสมจินตะหรา
จากพรากจับจากจ่านรรจา	เหมือนจากนางสการะวาตี
แขกเต้าจับเต้าร้างร้อง	เหมือนร้างห้องมาหยารัศมี
นกแก้วจับแก้วพาที	เหมือนแก้วพีทั้งสามสั่งความมา
ตระเวนไพรร่อนร้องตระเวนไพร	เหมือนเวรใดให้นิราศเสนาหา
เค้าโมงจับโมงอยู่เอยกา	เหมือนพีนับโมงมาเมื่อไกลนาง

บทกลอนตอนนี้ นิยมเรียกว่า วิธีเล่นคำ กวีนำชื่อนกกับชื่อไม้ซึ่งพ้องเสียงกันมา พรรณนาเปรียบเทียบกันได้อย่างเหมาะสม ทำให้เกิดความไพเราะและมีความหมายลึกซึ้งยิ่งขึ้น แสดงถึงอารมณ์ความรู้สึกเศร้าสร้อยของอิเหนาที่ต้องพรากจากหญิงที่รักคือ จินตะหรา มาหยารัศมี และสการะวาตี

พิจารณาลักษณะนิสัยของตัวละคร

๑. พิจารณาลักษณะนิสัยของตัวละครต่อไปนี้ จากพระราชนิพนธ์บทละครเรื่อง **อิเหนา** ตอนศึกกะหมังกุหนิง เฝ้าที่ได้อ่าน ยกบทกลอนจากเรื่องมาสนับสนุนคำตอบของนักเรียนด้วย

- ๑) ท้าวกูเรปัน
- ๒) ท้าวกะหมังกุหนิง
- ๓) อิเหนา
- ๔) นางจินตะหรา

๒. บทกลอนเท่าที่ได้อ่านต่อไปนี้เป็นคำพูดของท้าวดาห ตรีศกับพูดจากท้าวกะหมังกุหนิง แสดงถึงลักษณะนิสัยบางประการของท้าวดาหาอย่างไรบ้าง ให้นักเรียนอธิบายและสรุปเป็นคำตอบ

๑) อันอะหนะบุษบาบังอร	ครั้งก่อนจรรกาตุนาหงัน
ได้ปลดปลงลงใจให้ป็น	นัดกันจะแต่งการวิวาห์
ซึ่งจะรับของสู่ระตุนี	เห็นผิดประเพณีหนักหนา
ฝูงคนทั้งแผ่นดินจะนิินทา	สิ่งของที่เอามาจงดินไป
๒) เมื่อนั้น	พระองค์ทรงพิภพดาหา
ฟังสุทรนางกนัดา	จึงมีบัญชาว่าไป
อันกะหรัตตะปาตีจะมาช่วย	พอจะเห็นจริงด้วยไม่สงสัย
แต่โอเหนาเขาจะทำไม	ผิดไปเจ้าอย่าเจรจา
พระเชษฐาให้สารไปก็ครั้ง	เขายังไม่จากหมันทยา
จนสลัดตัดการวิวาห์	ก็กติดพาราก็เพราะใคร
เห็นจะรักเมียจริงยิ่งกว่าญาติ	ไหนจะคลาดจากเมืองหมันทยาได้
ถึงมาตรจะมาก็จำใจ	ด้วยกลัวภัยพระราชบิดา

อ่านเก็บความและสังเกตการใช้ภาษา

นักเรียนแบ่งเป็น ๖ กลุ่ม กลุ่มละ ๖-๘ คน ทุกกลุ่มอ่านและพิจารณาสารหรือจดหมายต่อไปนี้

๑. สารที่ท้าวกะหมังกุหนิงส่งไปถวายท้าวดาหา
 ๒. สารที่ท้าวกูเรปันทรงมีไปถึงอิเหนา
 ๓. สารที่ท้าวกูเรปันทรงมีไปถึงระตุมันทยา
- หลังจากนั้นให้กลุ่มที่ ๑ และ ๒ พิจารณาสารข้อ ๑
 กลุ่มที่ ๓ และ ๔ พิจารณาสารข้อ ๒
 กลุ่มที่ ๕ และ ๖ พิจารณาสารข้อ ๓

เมื่อพิจารณาแล้วให้สรุปใจความและการใช้ถ้อยคำในสารว่า น่าจะมีผลต่อจิตใจของผู้รับสารอย่างไร

ให้แต่ละกลุ่มส่งผู้แทนไปรายงานหน้าชั้นว่า กลุ่มที่พิจารณาสารฉบับเดียวกันมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างไรหรือไม่ แล้วเขียนเป็นรายงานของกลุ่มส่งอาจารย์ผู้สอน

สังเกตบทเจรจาของตัวละคร

ให้กลุ่มทั้ง ๖ ที่แบ่งไว้แล้ว พิจารณาบทเจรจาของตัวละครต่อไปนี้ว่าแสดงอารมณ์ความรู้สึก ความคิดและเหตุผลของตัวละครนั้นๆ อย่างไร

๑. บทเจรจาระหว่างท้าวกะหมังกุหนิงกับพระอนุชาทั้งสอง(กลุ่มที่ ๑ และ ๒) ตั้งแต่ "อันสุริยวงศ์เหวญอสุญทยา..." จนถึง "...จะอาสัญเพราะลูกเหมือนกล่าวมา..."

๒. บทเจรจาระหว่างพระโหราราชครูกับท้าวกะหมังกุหนิง (กลุ่มที่ ๓ และ ๔) ตั้งแต่ "จึงถามขุนโหราทั้งสี่..." จนถึง "จะฟังคำโหรานั้นหาไม่"

๓. บทเจรจาระหว่างจินตะหรากับอิเหนา (กลุ่มที่ ๕ และ ๖) ตั้งแต่ "พระจะไปดาหาปราบข้าศึก..." จนถึง "...นางรำพันว่าพลางทางโคก..."

เมื่อประชุมกลุ่มเสร็จแล้ว ให้เขียนรายงานส่งอาจารย์ผู้สอนและนัดเวลายานด้วยวาจาในชั่วโมงต่อไป

เชื่อมโยงชีวิตในวรรณคดีกับชีวิตปัจจุบัน

ให้นักเรียนในชั้นร่วมกันตั้งข้อสังเกต และอภิปรายกันในเรื่องต่อไปนี้

๑. สงครามระหว่างท้าวกะหมังกุหนิงกับฝ่ายท้าวดาหาและสงครามที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน (เท่าที่ฟังและอ่านข่าวสารจากวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์) มีสาเหตุแตกต่างกันอย่างไร สาเหตุแต่ละอย่างนั้น มีความชอบธรรมหรือไม่

๒. ความรักระหว่างพ่อกับลูกหลายคู่ในเรื่อง **อิเหนา** แตกต่างกับความรักระหว่างพ่อกับลูกในปัจจุบันในประการสำคัญๆอย่างไรบ้าง นักเรียนอาจยกตัวอย่างจากประสบการณ์ของนักเรียนเองก็ได้

๓. ความรักสนิทสนมกันฉันญาติพี่น้องแบบความสัมพันธ์ระหว่างอิเหนากับสังคามาระตามีจริงหรือไม่ในสมัยปัจจุบัน

ศึกษาคำกลอนตอนที่ให้ความสะท้อนอารมณ์

อ่านคำกลอนตอนที่วิหยาสะการบกับสังคามาระตา แล้วถูกสังคามาระตาแทงจนสิ้นชีวิต จนจบตอนที่นำมาให้เรียน

หลังจากนั้นให้ถอดความจากคำกลอนดังกล่าวเป็นร้อยแก้วที่สละสลวย แล้วเสนอผลงานของนักเรียนแต่ละคนให้อาจารย์ผู้สอนตรวจแก้หรือให้คะแนนแล้วแต่กรณี

เลือกคำกลอนตอนที่นักเรียนชอบ

ให้นักเรียนเลือกคำกลอนตอนที่นักเรียนชอบสัก ๔ คำกลอนแล้วคัดลอกออกมา พร้อมทั้งบอกว่า เหตุไรนักเรียนจึงชอบ (นักเรียนอาจท่องไว้ก็ได้)

ห้องบทอาขยาน

ให้นักเรียนห้องบทอาขยานตามที่กำหนด

ธรรมาธรรมะสงคราม

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

เรื่อง ธรรมาธรรมะสงคราม พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นเป็นบทพากย์ เมื่อครั้งที่ประทับอยู่ ณ พระตำหนักชาลิมงคลอาสน์ พระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม หลังจากที่ได้ทรงฟังพระธรรมเทศนาตามเค้าเรื่องในธรรมชาติก เอกาทศนิบาต ซึ่งสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงแสดงในงานเฉลิมพระชนมพรรษาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๑ เมื่อทรงพระราชนิพนธ์แล้ว ได้มีพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์แจกในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ครบ ๔๐ ปี วันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๓

ชาดกเรื่องนี้ กล่าวถึงเทวดา ๒ องค์ องค์หนึ่งคือ ธรรมเทวบุตรเป็นเทพฝ่ายธรรม มีสัมมาทิฐิ อีกองค์หนึ่งคือ อธรรมเทวบุตรเป็นเทพฝ่ายอธรรม มีมิจฉาทิฐิ เมื่อเทวดา ๒ ฝ่ายมาพบกันเข้า ต่างฝ่ายต่างประสงค์ให้อีกฝ่ายหนึ่งหลีกทางให้ ได้โต้แย้งแสดงเหตุผลของทิฐิที่แตกต่างกันนั้น ต่างไม่อาจตกลงกันได้ จึงได้กระทำสงครามกัน ในชั้นแรก ฝ่ายธรรมดูเหมือนจะเพลี่ยงพล้ำ แต่แล้วก็ได้ชัยชนะในที่สุด

ปกติแล้วชาดกทุกเรื่องมักใช้เรื่องราวที่เป็นรูปธรรม
เปรียบเทียบให้เข้าใจนามธรรม เรื่องราวที่เป็นรูปธรรมจะ
มีบุคคลหรือสัตว์และสิ่งอื่นๆ ที่มีตัวตนเกี่ยวข้องอยู่เสมอ
จึงเรียกกันอีกอย่างหนึ่งว่า บุคลาธิษฐาน สิ่งที่เป็นนามธรรม
จะเกี่ยวกับคุณธรรม คุณงามความดี ความถูกต้อง ความ
ยุติธรรม ความเมตตากรุณา ความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น
นามธรรมดังกล่าวนี้ มีชื่อเรียกคู่กับบุคลาธิษฐานว่า
ธรรมาธิษฐาน การแสดงพระธรรมเทศนาของสมเด็จพระ-
สัมมาสัมพุทธเจ้า มีทั้งธรรมาธิษฐาน และบุคลาธิษฐาน

ในการอ่านเรื่องนี้ นักเรียนควรทำความเข้าใจ
เนื้อเรื่องทั้งหมดแล้วสังเกตศิลปะของการประพันธ์ ได้แก่
การเลือกเฟ้นถ้อยคำมาใช้ให้เหมาะสมแก่รูปแบบของฉันทลักษณ์
เหตุการณ์ ตลอดจนลักษณะนิสัยอารมณ์ของบุคคลในเรื่อง
นอกจากนี้ควรสังเกตว่า ผู้ประพันธ์ใช้สัญลักษณ์อะไรแทน
อะไร ใช้อุทาหรณ์อย่างไรเพื่อเปรียบเทียบให้ผู้รับสารเข้าใจ
ความจริงในชีวิตมนุษย์ และความจริงที่กล่าวนั้นสอดคล้อง
กับเหตุการณ์หรือพฤติกรรมในปัจจุบันบ้างหรือไม่ กลวิธี
การประพันธ์ดังกล่าวก่อให้เกิดความรู้สึกคล้อยตาม และ
ประทับใจได้ดีเพียงใดในทรรศนะของนักเรียน

การอ่านบทประพันธ์เรื่อง ธรรมาธรรมะสงคราม
นั้น ไม่ว่าจะอ่านออกเสียงตามปกติหรือเป็นทำนองเสนาะ
ต้องคำนึงถึงจำนวนคำ (พยางค์) ตามข้อบังคับของฉันทลักษณ์
ถ้าวรรคใด จำนวนคำมีเกินกว่าที่กำหนดไว้ในฉันทลักษณ์
ต้องรู้จักรวบคำให้พอเหมาะพอดี ดังที่พระราชวรวงศ์เธอ
กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ (น.ม.ส.) ทรงเรียกว่า อ่านอย่างมี
"ลูกเก็บ" ศัพท์ที่สมาสกัน เช่น ธรรมเทวบุตร จึงต้อง
อ่านว่า ทำ-มะ-เท-วะ-บุตร หรือ สติตอยู่ ณ กามา - พจร
ภพแผ่นดินสรวง ต้องอ่านรวบคำ สติต เป็น ๑ คำ

ธรรมาราม:สังคฆม

(ตามเค้าเรื่องในธรรม:ชาตก. เอกาทสิใบต)

หมายเหตุ ภาพประกอบบทพากย์เรื่องนี้ ได้มาจากพระราชนิพนธ์ เรื่อง **ธรรมารามะสังคฆม** ฉบับ
 ลายพระหัตถ์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงคิดประดิษฐ์
 ขึ้นตามพระราชประสงค์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

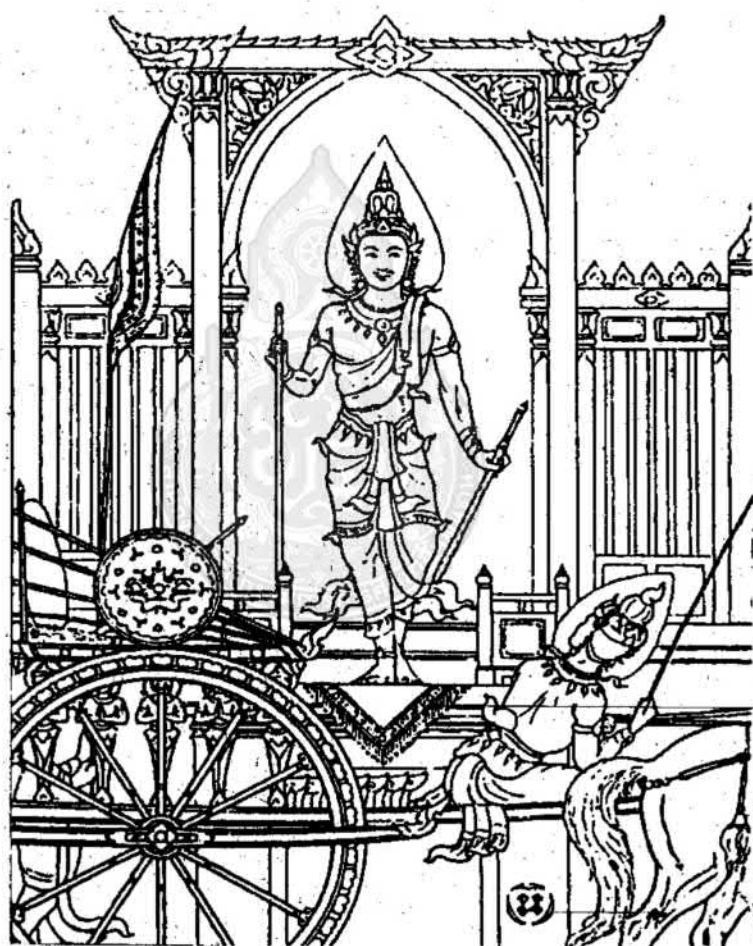
คำพากย์

-- ธรรมเทวบุตร

สถิตอยู่ ณ กามา-
 ครองทิพยพิมาน
 ปองธรรมะปลั่ง
 เมตตาการุญรัก-
 ปรานีนิกรชน
 ครั้นถึง ณ วันเพ็ญ
 เรอมุ่งจะทรงรถ
 เข้าที่ส่นานสง
 แล้วรูปพระกายา
 ทรงเครื่องก็ล้วนขาว
 สำแดงสุโรดม
 ทรงเพชรภรณ์
 ออกจากพิมานสถาน

ผู้พิสุทธิโสภา
 พจรภาพแผ่นดินสรว
 บริวารอมรปวง
 ลุอำนาจอุศล
 ษะพิทักษ์ภูวดล
 ดุจดั่งปิโยรส
 ที่ในวันอุโบสถ
 ประพาสโลกเช่นเคยมา
 เสาวคนธธारा
 ด้วยวิเลปนารม
 สวิภูษณาสม
 สุจริต ณ ไตรทวาร
 พระกรกุมพระขรรค์กาญจน์
 ฐ เสด็จ ณ เกยพลัน ฯ

(บาทสฤณี แล้วกลม)

๑๖ ขึ้นทรงรถทองผ่องพรรณ
 เณรนาคราชกำแหง
 งามกงวงจักรรักต์แดง
 งามดุมประดับเพชรพราย
 เลิศล้วนมวลมาศสุลาย
 รับที่บัลลังก์เทวรินทร์
 กิณรพื่อนรำรายบิน
 ทุกเกล็ดก็เก็จสุรกันต์
 งามเทวราชชัชวาล
 แอรร่มอวามงามตา
 พรั่งพร้อมทวยเทวเสนา
 และหลังสะพรั่งพร้อมมวล
 จามรีเจิดฉายปลายทวน
 ยั่วตาพิณศพิศวง
 แลดูรายวีรทิวธง
 ปีกลองสนั่นเวหน
 อีกรมีทวยเทพนฤมล
 เพื่อโปรยบุปผามาลี
 ครั้นได้ฤกษ์งามยามดี
 ไปโดยวิถีนภาจรา

งามงอนอ่อนนัณ
 งามกำสำแสง
 เทพประนมเรียงราย
 กระหนกนาคิน
 โบกในคัคณานต์
 ห้อมแท่นแทนหน้า
 หอกดาบปลาบยวน
 ฉัตรเบญจรงค์
 พ้อนฟ่องล่องหน
 เคลื่อนขบวนโยธี

(กลองโยน แล้วเชิด)

ครั้นถึงชมพูดูลอน
 ประชามาชมบารมี
 หยุดรอยู่หว่างเมฆี
 พระองค์ก็เยี่ยมพริ้มพราย

สลังนิก
 แลยังปถพี

กษัตริย์พราหมณ์แพศย์ศูทรทั้งหลาย ต่างมาเรียงราย
 ระยอบบังคมเทวัญ ต่างคอยเจียกรรณ
 ต่างคนปลื้มเปรมเกษมสันต์ ตรัสเผยพจนา
 เพื่อฟังพระเทวบัญชา
 จึ่งธรรมเทพนาถา
 เพื่อแนะนำองค์ครองธรรมฯ

๑๑*ดูก่อนนิกรชน
 ทั้งสิบประการจำ
 การมาประดาสัตว์
 อันว่าดวงชีวิ
 ถือเอาซึ่งทรัพย์สิน
 เขานั้นเสียดายย่อม
 การล่วงประเวณี
 ของชายผู้อื่นลา-
 กล่าวปดและลดเลี้ยว
 ย่อมจะเป็นสิ่งชาน
 ส่อเสียดเพราะเกลียดชัง
 เลื่อมยศและลดไม-
 พุดหยาบกระทบคน
 เจรจากับเขาร้าย
 พุดจาที่เพ้อเจ้อ
 ทำตนให้เป็นที
 มุ่งใจและไฟทรัพย์-
 ทำให้ผู้อื่นพว

อกุศลกรรม
 และละเว้นอย่าเห็นดี
 ฤประโยชน์บ่พึงมี
 ย่อมเป็นสิ่งที่ควรถนอม
 อันเจ้าของมียินยอม
 จิตตะซึ่งเป็นหนักหนา
 ณ บุตรีและภรรยา
 มกกิจบ่งควร
 พจนามิรู้สงวน
 นรชังเป็นพันไป
 บ่มียังประโยชน์ใด
 ตริระหว่างคณาสลาย
 ก็ต้องทนซึ่งหยาบคาย
 ฤว่าเขาจะตอบดี
 ว่าจะสาระบ่มี
 นรชนเขานินทา
 ยะด้วยโลภะเจตนา
 กันตำหนิมิรู้หาย

อีกความพยายาม
 ก่อเวรปฐวาย
 เชื้อผิดและเห็นผิด
 เสร้าหมองมีผองพา-
 ละสิ่งอกุศล
 เหมาะยั้งทั้งหญิงชาย
 จงมุ่งบำเพ็ญมา-
 บำรุงบิดามาร-
 ไครทำจะนี้ไซ้
 เนานานสราญสุข
 ยศใหญ่จักมาถึง
 เป็นนิจจะนิรัน-

๑๖ ครั้นเสร็จประทานเทศนา
 ฑูเหตุประณตประณมกร
 ธรรมเทพจึงอวยพร
 ในอายุวรรณสุขพล
 แล้วสังฆบวณเดินหน
 ชมพูทวีปมหาสถานฯ

มณเฑาะว์จางร้าย
 ฤจะพันซึ่งเวรา
 สัจจะนิจจะเลื่อมพา
 สุกะวันฤดีสบาย
 สิกมลจะพึงหมาย
 สัจจิต ณ ไตรทวาร
 ทุปิตุปัญฐานการ
 ตรีให้เสวยสุข
 ก็จะได้นิราศทุกข์
 และจะได้ครisleสวรรค
 กิตติพึงจะตามทัน
 ตรียอมจะทรรษา*

ฝูงชนต่างสา-

ให้ปวงถาวร

ประทักษินวน

(เชิดฉิ่ง)

๑๑ ปางนั้นอธรรมะ
 เหนือในพินาศสถาน
 ครองพวกบริวาร
 โทโสและโมหันธ์
 เห็นใครน้ำใจซื่อ
 เธอก็มักหันเห
 ถึงวันที่จันทร์เพ็ญ
 ขั้บระยานมา
 แต่งองค์และทรงลั่น
 อารมณ์ก็เลือกสรร-
 หัตถ์สตำแหน่งกำขวาน
 จรจากวิมานอัม-

เทวบุตรผู้ใจพาล
 ณ กามาพจรสวรรค์
 ล้วนแต่พาลประดุจกัน
 บรมพิ้งบำเพ็ญบุญ
 สุจริตการุญ
 เพราะพิโรธและริษยา
 เธอก็มักจะไคลคลา
 ณ ชมพูทวีปพลัน
 พัสตราด่าทุกสิ่งอัน
 พะลัมฤทธิ์และพลอยดำ
 อันมหิททิกายา
 พรตตรงมาทรงรถ ฯ

(คุกพาทย์ แล้วกรว)

๑๖ ารถทรงกงกำทั้งหมด
ล้วนแล้วด้วยไม้ดาดง

บัลลังก์มีอักษรขรรยง
สลักระหนกมั่งกร

ลายสิงห์เสือสีห์มีสลอน
อีกทั้งจะเข้เหรา

งอนรมีรัชตวัตรว่า
สยดสยของพองชน

แลดูหมู่กองพยุหพล
ล้วนฤทธิ์คำแหงแรงขัน

กองหน้าอารักขะไพโรสณฑ์
คนธรรพ์เป็นกองปิกขวา

กองหลังนาคะนาคา
สาตราอาวุธวาวแสง

พวกพลทุกตนคำแหง
พร้อมเพื่อผจญสงคราม

พาหนค้ำรณค้ำราม
แลล้วนจะนำสยดสยอน

ให้เคลื่อนขบวนพลจร
ฟากฟ้าคะนองก้องมา ฯ

ตลอดดงอนรท

ยืนรับรองทรง

หมาในยืนนอน

สีด้าขำนำ

สลัปลับสน

ปิกซ้ายกุมภัณฑ์

สีเหล่าเสนา

หาญเทิมฤทธิ์แรง

เลื้อสิงห์วิ่งหลาม

ไปในอัมพร

(เชิด)

ครั้นถึงชมพูแดนประชา
 ลอยอยู่ที่ในอัมพร
 เหลือบแลเห็นชนนิกร
 อธรรมก็ยิ่งเหิมหาญ
 ทะนงจงจิตคิดพาล
 ก็ยิ่งกระหึ่มยินดี
 เห็นว่าเขาเกรงฤทธิ์
 สนั่น ณ กลางเวทน์ ฯ

ให้หยุดโยธา
 ทำทางสยดสยอง
 ด้วยอหังการ
 จึงปลั่งพริ

๑๑ ดุราพราชาธรรมา
 จงนึกถึงฐานตน
 ไม่สู้อมรแมน
 ผุพังสัตรี ณ กลางไพร
 ทั้งนี้เพราะข้าลาค
 ต่างมัวแต่กลัวชน
 ผู้ไฟซึ่งอำนาจ
 ไครขวาง ณ มรรคา

นรชาตินิกรชน
 ว่าตกต่ำอยู่ปานใด
 ฤาแน่นพิศาจได้
 ก็ยิ่งเก่งกว่าผุพังคน
 บ่มีอาจจะช่วยตน
 จะตำหนิและนินทา
 ก็ต้องอาจและหาญกล้า
 ก็ต้องปองประหารพละน

อยากมีซึ่งทรัพย์สิ่ง
 เมื่อใดจะได้ทัน
 กำลังอยู่กับใคร
 ใครอ่อนก็ปรา-
 สตรีผู้มีโฉม
 ควรถือว่ามิไ้
 ใครเขลาควรเอาเปรียบ
 สวงล่อปต้องเปลือง
 เมื่อเห็นซึ่งโอกาส
 สอเสียดและใส่ความ
 ใครท้วง ฤ ทักว่า
 เขานั้นลิ้นแฉิ่ง
 พุดเล่นไม่เป็นสา-
 กระทบทกระเทียบเขา
 ใครจนจะทนยาก
 คิดปองซึ่งของดี
 ใครทำให้ขัดใจ
 ไว้หาโอกาสทำ

จะมานั่งอยู่เฉยจะนั้น
 มนะมุ่งและปรารถนา
 ลีก็ใช้กำลังคร่ำ
 ชิตะแน่มิสงสัย
 ศุภลักษณ์าไซรั
 เป็นสมบัติ ณ กลางเมือง
 และมุสาประดิษฐ์เรื่อง
 ชนะหากำไรงาม
 ผู้ฉลาดพยายาม
 และประโยชน์ ณ ตันถึง
 ก็จงดำให้เสียงอึง
 จะขยายและเกรงเรา
 ระสำหรับจะแก้เหงา
 ก็สนุกสนานดี
 และลำบากอยู่ไยมี
 ณ ผู้อื่นอันเก็บงำ
 ลีก็ควรจจะจดจำ
 ทุษะบ้างเพื่อสาใจ

คำสอนของอาจารย์
จะนั่งโยตีโย

บิตรและมารดา
เลี้ยงไว้ทำไมดู

เขาให้กำเนิดเรา
กฏธรรมดาท่าน

มาฆะแต่กลัวบาป
อยากสุขสนุกนั้น-

ใครมีกำลังอ่อน
ใครเดชะสำแดง

๑๖ พุดเสร็จแล้วเล็งเลมอง
อธรรมก็ยิ่งยินดี

ตบหัตถ์ถรัสสังเสนี
ออกเดินขบวนพลกาย

ขบวนก็พลันผันผาย
เวียนซ้ายชมพูนาลัย ฯ

ก็บุราณเกินสมัย
จงประพฤติตามจิตดู

ก็ชราหนักหนาอยู่
นับจะเปลืองมิจวรการ

ก็มีไซ้เซ่นให้ทาน
ว่าเป็นของไม้อัจฉรย์

ก็จะอยู่ทำไมกัน
ทักก็ต้องดำริแสวง

ก็ต้องแพ้ผู้มีแรง
ก็จะสมอารมณ์ปอง ฯ

เห็นคนสยดสยอง

ให้เริ่มจรัส

เป็นแถวเรียงราย

(เชิด)

ขบวนสองเทพคลาไคล
ประสบนกกลางเวหา
ต่างกองต่างทยุตรอร่า
เพื่อคอยอีกฝ่ายหลีกทาง

เวียนขวาช้ายไป
อยู่กลางมรรคา

ต่างกองต่างยืนอยู่พลา
 แก่กันเพื่อเดินกองไป
 ธรรมเทวบุตรเป็นใหญ่
 ด้วยถ้อยสุนทรอันหวาน

ต่างไม้ให้ทาง
 จึงกล่าวคำไป

ดูราวธรรมมหาศาล
 หลีกทางให้เราเดินไป
 ธรรมตอบว่าฉันใด
 เราก็ไม่หย่อนศักดิ์ศรี
 ธรรมะจึงว่าเรา
 ที่ควรจะได้ทางจร
 เพราะเราชนชั้นกร
 บำเพ็ญกุศลจรรยา
 เราทำให้ชนนานา
 นະเลิศจะเสริฐทุกสถาน
 สมณะอีกพราหมณาจารย์
 เพราะเราให้เที่ยงธรรมมา
 อีกทั้งมนุษย์เทวา
 ทุกเมื่อเพราะรักความดี
 ธรรมตอบว่าข้า
 ไม่ต้องประหวั่นพรั่นใจ
 ไม่เคยยอมให้แก่ใคร
 จักยอมให้ทางท่านจร
 ธรรมะว่าเราเกิดก่อน
 ธรรมเธอเกิดตามมา
 ตัวเราเก่ากว่าแก่กว่า
 ผู้น้อยควรให้ทางจร

เราขอให้ท่าน
 เราจะหลีกให้
 สิทธิย่อมมี
 ให้จิตสุนทร
 ได้มียศฐา-
 สรรเสริญทุกวาร
 น้อมจิตบูชา
 รัพลามากมี
 วันนีเหตุใด
 ในโลกอัมพร
 ไทญ์ยิ่งยศถา

อกรรมว่าคำอันนออน
อ้างเหตุสมควรใดๆ
ไม่ทำให้เรานี้ไสร้
เพื่อกรรมเทพจรรลี

มาเถิดรบกันวันนี้
สิทธิได้ทางเดินไป

กรรมะว่าเอาตามใจ
ประกอบด้วยสรรพคุณา
มีทั้งกำลังวังชา
ผู้ใดเสมอไปมี

ทั่วทิศบันลือฤทธิ
จักเอาชนะอย่างไร
อกรรมยืมเย้ยเฉลยไป
เขาย่อมเอาเหล็กดีทอง

เอาทองดีเหล็กเป็นของ
เพราะเหตุว่าผิดกรรมดา
แม้เราฆ่าท่านมรณา
นิยมประดุจทองคำ

ว่าแล้วต้อนพลกำยา
ประยุทธ ณ กลางอัมพร ฯ

หรือพจนากร

ยอมหลักทางให้

ใครชนะกรรมมี

อันเรานี้ไสร้

เกียรติยศหา

อกรรมเธอนี้

ว่ากรรมดาไสร้

ไม่สามารถลอง

เหล็กก็จักน่า

ตรูเข้ากระทำ

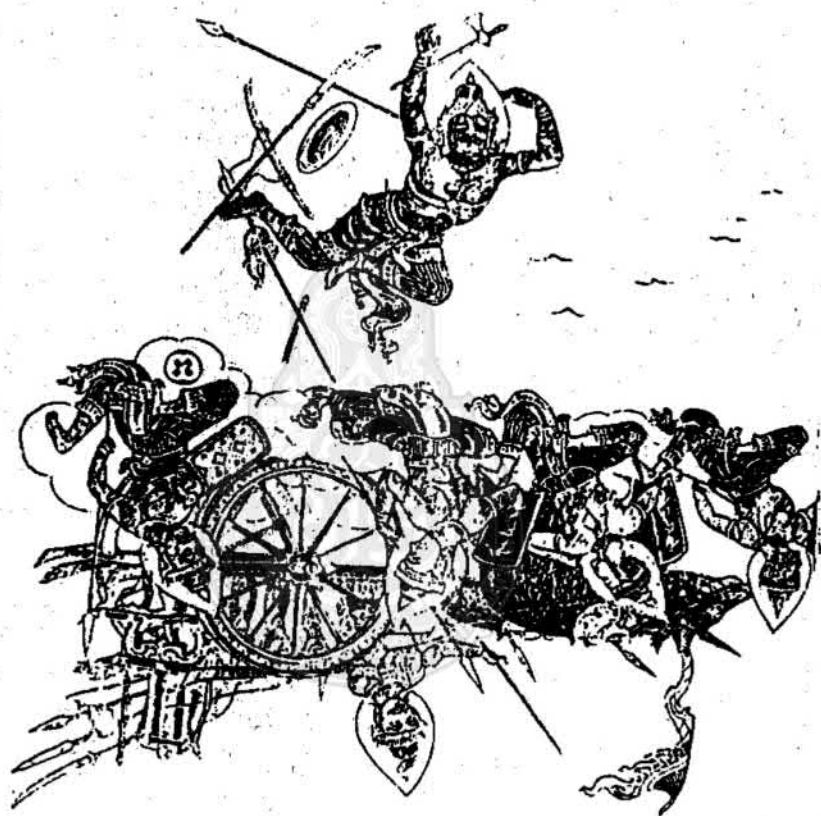
(เชิด)

ฝ่ายทัพอธรรมราญรอน
ฝ่ายธรรมอดทนระอาใจ
ธรรมะสลดทฤทัย
จะไม่ชนะดังถวิล
จะต้องทนคำดูหมิ่น
ให้ทางแก่ฝ่ายอธรรม
แต่ว่าเดชะกุศลกรรม
แลเห็นถนัดอัศจรรย์
อธรรมหน้ามิดโดยพลัน
อยู่บนบัลลังก์รทมณี
พลัดตกหกเคียวทันที
และดินก็สูบซ้าลง ฯ

ท้าวหาญชาญสมร
คิดว่าตนไชร้
และต้องยอมยิน
มาช่วยฝ่ายธรรม
มีอานั่งมัน
ถึงพื้นบัถพี

(รัว)

ธรรมะมีขันตีทรง
 แอ่งยุทธะชิตชัยชาญ
 ลงมาจากกลางคัคณานต์
 อธรรมะผู้ปราชัย
 แล้วสั่งเสนีผู้ใหญ่
 ในพื้นแผ่นดินบัดดล
 กลับขึ้นทรงรถโสภณ
 ผู้พร้อมมาชมบารมี ฯ

กำลังจึงยง

ฟาดฟันประหาร

ฝั่งอธรรมไว้

แล้วตรัสแด่ชน

** ดูวาทะราชานุกร
 แห่งการสงครามนี้
 ธรรมะและอธรรม-
 อันผลจะพึงให้
 อธรรมย่อมนำสู่
 ธรรมะจะนำพาล้น
 เสพธรรมะสงให้
 แม้เสพอธรรมพา
 ในกาลอนาคต
 ช่มธรรมะทำลาย
 เชื้อถือกำลังแสน-
 หวังครองประดาโลก

ท่านอาจเห็นคติดี
 อย่างระวางและสงสัย
 มะทั้งสองสิ่งนี้ไซ้
 บมมีเสมอกัน
 นิรยาบายเป็นแม่นมั่น
 ให้ถึงสุดติศา
 ถึงเจริญทุกทิวา
 ให้พิณาศและฉิบหาย
 ก็จะมีผู้มุ่งหมาย
 และประทุษฐานมนุษย์โลก
 ยะจะขึ้นเป็นหัวโจก
 และเป็นใหญ่ในแดนดิน

สัญญามิตรามัน
 ละทิ้งธรรมะสิ้น
 หญิงชายและทารก
 ถูกราญประหารเห็น
 ฝ่ายพวกอธรรมเหิม
 ทำการประหารอย่าง
 ฝ่ายพวกที่รักธรรม
 ก็คงมิยอมให้
 จักชวนกันรวบรวม
 รวมทรัพย์สะพรั่ง
 ช่วยกันประจัญต่อ
 เข้มแข็งคำแถมมี

ก็จะเรียกกระดาขึ้น
 เพราะอ้างคำว่าจำเป็น
 ก็จะตกที่ล่าเค็ญ
 บ่มีมีอะไรขวาง
 ก็จะเริ่มจะริทาง
 ที่มนุษย์มิเคยใช้
 ถึงจะคิดระอาใจ
 พวกอธรรมได้สมหวัง
 พลกากกำลังขลัง
 เป็นสัมพันธไมตรี
 พวกอธรรมเสนี
 สัจจิตะธรรมสนอง

ลงท้ายฝ่ายธรรมะ
 ธรรมะคงต้อง
 อันว่ามนุษย์โลก
 ธรรมะราญรอน
 ภายหลังข้างฝ่ายธรรม
 เพราะธรรมะย่อมรัก
 อันคำเราทำนายน
 จมูกมอมธรรม
 ถึงเมื่อธรรมชม
 ลงท้ายเมื่อหมดยุค
 ถือธรรมะผ่องใส
 ถือธรรมะเที่ยงนาน

จะช้านะดังใจปอง
 ปราศเป็นแน่นอน
 ยังโชคดีไม่ย่อหย่อน
 ก็ช้านะแต่ชั่วพัก
 จะช้านะประสิทธิ์ศักดิ์
 ผู้ประพฤติ ณ คลองธรรม
 ชนทั้งหลายจงจดจำ
 เกิดจะได้เจริญสุข
 ชื่ออารมณ์ให้มีทุกข
 ก็จะได้เกษมศานต์
 จึงจะได้เป็นสุขสราญ
 ก็จะได้ไปสู่สวรรค์ ฯ

๑๖ ตรัสเสร็จธรรมเทวัญ
พลิตธิเพิ่มพูนผล
บรรดาประชานิกรชน
สิบนิ้วประนมวันทา
ฝ่ายฝูงสิริเทพกัญญา
มาเกลื่อน ณ พื้นปัทพี.

ประสาทพรสรร-
ปลื้มเปรมกมล
ก็ไปรยบุปผา

แล้วธรรมเทพฤทธิ
ให้เคลื่อนขบวนโยธา
ลอยล่องฟ่องในเวหา
ไปรอบทวีปชมพู ฯ

ตัวสี่สี่สี่
ดำเนินเวียนขวา
(เชิด)

คำอธิบายเพิ่มเติม

๑. บทประพันธ์ตามที่พิมพ์ในหนังสือเรียนนี้ ได้แก้ตัวสะกดการันต์ให้ตรงกับพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ เช่น คูทร บุตร วิทยา นิรยาบาย ในต้นฉบับเดิม สะกด คูทร์ บุตร์ ฤษยา นิราบาย ส่วนคำที่ไม่ปรากฏในพจนานุกรมฯ คงสะกดตามต้นฉบับเดิม เช่น วิเลปนารม

๒. ชื่อเรื่อง ธรรมาธรรมะสงคราม แปลว่า การสู้รบระหว่างธรรม กับ อธรรม เป็นคำพหุสมาสที่มีการกลมกลืนเสียง ระหว่างพยางค์ท้ายของคำหน้าและพยางค์หน้าของคำหลัง ที่เรียกว่า สนิธิ

๓. ในวรรณคดีของไทยและของอินเดียมักกล่าวถึง ชมพูทวีป ในความหมายว่าเป็นโลกของมนุษย์ ชมพูทวีปกับสวรรค์ชั้นกามาพจร อาจติดต่อกันได้ เช่น เทวดาอาจชักรถ มาในท้องฟ้า แล้วมนุษย์ก็อาจมาเฝ้าชมบารมี มนุษย์บางคนที่มีฤทธิ์ อาจเหาะขึ้นไปเฝ้า เทวดาบนสวรรค์ได้

๔. ตามคตินิยมของอินเดีย แบ่งมนุษย์เป็น ๔ วรรณะ คือ กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ คูทร กษัตริย์ คือ ผู้มีวิชาเป็นนักรบ มีหน้าที่คุ้มครองสังคมหรือชุมชน พราหมณ์ คือ ผู้ที่มีความรู้ในพระเวท มีหน้าที่ให้ความคิด ชี้แจง สั่งสอนคนในสังคม และทำพิธีศาสนา แพศย์ คือผู้ที่ทำการค้าขายและการช่างต่างๆ คูทร คือ ผู้ที่ทำการอย่างสามัญทั่วไป ในประเทศอินเดีย การถือวรรณะเป็นไปอย่างเคร่งครัด พราหมณ์และกษัตริย์ถือเป็นวรรณะชั้นสูง และผู้สืบเชื้อสายอาจสมรสกันได้ แพศย์ คือ ชนชั้นกลางซึ่งสมรสอยู่ภายในวรรณะเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ คูทรถือเป็นวรรณะต่ำ เป็นที่รังเกียจของบุคคลในวรรณะอื่น แม้แต่จะร่วมรับประทานอาหารก็ไม่ได้ คนในอินเดียไม่เปลี่ยนวรรณะ เกิดในวรรณะใดก็สืบสายอยู่ในวรรณะนั้น แม้ในปัจจุบันก็ยังนิยมยึดถือกันอยู่ แต่ไม่เคร่งครัดเท่ากับสมัยก่อน

๕. ตามเรื่องที่กล่าวว่า เทวบุตรสององค์สถิตในกามาพจรภพนั้น ความหมายก็คือว่า เทวดาสององค์นั้นอยู่ในแดนของรูป รส กลิ่น เสียง อีกนัยหนึ่งคือยังไม่บรรลุถึงพระนิพพาน อันเป็นแดนที่ปราศจากกิเลสทั้งมวล เทวดายังเป็นปุถุชน บางองค์ก็ยังมีกิเลส ต้องการแสดงอำนาจ มีความโลภ โกรธ หลง ธรรมเทวบุตรเป็นตัวแทนหรือสัญลักษณ์ของฝ่ายที่มีธรรม มุ่งในความดี ใครจะประกอบกรุศล อธรรมเทวบุตรเป็นตัวแทนของฝ่ายอกุศล มุ่งในความชั่ว จะต้องประจัญหน้ากันและต้องสู้รบกัน มนุษย์มีส่วนรับรู้ มีส่วนตัดสินว่าจะเข้ากับฝ่ายใด ตราบเท่าที่มนุษย์และเทวดายังไม่บรรลุธรรมขั้นสูงสุด ล่วงพ้นกิเลส ล่วงข้ามความนิยมในรูป รส กลิ่น เสียง ซึ่งจะพบในโลกมนุษย์และในโลกของเทวดา อันเป็นธรรมดาของปุถุชน มนุษย์และเทวดาก็จะต้องพบกับการต่อสู้ระหว่างธรรมกับอธรรมตลอดไป

คำอธิบายศัพท์

กามาพจรภาพ

ภาพซึ่งยังท่องเที่ยวอยู่ในกาม อันได้แก่ รูป รส กลิ่น เสียง เป็นต้น เช่นโลกของมนุษย์และสวรรค์ชั้นต่างๆ ก็ถือเป็นกามาพจรภาพ

กุศลผลกรรม

การกระทำในทางดีงาม อกุศลผลกรรม การกระทำในทางไม่ดีงาม

เกี้ยว

แก้ว

นिरยาบาย

ทางเสื่อมคือนรก นिरย หมายถึง นรก อบาย หมายถึง ทางเสื่อม หรือทุกข์

ประทักษิณ

การเวียนขวา

มาตุปิตุปิฏฐาน

การบำรุงเลี้ยงมารดาบิดา (มาตา+ปิตุ+อุปัฏฐาน)

ระยอบ

ย่อลง หมอบ

วันอุโบสถ

วันที่พุทธศาสนิกชนพึงธรรม มี วันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เป็นต้น

วิเลปนารม

เครื่องลูบไล้

สดำ

ขวา

สวัชฌนาสมิ

ส เป็นคำประกอบหน้าคำอื่นที่มาจากภาษาบาลี บ่งความว่า กอปรด้วย พร้อมด้วย มี วิชฌนา แปลว่า เครื่องแต่ง เครื่องประดับ สม ในที่นี้เป็นคำไทยหมายความว่า เหมาะ สวัชฌนาสมิ หมายความว่า พร้อมด้วยเครื่องแต่งอันเหมาะสม ชื่อแก้วอันมีค่าชนิดหนึ่ง

สุรกานต์

เทรา

สัตว์ในนิยาย รูปร่างครึ่งนาครครึ่งมังกร แต่ที่ใช้กันเป็นสามัญหมายถึง แมงดาทะเล มีพิษ อาจเรียกแมงดาไฟก็ได้

กิจกรรม

ทบทวนความเข้าใจ

นักเรียนช่วยกันทำกิจกรรมต่อไปนี้ในชั้นเรียน

๑. เปรียบเทียบชื่อ สุราสุระสงคราม กับ ธรรมาธรรมะสงคราม ในแง่ความหมาย และรูปศัพท์ ทั้งสองชื่อนี้สัมพันธ์กับเนื้อเรื่องตามที่ได้อ่านมาในบทนี้หรือไม่อย่างไร
๒. เทวบุตรฝ่ายธรรมและเทวบุตรฝ่ายอธรรมสถิตอยู่ ณ ที่ใด มีพื้นอัธยาศัยอย่างไร
๓. กุศลกิจที่เทวบุตรฝ่ายธรรมและอกุศลกิจที่ฝ่ายอธรรมปฏิบัติอยู่เป็นนิจคืออะไร
๔. การสื่อสารระหว่างเทวบุตรฝ่ายธรรมกับประชาชนเริ่มต้นอย่างไร จงอธิบาย โดยใช้ความรู้เรื่องการสื่อสารที่นักเรียนเคยเรียนมา วิธีการของเทวบุตรฝ่ายธรรมแตกต่างจากวิธีการของเทวบุตรฝ่ายอธรรมอย่างไร
๕. สารสำคัญต่างๆ ที่เทวบุตรฝ่ายธรรมสื่อถึงประชาชนคืออะไรบ้าง ตรงกันข้ามกับสารของเทวบุตรฝ่ายอธรรมอย่างไรบ้าง
๖. ปฏิกริยาของประชาชนในการรับสารจากฝ่ายธรรมและจากฝ่ายอธรรมต่างกันอย่างไร ยกคำประพันธ์มาประกอบให้เห็นจริง
๗. เหตุใดชวอนของเทวบุตรฝ่ายธรรมกับเทวบุตรฝ่ายอธรรมจึงมาเผชิญกันได้
๘. เมื่อทั้งสองฝ่ายเผชิญกัน แต่ละฝ่ายยกสิ่งใดขึ้นมาอ้างเพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งหลีกทางให้
๙. เมื่อเทวบุตรฝ่ายธรรมได้ฟังการทำลายของเทวบุตรฝ่ายอธรรมแล้ว เกิดความรู้สึกอย่างไร มีความเชื่อมั่นว่า “ธรรมะย่อมชนะอธรรม” หรือไม่ อย่างไร
๑๐. ธรรมาธรรมะสงครามสิ้นสุดอย่างไร เพราะอะไร
๑๑. หลังสงคราม เทวบุตรฝ่ายธรรมฝากสารสำคัญไว้ให้ประชาชนว่าอย่างไร

แสดงบทบาท

นักเรียนผลัดเปลี่ยนกันออกมาแสดงบทบาทเป็นธรรมเทวบุตร และอธรรมเทวบุตร ตอนเผชิญกันกลางอากาศ เลือกเฉพาะตอนที่เป็นคำพูดโต้ตอบกัน ให้อ่านแบบเสียงพูด ทำท่าทางประกอบบทและออกเสียงแสดงความรู้สึกให้สมจริง

ฝึกอภิปราย

๑. แบ่งกลุ่มร่วมกันพิจารณาและอภิปรายเกี่ยวกับข้อคิดบางตอนในเรื่องโดยพยายามเทียบกับเหตุการณ์ปัจจุบันว่ายังเป็นจริงอยู่หรือไม่

ตัวอย่าง

- ๑) ในกาลอนาคต ก็จะมีผู้มุ่งหมาย
ชมธรรมะทำลาย และประทุษร้ายมนุษย์โลก
- ๒) สัญญามีตรามัน ก็จะเรียกกระดาดขึ้น
ละทิ้งธรรมะสิ้น เพราะอ้างคำว่าจำเป็น

๒. ให้นักเรียนเขียนลำดับวิธีการนำเสนอเรื่องธรรมาธรรมะสงครามาเป็นข้อๆ แล้วชี้ให้เห็นว่า วิธีนำเสนอดังกล่าวมีผลดีอย่างไร หากเปลี่ยนวิธีนำเสนอเป็นอย่างอื่น เช่น ให้ฝ่ายธรรมและฝ่ายอธรรมโต้ตอบกันไปมาจะเกิดผลอย่างไร

สังเกตการใช้ถ้อยคำและการใช้ภาษา

แบ่งกลุ่มพิจารณาการใช้คำในบทหรือกรอนตามประเด็นต่อไปนี้

๑. เลือกภาพบางบทที่เห็นร่วมกันว่าไพเราะมาเสนอในชั้นและชี้ให้เห็นว่าไพเราะอย่างไร

ตัวอย่าง ขึ้นทรงรถทองผ่องพรรณ งามงอนอ่อนฉ้น
เจกนาคราชกำแหง

ใช้คำที่มีสัมผัสอักษร เช่น ผ่อง กับ พรรณ สัมผัสสระ เช่น ทอง กับ ผ่อง
ใช้คำที่มีความหมายทำให้แลเห็นภาพ เช่น รถทอง งามงอน กำแหง ใช้วิธีเปรียบเทียบทำให้รู้สึกคล้อยตามว่าสง่าและงดงาม โดยเปรียบว่าสง่าและงดงาม ดุจพญานาคผู้แข็งแกร่ง

๒. เลือกภาพบางบทที่ใช้สัญลักษณ์เป็นเชิงแนะให้เกิดความคิดเปรียบเทียบกับสิ่งที่เป็นนามธรรม ชี้ให้เห็นด้วยว่าใช้อะไรเป็นสัญลักษณ์ อย่างไร

ตัวอย่าง งามรมมิวัชชัตตรา สิดำขำนา
สยดสยองพองชน

ใช้สีดำให้หมายถึงความชั่วร้าย

๓. รวบรวมคำที่ทำหน้าที่ขยายคำอื่น ชี้ให้เห็นว่าขยายคำใด ทำให้เห็นภาพชัดเจนขึ้นอย่างไร

ตัวอย่าง พรั่งพร้อมทวยเทวเสนา

คำ พรังพร้อม ซึ่งเป็นคำที่สัมผัสอักษร ขยายคำ เทวเสนา เพื่อแสดงให้เห็นว่ามีจำนวนมากและมาอย่างพร้อมเพรียงกัน

๔. รวบรวมคำที่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน ซึ่งทำให้เห็นว่าภาษาไทยมีคำใช้สื่อความหมายอย่างหลากหลาย และยังทำให้เนื้อความไพเราะขึ้น

ตัวอย่าง สุข - สราญ เกษม - ปลื้ม

ฝึกเขียน

๑. เลือกถอดคำประพันธ์จากกาพย์บางบท คนละ ๒ บท ใช้คำพูดของนักเรียนเอง เรียบเรียงให้สละสลวย เขียนสะกดการันต์และแบ่งวรรคตอนให้ถูกต้อง ส่งให้ครูตรวจและช่วยขัดเกลาให้

๒. เมื่อนักเรียนอ่านเรื่อง ธรรมารัชมะสงคราม แล้ว เกิดความคิดรวบยอดอย่างไร ให้เขียนเป็นใจความสมบูรณ์เพียง ๑ ประโยค แล้วขยายความให้ชัดเจน ความยาวประมาณ ๘-๑๐ บรรทัด ส่งให้ครูตรวจ

ฝึกอ่านทำนองเสนาะ

นักเรียนช่วยกันเลือกตอนที่คิดว่า ถ้าได้อ่านทำนองเสนาะพร้อมๆ กันแล้วจะฟังไพเราะ เกิดความซาบซึ้งในศิลปะการประพันธ์ยิ่งขึ้น แล้วอ่านทำนองเสนาะพร้อมกันทั้งชั้น หรืออ่านทีละแถว หรือกลุ่มนักเรียนชายกับกลุ่มนักเรียนหญิง อ่านสลับกันกลุ่มละ ๑ บท ทั้งนี้ควรระวังไม่ให้รบกวนห้องเรียนข้างเคียง

ตัวอย่างตอนที่ไพเราะ

ครั้นถึงชมพุดุลล่อน	สร้างนิกร
ประขามามบารมี	
หยุดรอกอยู่หว่างเมต	แลยังบัณฑิ
พระองค์ก็เยี่ยมพร้อมพราย	
กษัตริย์พราหมณ์แพศย์สุทรทั้งหลาย	ต่างมาเรียงราย
ระยอบบังคมเทวัญ	
ต่างคนปลื้มเปรมเกษมสันต์	ต่างคอยเสวยกรรม
เพื่อฟังพระเทวบัญชา	
จึงธรรมเทพนาคา	ตรัสเผยพจนา
เพื่อแนะนำองค์ครองธรรม ฯ	

เสนาะฉันท์

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์

โคลงสี่สุภาพ ๒ บทที่นำมาให้เรียนนี้ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ได้ทรงนิพนธ์ไว้ และทรงส่งเข้าประกวดราชบัณฑิตยสภา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐ ได้ทรงเขียนบันทึกไว้ว่า "ชาวรางวัล" ซึ่งหมายความว่า ไม่ได้รางวัล แต่อย่างไรก็ดี บทโคลงนี้เป็นที่นิยมยกย่องกันมานานว่า มีความไพเราะ ใช้โวหารลึกซึ้งคมคาย เด่นเป็นพิเศษที่มีการใช้โวหารอุปมาต่างๆกันไปโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอุปมาว่า เสียงของกวีนิพนธ์นั้น เสนาะยิ่งกว่าเสียงแห่งนกการเวก

เสียงนกการเวกนั้นไพเราะปานใด หนังสือไตรภูมิโลกวิจิตรของพระยาธรรมปรีชา (แก้ว) กวีในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้พรรณนาไว้ ดังนี้

...สำเนียงนั้นแจ่มแจ้งจับจิต เสนาะสนับ

...สำเนียงหวานก็กก้องไพเราะ...ในเวลาที่นกการเวกร้องนั้น สัตว์จตุบาททั้งหลาย ...ก็เคลิบเคลิ้มเฝ้าพิศวงงวยไปไม่มีสติ... เสียงโสตสดับสำเนียงบมิได้ไหวได้ติงกาย...เสือโคร่งแลเสือเหลืองที่ไล่ติดตามเนื้อน้อยๆ ก็สิ้นสติลืมตน สาละวอนที่จะเสียงโสตสดับ

เสียง นื้อน้อยๆ นั้น ก็ลึนสติดลึมกาย ความกลัวนั้น
สูญหาย หยุดยีนฟังสำเนียงนกกการเวกร้อง บ่มีได้
ไหวได้ดังกาย หมูปักษาชาติทั้งหลายที่บินไปใน
อากาศนั้นก็ราปีกหยุดฟังระดับสำเนียง บ่มีอาจไหวปีก
ไหวกาย เปรียบเหมือนรูปจำหลักอันบุคคลน่าชื่นไป
ติดไว้ที่เพดาน...จนแต่ปลาในน้ำก็เมาเป็นวลิมทน
สาละวนที่จะเงี่ยโศตระดับเสียง บ่มีอาจจะไหวหูไหวทาง
ได้ ลอยตัวซื้อตัวแข็งอยู่ลื่นด้วยกัน นกกการเวกทั้ง
หลายนั้นมีสำเนียง...ไพเราะจับจิตแห่งสรรพสัตว์
ทั้งปวงด้วยประการฉะนี้...

หม่อมเจ้าจันทร์จิรายุ รัชนี้ ได้รับสั่งว่า

...การอ่านกวีนิพนธ์ต้องออกเสียงด้วยจึงจะ
สมบูรณ์ ยิ่งของกรมพระนราฯ ถ้าเพียงดูด้วยตาตาม
อักษร บางทีจะพลอยเห็นไปว่า ทรงใช้คำไม่มีคำแปล
ในพจนานุกรมเข้ามาตั้งหลายคำ...

โคลงสองบทนี้ หากลองอ่านออกเสียงแล้ว
จึงจะประจักษ์ความไพเราะ ซึ่งผู้ที่สนใจกวีนิพนธ์
ต่างประจักษ์ในเวลาต่อมาแต่อย่าไปค้นหาคำแปลคำว่า
“พริ้ม” “หวิว” “สอ้ง” ในพจนานุกรมเลย ไม่มีแน

ชื่อ “เสนาะฉันท” นี้ มิใช่เป็นชื่อที่ท่านผู้ทรงนิพนธ์
ได้ตั้งไว้ หากแต่เป็นชื่อที่ตั้งขึ้นใหม่ เพื่อสะดวกในการอ้างอิงถึง
ในหนังสือเล่มนี้ คำว่า “ฉันท” หมายถึงคำประพันธ์ทุกชนิด

โศลกสุภาษ

ฟ้า ลั่นครันกระหึ่มก้อง
กริดดีดลีปพาทย
สะดังฤดีเนกกวีวาท
พจนาสาวสวาทพริ้ม

การเวกหวิวิเวรร้อง
เสนาะมิเหมือนเสนาะฉันท
ประกายฟ้าสุริยาจันทร์
เมฆพยับอับแสงส่อง

นภาภาศ กิติ
ขับครีม
ไพเราะ โฉนรา
เพราะเพียงนิพนธ์หรือ ฯ

ระงมสวรรค์
เสนาะซึ่ง
แจ่มโลก โฉนธา
อร่ามแพ้วประพจน์เฉลย ฯ

คำอธิบายเพิ่มเติม

คำอธิบายศัพท์

แจ่ม

คือ แจ่ม เช่นเดียวกับคำ จรด มาจาก จด
ซึ่งหมายถึง กระจ่าง ไม่มัวหมอง

นาท

เสียงร้อง

พจ

เพลงมาจาก วจะ แปลว่า คำพูด

พริ้ม

เพลงมาจาก พริ้ม แปลว่า งามอย่างยื้มแย้ม

เพียง

เพลงมาจาก เพียง แปลว่า เท่า เสมอ เหมือน

สวาท

น่ารัก เป็นที่รัก

สะตั้ง

สันนิษฐานว่า เป็นคำที่มีความหมายเดียวกับ สะตั้ง
อาจใช้คู่กับคำ สะตั้ง เป็น สะตั้งสะตั้ง ได้เช่น
เดียวกับคำ กระตั้งกระตั้ง กะหนุงกะหนิง
กระจุงกระจิง จึงไม่ควรเข้าใจสับสนกับคำว่า สะตั้ง
ในปัจจุบันที่มีความหมายในทำนองดัดจริต

กิจกรรม

ฝึกอ่านออกเสียง

ให้นักเรียนอ่านออกเสียงเป็นทำนองเสนาะพร้อมๆ กัน หรือแบ่งนักเรียนออกเป็น ๒
กลุ่ม กลุ่มแรกอ่านบทที่ ๑ กลุ่มที่สองอ่านบทที่ ๒ หรือแบ่งให้อ่านกลุ่มละบาทสลับกัน

ฝึกพิจารณารายละเอียดของคำประพันธ์

๑. บอกสารสำคัญในโคลง ๒ บทนี้ที่กวีประสงค์จะสื่อมาถึงผู้อ่าน
๒. กวีใช้อุปมาอะไรบ้าง บอกมาให้ครบ นักเรียนเห็นว่า การอุปมาดังกล่าว ทำให้
ผู้อ่านเห็นภาพชัดหรือไม่ อย่างไร
๓. ถ้าไม่ได้อ่านคำพรรณนาเรื่องเสียงนกการเวกดังที่ปรากฏในนำเรื่อง นักเรียนคิดว่า

เสียงของการเวกไฟเราอย่างไร และคล้ายกับเสียงของนกอะไร

๔. นักเรียนอ่านโคลงทั้ง ๒ บทนี้อย่างพินิจพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง นักเรียนเห็นว่า ตอนใดจับใจเป็นพิเศษ จงชี้ให้เห็นพร้อมทั้งบอกด้วยว่า เหตุใดจึงรู้สึกจับใจเช่นนั้น

๕. คำใดในโคลงทั้ง ๒ บทนี้ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกราวกับว่า ได้เห็นหรือได้ยิน ให้หยิบยกออกมา พร้อมทั้งบอกด้วยว่า ทำให้เกิดความรู้สึกอย่างไร

๖. นักเรียนย้อนระลึกดูว่า ในชีวิตของนักเรียนนั้น เคยเกิดความรู้สึก “สะดุ้งใจ” หรือ “สะดุ้งฤดี” ตามความหมายที่กวีใช้ในโคลงที่เรียนนี้หรือไม่ จงเล่าสู่กันฟัง

ฝึกสรุปความ

แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มสรุปความเป็นร้อยแก้ว แล้วนำมาเปรียบเทียบ อภิปรายกันว่า สรุปความได้ตรงกันหรือไม่ตรงกัน ในตอนใดบ้าง อย่างไร

สวรรค์ชั้นกวี

พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์

กวีนิพนธ์ชื่อ “สวรรค์ชั้นกวี” นี้ พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ ได้ทรงนิพนธ์ไว้ในเรื่อง สามกรุง บทกวีนี้อยู่ในตอนต้นๆเรื่อง ท่านผู้ทรงนิพนธ์ ได้ทรงจินตนาการถึงบรรดากวีผู้ล่วงลับไปแล้วว่า ได้ไปสถิตอยู่ ณ สรวงสวรรค์ และได้พรรณนาไว้อย่างไพเราะงดงาม ทรงขนานนามสวรรค์ชั้นนี้ว่า เป็นสวรรค์ชั้นกวี และทรงใช้กวีนิพนธ์บทนี้เป็นเครื่องสุดดีแสดงความคารวะต่อกวี

พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ทรงพระปรีชาสามารถในกิจการต่างๆ หลายด้าน เคยทรงรับราชการในกระทรวงการคลัง ซึ่งสมัยนั้นเรียกว่ากระทรวงพระคลังมหาสมบัติ และทรงมีผลงานมากมาย เช่น ได้ประทานกำเนิดกิจการสหกรณ์ของไทย เป็นต้น แต่สิ่งที่ทำให้พระนามปรากฏเป็นที่ยกย่องทั่วไปก็คือ พระปรีชาสามารถด้านอักษรศาสตร์ ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง

คำ “สวรรค์” ตามคติพุทธศาสนา หมายถึง แดนแห่งความสุขสบาย สวรรค์มีหลายชั้น ผู้ที่จะไปเกิดในสวรรค์ชั้นต่างๆ ได้นั้น ต้องบำเพ็ญความดี มีทานและศีลเป็นต้น

การอ่านให้เข้าถึงกวีนิพนธ์บทนี้ ผู้อ่านต้องใช้จินตนาการสร้างมโนภาพขึ้น จินตนาการของแต่ละคนอาจไม่ตรงกัน และมโนภาพที่สร้างขึ้นนั้นก็อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามวัย ตามประสบการณ์ของแต่ละบุคคล แต่ทุกคนน่าจะเห็นตรงกันได้ว่า การใช้ถ้อยคำในบทกวีนี้มีความไพเราะเพราะพริ้ง นักเรียนจึงควรสังเกตและศึกษาอย่างพิถีพิถา

แปลภาษาไทย

๑ *สร้างสวรรค์ชั้นกวีจิรตัน ผ่องประภัสร์พลอยท้าวพรวเวหา
พริ้งไพเราะเสนาะกรณวันธนา สมสมญาแห่งสวรรค์ชั้นกวี ฯ

๑ อิมอารมณ์ชมสถานวิมานมาศ อันโอภาสแผ่ผายพรายรังสี
รัศมีมีเสียงเพียงดนตรี ประทีปที่มรสสะจังหวะโยน
รเมียรไม้ใบโบกสุโนคเกาะ สุดเสนาะเสียงนกซึ่งผกโผน
โผด้นนั้นผันตนไปด้นโน้น จังหวะโจนส่งจับรับกันไป
เสียงนกร้องคล้องคำล่านำขับ ดุริยศัพท์สำนึกเมื่อพฤกษ์ไหว
ไปรยประทีนกลั่นผกาสุราลัย เป็นกลิ่นในเวทาศทยาตยินดี ฯ

๑ บังคมคัลลัญชสิทวิเทพ ซึ่งสุขเสพลย์สำราญมาณศรี
ณภาพโน้นในสวรรค์ชั้นกวี แลภพนี้ในถ้อยที่ร้อยกรอง
ไม่มีเวลาวยในภายน่า เนาในฟ้าในดินทั้งถิ่นสอง
เชิญสดับรับรศบทลอบอง ซึ่งข้าปองสดุดีกวีเอย ฯ*

*วิธีสะกดการันต์ในกวีนิพนธ์นี้ ได้รักษาไว้ตามต้นฉบับเดิม ใช้เป็นบทอาขยาน

คำอธิบายเพิ่มเติม

๑. กวีนิพนธ์บทที่นำมาให้เรียนนี้ มีคำและกลุ่มคำที่เป็นสัญลักษณ์หลายแห่ง เช่น ความสว่าง รัศมี ใบไม้ นก ดนตรี ทิฆมรสสะ เป็นต้น

๒. บทกวีนี้แบ่งเนื้อความเป็น ๒ ช่วง คือ

ช่วงแรก พรรณนาภวิทัศน์ และจินตนาการของกวีว่าสวรรค์มีสภาพเป็นอย่างไร
ช่วงหลัง แสดงความคารวะที่ผู้ทรงนิพนธ์มีต่อกวี

๓. นักเรียนพึงสังเกตว่า กวีนิพนธ์ข้างต้นนี้ มีคำบางคำเขียนผิดแผกไปจากวิธีสะกดการันต์ในปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อรักษาไว้ตามต้นฉบับเดิมที่ทรงนิพนธ์ไว้ เช่น

โอภาส	ปัจจุบันเขียน	โอภาส
สุโนค	"	สุโนก
รศ	"	รส
ภายนา	"	ภายหน้า

คำอธิบายศัพท์

กรรณ	หู
ทิฆมรสสะ	จังหวะยาวและสั้น (ของเสียงดนตรีหรือคำประพันธ์)
บทลบบอง	บทที่แต่งขึ้นตามแบบฉบับ
ประทีน	เครื่องหอม
ประภัสร์	ปัจจุบันเขียน <i>ประภัส</i> คือ <i>ประภัสสร</i> หมายถึง แสงเลื่อมพราย
ปอง	ปรารภนา
มาณศรี	ผู้หญิง ในที่นี้หมายถึง นางฟ้า
มาศ	ทอง
ระเมียร	ปัจจุบันเขียน <i>ระเมียร</i> หมายถึง ดู น่าดู
รัตน	แก้ว
รจ	งาม
ลบบอง	แบบ ฉบับ

ลำนํ้า	บทเพลงที่ขับเป็นทำนอง
วณณนา	ปัจจุบันเขียน วณนา หมายถึง พรรณนา คือ กล่าวอย่างละเอียดให้เห็นภาพได้
ศรี	ประเสริฐ
สมญา	ชื่อซึ่งตั้งขึ้นด้วยความยกย่อง เป็นที่ยอมรับร่วม กัน ในที่นี้ “สวรรค์ชั้นกวี” ถือว่าเป็นสมญาอย่างหนึ่ง
สรวง	สวรรค์
สุโนค	ปัจจุบันเขียน สุโนก หมายถึง นก
สุรลัย	ที่อยู่ของเทวดา หมายถึง สวรรค์

กิจกรรม

อ่านออกเสียง

- อ่านออกเสียงแบบธรรมชาติ แบ่งวรรคตอนให้ถูกต้อง เพื่อให้สื่อความหมายได้
- ฝึกขับเสภาโดยใช้บทกวีนี้ หรือฝึกขับร้องเป็นทำนองเพลงอื่นๆ ที่เหมาะสมเช่น

ทำนองเพลงนางนาค เป็นต้น

พิจารณาบทประพันธ์

- ให้นักเรียนหาคำที่เขียนสะกดไม่ตรงกับคำที่เขียนในปัจจุบัน

- ฝึกพิจารณารายละเอียดของคำประพันธ์

๑) บอกความหมายของกวีนิพนธ์อย่างสั้นๆ ว่า ช่วงแรก(มี ๒ ย่อหน้า) หมายถึงอะไร
ช่วงที่ ๒ หมายถึงอะไร อธิบายให้ละเอียดกว่าที่แนะไว้ในคำอธิบายเพิ่มเติม

๒) พิจารณาคำบางคำ เช่น พราว เสนาะ อิมอารมณ์ พราย หยาด ว่ามี
ความหมายและให้ความรู้สึกพึงพอใจหรือยินดีอย่างไร นอกจากนี้ยังมีคำใดในทำนองนี้อีกบ้าง

๓) พิจารณาคำ กลุ่มคำต่อไปนี้ว่า ทำให้เห็นรูป ได้กลิ่น และได้ยินเสียงอย่างไร
ประภัสร์ สถานวิมานมาศ โอภาศ รังสี ทิฆรัสสะ ไม้ สุโนค ดัน ร้อง คล้อง ลำนํ้า ดุริยศัพท์
ประทีน คำทำนองนี้ยังมีอีกหรือไม่ ให้ยกมา แล้วอภิปรายกัน

๔) พิจารณาคำ และกลุ่มคำที่ทำให้เห็นอาการเคลื่อนไหว เช่น โบก ไผ ไพรย
ชี้ให้เห็นว่า แสดงอาการเคลื่อนไหวอย่างไร และมีคำอื่นๆ ทำนองนี้อีกหรือไม่

๕) พิจารณาข้อความที่เป็นอุปมา เช่น รัศมีมีเสียงเพียงดนตรี มีความหมาย
อย่างไร ก่อให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจหรือไม่ อย่างไร และมีข้อความทำนองนี้อีกหรือไม่
ให้ยกมาอธิบาย

๖) ที่กวีกล่าวว่า สมสมญาแห่งสวรรค์ชั้นกวี นั้นหมายความว่าอย่างไร คำ
ภพนั้น กับ ในฟ้า และ ภพนี้ กับ ในดิน แต่ละคู่มีความหมายแตกต่างกัน หรือไม่ อย่างไร

๓. พรรณนาภาพ “สวรรค์ชั้นกวี” ด้วยถ้อยคำของนักเรียนเอง

ทุกข์ของชาวนาในบทกวี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

เรื่อง "ทุกข์ของชาวนาในบทกวี" พระราชนิพนธ์
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่นักเรียน
จะได้เรียนต่อไปนี้รวมอยู่ในหมวด "ชวนคิดพิจิตรภาษา"
ในหนังสือ มณีพลอยร้อยแสง ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
พระราชทานพระราชนุญาตให้นิสิตอักษรศาสตร์รุ่นที่ ๔๑
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดพิมพ์ขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๓
ในวโรกาสที่ทรงเจริญพระชนมายุครบ ๓ รอบ

พระราชนิพนธ์เรื่องนี้แสดงแนวพระราชดำริเกี่ยวกับ
บทกวีไทยและบทกวีจีน ซึ่งกล่าวถึงชีวิตและความทุกข์ยาก
ของชาวนา เนื้อความในพระราชนิพนธ์ตอนแรกแสดงถึง
ความเข้าพระทัยปัญหาต่างๆ ของชาวนา และยังสะท้อน
ให้เห็นพระเมตตาธรรมอันเปี่ยมล้นของพระองค์ที่มีต่อ
ชาวนาอีกด้วย ส่วนตอนต่อมา ทรงแปลบทกวีจีนของหลี่เซิน
เป็นภาษาไทย ทำให้เราเห็นภาพชีวิตของชาวนาจีนกับ
ชาวนาไทยว่า มิได้แตกต่างกันเท่าใดนัก ส่วนที่สำคัญที่สุด
คือ ทรงชี้ให้เห็นกลวิธีนำเสนอของกวีทั้งสองที่แตกต่างกัน
ซึ่งนักเรียนควรศึกษาอย่างพิถีพิถัน

ภาพได้รับความเอื้อเฟื้อจากสำนักพระราชวัง

ยิ่งกว่านั้น อาจกล่าวได้ว่า พระราชนิพนธ์เรื่องนี้ถือเป็นตัวอย่างเรียงความที่ดีเรื่องหนึ่ง เพราะปรากฏแนวความคิดที่แจ่มแจ้งชัดเจน ลำดับความให้ผู้อ่านเข้าใจได้สะดวก ใช้ถ้อยคำกะทัดรัด สละสลวย และมีข้อคิดที่ชวนให้ผู้อ่านนำไปตรึกตรองต่อไป นักเรียนจึงควรศึกษาแนวความคิดสังเกตการใช้ถ้อยคำและการผูกประโยค การปฏิบัติเช่นนี้ อย่างสม่ำเสมอ จะช่วยพัฒนาความสามารถในการเขียนของนักเรียนได้อย่างดียิ่ง

เมื่อ ครั้งเป็นนิสิต ข้าพเจ้าได้เคยอ่านผลงานของจิตร ภูมิศักดิ์ อยู่บ้าง แต่ก็ไม่ได้ศึกษาอย่างละเอียด หรือวิเคราะห์อะไร เพียงแต่ได้ยินคำเล่าลือว่าเขาเป็นคนที่ค้นคว้าวิชาการได้กว้างขวางและลึกซึ้งถึงขั้น ในสมัยที่เราเรียนหนังสือกัน ได้มีผู้นำบทกวีของจิตรมาใส่ทำนองร้องกัน ฟังติดหูมาจนถึงวันนี้

เบ็บข้าวหูกครวคำ	จงสู้จำเป็นอาจัน
เหงือกที่สุกิน	จึงก่อเกิดมาเป็นคน
ข้าวนี้จะมีรส	ให้ชนชิมทุกชั้นชน
เบื้องหลังลิทุกซทน	และชมชื่นจนเขียวขาว
จากแรงมาเป็นรวง	ระยะทางนั้นเหยียดยาว
จากรวงเป็นเม็ดพราว	ล้วนทุกข์ยากลำเค็ญเข็ญ
เหงื่อหยดลึกก็หยาด	ทุกหยดหยาดล้วนยากเย็น
บูดไปนก็เส้นเอ็น	จึงแปรรวงมาเบ็บกิน
น้ำเหงื่อที่เรือแดง	และน้ำแรงอันหลังริน
สายเลือดทุกทั้งสิ้น	ที่สุชดก่าซาบพัน

ดูจากสรรพนามที่ใช้ว่า “กู” ในบทกวีนี้ แสดงว่าผู้ที่พูดคือชาวนา ชาวนให้คิดว่าเรื่องจริงๆ นั้นชาวนาจะมีโอกาสไหมที่จะ “ลำเลิก” กับใครๆ ว่า ถ้าไม่มีคนที่คอยเหนื่อยยากตรากตรำอย่างพวกเขา คนอื่นๆ จะเอาอะไรกิน อย่าว่าแต่การลำเลิกทวงบุญคุณเลย ความช่วยเหลือที่สังคมมีต่อคนกลุ่มนี้ในด้านของปัจจัยในการผลิต การพยุงหรือประกันราคา และการรักษาความยุติธรรมทั้งปวงก็ยิ่งแทบจะเป็นไปไม่ได้ ทำให้ในหลายๆ ประเทศที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจ ชาวนาต่างก็ละทิ้งอาชีพเกษตรกรรม ไปอยู่ในภาคอุตสาหกรรมหรือภาคบริการ ซึ่งทำให้ตนมีรายได้สูงกว่าหรือได้เงินเร็วกว่า แน่่อนกว่า มีสวัสดิการดีกว่าและไม่ต้องเสี่ยงมากเท่าการเป็นชาวนา บางคนที่ยังคงอยู่ในภาคเกษตรกรรมก็มักจะนิยมเปลี่ยนพืชที่ปลูกจากธัญพืช ซึ่งมักจะได้ราคาต่ำ เพราะรัฐบาลก็มีความจำเป็นที่จะต้องควบคุมราคามาเป็นพืชเศรษฐกิจประเภทอื่นที่ราคาสูงกว่า แต่ก็ยังมีชาวนาอีกเป็นจำนวนมากที่ไม่มีทางที่จะขยับขยายตัวให้อยู่ในสถานะที่ดีขึ้นได้ อาจแย่งเสียด้วยซ้ำ แล้วก็ไม่มีสิทธิที่จะอุทธรณ์

ฎีกากับใคร ถึงจะมีคนแบบจิตรที่พยายามใช้จินตนาการสะท้อนความในใจ ออกมาสะกิดใจคนอื่นบ้าง แต่ปัญหาก็คงไม่หมดไป

หลายปีมาแล้วข้าพเจ้าอ่านพบบทกวีจีนบทหนึ่ง ผู้แต่งชื่อหลี่เซิน ชาวเมืองอู่ซี มีชีวิตอยู่ในระหว่างปี ค.ศ. ๗๗๒ ถึง ๘๔๖ สมัยราชวงศ์ถัง ท่านหลี่เซินได้บรรยายความในใจไว้เป็นบทกวีภาษาจีน ข้าพเจ้าจะพยายามแปลด้วยภาษาที่ขรุขระไม่เป็นวรรณศิลป์เหมือนบทกวีของ จิตร ภูมิศักดิ์

หวานข้าวในฤดูใบไม้ผลิ ข้าวเมล็ดหนึ่ง
จะกลายเป็นหมื่นเมล็ดในฤดูใบไม้ร่วง
รอบข้างไม่มีนาที่โหนดทิ้งว่าง
แต่ชาวนาก็ยังอดตาย
ตอนอาทิตย์เที่ยงวัน ชาวนายังพรวนดิน
เหวี่ยงหยดบนดินภายใต้ต้นข้าว
ใครจะรู้อย่างไรในจานใบนั้น
ข้าวแต่ละเม็ดคือความยากแค้นแสนสาหัส

กวีผู้ได้รับราชการมีตำแหน่งเป็นข้าราชการส่วนท้องถิ่น อยู่ในชนบท ฉะนั้นเป็นไปได้ที่เขาจะได้เห็นความเป็นอยู่ของราษฎรชาวไร่ชาวนาในยุคนั้น และเกิดความสะเทือนใจ จึงได้บรรยายความรู้สึกออกเป็นบทกวี ที่เขาให้ชื่อว่า “ประเพณีดั้งเดิม” บทกวีของหลี่เซินเรียบง่าย แต่ก็แสดงความขัดแย้งชัดเจน แม้ว่าในฤดูกาลนั้นภูมิอากาศจะอำนวยให้พืชพันธุ์ธัญญาหารบริบูรณ์ดี แต่ผลผลิตไม่ได้ตกเป็นประโยชน์ของผู้ผลิตเท่าที่ควร

เทคนิคในการเขียนของหลี่เซินกับของจิตรต่างกัน คือ หลี่เซินบรรยายภาพที่เห็นเหมือนจิตรกรวาดภาพให้คนชม ส่วนจิตรใช้วิธีเสมือนกับนำชาวนามาบรรยายเรื่องของตนให้ผู้อ่านฟังด้วยตนเอง

เวลานี้สภาพบ้านเมืองก็เปลี่ยนไป ตั้งแต่สมัยหลี่เซินเมื่อพันปีกว่า สมัยจิตร ภูมิศักดิ์เมื่อ ๓๐ กว่าปีที่แล้ว สมัยที่ข้าพเจ้าได้เห็นเอง ก็ไม่มีอะไรแตกต่างกันนัก ฉะนั้นก่อนที่ทุกคนจะหันไปกินอาหารเม็ดเหมือนนักบินอวกาศ เรื่องความทุกข์ของชาวนาก็คงยังจะเป็นแรงสร้างความสะเทือนใจให้แก่กวียุคคอมพิวเตอร์สืบต่อไป

กิจกรรม

๑. สังเกตบทพระราชนิพนธ์ว่า ช่วงใดเป็นความน่า ช่วงใดเป็นเนื้อเรื่อง และช่วงใดเป็นความลงท้าย แล้วเขียนสรุป พยายามใช้ถ้อยคำของนักเรียนเองให้มากที่สุด

๒. ผู้ทรงพระราชนิพนธ์ทรงให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับบทกวีของจิตร ภูมิศักดิ์ อย่างไรบ้าง ยกมาเป็นข้อๆ และทรงให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับบทกวีของหลี่เซินตาม التي ทรงแปลไว้ อย่างไร บอกมาเป็นข้อๆ เช่นเดียวกัน

๓. สารสำคัญของบทกวีทั้งสองในข้อ ๒ นั้นมีส่วนเหมือนกันและต่างกันอย่างไร

๔. ผู้ทรงพระราชนิพนธ์ทรงชี้ให้เห็นว่า วิธนาเสนอของกวีไทยกับกวีจีนแตกต่างกันอย่างไร นักเรียนมีความคิดสืบเนื่องต่อไปอย่างไร

๕. จากบทพระราชนิพนธ์ที่ว่า “บทกวีของหลี่เซินเรียบๆ ง่ายๆ แต่ก็แสดงความขัดแย้งชัดเจน” ความขัดแย้งในที่นี้หมายถึงอะไร ก่อให้เกิดความรู้สึกสะเทือนใจอย่างไร

๖. จากบทพระราชนิพนธ์ที่ว่า “เวลานี้สภาพบ้านเมืองก็เปลี่ยนไป” ให้นักเรียนยกตัวอย่างที่นักเรียนเห็นได้จริงในขณะนี้

๗. จากบทพระราชนิพนธ์ที่ว่า “ตั้งแต่สมัยหลี่เซินเมื่อพันปีกว่า สมัยจิตร ภูมิศักดิ์ เมื่อ ๓๐ กว่าปีที่แล้ว สมัยที่ข้าพเจ้าได้เห็นเอง ก็ไม่มีอะไรแตกต่างกันนัก” สิ่งที่ไม่แตกต่างกันนั้นหมายถึงอะไร

๘. เนื้อความในพระราชนิพนธ์ทั้งเรื่อง แสดงถึงความเข้าใจพระทัยในปัญหาของชาวนาเป็นอย่างดี อย่างไร ระบุเป็นข้อๆ

๙. นักเรียนที่สนใจการแต่งบทร้อยกรอง ให้แต่งกาพย์หรือกลอน ๔-๖ บท กล่าวถึงชีวิตและความทุกข์ยากของชาวนา อาจแต่งเป็นกลุ่มหรือเป็นรายบุคคลก็ได้

เมื่อหัวถึงหมอน

เปลื้อง ณ นคร

บทความเรื่อง “เมื่อหัวถึงหมอน” ของนายตำรา ณ เมืองใต้ (นามจริง นายเปลื้อง ณ นคร) ตอนที่เลือกมาให้เรียนนี้ เป็นตอนแรกของบทความชื่อเดียวกันซึ่งมีรวม ๕ ตอนด้วยกัน พิมพ์อยู่ในหนังสือ รวมเรื่องเอก ของนายตำรา ณ เมืองใต้ พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๔๙๖ เท่าที่ทราบโดยตรงจากผู้แต่ง บทความชุด “เมื่อหัวถึงหมอน” เขียนขึ้นระหว่างปีพ.ศ. ๒๔๗๙-๒๔๘๕ และเคยตีพิมพ์ต่อเนื่องกันในนิตยสารสมัยนั้นมาแล้ว อาจกล่าวได้ว่า บทความเรื่องนี้แม้จะมีอายุถึงกึ่งศตวรรษมาแล้ว เนื้อหาสาระยังควรแก่การพิจารณาพิเคราะห์สำหรับคนในปัจจุบันด้วย

ผู้เขียนได้ชี้แจงแก่ผู้อ่านไว้ในหน้าแรกของหนังสือว่า บทความนี้เป็น “บทความจรรโลงใจ เป็นข้อคิดพิจารณาถึงชีวิตและความตรึงตรองในยามจะนอน” คำว่า “จรรโลงใจ” เป็นคำที่มีความหมายกว้าง หมายถึง การคำชูจิตใจให้สูงขึ้น ประณีตขึ้น สิ่งที่มีอำนาจในการจรรโลงใจมนุษย์นั้นหมายรวมถึง งานประพันธ์ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง ศิลปะประเภทอื่นๆ อาทิ ภาพเขียน รูปปั้น บทเพลง ดนตรี นอกจากนี้ ธรรมชาติ คุณงามความดี ความคิด อุดมคติ งานสร้างสรรค์ต่างๆ ก็ยังมีอำนาจจรรโลงใจมนุษย์ได้

ในการอ่านเรื่องนี้ นักเรียนอาจแยกเรื่องทั้งหมดออกเป็น ๓ ช่วงคือ

ช่วงแรก ตั้งแต่ย่อหน้าแรกจนถึงย่อหน้าที่ ๕ พรรณนาถึงประสบการณ์ตอนหนึ่งในชีวิตของผู้เขียนที่ได้แลเห็นผู้ใหญ่ปฏิบัติตนตามแบบแผนประเพณีบางประการ ที่ผู้เขียนเองในชั้นแรกก็ยังไม่เข้าใจความหมายของการกระทำนั้น แม้ในตอนหลังจะได้ฟังคำชี้แจงอย่างมีเหตุผลน่าฟังแล้วก็ตาม แต่ก็ยังหาได้เข้าใจซาบซึ้งไม่

ช่วงที่สอง เริ่มตั้งแต่ย่อหน้าที่ ๖ จนถึงย่อหน้าที่ ๑๓ เป็นการไขความในช่วงแรกให้แจ่มชัดขึ้น โดยชี้ให้เห็นความหมายและคุณค่าของสิ่งที่ท่านผู้ใหญ่ได้ปฏิบัติและแนะนำให้ลูกหลานปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการทำให้สงบก่อนนอน นักเรียนจะสังเกตได้ว่า ณ จุดนี้เองเป็นที่มาของชื่อเรื่องว่า "เมื่อหัวถึงหมอน" ในช่วงนี้ผู้แต่งได้ชี้ให้เห็นประโยชน์ของการทำให้สงบ ระวังความฟุ้งซ่านก่อนนอน ด้วยวิธีแผ่เมตตาจิตตามคำสอนในพระพุทธศาสนา ผู้แต่งได้ยกพระคาถาเจริญเมตตาภาษาบาลีพร้อมทั้งคำแปลเป็นภาษาไทย มาแสดงไว้ในช่วงนี้ด้วย

ช่วงสุดท้าย เริ่มตั้งแต่ย่อหน้าที่ ๑๔ เป็นต้นไป ผู้แต่งได้ให้ข้อคิดแก่ผู้อ่านเกี่ยวโยงกับธรรมชาติของการนอน เป็นใจความว่า การนอนน่าจะเตือนให้มนุษย์นึกถึงความจริงข้อหนึ่งที่จะต้องเกิดแก่มนุษย์ทุกรูปทุกนาม นั่นคือ ความตาย เพราะเมื่อมนุษย์นอนหลับก็เปรียบได้กับการตายไปชั่วขณะนั่นเอง และในการนอนหลับนั้น ตามปกติศีรษะจะเอนราบไปกับพื้น เท่ากับธรรมชาติเตือนอยู่ทุกวันว่า อย่าปล่อยให้ความทะเยอทะยานใฝ่สูงครอบงำจิตใจไว้ โดยไม่มีเวลาปล่อยวาง

ในตอนจบผู้แต่งได้ฝากข้อคิดว่า ที่ผู้แต่งผู้แก่แนะนำให้สวดมนต์ก่อนนอนนั้น เป็นวิธีดีเยี่ยม แต่บางทีการสวดมนต์ก็ไม่ทำให้หลับลงได้ ผู้แต่งแนะนำว่า ควรคิดคำนึงถึงหรือ

อ่านหนังสือวรรณคดี ปรัชญาหรือศาสนา และมีหนังสือประเภทนี้ไว้ข้างหมอน

คำแนะนำนี้นับว่าสอดคล้องกับคำแนะนำของแพทย์สมัยปัจจุบัน เพราะเป็นการปล่อยวางความวิตกกังวล ไม่ให้ฟุ้งซ่านและนอนหลับได้ดี

นักเรียนหลายคนอาจนึกค้านในใจว่า ตนไม่เคยมีปัญหาในการนอนไม่หลับ บทความเรื่อง "เมื่อหัวถึงหมอน" จึงไม่น่าจะมีประโยชน์แก่ตน แต่นักเรียนควรคิดต่อไปว่า นักเรียนคนอื่นๆ ที่อยู่ในวัยเดียวกับเรา อาจกำลังประสบปัญหาอยู่ในขณะนี้ หรือวันหนึ่งข้างหน้าปัญหาการนอนไม่หลับอาจเกิดขึ้นกับเราก็ได้ บทความเรื่องนี้จึงน่าจะเป็นประโยชน์แก่เพื่อนๆ ที่มีปัญหาและแก่ตัวเราเองในวันข้างหน้า

นอกจากสารประโยชน์โดยตรงของบทความแล้ว นักเรียนควรสังเกตศิลปะการใช้ภาษา และกลวิธีในการดำเนินเรื่องว่าทำให้บทความนี้น่าอ่านและน่าคิดใคร่ครวญอย่างไร

อนึ่งเล่าเข้าที่ศรีไสยาสน์

เป็นนิรันดร์สรรเสริญเจริญพร

อย่าประมาทคำนับลงกับหมอน

คุณบิดมรรดาคุณอาจารย์

(สวัสดีรักษา สุนทรภู่)

เมื่อเยาว์ ข้าพเจ้าได้เห็นจริยวัตรของท่านผู้เฒ่าผู้หนึ่งหลายครั้งจนเป็นภาพพิมพ์ใจ อยู่ถึงบัดนี้ ขณะนั้นข้าพเจ้าไม่เข้าใจการกระทำของท่านเลย นอกจากรู้สึกขื่นและพิศวง เมื่อ ท่านจะรับประทานข้าว ท่านต้องปั้นข้าวเปล่าเป็นก้อน ทำปากขมูขมิบไปพลาง แล้วก็ยกชูขึ้น แคะหน้าผากและรับประทานข้าวเปล่าก้อนนั้นก่อน แล้วจึงลงมือรับประทานตามปกติต่อไป เวลาท่านจะออกจากบ้าน ท่านต้องยืนนิ่งที่หัวบันไดครูหนึ่ง แล้วค่อยๆ ย่างลงไป พอถึงขั้นสุด ท่านต้องก้มตัวก้าวอ้อมไปทางขวาเสียสองสามก้าว แล้วจึงเดินตามทางต่อไป กิริยาเช่นนี้ท่าน ได้ปฏิบัติโดยอาการสำรวมเคร่งครัดเป็นนิจศีล ข้าพเจ้าได้เห็นบ่อยๆ จนบางครั้งเกิดขลัง แอบทำตามอย่างท่าน แต่เปล่าไม่เห็นเป็นเรื่อง ข้าวข้างจิต และการลงบันไดของเด็กๆ นั้น มันอยากให้ปรูดเดียวถึงดิน เลยเลิก

คราวหนึ่งท่านถามว่า “เวลานอนสวดมนต์ไหว้พระหรือเปล่า” ข้าพเจ้าตอบว่า “เปล่า” ท่านทำหน้าขึง แต่มีแววปราณีสอนว่า “หลานเอ๋ย เวลานอนเจ้าจงประนมมือแล้วว่า อรหัง- สัมมาสัมพุทธโธ สามจบเท่านั้นแหละ จำไว้ละ” ข้าพเจ้ารับคำ แต่นับครั้งได้ เพราะพอหัวถึง หมอนตาหรีมื่ออ่อนยกไม่ขึ้น หลับ ภายหลังท่านบอกว่า “ถ้าได้สวดมนต์เวลานอนแล้ว ขโมย ขึ้นบ้านก็รู้ ใครจะมาทำอันตรายก็รู้สึกตัวก่อน ถ้านอนในป่า เสือหรืองูก็ไม่กล้าเข้ามาทำร้าย” ข้าพเจ้าขยันทนเหนื่อย แต่ก็เหลวเสียเป็นส่วนมาก ต่อมาข้าพเจ้าจากท่านมาศึกษาต่อในพระนคร เมื่อกราบลาท่าน ท่านพูดว่า “หลานเอ๋ย ตาไม่มีอะไรจะให้ แต่ตาอยากให้หลานจำใส่ใจไว้ว่า ความสัตย์หนึ่ง ความกตัญญูรู้คุณท่านหนึ่ง กับความเมตตาหนึ่ง ให้หลานถือไว้ประจำใจ แล้วไม่มีตกยาก” พูดแล้วท่านทำปากขมูขมิบเป่าลงในฝ่ามือลูบหัวให้ ข้าพเจ้ากราบรับพร แล้วลาท่าน แต่สัตย์ กตัญญู เมตตา ข้างคลุมเครือแก่ความเข้าใจเสียจริงๆ อย่างไรก็ตามก็ตี เสียงอันนุ่มนวลลึกซึ้งและกิริยาอันเคร่งของท่านนั้น ได้จับแน่นอยู่ในความทรงจำ

เมื่อข้าพเจ้ากลับไปพบท่านอีกครั้งหนึ่ง ข้าพเจ้าเป็นหนุ่มแล้ว หนุ่มของจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย หนุ่มซึ่งอยากหาเหตุผลและความจริงของสิ่งทั้งหลาย ข้าพเจ้าจึงได้เรียนถามถึง กิริยาซึ่งท่านทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกพิศวงและขบขันเมื่อเยาว์วัย

ท่านอธิบายว่า เวลารับประทาน ท่านปั่นข้าวสุกขึ้นก็เพื่อเป็นการรำลึกคุณแม่โพสพที่เลี้ยงชีวิตท่านให้ยั่งยืน เวลาไปไหน หยุดยั้งที่หัวบันได ตั้งอารมณ์แผ่เมตตาจิต บริกรรมคาถาว่า สพุเพสตะตา อเวรา สพุเพสตะตา อพฺยาปชฺฌมา สพุเพสตะตา อนีมา สพุเพสตะตา สฺวี่ อตฺตานํ ปริหรนตุ พอจะลงเหยียบพื้นดิน เท้ากับเหยียบแม่พระธรณี จึงต้องน้อมศีรษะขอภัยแล้วก้าวหลีกไปก่อน การกระทำดังนี้เป็นอานิสงส์ ไป ณ ที่ใดจะปลอดภัย ประสบโชคลาภและความสำเร็จ อนึ่ง เวลานอนเมื่อสวดมนต์แล้วบริกรรมคาถาเมตตาบาทนี้จะปลอดภัยทั้งมวล

ท่านอธิบายของท่านน่าฟัง แต่ข้าพเจ้าไม่เชื่ออะไร จะให้คิดถึงบุญคุณของข้าวสุก ซึ่งเดิมเป็นแต่เพียงพืชชนิดหนึ่ง แม่พระธรณีก็แผ่นดิน ธรรมชาติอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่จำเป็นกับการขอโทษเลย การสวดมนต์และแผ่เมตตาพ้อจะมีเหตุผลบ้าง แต่จะเกิดอำนาจอย่างไรเล่า เพราะเป็นแต่เพียงเสียงพิมพ์เท่านั้น

แต่หัวถึงหมอน หมอนอันอ่อนนุ่ม ที่นอนอันอบอุ่น ผ้าขาวสะอาด มุ้งผ้าโปร่ง ถึงกระนั้นตาก็มีอาจหรีหลับลงได้ ตั้งแต่จักรพรรดิลงมาถึงยากจก ล้วนได้รับความทราบจากมานตาซึ่งไม่ยอมปิด และหัวใจซึ่งไม่ยอมระงับในเวลาซึ่งธรรมชาติต้องการให้เรานอน หัวใจไม่สะอาดเสียแล้ว ทุกวันเราชำระร่างกายเพื่อจะล้างฝุ่นละอองและของโสโครก ถ้าเว้นการอาบน้ำสักเดือน ตัวเราคงมีกลิ่นอย่างทอหะยะข้างถนนนั่นทีเดียว แต่ใจของเราเล่า ได้เคยฟอกมันหรือเปล่า ในลม อากาศ นอกจากฝุ่นละอองและเชื้อโรคอันมองไม่เห็น ยังจะมีอะไรอยู่อีกบ้าง อาสัตถ์ อาธรรม วิชา พยาบาท อุปกิเลสทั้งสิบหก จุลินทรีย์อันปราศจากตัวร้ายแรงยิ่งกว่ากาฬโรค บนผิวโลกกำลังเต็มไปด้วยเชื้อสกปรกเหล่านี้ ปลิวแทรกเข้าสู่อิตมมนุษย์ เราชำระแต่กาย ไม่ชำระใจ ฉะนั้นบางคนจึงเป็นโรคทางใจอมแงม มนุษย์ สังคม และโลกต้องสิ้นสะเทือน เราร้อนอยู่ด้วยโรคอาธรรม

จงแผ่เมตตาจิต นี่เป็นคำสอนของท่านผู้เฒ่า ภายหลังที่สำเร็จภารกิจประจำวันจะพบกับความเคียดแค้น วิชา พยาบาทมาเท่าใดก็ตาม เมื่อหัวถึงหมอนจงระลึกถึงพุทธรูปและบริกรรมแผ่เมตตาจิต ถ้าต่างคนต่างแผ่ความเมตตา (เพียงแต่ตั้งใจเท่านั้นก็พอ) ให้ผิวโลกปราศด้วยละอองแห่งเมตตาจิต โลกก็จะประสบสันติสุขโดยแท้จริง ในทางตรงข้าม ถ้าเราปล่อยกระแสแห่งความแค้นเคือง ความริษยาอาฆาตออกไปจากดวงจิต โลกก็จะระงมไปด้วยความเร่าร้อน ความเบียดเบียนกันก็ยิ่งแก่กล้า โรคจิตชนิดนี้เราไม่อาจป้องกันได้โดยทางอื่น นอกจากเมื่อหัวถึงหมอน ฟังบริกรรมคำเจริญเมตตาพรหมวิหาร ดังนี้

นโมพุทธสส

สพเพสตุตา อเวรา : เพื่อนร่วมโลกทั้งหลายจงเป็นสุขเถิด อย่ามีเวรแก่กัน

สพเพสตุตา อพฺยาปชฺฌมา : เพื่อนร่วมโลกทั้งหลายจงเป็นสุขเถิด อย่ามีเจ็บไข้ได้ยาก

สพเพสตุตา อนินฺหา : เพื่อนร่วมโลกทั้งหลายจงเป็นสุขเถิด อย่าได้มีทุกข์กายทุกข์ใจ

สพเพสตุตา สุขี อตฺตทานํ ปริหรนตุ : เพื่อนร่วมโลกทั้งหลาย จงมีความสุขกาย
สบายใจ รักษาตนพ้นทุกข์ภัยทั่วกัน

พระบรมศาสดาจารย์เจ้าทรงแสดงอานิสงส์ไว้ว่า คาถาบทนี้ประกอบด้วยองค์คุณ ๑๑ ประการ คือหลับเป็นสุข ตื่นเป็นสุข ผันเห็นแต่สิ่งมงคล เป็นที่รักของมนุษย์ เป็นที่รักของอมนุษย์ เทวดาย่อมคุ้มครอง ปลอดจากไฟพิษและคมศาสตรา จิตมีสมาธิ ผิวหน้าผ่องใส มีสติทุกเมื่อ เมื่อตายแล้วก็ไปเกิดในสวรรค์

นอน เป็นธรรมชาติของสัตว์โลกทั้งหลาย การนอนนั้นคือการหลับ จิตใจไม่มีสัญญา ไม่เห็น ไม่ได้ยินอะไร เปรียบเหมือนความตายชั่วคราว เมื่อคิดๆ ไป การนอนนั้นก็เป็นการพักผ่อนธรรมชาติหนึ่ง คล้ายๆ จะเตือนว่า สัตว์โลกทั้งหลาย อย่าได้ลืมความตาย ใครจะมียศอำนาจทรัพย์ศฤงคารปานไหน เมื่อหลับแล้วก็เหมือนกันหมด อีกประการหนึ่งการนอนของมนุษย์นี่ก็เป็นสิ่งน่าคิด เมื่อยามตื่น เรานั่งก็ดี ย่อมตั้งตัวตรง หัวยื่นไปทางฟ้าเบื้องบน เป็นเครื่องหมายแห่งความทะเยอทะยานใฝ่สูงของมนุษย์ แต่ในที่สุดในเวลาอน เราก็ต้องเอนตัวลงขนานกับพื้นดินเหมือนกันหมด ธรรมชาติย่อมบอกกล่าวเราอยู่ทุกวันว่าหัวของคนนั้นย่อมอยู่ในระดับเดียวกันทั้งสิ้น แม้ในเวลาตื่น หัวของเราจะแลดูสูงเด่น แต่ในที่สุดก็ต้องลดลงมาอยู่ในระดับเดียวกับคนทั้งหลาย

เมื่อหัวถึงหมอน เราก็ใคร่จะระงับสติและความกระวนกระวาย เพื่อจะได้ตายไปชั่วขณะหนึ่ง ความหลับนี้เป็นสิ่งพึงปรารถนาของมนุษย์ แต่ช่างน่าวิเศษเด็กเล็กๆ หรือสัตว์โลกอื่นๆ ช่างหลับง่ายหลับตาย ใครหลับง่ายเท่ากับคนนั้นได้พรประเสริฐของพระผู้เป็นเจ้า (ถ้าพระผู้เป็นเจ้ามี) แต่มีคนมิใช่น้อยพาเอายศศักดิ์ ตำแหน่งหน้าที่ ความเป็นกังวล ความอาสาศพยาบาท ความระแวง ความกลัว เข้าไปในมุ้งด้วย ดังนั้นเขาจึงหลับลงได้ด้วยอาการลำบาก หลับแล้วยังมีฝันร้ายเข้าแทรก ซึ่งเป็นเครื่องหมายว่ามิได้หลับสนิท จึงเมื่อคราวตื่นก็ตื่นขึ้นด้วยความมัวซัว แล้วก็จำต้องประจัญกับการงานและโลกด้วยจิตใจอันเหนื่อยอ่อนต่อไป และถ้าเป็นดังนี้บ่อยๆ สมรรถภาพในการงานก็จะเสื่อมลงทุกที ขราพยาธิก็เข้ามากลุ่มมสะสมตัวขึ้น

ผู้ที่ได้รับความทราบจากการนอนไม่หลับ มักหาวิธีต่างๆทำให้นอนหลับ ทางที่ปฏิบัติชอบคือ การเล่นกีฬาให้เพลีย เเลลงมาคือการกินยานอนหลับ เเลลงมาอีก คือดื่มให้เมาหลับไปเอง

แต่การนอนนั้นมิได้เพียงปรารถนาให้หลับ ยังเพื่อทำให้จิตใจแจ่มใส สดชื่นสะอาดอีกด้วย การนอนจึงเป็นเวลาที่พักใจให้สะอาด เพื่อให้หลับง่ายและหลับดี ผู้เฒ่าผู้แก่จึงใช้วิธีสวดมนต์นับว่าเป็นวิธีดีเยี่ยม แต่บางทีการสวดมนต์นั้นก็รักษาโรคหลับยากไม่ได้ และเมื่อหลับไม่ลงก็อย่าไปบังคับมัน เพราะบังคับอย่างไรมันก็ไม่ยอมฟัง ข้าพเจ้าเห็นว่าเครื่องช่วยให้หลับง่ายและหลับดีเมื่อหัวถึงหมอน คือ การคำนึงถึงวรรณคดี หรือถึงปรัชญา หรือถึงศาสนา แล้วแต่จะมีศรัทธาในเรื่องอะไร การคำนึงนี้ข้าพเจ้าหมายความว่าความถึงการอ่านด้วย ฉะนั้นการมีหนังสือเรื่องทั้งสามประเภทไว้ข้างหมอนเป็นของควรทำ ในเรื่อง “เมื่อหัวถึงหมอน” บทต่อไป ข้าพเจ้าจะแนะนำท่านให้รู้จักวรรณคดีก่อน แล้วจะว่าเรื่องปรัชญาและศาสนาไปตามลำดับ หากเรื่องนี้จะทำให้ท่านหลับง่ายและหลับดี

กิจกรรม

ฝึกจับใจความ

นักเรียนแบ่งกลุ่มเป็น ๕-๖ กลุ่ม แต่ละกลุ่มแบ่งกันฝึกจับใจความของแต่ละอนุเทศ (ข้อความภายในย่อหน้าหนึ่ง) เขียนเป็นถ้อยคำของนักเรียนเอง ความยาวประมาณ ๒ บรรทัด แลกเปลี่ยนกันอ่าน พิจารณาวาจับใจความได้ครบหรือไม่ ใช้ภาษาได้ชัดเจนแจ่มแจ้งหรือไม่

ฝึกเขียนย่อความ

แบ่งกันเขียนย่อความของช่วงที่หนึ่ง ช่วงที่สองและช่วงสุดท้าย ตามที่แยกไว้ในความนำเรื่องแล้ว แลกเปลี่ยนย่อความที่เขียนนั้นให้เพื่อนตรวจโดยพิจารณาว่า

๑. ได้ใจความครบถ้วนหรือไม่
๒. ใช้ถ้อยคำพุ่มเฟือยหรือไม่
๓. ใช้วรรคตอนถูกต้องหรือไม่
๔. สะกดการันต์ถูกต้องหรือไม่

ต่อจากนั้นให้นักเรียนเขียนย่อความทั้งเรื่องเป็นการบ้าน ความยาวประมาณ ๑ หน้า กระดาษสมุด ไม่เว้นบรรทัด หรือประมาณ ๕๐๐ คำ

ฝึกสนทนา

นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๕-๘ คน ให้แต่ละกลุ่มสนทนากัน หัวข้อการสนทนาให้เกี่ยวกับประสบการณ์ที่นักเรียนเคยเห็นผู้ใหญ่ปฏิบัติตนในลักษณะที่ทำให้นักเรียนแปลกใจ คล้ายๆกับที่ผู้แต่งเรื่องนี้เล่าไว้ ถ้านักเรียนเคยได้ฟังคำอธิบายเกี่ยวกับเหตุผลในการปฏิบัติเช่นนั้นๆ ก็นำมาเล่าให้เพื่อนฟัง อาจขยายหัวข้อการสนทนาไปถึงประเพณีบางอย่างในท้องถิ่นที่เคยได้สังเกตมาด้วยก็ได้

ฝึกใช้ความคิด

๑. สมมุติว่ามีบุคคลผู้หนึ่งแสดงความคิดเห็นว่า การขอภัยแม่พระธรณีเป็นเรื่องไร้สาระ เพราะแม่พระธรณีก็คือแผ่นดิน ไม่สามารถรับรู้การขอภัยได้ ไม่จำเป็นแก่การขอโทษเลย แต่นักเรียนไม่เห็นด้วย นักเรียนจะเสนอความคิดของตนเพื่อทำความเข้าใจกับบุคคลผู้นั้นว่าอย่างไร โดยไม่ถึงกับทำให้ต้องโกรธเคืองกัน

๒. อานิสงส์ของการแผ่เมตตาตามีหลายข้อด้วยกัน ข้อสุดท้ายบอกไว้ว่าเมื่อตายแล้วจะได้ไปเกิดในสวรรค์ ถ้าบุคคลผู้หนึ่งไม่เชื่อว่าชาติหน้ามีจริง จึงไม่เชื่อในอานิสงส์ของการแผ่เมตตาข้อนี้ และพลอยไม่เห็นคุณค่าของการแผ่เมตตาอีกด้วย นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไรในเรื่องนี้

ฝึกสังเกตศิลปะการใช้ภาษา

๑. ชี้ให้เห็นวลีสั้นๆ แต่มีความหมายชัดเจนที่มีอยู่ในเรื่องนี้มา ๕ วลี
๒. ชี้ให้เห็นถ้อยคำที่ทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพหรือเกิดความรู้สึกมา ๑๐ แห่ง
๓. ชี้ให้เห็นการใช้คำที่เชื่อมโยงความคิดให้ต่อเนื่องกัน ในข้อความต่อไปนี้

๑) หลานแอ๋ย ตาไม่มีอะไรจะให้ แต่ตาอยากให้หลานจำใส่ใจไว้ว่า ความสัตย์หนึ่ง ความกตัญญูรู้คุณท่านหนึ่ง กับความเมตตาหนึ่ง ให้หลานถือไว้ประจำใจ แล้วไม่มีตกยาก

๒) ถ้าต่างคนต่างแผ่ความเมตตาให้ผิวโลกพราดด้วยละอองแห่งเมตตาจิต โลกก็จะประสบสันติสุขโดยแท้จริง ในทางตรงข้ามถ้าเราปล่อยกระแสแห่งความแค้นเคือง ความริษยาอาฆาตออกไปจากดวงจิต โลกก็จะระงมไปด้วยความเร่าร้อน

๓) มีคนมีโช้น้อยพาเอายศศักดิ์ ตำแหน่งหน้าที่ ความเป็นกังวล ความอาฆาต พยาบาท ความระแวง ความกลัว เข้าไปในมุ้งด้วย ดังนั้น เขาจึงหลับลงได้ด้วยอาการลำบาก

ฝึกอภิปราย

นักเรียนแบ่งกลุ่ม จะให้เป็นจำนวนเท่าใดแล้วแต่ความสะดวก และอภิปรายตามหัวข้อต่อไปนี้

๑. ในชีวิตของนักเรียน เคยสังเกตว่าผู้ที่เราควรระลึกถึงคุณ คือผู้ใดบ้าง เช่น ตำรวจจราจร บุรุษไปรษณีย์ คนทำงานในโรงไฟฟ้า คนทำความสะอาดถนนและท่อ ฯลฯ คนเหล่านี้มีคุณต่อสาธารณชนอย่างไร ถ้าขาดคนเหล่านี้ สังคมจะขาดอะไรไปบ้าง ควรอภิปรายโดยใช้ความคิดให้กว้างขวางต่อไป

๒. หากเราได้ล่วงเกินผู้อื่นโดยไม่รู้ตัว หรือมีผู้ล่วงเกินเราโดยเขาไม่ทันได้คิด เช่น เก็บผลไม้ที่เราปลูกไว้ใกล้รั้วบ้านของเขา ทั้งสิ่งปฏิกูลใกล้ที่อยู่ของผู้หนึ่งผู้ใด ฯลฯ เราควรปฏิบัติอย่างไรในการสื่อสารกับบุคคลผู้นั้น

๓. เราควรตั้งความปรารถนาดีต่อใครบ้าง เป็นไปได้หรือไม่ที่เราจะปรารถนาดีต่อผู้อื่นอยู่เสมอ ความปรารถนาดีดังกล่าว จะเกิดผลอย่างไรในชีวิตของมนุษย์ นักเรียนคิดว่า จะประพฤติได้หรือไม่ ถ้าไม่ได้เพราะเหตุใด ควรพยายามขจัดเหตุนั้นหรือไม่ และจะขจัดอย่างไร

ฝึกค้นคว้าเพิ่มเติม

นักเรียนค้นคว้าหาความรู้ในเรื่องข้อต่อไปนี้ แล้วเขียนลงในสมุดเก็บไว้ หรือเขียนติดที่ป้ายหน้าห้องเรียน หรือลงในนิตยสารของโรงเรียนตามแต่จะเห็นสมควร

๑. ปรีชาธรรม คืออะไร
๒. อุปกิเลสทั้งสิบหกมีอะไรบ้าง
๓. เรื่อง “สวัสดิรักษา” มีเนื้อความเกี่ยวกับอะไร ใครเป็นผู้แต่ง แต่งด้วยจุดประสงค์อะไร
๔. พรหมวิหารสี่ ได้แก่อะไรบ้าง แต่ละข้อมีความหมายว่าอย่างไร

คณะผู้จัดทำหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดวรรณสารวิจักษ์ เล่ม ๒

กรรมการที่ปรึกษา

คุณหญิงกุหลาบ	มัลลิกะมาส	นายนิรันดร์	นวมารค
นางฐปะนีย์	นาครทรรพ	นายวิสุทธิ์	บุษยกุล
นางสาวลัษณ์	อติแพทย์		

ประธานกรรมการ

นายสวณิต ยมาภัย

กรรมการ

นางยุพา	สงศิริ	นางสาวนวรรณ	พันธุ์เมธา
นายวินัย	ภูระหงษ์	นายวิชัย	บุญคง
นางมาลินี	ผโลประการ	นางจารุดี	ผโลประการ
นายประพจน์	อัครวิรุฬห์การ	นายเสริม	พงศ์ทอง
นางสาวนันทพร	พวงแก้ว	นางสุชาวดี	เกษมณี

กรรมการและเลขานุการ

นางปราณี ปราบริปู

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

นางบุษบา	ประกาศพงศ์	นางสุทิน	ทองใส
----------	------------	----------	-------

รูปเล่ม ปก และภาพประกอบ

นายสมชาย	เวชวิทย์	นายเดชา	สายสมบูรณ์
----------	----------	---------	------------

ผู้อุ่นเคราะห์ภาพประกอบและการจัดพิมพ์

นายธานี	อิสรา	องค์กรค้าของครูสภา
---------	-------	--------------------

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
เรื่อง อนุญาตให้ใช้หนังสือในโรงเรียน

ด้วยกรมวิชาการได้ปรับปรุงหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดวรรณวิจักขณ์ เล่ม ๒ และชุด
ทักษะพัฒนา เล่ม ๒ ซึ่งใช้สำหรับการเรียนการสอนภาษาไทย รายวิชา ท ๔๐๒ ชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ ๔ ให้สอดคล้องกับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๒๕ (ฉบับปรับปรุง
พ.ศ. ๒๕๓๓) ยิงขึ้น ใช้ชื่อหนังสือว่า วรรณสารวิจักขณ์ เล่ม ๒ กระทรวงศึกษาธิการพิจารณา
แล้ว อนุญาตให้ใช้หนังสือนี้ในโรงเรียนได้

ประกาศ ณ วันที่ ๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๔

(นายโกวิท ประวาลพฤษษ์)

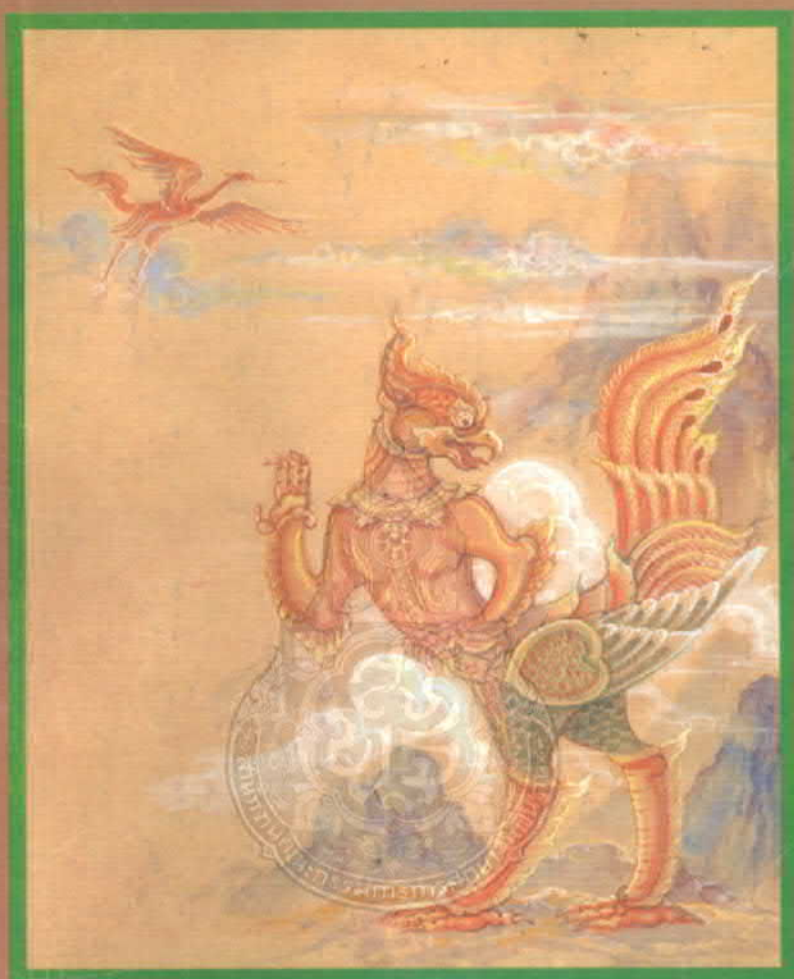
ผู้ตรวจราชการกระทรวง รักษาการแทน
รองปลัดกระทรวง ปฏิบัติราชการแทน
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

ศึกษารัณฑ์พจนานุกรม

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว นายวิชัย พยัคฆ์โส ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา พ.ศ. ๒๕๔๕

วรรณสาวิจักขณมิต.2
ISBN 974-01-2615-4

9 789740 126157

ราคา 56.00 บาท

ศึกษามันที่พาณิชย์

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ศุภผลาภพ

นางวิจิตร พัดทองใส ผู้พิมพ์และจัดพิมพ์

๕๕๐๐๕๕๐

